

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

SİCİLYA'DA HOHENSTAUFEN HANEDANI İLE PAPALIK
ARASINDAKİ HÂKİMİYET MÜCADELESİ (1194-1268)

Doktora Tezi

Ergun ÜSTÜN

Danışman

Doç. Dr. Seyhun ŞAHİN

Nevşehir

Aralık 2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Ergun ÜSTÜN

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Sicilya’da Hohenstaufen Hanedanı ile Papalık Arasındaki Hâkimiyet Mücadelesi (1194-1268)” adlı Doktora tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Ergun ÜSTÜN

Danışman

Doç. Dr. Seyhun ŞAHİN

Tarih Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Lütfi Gürkan GÖKÇEK

KABUL VE ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Seyhun ŞAHİN danışmanlığında Ergun ÜSTÜN tarafından hazırlanan “Sicilya’da Hohenstaufen Hanedanı ile Papalık Arasındaki Hâkimiyet Mücadelesi (1194-1268)” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalında Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

27 /12 /2021

JÜRİ

İMZA

Danışman : Doç. Dr. Seyhun ŞAHİN

.....

Üye : Prof. Dr. Abdulhalik BAKIR

.....

Üye : Prof. Dr. Lütfi Gürkan GÖKÇEK

.....

Üye : Prof. Dr. Nevzat TOPAL

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Nilay AĞIRNASLI

.....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun..... /..... / tarih ve sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

..... /..... /

Doç. Dr. Lokman TANRIKULU

SİCİLYA'DA HOHENSTAUFEN HANEDANI İLE PAPALIK ARASINDAKİ HÂKİMİYET MÜCADELESİ (1194-1268)

Ergun ÜSTÜN

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana
Bilim Dalı, Doktora, Aralık 2021

Danışman: Doç. Dr. Seyhun ŞAHİN

ÖZET

Kutsal Roma İmparatoru VI. Heinrich'in 1194'de Sicilya'yı zaptı, Papalık için büyük bir sorun teşkil etti. Çünkü VI. Heinrich'in Sicilya'yı ele geçirmesiyle birlikte Papalık toprakları İmparator tarafından kuzey ve güneyden çevrelenmiş oluyordu. Fakat VI. Heinrich 1197'de ölünce Papalık bu tehdidi kısmen savuşturmuş oldu.

VI. Heinrich öldüğünde oğlu II. Friedrich henüz üç yaşındaydı. Annesi Constance 1198'de ölmeden önce, oğlunun Sicilya'daki güvenliğini sağlamak için Papa III. Innocentius'u onun naibi olarak tanıdı. Sicilya Adası bu dönemde Avrupa'nın aksine kültürel ve bilimsel alanda bir hayli ilerlemiş durumdaydı. Çünkü Ada IX. yüzyılda Müslümanlarca fethedilmiş ve burada gelişen kültürel miras, onların ardılları olan Normanlar tarafından korunarak Hohenstaufenler zamanına kadar devam etmişti. Doğu-Batı kültürüyle harmanlanmış olan Sicilya'da büyüyen II. Friedrich, sorgulayıcı ve eleştirel düşünce yapısı ile sahip olduğu dinî hoşgörü sayesinde hem ruhanî hem de dünyevî liderliği kendine görev edinmiş olan Papalığın düşmanlığını kazandı.

Bir tarafta antik Roma hukukunun üstünlüğünü savunan aydın bir İmparator olan II. Friedrich, diğer tarafta kurumsallaşıp güçlenerek Batılı krallar üzerinde büyük bir hegemonya kurmuş olan Papalık Devleti vardı. Bu çalışmada Hohenstaufenlerin Sicilya'da Papalık ile verdikleri hakimiyet mücadelesi, konunun nedenselliği ve oluş biçimi sorgulanarak objektif bir yaklaşımla ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sicilya, Hohenstaufen, II. Friedrich, Papalık, Katolik Kilisesi, Akdeniz.

STRUGGLE FOR DOMINATION IN SICILY BETWEEN THE HOHENSTAUFEN DYNASTY AND THE PAPACY (1194-1268)

Ergun ÜSTÜN

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences

Department of History, Ph.D., December, 2021

Supervisor: Assoc. Prof. Seyhun ŞAHİN

ABSTRACT

The conquest of Sicily by Heinrich VI, the Holy Roman Emperor, in 1194 constituted a major issue for the Papacy. Because, with the seizure of Sicily by Heinrich VI, Papal territories were surrounded by the emperor from the north and south. However, when Heinrich died in 1197, the Papacy partially repelled this threat.

When Heinrich VI died, his son Friedrich II was only three years old. Before her mother Constance died in 1198, she had recognized Pope Innocentius III as regent of her son to ensure his safety in Sicily. In this period, the island of Sicily was fairly advanced in the cultural and scientific field, unlike Europe. Because the island was conquered by Muslims in the ninth century and the cultural heritage that developed here was preserved by their successors, the Normans, and continued until the era of Hohenstaufens. Growing up in Sicily, which was blended up with the eastern and western cultures, Friedrich II, with his interrogative and critical thinking structure and his religious tolerance, gained the hostility of the Papacy, assuming both the spiritual and the secular leadership.

On one side, there was Friedrich II, an enlightened emperor who defended the rule of ancient Roman law and on the other side, the Papal State, which had been strengthened with institutionalization and established a great hegemony over the kings of Europe. In this study, the struggle for domination in Sicily between the Hohenstaufens and the Papacy is discussed by questioning the causality and the way of existence of the issue, in an objective manner.

Keywords: Sicily, Hohenstaufen, Friedrich II, Papacy, Catholic Church, Mediterranean.

TEŞEKKÜR

Doktora öğrenimim boyunca benden hiçbir zaman yardımını, desteğini ve teşvikini esirgemeyen saygıdeğer danışmanım Doç. Dr. Seyhun Şahin'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Bununla birlikte tez çalışmamda büyük destek ve yardım gördüğüm çok kıymetli hocalarım Prof. Dr. Abdulhalik Bakır'a, Prof. Dr. Birs el Küçüksipahioğlu'na, Prof. Dr. İlyas Gökhan'a, Prof. Dr. Lütfi Gürkan Gökçek'e, Prof. Dr. Nevzat Topal'a, Doç. Dr. Kürşat Koçak'a, Doç. Dr. Tolga Besim Uyar'a, Dr. Öğr. Üyesi Nilay Ağırnaslı'ya, Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Çekiç'e teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Ayrıca Doktora Araştırma Bursu ile tezime maddî destek vererek çalışmamı gerçekleştirmemde kolaylık sağlayan Türk Tarih Kurumu ve saygıdeğer kurum çalışanlarına şükranlarımı sunuyorum. Son olarak meşakkatli bir süreç olarak tabir edebileceğimiz doktora öğrenimim boyunca yılmadan, yorulmadan ve sabırla beni destekleyen ve yanımda olan sevgili ailem ve eşim Berna'ya tüm içtenliğimle teşekkür ediyorum.

Ergun ÜSTÜN

Nevşehir 2021

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi

GİRİŞ	1
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

HOHENSTAUFENLER ÖNCESİ SİCİLYA İLE AVRUPA’NIN GENEL DURURMU VE VI. HEINRICH’IN ADAYI ZAPTI

1. 1. XI-XII. Yüzyıllarda Sicilya ve Avrupa’nın Genel Durumu.....	20
1. 2. Sicilya’nın Genel Durumu.....	20
1. 3. Avrupa’nın Genel Durumu.....	29
1. 4. Papa-İmparatorluk Arasında Yaşanan Mücadelenin Temelinde Etkili Olan Faktörler	40
1. 5. Hohenstaufenlerin Sicilya’ya Hâkim Olmaları	55
1. 6. Norman II. William Sonrasında Sicilya’da Yaşanan Siyasi Gelişmeler	56
1. 7. Gayrimeşru Kral Tancred’in İktidarı.....	57
1. 8. VI. Heinrich’in Sicilya’yı Zaptı ve Sicilya Kralı Olması.....	58

İKİNCİ BÖLÜM

II. FRIEDRICH VE PAPALIK İLE İYİ İLİŞKİLER DÖNEMİ

2. 1. II. Friedrich.....	61
2. 1. 1. II. Friedrich’in İlk Yılları.....	61
2. 2. Papa III. Innocentius’un II. Friedrich’in Naipliğini Üstlenmesi	64

2. 3. Papa III. Innocentius'un Sicilya Politikası (1198-1216)	66
2. 3. 1. Annweilerli Markward ile Mücadele	67
2. 3. 2. Friedrich'in Aragonlu Constance ile Evlenmesi	72
2. 4. Friedrich'in Almanya Tacını Alması	74
2. 5. II. Friedrich ile III. Honorius Döneminde Yaşanan Gelişmeler (1217-1227) 82	
2. 5. 1. II. Friedrich'in Almanya'daki Faaliyetleri ve İmparatorluk Tacını Alması	82
2. 5. 2. II. Friedrich'in Sicilya'ya Dönmesi ve Krallıkta Yaptığı Düzenlemeler 86	
2. 5. 3. İmparator II. Friedrich ile Papa III. Honorius'un Haçlı Seferberliği	91
2. 6. Papa IX. Gregorius Döneminde Yaşanan Gelişmeler	92
2. 6. 1. II. Friedrich'in Papa IX. Gregorius Tarafından Aforoz Edilmesi	93
2. 6. 2. VI. Haçlı Seferi ve İmparator II. Friedrich'in Doğu'daki Faaliyetleri ...	99
2. 6. 3. II. Friedrich'in Sicilya Krallığı'na Dönüşü ve Papa ile Barışması	105

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

II. FRIEDRICH-PAPALIK KÖTÜ İLİŞKİLER DÖNEMİ

3. 1. II. Friedrich'in Almanya ve Kuzey İtalya Siyaseti	111
3. 1. 1. VII. Heinrich'in İmparator II. Friedrich'e Karşı İsyan Etmesi	112
3. 1. 2. II. Friedrich'in Isabella ile Evlenmesi	114
3. 1. 3. II. Friedrich'in Lombard Komünleriyle Mücadelesi	115
3. 2. II. Friedrich'in Papa Tarafından Tekrar Aforoz Edilmesi	120
3. 3. Papa IV. Innocentius- II. Friedrich Dönemi	131
3. 3. 1. IV. Innocentius'un Papa Seçilmesi	131
3. 3. 2. Papa IV. Innocentius'un II. Friedrich Politikası	133
3. 3. 3. Lyon Konsili (1245)	136
3. 3. 4. II. Friedrich- Papa IV. Innocentius Mücadelesi	139
3. 4. İmparator II. Friedrich'in Ölümü ve Kişiliği	146

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

PAPALIĞIN ZAFERİ: HOHENSTAUFENLERİN SİCİLYA HÂKİMİYETİ'Nİ KAYBETMESİ (1250-1268)

4. 1. Kral IV. Konrad'ın Sicilya'ya Gelmesi ve Erken Ölümü (1250-1254)	149
4. 2. Manfred'in Papalık ile Sicilya Mücadelesi (1254-1266)	151
4. 2. 1. Manfred'in Sicilya'yı Zaptı ve Sicilya Kralı İlan Edilmesi.....	152
4. 2. 2. Papa IV. Urbanus'un Charles de Anjou ile Sicilya İttifakı.....	155
4. 2. 3. Benevento Savaşı ve Manfred'in Hayatını Kaybetmesi (1266)	159
4. 3. Konradin'in Anjoulu Charles'a Karşı Mücadelesi ve Tagliacozzo Savaşı ..	163
SONUÇ.....	172
KAYNAKÇA	176
EK GÖRSELLER.....	183

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
Haz.	: Hazırlayan
İA.	: İslam Ansiklopedisi
İng. Trs.	: İngilizceye Tercüme
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
TDVİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TTK	: Türk Tarih Kurumu
V.	: Volume

GİRİŞ

1.Çalışmamızın Kapsamı ve Yöntemi

“Sicilya’da Hohenstaufen Hanedanı İle Papalık Arasındaki Hâkimiyet Mücadelesi (1194-1268)” isimli doktora tez çalışmamızın konusunu, Hohenstaufen döneminde Sicilya Adası merkez olmak üzere İtalya ve Almanya’da papalık ile yaşanan hâkimiyet mücadelesi oluşturmaktadır. Kutsal Roma İmparatoru olan Hohenstaufenli VI. Heinrich’in Sicilya’yı ele geçirip Palermo’da Sicilya kraliyet tacını giydiği 1194 yılından, Fransa Kralı IX. Louis’in kardeşi olan Charles de Anjou tarafından Hohenstaufen hanedanlığının son varisi etkisiz hale getirilerek tahta oturduğu yıl olan 1268 yılları arasını kapsamaktadır.

Hohenstaufenler, VI. Heinrich dönemiyle birlikte Almanya tacının yanı sıra Sicilya Krallığı tacını elde etmeyi başarmışlardı. Böylece Papalık toprakları hem kuzey hem de güney yönünden tek bir kral yönetimi altında birleşerek Latin Kilisesi için büyük bir siyasi tehdit unsuru haline geldi. Bu nedenle Papalığın bu dönemdeki en önemli siyasi amacı Sicilya Krallığı’na hâkim olan Hohenstaufenlerin gücünü kırmak istemesi oldu. Diğer taraftan Papalığa karşı Kutsal Roma İmparatorları, antik Roma’nın mirasına dayandırdıkları egemenlik hakları neticesinde Avrupadaki en büyük siyasi otoritenin kendilerinin olduğu düşüncesini ısrarla savundular. Böylece çalışma konumuzun ana temasını meydana getiren Avrupa’daki en büyük otorite olma arzusu güden Papalar ile Kutsal Roma İmparatorları arasında Sicilya Adası üzerinde yaşanacak olan büyük bir mücadele meydana geldi.

Hohenstaufenler yönetimi öncesi asırlarca Müslüman ve Norman yönetimi altında olan Sicilya, dönemin Orta Çağ Avrupası’na zıtlık teşkil edecek bir şekilde bilimsel ve kültürel bakımdan oldukça gelişmiş durumdaydı. Sicilya’daki bu kültürel miras özellikle II. Friedrich zamanında korunmaya devam etti. Böylece Papalık tarafından Avrupa’da meydana gelen skolastik düşünce anlayışının aksine Sicilya’daki

Hohenstaufenler, antik Roma İmparatorluğu'nun hukuk anlayışını ısrarla savundular. Bu durum Papalık tarafından düşman ilan edilen II. Friedrich'in inançsız, sapkın ya da Müslüman olduğu gibi suçlamalarla karşı karşıya kalmasına neden oldu. Fakat dönemin Orta Çağ Avrupası'nın kültürel gelişmişlik düzeyi gözönünde bulundurulduğunda serbest düşünce eğilimini benimseyen II. Friedrich'i bu şekilde tecrit etmeleri son derece olağandı. II. Friedrich bu dönemde çağının Avrupası'nın dışında yetiştiği Doğu-Batı kültürüyle harmanlanmış Sicilya'daki Akdeniz medeniyetinin temsil eden en önemli kişilik oldu. Papalık monarşisi için ise XIII. yüzyıl önemli bir yer tutar. Çünkü bu yüzyıl Papalığın Avrupa'da gücünün zirvesine ulaştığı bir dönem oldu. Bu nedenle çalışma konumuzu oluşturan Papalık-Hohenstaufen mücadelesi sadece Sicilya'yı değil tüm Avrupa üzerinde de son derece önemli ölçüde sonuçlar meydana getirecek bir dönemi kapsamaktadır. Bu nedenle ele aldığımız konu kapsadığı dönemin Sicilya, Papalık ve Avrupa'sının daha doğru anlaşılabilmesi adına son derece dikkate değerdir.

Hohenstaufen Hanedanlığı'nın Sicilya Adası'nda hüküm sürdüğü yaklaşık yetmiş küsur yıl Akdeniz, Avrupa ve Yakındoğu coğrafyasında etkin bir güç oldukları gerçeğinden hareketle, bu süre zarfında Papalıkla kurulan ilişkilerin nedenselliği ve nasıllığı bilimsel bir formda ortaya konulduğu takdirde Doğu-Batı tarihi karşılaştırmalarına daha objektif bir şekilde yaklaşılacağı kanaatindeyim.

Çalışmamız giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında Orta Çağ'da Sicilya'nın siyasi durumunu ve Papalığın kuruluşu ve gelişimini ele aldık. Birinci bölümde XI-XII. yüzyıllarda Avrupa ve Sicilya'nın genel durumu ile Papa-İmparator mücadelesi temelindeki nedenleri tanımlamaya çalıştık. İkinci bölümde II. Friedrich'in tacı alması ve Papalık ile olan ilişkilerine değindikten sonra üçüncü bölümde Hohenstaufen-Papalık iktidar çekişmesi üzerinde durduk. Son bölümde ise II. Friedrich'in ardıllarının Papalığa karşı olan mücadeleyi nasıl sürdürdüklerine değindik.

2. Hohenstaufen Dönemi Öncesi Orta Çağ'da Sicilya

Akdeniz'in merkezinde ve aynı zamanda merkez Avrupa ile batı jeopolitik oluşumlarının bir parçası olan Sicilya, tarih boyunca medeniyetlerin sadece karşı

karşıya gelmediği aynı zamanda dönüştüğü önemli bir coğrafya oldu.¹ Sicilya, coğrafi konumu itibarıyla Akdeniz ticaret yollarının kavşağında bulunması ve tarıma elverişli toprakları ile her zaman büyük bir iktisadi önem taşıdı. Bununla birlikte stratejik konumu Sicilya'yı son derece değerli kılarak Ada'nın tarih boyunca istilalara maruz kalmasına neden oldu.²

Roma İmparatorluğu MS 395'de ikiye ayrılmıştı. 476 yılında Batı Roma'nın yıkılması sonucu ise Roma'nın tek mirasçısı artık sadece Bizans olarak adlandırılan Doğu Roma İmparatorluğu'ydu. İmparatorluk Justinianus (527-565) döneminde Germenlerin eline geçmiş bulunan toprakları geri kazanmak için aktif bir siyaset yürütme imkânı buldu. Barbar kavimlerin egemenliğinden hoşnut bulunmayan Romalı din adamları ve köleci Patriuslar kendilerini kurtarması için çaresizce Bizans'ı beklemekteydiler. Justinianus bu durumdan istifade ederek kumandanı Belisarius'u İtalya'ya gönderdi. Belisarius komutasındaki ordu tarafından Sicilya 535 yılında Ostrogotların elinden alındı.³

Sicilya her ne kadar Bizans tarafından ele geçirilmiş olsa da Ostrogotlara karşı Ada'daki hâkimiyeti korumak ve sürdürmek o kadar kolay olmayacaktı. İki taraf arasındaki bu zorlu mücadele yaklaşık olarak 20 yıl kadar devam etti. Üstelik yeniden Büyük Roma'yı kurma hayali için çabalayan İmparator'un gerçekte nasıl bir yanılgıya düştüğü ve peşinden koştuğu hayali uğruna attığı adımların aslında kendisini büyük bir iflasa sürüklediğini anladığında çoktan iş işten geçmiş olacaktı.

Bizans'ın elindeki İtalya II. Justinus (565-578) döneminde bu defa Lombardlar tarafından tehdit altındaydı. İtalya'ya saldıran Lombardlar 568 yılında burayı istila edip kısa süre içinde Toskana ile Kuzey İtalya'nın neredeyse tamamını ele geçirdiler. Daha sonra saldırılarına devam ederek Sicilya'ya kadar ilerlediler. II. Justinus'un halefleri bu durum karşısında İtalya'da bulunan Bizans topraklarında Eksarhlık (vekillik) sistemini kurarak yönetimini askeri valilere bıraktılar. Bu durum bölgede güçlü bir savunma oluşturdu ve işe yaradı.⁴

¹Claudia Karagoz; Giovanna Summer field, *Sicily and the Mediterranean: Migration, Exchange, Reinvention*, New York 2015, s. 1.

² Mahmut H. Şakiroğlu, "Sicilya", *TDVİA*, C. 37, İstanbul 2009, s. 138.

³Sandra Benjamin, *Sicily: Three Thousand Years of Human History*, New Hampshire 2006, s. 119; M. V. Levchenko, *Bizans Tarihi*, (Çev. Maide Selen), İstanbul 2007, s. 82-85.

⁴ Levchenko, *Bizans*, s. 118-119.

Bizans bu şekilde batıdaki tehlikeleri savuşturmuşa benziyordu. Sicilya Adası ise o sıralarda yeni efendilerinin ileride kendisini yüzyıllar boyunca siyasi, dini, ekonomik ve kültürel anlamda bambaşka bir kültür mozağine dönüştürecek ve Doğu'nun Batı'ya açılan bir kapısı olacağından bihaberdi. Sıradaki yeni istila hareketleri bu defa Germanler değil Müslüman Araplar tarafından başlıyordu.

Bizans Sicilyası, Müslüman Arapların dolaylı olarak ilk etkilerine 642-643 yılında tanıklık etti. Trablusgarp'ta Amr b. el-Âs'ın liderliğindeki Müslüman ordusunun önünden kaçan mülteciler bu tarihlerde Sicilya'ya sığındılar. Müslüman Araplar tarafından Sicilya'ya yapılan ilk akının 652 yılında gerçekleştiği belirtilir.⁵ Buna göre Suriye valisi Muâviye döneminde Muâviye b. Hudeyc el-Kindi öncülüğünde Sicilya'ya düzenlenen ilk seferde ganimet ve esirler ele geçirilmişti.⁶ Şüphesiz Müslümanların Sicilya için düşüncesi ganimet elde etmekten öte Ada'yı fethetmekti. Bunun yolu da güçlü bir donanmadan geçiyordu. Roma ve Bizans'ın yüzyıllarca Akdeniz hâkimiyetini elde tutabilmesinin anahtarı kara ordusunun yanı sıra sahip olduğu kuvvetli deniz gücü idi. Müslümanlar ilerleyen zamanlarda Sicilya üzerine küçüklü büyüklü akınlar düzenlemeye devam ettiler. İki taraf arasındaki mücadele bu şekilde yaklaşık iki asır kadar sürdü ve sonunda zafer Müslümanların oldu.

İbrahim b. Ağleb, Sürak (Kuzey Afrika) olarak adlandırılan bölgenin Abbasiler adına idaresi için Halife Harun er-Reşid'e başvurmuş ve onun tarafından 800 yılında buraya vali olarak atanmıştı. İbrahim b. Ağleb, Abbasilere bağlı olmakla birlikte aynı zamanda "Ağlebîler" adı ile burada yarı bağımsız bir devlet kurdu.⁷

Bizans'ın Sicilya donanma kumandanı olan Euphemios, çeşitli suçlamalardan dolayı 826 yılında İmparatorluk tarafından görevinden azledilip cezalandırılacağını anlayınca Bizans'a karşı isyan etti. Kendisini Sicilya valisi ilan etti. Fakat Euphemios kendisine muhalif olanlar tarafından mağlup edildi ve bunun üzerine kendilerine yardım etmeleri için Ağlebi Emiri Ziyâdetullah b. Abdullah'a başvurdu. Buna göre Euphemios, onun

⁵ Aziz Ahmad, *A History of Islamic Sicily*, Edinburgh 1975, s. 1-2.

⁶ Ahmed b. Yahyâ el-Belâzurî, *Fütuhu'l Büldan*, (Ter. Mustafa Fayda), İstanbul 2013, s. 269; Şakiroğlu, "Sicilya", s. 138.

⁷ İbnü'l-Esîr, *El Kâmil Fi't Tarih*, (Çev. Abdullah Köşe), C. 6, İstanbul 1991, s. 142; Alex Metcalfe, *The Muslims of Medieval Italy*, Edinburgh 2009, s. 9; Seyhun Şahin, *Sicilya'da Müslümanlar ve Normanlar*, İstanbul 2016, s. 58; Abdülkerim Özaydın, "Ağlebîler", C. 1, *TDVİA*, İstanbul 1988, s. 475-476.

Sicilya'daki naibi olacak ve adamları ile birlikte kendilerine Ada'ya yapılacak harekâta destek verecekti.⁸

Sicilya'daki Müslümanlar 830 yılında İfrîkiyye'den kendilerine gönderilen kuvvet ile birlikte adada fetih hareketine giriştiler. Yardıma gelen kuvvetlerin sayısı içi askerlerle dolu yaklaşık 300 gemiden oluşmaktaydı. Müslümanların hedefi Palermo oldu. Ağustos 830 yılında harekete geçen Müslümanlar 12 Eylül 831 tarihinde burayı Bizans valisinden teslim aldılar.⁹ Palermo'nun fethedilmesi Müslümanlar için büyük bir başarıydı. Müslümanların Ada'daki hâkimiyet sahası Mazara'dan Palermo'ya kadar olan sahaya yayılmış, bu durum kendilerine büyük bir hareket alanı sağlamıştı.

912/13 yıllarında Palermo'daki Arap soyluları muazzam güçlü bir konumda idiler. Ağlebî hanedanıyla yakından bağlantılı bir aileye mensup zengin bir asilzade olan Ziyâdetullah b. Kurhub da onların arasında bulunuyordu. 913'te Palermo'da Fâtımî karşıtı bir Arap ayaklanması meydana geldi. Araplar ve Berberîler, İbn Kurhub'u liderleri ve Sicilya Emiri seçmek konusunda aralarında anlaştılar. Böylece İbn Kurhub, kısa bir süreliğine Sicilya'da sağlam Sünnî bir idare kurdu. Hutbe, İbn Kurhub'a kendisinin emîrliğini onaylayan bir menşur gönderen Abbâsî halifesi el-Muktedir Billah (908-932) adına okundu. Bunun üzerine doğal olarak Fâtımîler hemen harekete geçtiler.¹⁰

914 yılında İbn Kurhub, bir Fâtımî filosunu Kuzey Afrika sahilinin çok yakınında mağlup etti. 915-916'da İtalyan anakarasına bir ordu sevk etti ve İbn Kurhub'un donanması denizde mahvolmasına rağmen; Bizans'ın Kalabriya strategosu Eustathios İbn Kurhub'a haraç ödemeyi kabul etti. Ne var ki tam da rejimi görünürde istikrar ve biraz güç kazanıyorken İbn Kurhub'a karşı Girgenti'de bir Berberî isyanı patlak verdi. Bu durum hızlıca diğer bölgelere de yayıldı. Asiler destek için Fâtımî el-Mehdî'ye başvurdular. İbn Kurhub yakalanarak el-Mehdî'ye gönderildi. Halife el-Mehdî, İbn-i Kurhub'u öldürttü.¹¹

⁸İbnü'l-Esîr, *El Kâmil Fi't Tarih*, C. 6, s. 289-290; Martino Mario Moreno, "Sicilya'da Müslümanlar", (Çev. Abdulhalik Bakır; Aydın Çelik), *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi*, V. 5, S. 1, Elazığ 2007, s. 172; Yusuf Yıldız, "15. Yüzyıla Kadar Sicilya ve İtalya'da Müslümanlar", *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Isparta Mayıs 2017, S. 40, s. 69; Fikret Işıltan, "Sicilya", C. 10, *MEB İA*, İstanbul 1998, s. 591; Özaydın, "Ağlebîler", s. 476.

⁹ İbnü'l-Esîr, *El Kâmil Fi't Tarih*, C. 6, s. 292; Ahmad, *Sicily*, s. 9-10; Moreno, "Sicilya'da Müslümanlar", s. 174.

¹⁰İbnü'l-Esîr, *El Kâmil Fi't Tarih*, C. 8, (Çev. Ahmet Ağırakça), İstanbul 1991, s. 64-65; Ahmad, *Sicily*, s. 25-26; Moreno, "Sicilya'da Müslümanlar", s. 178-179.

¹¹ Ahmad, *Sicily*, s. 26.

Her ne kadar adada Fâtımî hâkimiyeti yeniden tesis edilmiş ve sağlamlaştırılmış olsa da Sicilya’da meydana gelen isyan hareketleri, gerek Salim b. Reşîd gerekse ondan sonra vali olarak tayin edilen Halil b. İshak dönemlerinde de devam etti. Bunun üzerine 947 yılında halife el-Mansûr (946-953), Hasan b. Alî el-Kelbî’yi Ada’daki asilerin hakkından gelmesi için vali tayin etti.¹² Böylece Sicilya tarihinde Kelbîler yönetimi altında yeni bir dönem başlıyordu.

Ebû’l-Kâsım’ın saltanat döneminde 972/3 yılında Sicilya’yı ziyaret eden seyyah İbn Havkal; “İslâm ülkeleri arasında durumu, vaziyeti iyi olması bakımından Endülüs’e ilave edilebilecek ülkenin Sicilya” olduğunu söyler. Ayrıca İbn Havkal; adanın içinde papirüs sahaları olduğunu ve bunlardan tomar imal edildiğini, dünyada Sicilya’dan başka yerde Mısır papirüsü ile yarışan papirüs görmediğini aktarır.¹³ Kelbîler zamanında Sicilya, İslâm hâkimiyeti döneminin en parlak devrini yaşadı. Bu dönemde ada halkı bolluk ve refah içindeydi. Kelbîler Ada’da adaleti yaygın hale getirmekle birlikte, ziraatı geliştirici faaliyetlerde de bulundular. Ayrıca bu dönemde zımmî halktan fazla vergi alınmadı.¹⁴

Sicilya zamanla Müslümanlar arasındaki devam eden çatışma ve kargaşadan dolayı bu dönemde idari bölünmeler meydana geldi. Buna göre Abdullah b. Menkût, Mazaraile civarına, İbnu’l-Havvâs adıyla bilinen Ali b. Ni’met, Castrogiovanni ile Girgenti’ye, İbnü’s-Semne ise Siraküza ile Katanya’ya hâkim oldu.¹⁵

Bu bölünmeler Sicilya’daki Müslüman hâkimiyetinin zayıflayarak çözülmesine ve dışarıdan gelecek olan saldırılara karşı daha kırılgan bir hal almasına yol açtı. Sicilya’nın bundan sonraki kaderini yine bir ihanet belirleyecekti. Tıpkı Bizanslı Euphemios gibi bu defa Müslümanlar kendi içlerindeki anlaşmazlık ve kavganın bedelini Sicilya’nın kaybı ile ödeyeceklerdi. Böylece Ada’yı asırlardır ellerinde tutan Müslümanlar için birbirleriyle olan iktidar kavgaları kendileri için sonun başlangıcını teşkil etmekteydi.

¹² İbnü’l-Esîr, *El Kâmil Fi’t Tarih*, C. 8, s. 284-286, 404; Ahmad, *Sicily*, s. 27-28; Işıltan, “Sicilya”, s. 594.

¹³ İbn Havkal, *10. Asırda İslâm Coğrafyası*, (Çev. Ramazan Şeşen), İstanbul 2017, s. 123,127.

¹⁴ İbrahim Altan, “Kelbîler”, *TDVİA*, C. 25, Ankara 2002, s. 207.

¹⁵ İbnü’l-Esîr, *El Kâmil Fi’t Tarih*, (Çev. Abdülkerim Özeydın) İstanbul 1991, C. 10, s. 171; G. A. Loud, *The Age of Robert Guiscard: Southern Italy and The Norman Conquest*, New York 2013, s. 148.

İbnu'l-Havvâs ile İbnü's-Semne arasında yaşanan mücadeleden İbnu'l-Havvâs galip çıktı. Bunun üzerine İbnü's-Semne çareyi dışarıdan yardım istemekte buldu. Fakat onun yardımını istediği bu defa Müslüman olan İfrîkiyye toprakları değil Normanlar adıyla bilinen kuzeyli istilacıları.

1062 yılına gelindiğinde Norman Roger yanında kuzeni Serlo ile birlikte Sicilya'daydı. Roger, Ada'yı ele geçirmek için gelmiş ve bu doğrultuda süvarileri ve düzenli askeri birliği ilke birlikte Sicilya içlerine doğru hareket etmeye başlamıştı. 1063 yılında el-Muiz'in torunu Eyyûb Roger'a karşı mücadele etmek için Sicilya'ya geldi. Fakat onun elinde Normanlara karşı sadece Palermo, Girgenti ve Castrogiovanni kaldı. 1068'de ani saldırı sonucu Normanlar tarafından yenilgiye uğrayan Müslümanların direnç ve maneviyatlarında kırılma meydana geldi. Eyyûb bu yenilgi sonrası kardeşi ile birlikte Sicilya'dan ayrıldı. Müslümanlar artık Sicilya'nın düşeceğini farkındaydılar.¹⁶

Palermo'yu ele geçirmek için girişimde bulunup başarısız olan Roger, bu defa 1071'de ağabeyi Robert Guiscard ile birlikte Palermo'yu hem karadan hem denizden kuşatma altına aldı. Saldırı sonucu bir süre direnen Palermo Ocak 1072'de Normanlar tarafından ele geçirildi.¹⁷ Robert Guiscard kardeşi Roger'i burada kont ilan etti ve kendisi İtalya'ya döndü. 1072 yılına kadar Ada'nın yarısını ele geçiren Normanlar hem Müslümanların parçalanmalarından istifade ettiler hem de ele geçirilen yerlerdeki Müslüman halka teslim olmaları ve ibadet etme konularında gayet hoşgörölü ve esnek davrandılar.¹⁸

II. Roger (1105-1111) önceden kontluk olan Sicilya'yı yönetimi altında güçlendirerek krallığa dönüştürdü. Kral II. Roger, iyi derecede Arapça ve Yunanca bilmekteydi. Başkenti Palermo'yu imar etti ve burayı bir bilim merkezi haline getirdi. Müslüman âlimler Sicilya'da kalmaya devam ettikleri gibi, Ada'dan ayrılanlar ise geri döndürölmeye çalışıldı. Bu dönemde basılan paraların üzerinde Arapça "Allah'ın inayetiyle kudretli olan Kral Roger" yazmakta ve bu paralar iki hatta üç dilde basılmakta idi.¹⁹

¹⁶ Ahmad, *Sicily*, s. 50-51; Şahin, *Sicilya'da Normanlar*, s. 81-82.

¹⁷ Abdulhalik Bakır; Seyhun Şahin, Ortaçağ Akdeniz'inde Bir İslam Başkenti: Palermo, *Cappadoccia Journal of Histoy and Social Sceinces*, V. 15, Ahlen-Germany 2020, s. 66.

¹⁸ Loud, *The Age of Robert Guiscard*, s. 160-162.

¹⁹ Stephan O'Shea, *İnanç Denizi: Ortaçağ Akdeniz'inde İslâm ve Hristiyanlık*, (Çev. Egemen Demircioğlu), İstanbul 2011, s. 176.

Normanlar döneminde Müslümanlara olan güven ve hoşgörünün II. William'ın krallığı döneminde de devam ettiğini görmekteyiz. 1184 yılında bir gemi kazası sonucu Messina'ya inen seyyah İbn Cübeyr, Kral II. William ve Sicilya hakkında değerli bilgiler vermektedir. Buna göre yaşanan gemi kazası sonrası kayıkçıların kazazedeleri kurtarmak için çok para istediklerini, bu yüzden kayıklara binemeyen fakir Müslümanlar hakkında bilgi alan ve sahilde bulunan II. William'ın durumu olmayan Müslümanların kayıklara binebilmeleri için kendi cebinden kayık sahiplerine para verilmesini emretmiş ve böylece Müslümanları kurtarmıştı. Kral II. William'ın Müslümanlara çok güvendiğini, önemli işlerini onlara söyleyip sırlarını da Müslümanlara açtığını ve baş aşçısı ve sarayda çalışanların birçoğunun Müslüman olduğunu belirtir.²⁰ Normanlar dönemini şimdi burada noktalayıp birinci bölümde Sicilya'da Norman döneminin sona erip Hohenstaufen hâkimiyetinin kurulmasını daha detaylıca ele alacağız.

Bir sonraki alt başlıkta ise teşkilatlanarak gelişen Papalık kurumunun nasıl dünyevi bir güç haline geldiğini ve ona karşı koyan krallara yönelik giriştiği üstünlük mücadelesini ele alacağız. Böylece Germen kralları ile Papalığın Sicilya'da yaşadığı siyasi güç çekişmesinin daha iyi anlaşılacağı kanaatindeyiz.

3. Papalığın Avrupa'da Siyasi ve Ekonomik Güç Haline Gelmesi

Papalığın tesis edildikten sonra etkili bir kurum haline gelmesi ve en güçlü olduğu dönem şüphesiz Orta Çağ'dır. Bu bağlamda Papalar, Orta Çağ'da Avrupa krallarına diz çöktürmüşler ve sadece ruhani değil aynı zamanda dünyevi liderlik kimliğine de bürünmüşlerdir. Papalığın böyle bir role bürünmesinin altında yatan dinamiklere değinecek olursak bize göre temelde bunlar; Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasıyla birlikte Papalık kurumunun Avrupa'da meydana gelen siyasi boşluğun getirmiş olduğu fırsattan yararlanma ve ekonomik zenginlik isteğidir. Avrupa'da meydana gelen bu durum doğal olarak Papalık ile kralların siyasi güç için karşı karşıya gelmelerine ve birbirleri ile çatışmalarına neden olmuştur. Tıpkı Sicilya'da olduğu gibi.

Hristiyanlık Roma İmparatorluğu'nun onu resmen tanımasıyla hızla yayılma fırsatı elde etti. İmparator Constantine, 313 yılında ilan ettiği "Milano Fermanı" ile

²⁰ İbn Cübeyr, *Endülüs'ten Kutsal Topraklara*, (Çev. İsmail Güler), İstanbul 2008, s. 240-243.

Hristiyanlığa serbestlik kazandırdı. 380 yılında Roma İmparatoru I. Theodosios yayınlamış olduğu bir fermanla Hristiyanlığı devletin resmi dini ilan etti.²¹ Bu durum doğal olarak Hristiyanlığın hızla yayılmasına olanak sağladı.

Öte yandan Kavimler Göçü sonrası Roma İmparatorluğu Doğu–Batı olarak ikiye ayrıldı. Yaşanan bu bölünme Hristiyanlık dininin de aynı şekilde ayrışmasına zemin oluşturdu. Buna göre Batı Roma’da Hristiyanlık Latin kökenli gelişmelere tâbi şekilde gelişti ve Avrupa’yı şekillendirdi, Doğu Roma’da ise İstanbul’un merkez alındığı Grek kültürünün şekillendirdiği Hristiyanlık yayılma gösterdi.²²

Bizim konumuz açısından asıl önemli olan kısım Roma Kilisesi ve onun en üst konumunda bulunan Papalık mevkiidir. Bu bağlamda Katolik Kilisesi’nin oluşum aşamalarını ve teşkilatlanarak kurmuş olduğu Papalık-Kilise sistemini ele almakta fayda vardır.

Roma Katolik Kilisesi’nin kurucusu Aziz Petrus’tur.²³ Ondan sonra gelenler onun vekili addedilirler. Buna göre Papa, Hz. İsa’nın yeryüzündeki temsilcisi olarak kabul edilir. Burada önemli olan bir diğer husus da şudur: Katoliklik manevi bir yaşam tarzı olmaktan ziyade, Kilise ve Hristiyanlığın tarihsel süreç içerisinde şekillenerek oluşturduğu bir kurumdur.²⁴ Bu durum aslında Kilisenin oluşturduğu yapının kendi çıkarlarını göz önünde bulundurarak hareket ettiği ve dini liderliğin yanı sıra asıl hedefinin siyasi anlamda da dünyaya hükmetmek olduğu sonucu çıkarılabilir. Burada söz konusu olan asıl hedefini gerçekleştirmek isteyen Papalığın din gücünün gölgesinde hareket ederek bu amacını nihayete erdirmek olduğu aşikâr bir şekilde görülmektedir.

Constantine döneminden sonra Papa I. Leo’ya (440-461) kadar Hristiyanlığın özelde ise Katolik Kilisesi’nin gelişip kurumsallaşma süreci devam etti. Bu dönemde Hristiyanlığın yayılmasını sağlayan asıl dinamizm ise manastır ve keşişler oldu.

²¹Walter Ullmann, *A Short History of the Papacy in the Middle Ages*, New York 2005, s. 1-4; Bekir Zakir Çoban, *Geçmişten Günümüze Papalık*, İstanbul 2020, s. 43-44,49.

²² Kürşat Demirci, “Hristiyanlık”, TDVİA, C. 17, İstanbul 1998, s. 333.

²³ Aziz Petrus İsa’nın 12 havarisinden birisidir. İncil’de (Yuhanna) Taberiye Gölü kenarında balık tutarken Petrus Hz. İsa’nın sevdiği öğrenci olarak anlatılır. Ayrıca Aziz Petrus’tan Elçilerin İşleri’nde de bahsedilir. Petrus’un ağzından Tanrı Rabb’bin buyruğu olarak; “*tövbe edin, her biriniz İsa Mesih’in adıyla vaftiz olsun. Böylece günahlarınız bağışlanacak ve Kutsal Ruh armağanını alacaksınız*” denilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. *İncil*, İstanbul: Yeni Yaşam yayınları, 2016, s. 209-215.

²⁴ Hasan Akyol, “Hristiyanlığın Doğuşu ve Yayılması”, *Orta Çağ Tarihi*, Ed. Selim Hilmi Özkan, İstanbul 2016, s. S. 399.

Manastırlar ayrıca ilerleyen zamanlarda Papalık otoritesinin yaygınlaşmasını sağlamada önemli bir rol üstlendiler.²⁵

Papa I. Leo, Batı Roma İmparatoru III. Valentinianus (425-455) döneminde Roma Kilisesi'nin üstünlüğünü İmparatorluğa kabul ettirdi ve kendisini Havari Petrus'un halefi olarak benimsetti. Buna göre Roma Piskoposu "en yüksek hükümdar, öğretmen ve yargıç" idi. Ayrıca I. Leo, Papalıkla papayı ayırmış ve böylece papalığın kurumsal çerçevesini oluşturmuştur. Papa Leo'ya göre papa herhangi bir yanlış yapmış olsa bile sahip olduğu Papalık makamından dolayı kendisine saygı duyulması gerekmektedir.²⁶ Böylelikle Papa I. Leo Roma Kilisesi'ni kurumsal bir hale getirip güçlendirerek Papalığın hem dini hem de dünyevi alanda söz sahibi olmasının temellerini atmış oldu.

Batı Roma, gerçekleşen Got saldırıları sonucunda 476 yılında yıkıldı ve bunun sonucunda İtalya'da merkezi bir güç kalmadı. Papalık bu durumdan istifade ederek teşkilatlandı ve otoritesini güçlendirme yoluna gitti. Her ne kadar Doğu Roma İmparatorluğu zaman zaman İtalya ve Roma üzerinde hâkimiyet kursa bile bu durum uzun süreli kalmayıp İmparatorluğun Batı topraklarının yeniden başka bir siyasi güç tarafından şekillenmesi durumu gerçekleşti. Bu güç şüphesiz Papalık ve onunla iş birliği yapan Avrupalı yeni Frank kralları oldu.

Papalık kurumu teşkilatlanıp organize olduktan sonra barbar kavimleri ve Avrupa'yı Hristiyanlaştırmak için çaba sarf etmekteydi. Papalık bu amacı gerçekleştirmek için keşişler ve Franklar ile birlikte hareket etti. Franklardan oluşan Karolenj hanedanlığının meydana gelmesi ile birlikte Papalık artık Avrupa'da sadece dini güç değil aynı zamanda siyasi bir güç olarak da kendini göstermeye başlayacaktı.²⁷

Germen boylarından biri olan Frankların başında bulunan I. Clovis (481-511), 486'da Roma İmparatorluğu'na bağlı olan Galya valisini yenerek Merovenj Hanedanını meydana getirdi. Bu hanedan zamanla güçlenerek birçok Germen kabilelerini tek çatı altında birleştirmeyi başardı. Ayrıca VI. yüzyıldan itibaren kiliseler ve manastırlar inşa edilmeye başlandı. 751 yılında Merovenj Hanedanı'na son veren Kısa Pepin olarak da bilinen III. Pepin Karolenj Hanedanı adıyla yeni bir krallık kurdu.²⁸

²⁵ Çoban, *Papalık*, s. 51-53.

²⁶ Çoban, *Papalık*, s. 55-56.

²⁷ Çoban, *Papalık*, s. 63.

²⁸ Mary Fulbrook, *Almanya'nın Kısa Tarihi*, (Çev. Sabri Gürses), İstanbul 2017, s. 24; Muammer Gül, *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, İstanbul 2012, s. 46-47, 50-51.

III. Pepin, Lombardlar baskısı dolayısıyla kendisinden yardım isteyen Papa Zacharias (741-752)'ın bu talebini olumlu karşılayarak harekete geçti. Lombardlar'dan ele geçirdikleri yerleri geri alan Pepin bu yerleri Papalığa geri verdi. Buna karşı Papa ile Pepin arasında bir anlaşma meydana geldi.²⁹

Bu anlaşmaya göre 756-760 yıllarında sözde “Constantine Bağı” olarak isimlendirilen sahte bir belge ile Papalık Devleti kurulmuş oldu. Bu durum Ortaçağ Batı tarihine dini ve siyasi anlamda damgasını vuracak olan papalığın dünyevi (siyasi) iktidarının oluşturmasını sağladı. Diğer taraftan III. Pepin 751 yılında Papa tarafından kral unvanını aldı ve 754'de ise onun tarafından kutsandı.³⁰

Papalık bu anlaşmayla birlikte artık krallar üzerinde egemenlik kurma ve siyasi güç olarak Batı'yı şekillendirmeye başlıyordu. Gerçekten de Roma İmparatorluğu'nun 395 yılında ikiye bölündükten sonra aradan geçen dört asır sonra Papalık Kurumu siyasi bir güç olarak ortaya çıkmış ve Roma İmparatorluğu'nun Batı toprakları üzerinde söz sahibi olmuştur. Bununla beraber, Roma'yı işgal eden Barbarlar ile Romalılar ortak bir paydada buluşarak yeni Batı'yı oluşturmuşlardı.³¹ Bu birlikteliğin kurulmasını sağlayan ise şüphesiz Papalıktı. Çünkü Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra bölgede ayakta kalan tek kurum olan Papalık Kurumu idi. Buna göre Papalık, istilacı Germen kavimleri ile yerli halk arasındaki köprüyü inşa eden ve her iki tarafı birleştirip yeni bir Avrupa meydana getiren yegâne güç olarak ortaya çıktı.

İtalya'ya yerleşmiş bulunan Lombardların kilisenin sahip olduğu toprakları taciz etmesi Papa'nın Lombardlara karşı tekrar Franklarla iş birliği yapmasına neden oldu. Papa III. Leo (795-816)'nın yardım talebini olumlu karşılayan III. Pepin'in oğlu Charlemagne (Şarlman) Lombardları mağlup etti. Daha sonra Papa III. Leo tarafından Roma ziyareti esnasında 800 yılının Noel gününde Charlemagne'a İmparatorluk tacı giydirildi. Papalık bu hamle ile hem Katolik Kilisesi'ni Ortodoks olan Doğu Roma İmparatorluğu'ndan bağımsız hale getiriyor hem de Batı topraklarından Franklara dayalı yeni bir İmparatorluk meydana getirme girişiminde bulunuyordu.³² Belli ki

²⁹ Murat Keçiş, “Kavimler Göçü ve Feodalite”, *Orta Çağ Tarihi*, (Ed. Selim Hilmi Özkan), İstanbul 2016, s. S. 462; Server Tanilli, *Yüzyılların Gerçeği ve Mirası, Ortaçağ: Feodal Dünya*, C. II, İstanbul 2020, s. 120-121.

³⁰ Jaques Le Goff, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, (Çev. Hanife Güven; Uğur Güven), Ankara 2017, s. 41; Gül, *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, s. 52.

³¹ Le Goff, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, s. 41.

³² Jaques Le Goff, *Avrupa'nın Doğuşu*, (Çev. Timuçin Binder), İstanbul 2017, s. 37-38.

Papalık bu hamle ile antik Roma İmparatorluğu'nu batıda yeniden tesis etmek istiyordu.

Papa III. Leo'nun Charlemagne ile yaptığı anlaşma ile elde etmek istediği kazanımlar şunlardı; Düşmanları tarafından kuşatılmış olan Papa'nın otoritesi herkes tarafından benimsenmiş bir imparator tarafından tanınma ihtiyacı, Aziz Petrus'un halefi olarak dünyevi hükümrانlığının diğer krallardan daha üstün bir kral tarafından onaylanma isteği ve Charlemagne'ı Doğu Roma İmparatorluğu dâhil olmak üzere bütün Hristiyanların İmparatoru yaparak tüm kiliselere Papa'nın üstünlüğünü kabul ettirmektir.³³ Buna göre antik Roma İmparatorluğu'nu yeniden canlandırmak isteyen Papalık, bunu kendi menfaatlerine uygun bir şekilde yapmak istiyordu. Diğer yandan Doğu Roma İmparatorunu bertaraf etmek ve bütün Hristiyan dünyasında tek başına söz sahibi olmak Roma Kilisesi'nin nihai hedefleri arasındaydı. Fakat Roma Kilisesi'nin Batı'da kurmaya çalıştığı bu yeni imparatorluk anlayışını tesis etmesi uzun zaman alacaktı.

Papalık için bu durum kendisine çok pahalıya mal olan bir zaferdi. Çünkü yenilenmiş İmparatorluğun ilk hükümdarının ölümü ile halefleri büyük ölçüde aciz ve değersizdi. Papalar ilerleyen dönemde kendilerini Roma aristokrasisinin entrikalarına gömülmüş halde bulacaklardı. Ayrıca Akdeniz'i istila eden ve Roma'nın kendisini tehdit eden Müslümanlar, Hristiyanlar için işleri daha da karmaşık bir hale getirmiş bulunuyorlardı. Bütün vatandaşlar için umudu yeniden canlandıran ve onlara yeni bir coşku aşılayan ise Papa IV. Leo (847-855) oldu. Kilise ayininin Ostia'da kutlanması ve birliklerin kutsanmasının ardından, çeşitli küçük İtalyan devletlerinden gelen askeri güçlerin topraklarını savunmak ve tüm Avrupa medeniyetini korumak için cömert bir çaba içinde birleştiği bir savaş gerçekleşti. Kazandıkları zafer, "Reconquista"nın en görkemli sayfalarından biriydi. Bu kazanım Papalığın girişimi sayesinde gerçekleşmiş oluyordu.³⁴ Böylece Müslümanlar tarafından saldırıya uğrayan Roma, Papanın girişimleri sonucu bu saldırıyı atlattı. Fakat Müslümanlar Sicilya'yı ele geçirmekle birlikte burada asırlarca kalıcı oldular ve zaman zaman Orta ve Kuzey İtalya'ya seferler düzenleyerek bu bölgelerde güçlerini hissettirdiler.

³³ Le Goff, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, s. 54.

³⁴ Paolo Brezzi, *The Papacy: Its Origins and Historical Evolution* ,(İng. Trc. Henry J. Yannone), Maryland 1958, s.86.

I. Nicolaus (858-867) döneminde ise krallara karşı siyasi gücünü kanıtlamak ve kabul ettirmek isteyen Papa, kendisini Aziz Petrus ile özdeşleştirdi. Mektuplarına “*Ben Petrus, Tanrı’nın Havarisi...*”³⁵ diye başlayan Nicolaus’a göre papanın sözleri ve eylemlerinin başkaları tarafından yargılanması söz konusu bile değildi. Kilise işlerini tertiplemek ve sualsiz bir şekilde herhangi bir piskoposu görevinden azletmek yine papanın yetkisi dâhilindedir. Lombard Kralı Lothar’ın eşinden boşanmasına müsaade etmeyen Nicolaus kendisini yegâne yetkili olarak görmektedir. Bununla birlikte düzenlenen konsiller dahi papanın yetkisinden daha alt konumda sınıflandırılır.³⁶

Papa I. Nicolaus’un benimsetmeye çalıştığı Papalık otoritesi sayesinde kralları kendi hükmü altına almak istemekle birlikte dini liderliğin yanında dünyevi hâkimiyeti de sağlamak istediği çok açıktı. Bu sayede Papalık, krallar ve halk üzerindeki yegâne güç konumuna gelerek sorgulanamaz bir otorite kurmayı amaçlamakta; Avrupa topraklarını kendi isteği doğrultusunda tasarımlamayı hedeflemekteydi.

Papa VIII. Ioannes (872-882) kendi döneminde Papalık kurumunu en yüksek otorite olarak benimsetme çabalarını sürdürmekteydi. Ona göre tüm Hristiyanlık bir “*Publica Christiana*”dır. (Hristiyan Cumhuriyet). Bu cumhuriyetin başında ise Papa bulunmaktadır.³⁷ Bu bağlamda Papa VIII. Ioannes Roma Kilisesi’nin üstünlüğünü İstanbul Kilisesi’ne karşı sağlamak istemekte ve ayrıca papayı Hristiyan dünyası üzerindeki en yetkili otorite sahibi olarak göstermektedir.

Yukarıda daha önce değindiğimiz üzere Charlemagne’dan sonra gelen ardılları güçsüz kişilerdi. Bu bağlamda papalar bir dönem boyunca adeta Romalı aristokrat ailelerin yönetimi altında ezildiler. Papalık makamı, bu dönemde Romalı asilzadeler tarafından kullanılan bir makam haline dönüştü. Tahta geçen papalar bu dönemde tamamen etkisiz kişilerdi. Ayrıca Papalık makamı için yapılan atamalarda usulsüzlük ve entrikalar ve seçilen papaların ahlaksızlıklarla dolu yaşamları Papalık için adeta utanç verici bir durumdu.

Hristiyanların “Karanlık Çağ” adını verdikleri bu dönem, 887 yılında parçalanan ve Karolenj Kralı III. Charles’ın (Şişman Karl) tahttan indirilmesiyle başlayıp 962 yılında

³⁵ Aziz Petrus’un İncil’de yer bulan iki mektubunda insanlara doğru yolu göstermek adına kendisini “*Mesih İsa’nın elçisi ben Petrus*” olarak takdimi Papa I. Nicolaus’a kendi meşruiyeti bağlamında hizmet etmiş benzetmektedir. Petrus’un mektupları için bkz. *İncil*, 412-422.

³⁶ Çoban, *Papalık*, s. 78.

³⁷ Çoban, *Papalık*, s. 81.

Papalık ile anlaşarak kilisenin koruyuculuğunu üstlenen Sakson Kralı I. Otto dönemine kadar olan süreyi kapsar. Bu dönemde iktidarı adeta eline geçiren Romalı aristokratlar bölünmüş feodal krallıkların bulunduğu zayıflıktan istifade ederek olaylara müdahil oldular. Bu süreçte Papalık kurumunun zayıflamasına yol açan temel etkenler; Sakson imparatorları, Romalı aristokratlar ve ahlaki çöküntünün yaşanmasıydı.³⁸

X. yüzyılın sonlarına doğru Roma’da aristokrat kesimin din üzerinde hegemonya kurduğu mevcut duruma son verenler Sakson hanedanına bağlı olan Germenler oldu.³⁹

I. Heinrich tarafından 919 yılında kurulan Sakson hanedanlığı onun oğlu olan ve “Büyük” lakabıyla bilinen Sakson Kralı I. Otto (936-973) döneminde bölgesel, askeri, ekonomik ve bir ölçüde kültürel olarak hızla Avrupa’da önde gelen bir güç haline ulaştı.⁴⁰ I. Otto hükümdarlığı esnasında kendisine karşı isyan eden bazı düklerle diz çöktürdü. Ardından bu kişilerin yerine kendi akrabalarını getirdi. Fakat onlardan bazıları diğerleri gibi kendisine karşı isyan etti. Bu durumdan etkilenmiş olan I. Otto yeni bir politika geliştirdi. Buna göre bütün topraklarında başpiskopos, piskopos ve keşişler tesis etmeye başladı. I. Otto’ya göre kilise adamlarının muhtemelen tımarları miras alacak ya da isyanlara liderlik edecek nankör ya da hain çocukları olmazdı.⁴¹

I. Otto’nun ardılları olan II. Otto (973-983) ve III. Otto (982-1002) yerel dükler ve prensler tarafından gelişen Alman isyanlarını bastırmak ve mevcut pozisyonlarını korumak için mücadele ettiler. Bununla beraber canlanan Akdeniz ekonomisi karşısında İtalya üzerindeki güçlerini korumaktan geri durmadılar. Fakat üç temel sorun İtalya’yı ele geçirme hedeflerini sürekli olarak sonuçsuz bırakmaktaydı. Bunlar; İtalyanların Almanların kontrolü altında olmama arzusu, neredeyse İtalya’ya giden her Alman kralının Almanya topraklarında kendisine karşı büyük isyanların meydana gelmesi ve İtalya’ya ile arada coğrafi engel olarak bulunan Alplerin varlığı idi.⁴²

Sakson hâkimiyeti dönemi çocuksuz ölen II. Heinrich ile sona ermiş; Heinrich’in ardından II. Konrad’ın (1024-1039) kral seçilmesi ile birlikte Salian hanedanı dönemi başlamıştı.⁴³ Fakat Ottolar kendilerinden sonra gelenlere papanın İmparatorluğa

³⁸ Çoban, *Papalık*, s. 82-83.

³⁹ Brezzi, *The Papacy*, s.89

⁴⁰ Ullman, *A Short History of the Papacy* s. 75.

⁴¹ Clifford R. Backman, *The Worlds of Medieval Europe*, New York 2003, s. 182.

⁴² Backman, *Medieval Europe*, s. 183.

⁴³ Fulbrook, *Almanya’nın Kısa Tarihi*, s. 30.

bağlanma düşüncesini ve Roma özlemini miras bırakmışlardı.⁴⁴ Şüphesiz bu durum Papa ile İmparator arasındaki hâkimiyet mücadelesinin sürüp gitmesine sebebiyet vermektedir.

II. Konrad'ın hükümdarlığı döneminde İtalya'da meydana gelen Norman istilalarına karşı sessiz kalması Papalığın tekrar Romalı asilzadelerin özellikle de "Tusculani" ailesinin kontrolü altında olmasına zemin hazırladı. Konrad'ın oğlu III. Heinrich (1039-1056) ise Papalığı koruyarak daha sorumlu bir davranış sergiledi. Papa IX. Leo (1049-1054) kendi döneminde Kilise yönetime getirdiği reformist düşüncedeki grup ileriki dönemde Papalığın yeniden canlandırılıp güçlenmesini sağladı.⁴⁵

Aslında reform yolundaki ilk belirleyici adım, yerel Roma aristokratlarının yandaşları yerine Papalık seçimlerinin imparator tarafından yapılmasıydı. Çünkü bu şekilde önceki yüzyıllarda Papalık seçimlerinde görülen entrikalar, anlaşmazlıklar ve şiddet ortadan kalkmış oldu. Bununla birlikte, manastırlardan gelen dindar, bilgili ve gayretli kişiler reform mücadelesinde dikkate alınarak daha fazla ön planla olabileceklerdi.⁴⁶ İmparatorun gücü altında kendisini toparlayan Papalık kurumunun bir sonraki hedefi ise şüphesiz seçimlerin imparatorlardan bağımsız yapılabilmesini mümkün kılarak kendi otoritesini kurmak istemesi olacaktı. Bu sayede tam bağımsız bir güç haline gelerek Hristiyan Avrupa toplumu üzerindeki en üstün yüksek otorite olma arzusu taşıyan Papalık ile Kutsal Roma İmparatorluğu kralları bu konuda güç çatışması içerisinde olacaklardı.

Papa IX. Leo döneminde gerçekleşen bir diğer önemli olay Doğu-Batı kiliselerinin birbirinden ayrılması meselesidir. Zaten iki taraf arasındaki yaşanan yabancılaşma ve dini ve fikri uygulamalardaki farklılıklar öylesine de derinleşmişti ki bu ayrılığın meydana gelmesi sadece bir zaman meselesinden ibaretti. Bununla birlikte her ne kadar Doğu-Batı kiliselerinin ayrılması söz konusu olsa da asıl temel sorun Papalık ile Doğu Roma İmparatorluğu arasındaki birbirlerine üstünlük kurma düşüncesi idi. Batı'da Papalığın Doğu Roma'ya karşı kendisini devlet olarak kabul ettirmesi Roma'nın doğal mirasçısı olan Doğu Roma'nın evrenselliğini kısıtlamışsa, aynı

⁴⁴ Le Goff, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, s. 63.

⁴⁵ Çoban, *Papalık*, s. 86-87.

⁴⁶ Brezzi, *The Papacy*, s.93.

şekilse Slavların İstanbul Kilisesine bağlanması Papalığın Doğu üzerindeki evrenselliğini engellemekteydi.⁴⁷

Yukarıda da belirttiğimiz gibi iki taraf arasındaki ayrılığın gerçekleşmesi sadece an meselesiydi. Bu duruma sebebiyet veren ise Normanlar olacaktı. 1050’li yıllarda Normanlar, bölgelerinde bulunan Yunanlıları Latin tarzda ibadet etmeye zorladılar. Bu durum karşısında İstanbul Patriği Cerularius, İstanbul’da bulunan Latin kiliselerinin ayinlerini Grek tarzda yapmalarını emretti. Latin kiliseleri Cerularius’un bu emrine uymayınca da 1052 yılında kapatıldı. 1053 yılında konunun çözümü için Papa’ya bir mektup yollayan Patrik Cerularius’un bu talebi karşısında Papa IX. Leo, 1054’de Kardinal Humbert’i İstanbul’a gönderdi. Fakat iki tarafın temsilcileri de son derece cüretkâr ve hırslı kişiliklere sahipti. Bu durum olayın çözümlenmesini adeta imkânsız kılıyordu. İki taraf arasında gerçekleşen görüşmede Patrik Cerularius, Papa için “kardeş” kelimesini kullanması ve kendisini “ekümenik” olarak görmesi karşısında Papalık heyeti Ayasofya mihrabına bırakmış olduğu belge ile Patrik Cerularius’u aforoz etti. Bunun üzerine Patrik Cerularius bir sinod⁴⁸ toplayarak Papalık temsilcilerini aforoz etti.⁴⁹

Bu olayın önemi belki de iki taraf için o anda iyi idrak edilememişti. Ne de olsa aforoz kararının geçersiz kılınması olası bir durumdu. Fakat bu durum gerçekleşmedi. Böylece iki taraf arasındaki ayrılık kesinleşti. Gerçekleşen ayrılığın sonucu ise Batı değil Doğu kilisesine yaradı. Çünkü gerçekleşen bu aforoz kararı ile Batı kilisesi Doğu üzerindeki haklarından vazgeçmiş, Doğu kilisesi artık daha bağımsız hareket ederek Slav Hristiyanları üzerindeki gücünü arttırmış oluyordu.⁵⁰

Papalar bu yüzyılda kilisenin IX. ve X. yüzyılda yaşanan saygınlık ve itibar kaybını tekrar sağlamak için çaba sarf ettiler. Bu dönemin Papa IX. Leo ile başlayıp 1123 yılında gerçekleştirilen I. Lateran Konsili ile sona erdiği kabul edilmektedir. Bu dönemde görev alan papalar en yüksek otoritenin Papalık kurumunun olduğunu ve

⁴⁷ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s. 310.

⁴⁸ Sinod kelimesi önceleri konsil kelimesi ile eş anlamlı bir ifade olup günümüzde piskopos veya başpiskopos tarafından piskoposluk bölgesinde yaşanan herhangi bir sorunu çözüme kavuşturmak için toplanan, din adamlarından oluşmuş mahalli kurula denmekteydi. Bu bağlamda sinod kelimesi konsil anlamı ifade etmekle birlikte; Katolik Hristiyanların herhangi bir dini meseleyi tartışıp çözmek üzere bir araya gelen yüksek düzeydeki din adamları kuruluna verilen isimdir diyebiliriz. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ömer Faruk Harman, “Konsil”, *TDVİA*, C. 26, Ankara 2002, s. 175.

⁴⁹ Çoban, *Papalık*, s. 89-90.

⁵⁰ Paul Lemerle, *Bizans Tarihi*, (Çev. Galip Üstün), İstanbul 2005, s. 102.

papanın mutlak egemenliğini sağlayarak imparatorlardan bağımsız hareket etmesinin önünü açmayı hedeflemektedir.

Latin Hristiyanlığının benimsemiş olduğu bu çözüm, Doğu Roma Ortodoks Hristiyanlığınca benimsenen “Caesaro-papism”⁵¹ tam tersi idi. Bununla birlikte, ruhban sınıfına dâhil olmayanlar için belirli sınırlamalarla ifade edilmiş bağımsızlık ile benimsenen bu anlayış sonucu ortaya çıkan yükümlülükler meydana gelmişti. Ruhban sınıfı ile bu sınıftan olmayanların bağlı bulunduğu bu ayrıştırıcı durum ilerde sıradan halk tabakası üzerinde seküler bir yönetim anlayışının oluşmasının kolaylaşmasında büyük bir etken olacaktı.⁵²

Papa II. Urbanus’un (1088-1098) Kasım 1095 yılında topladığı Clermont Konsili ile birlikte Batı soylularını “Kutsal Toprakları Kurtarmak” sloganı altında Müslümanların elinde bulunan Kudüs’ü geri almak üzere başlattığı Haçlı Seferleri Ortaçağ’da gerçekleşen en önemli olayların başında gelmektedir. Bu seferlerin Papalık tarafından tamamen dini hissiyatlara bağlı olarak gerçekleştirildiği izlenimi vurgulanmış olsa da asıl amacın Papalık kurumunun bu seferlere öncülük ederek Batı dünyasının hem dini hem de siyasi tek yüksek otorite olma arzusu ve bunu tüm dünyaya kabul ettirme niyeti olduğu açıktır. Fakat yaklaşık iki asır boyunca devam eden Haçlı Seferleri sonucunda yaşanan gelişmeler, kiliseye olan güvenin kaybedilerek sorgulanır hale gelmesine ve Avrupa’da Reform ve Rönesans hareketlerinin gerçekleştirilmesinde etkili oldu.

Papa Gregorius tarafından tasarlanıp, II. Urbanus tarafından hayata geçirilen Haçlı Seferleri, yukarıda değindiğimiz üzere evrensel ölçüde ana hedefinin “Kutsal Toprakların Kurtarılması” olarak kabul edilmesinin yanı sıra; Doğu- Batı kiliseleri arasındaki “şizma’nın” sona erdirilerek Roma’nın İstanbul üzerindeki temel haklarının tesis edilmesi düşüncesi Papa Gregorius’un bir diğer temel hedefi arasındaydı. Bununla birlikte Papalık tarafından başlatılan ilk Haçlı Seferi’nde neredeyse hiç Alman katılımının görülmemesi, Papalık-İmparator arasındaki çekişmenin hala iki tarafı da tatmin edici bir çözümden uzak olduğunu göstermekteydi.⁵³

Papalık tarafından 18 Mart-6 Nisan 1123 tarihleri arasında “I. Lateran Konsili” adı ile bilinen bir konsil gerçekleştirildi. Konsile üç yüzün üzerinde piskopos ile çok sayıda

⁵¹ Seküler iktidar gücünün Hristiyan Kilisesi’nin ruhani gücüyle birleşerek yönetim sergilemesi. Le Goff, *Avrupa’nın Doğuşu*, s. 71.

⁵² Le Goff, *Avrupa’nın Doğuşu*, s. 71-72.

⁵³ Ullman, *A Short History of the Papacy* s. 108.

manastır başkanı katıldı. Gerçekleştirilen konsilin raporlarının hiçbirisi maalesef ele geçmemiş; sadece konsilde alınan yirmi beş tane karar bilinmektedir. Bunlardan birkaçı din sömürüsünü yasaklama ve Haçlı Seferi'ne katılan kişi ve ailelerine verilen imtiyazları kapsamaktaydı. Batı'nın hemen her yerinden katılımın sağlandığı bu konsil Kilise hukukçuları tarafından "IX. Genel Konsil" olarak adlandırılmıştır.⁵⁴

Reformist Papa IX. Leo ile başlayıp Papa Gregorius ile devam eden reform dönemi I. Lateran Konsili ile sona ermiş kabul edilmekteydi. Papalık önümüzdeki dönemde Romalı asilzade ailelerin yanı sıra İmparator Friedrich Barbarossa ve ardıllarının Papalığın etkisini kırmaya yönelik siyaseti ile mücadele içerisine girdi.⁵⁵ Papa Callistus (1119-1124)'tan sonra yerine geçen Papa II. Honorius (1124-1130) öldükten sonra onu seçmiş olan "Frangipani" ailesi yerine papa olarak II. Innocentius (1130-1143)'i, bir başka güçlü Romalı aile olan "Pierleoni" ise II. Anacletus (1130-1138)'u papa olarak seçtiler. Roma'da 1138'de II. Anacletus ölünceye kadar, II. Innocentius Fransa'da kaldı. Anacletus ölünce Roma'ya gelen II. Innocentius Lateran'da 1139'da yeni bir konsil toplamaya karar verdi. Bu konsilin amacı II. Innocentius'ın papalığını meşrulaştırmasına yönelik atılmış olan bir adımdı. Sonuç olarak amacına ulaşan Papa, bu konsilde alınan bir diğer önemli karara göre ruhbanların evliliklerini yasaklamakla kalmayıp aynı zamanda yapılan tüm evlilikler geçersiz ilan edildi.⁵⁶

II. Innocentius bu dönemde Sicilya Kralı II. Roger'a karşı sefer düzenledi. Fakat onun bu girişimi başarısız oldu. 1139 yılında gerçekleşen seferde Roger tarafından ani baskınla tutsak edilen Papa II. Innocentius ancak Roger'ı kral olarak tanımak koşuluyla serbest bırakıldı.⁵⁷ II. Innocentius'dan sonra gelen iki papanın saltanatı oldukça kısa sürdü. Daha sonra III. Eugenius (1145-1153) adıyla Bernard Paganelli Papa olarak seçildi. Papa Eugenius döneminde oldukça önemli gelişmeler yaşandı.

1140'lı yıllarda belirgin hale gelen şey yaşanan yerel Roma zorluklarına rağmen bir kurum olarak Papalığın, Batı Avrupa'daki hükümet organı olarak kabul edilmiş olmasıydı. III. Eugenius'un yolu, sonraki Papalık nesilleri üzerinde büyük bir etki yarattı çünkü Eugenius benzersiz ve özgü bir dille, izlenebilir bir dizi temel nokta

⁵⁴ Francis Dvornik, *Konsiller Tarih: İznik'ten II Vatikan'a*, (Çev. Mehmet Aydın), TTK, Ankara 2019, s. 43.

⁵⁵ Çoban, *Papalık*, s. 102.

⁵⁶ Çoban, *Papalık*, s. 102-103.

⁵⁷ Şahin, *Sicilya'da Normanlar*, s. 131.

ortaya koydu. III. Eugenius’a göre; Papa, Mesih ile insan arasında bir arabulucu idi. Çünkü ona göre Papa; “Tanrı’nın etinden et, Tanrı’nın ruhundan ruh idi. Böylece Papa’nın yeryüzünde hiçbir eşi ve benzeri yoktu. Hem kraliyet gücü hem de kutsal otorite Papa’da benzersiz bir şekilde birleştirildi. Dolayısıyla O “en büyük rahip ve kral” idi. III. Eugenius, iki kılıç teorisine son formülasyonunu verdi. Böylece üst yönetim gücünü ifade eden bu kavram, yaygın olarak kabul gören Ortaçağ alegorisi oldu. Buna göre Papa her iki kılıca yani doğrudan kullandığı manevi kılıca sahipken, maddi (gerçek) kılıç, Papa’nın iradesine göre laik hükümdara teslim edilmişti. Papa Eugenius taç giyme töreninde sembolik olarak kılıcı imparatora teslim etti. Eugenius’a göre Papa, tüm Hristiyanların yüce monarşik gözetmeni olacaktı. Eugenius’un yolunun altında yatan tema, Papa’nın, kralın veya imparatorun kısaca herkesin kendisine tahsis edilen işlevi yerine getirmesi gerektiği idi.⁵⁸

Papalıkla ilgili genel olarak gerçekleştirilen önemli bir diğer gelişme Papa III. Alexander döneminde 1179’da III. Lateran Konsili’nin gerçekleştirilmesiydi. 5-19 Mart 1179’da gerçekleştirilen bu konsilde alınan 27 kararın hepsi bugün hala geçerliliğini korumaktadır. Konsilde alınan en önemli kararlardan bazıları; yeni papanın seçilebilmek için oyların en az üçte ikisini alması, piskopos olabilme yaşının en az 30 olması ve Haçlı Seferi’ne katılanları koruyan birkaç tedbirin alınması gibi kararlardı.⁵⁹

Friedrich Barbarossa katıldığı III. Haçlı Seferi’nde 1190 yılında ölünce yerine oğlu VI. Heinrich geçti. VI. Heinrich’in İtalya siyaseti ve Papalık ile olan çekişmesi çalışmamızın esas içeriğini oluşturduğundan bu konuyu tüm yönleri ile daha detaylı bir şekilde birinci bölümde ele alıp inceleyeceğiz.

⁵⁸ Ullman, *A Short History of the Papacy* s. 117-118.

⁵⁹ Dvornik, *Konsiller Tarihi*, s. 45.

BİRİNCİ BÖLÜM

HOHENSTAUFENLER ÖNCESİ SİCİLYA İLE AVRUPA’NIN GENEL DURURMU VE VI. HEINRICH’IN ADAYI ZAPTI

1. 1. XI-XII. Yüzyıllarda Sicilya ve Avrupa’nın Genel Durumu

Orta Çağ olarak bilinen dönemde Batı Avrupa medeniyetinin, Roma İmparatorluğu’nun kurumları, Papalık ve çeşitli görece barbar olarak nitelendirilen halkların kültürleri arasındaki bir kaynaşmadan meydana geldiği açıktır. Avrupa olarak adlandırılan bu coğrafyayı ilerleyen yüzyıllarda birbiri ile kaynaştırarak ayakta tutacak ortak unsur ise şüphesiz Latin Hristiyanlığı olacaktır.

Hohenstaufen iktidarı döneminde Sicilya’da yaşanan Papa-İmparator güç çekişmesini daha iyi anlamak adına Sicilya ve Avrupa’nın önceki genel durumundan bahsetmek konumuz için faydalı olacaktır. Bu bağlamda öncelikle Sicilya ve daha sonra Avrupa’yı ele alarak bu bölgelerin siyasi durumlarını ve dini anlamda kilise ile olan ilişkilerinin seyrini ele alacağız. Bununla birlikte Hohenstaufen yönetimi öncesi Sicilya ada kültürünün temelini oluşturan unsurlar nelerdi? XI ve XII. yüzyıllarda Avrupa medeniyetinin içinde Sicilya’nın yeri ve önemi nedir gibi önemli soruların cevaplarına yanıt arayacağız. Son olarak bu bölümde ele alacağımız önemli bir diğer konu ise Sicilya Adası’nın Papalık ve İmparatorluk için önemi nedir? Genel anlamda Papalık-İmparatorluk arasında yaşanan güç çekişmesinin temelindeki etkili olan faktörler nelerdi? Sicilya’ya yansması nasıl oldu gibi soruları tartışacağız.

1. 2. Sicilya’nın Genel Durumu

Hohenstaufen hâkimiyeti öncesi Sicilya Adası Normanların elinde bulunuyordu. Normanlar, Papalık ile kurdukları konjonktürel bir ittifak sonrası Ada’da kendileri için bir krallık kurmayı başardılar. Zira Normanların Papalık ile olan diyalogları tamamıyla karşılıklı çıkar ilişkisi içerisinde gerçekleşmekteydi. Her iki taraf da bu dönemde ayakta kalabilmek için birbirine fazlasıyla ihtiyaç duymaktaydı.

II. Roger döneminde Normanlar Sicilya'nın yanı sıra Güney İtalya'yı da hâkimiyetleri altına aldılar. Bu hamle ile elini güçlendiren II. Roger artık Papalık seçimlerine müdahil olacak kadar Avrupa'da söz sahibi idi. II. Roger'in desteğini alarak seçilen Papa Anacletus, 1130 yılı Noel'inde Palermo'da onu taçlandırarak kral ilan etti. Böylece II. Roger Sicilya tahtının yanı sıra Kalabriya ve Apulia'nın da kralı olarak Avrupa'da önemli bir siyasi güç teşkil etmiş oluyordu.⁶⁰ II. Roger ile Normanların Ada'daki siyasi gücünün zirveye çıkmasıyla birlikte Sicilya Adası en parlak dönemlerinden birini yaşadı.

II. Roger'in yaşamı boyunca oğullarına eski unvanları verildi. Bunlar anakara yöneticileri ve onlarla birlikte gelen sorumlulukları yerine getirdiler. En büyüğü olan Roger, Apulia Dükü oldu. Apulia Dükü Roger, belgeler yayınladı ve mahkemelere katıldı. 1139'da Napoli'nin ibrazını aldı. 1149'da babasının önünde ölmesine rağmen, geriye sonunda kral olan Tancred adında gayrimeşru bir oğul bıraktı. 1149'da, II. Roger'in hâlâ hayatta olan tek oğlu William'dı. O da Apulia Dükü oldu. Apulia Düklüğü'nün kralın varisinin "evi" olduğu fikri, yüzyılın geri kalanında da aynı şekilde devam etti. I. William (Kötü William), Düklüğü en büyük oğluna (ayrıca Roger'a) ve ölümünde bir sonraki kral olan oğlu II. William'a (İyi William) verdi.⁶¹

Tancred kral olduğunda, varisi Roger'ı Apulia Dükü yaptı ve onu Bizanslı bir prensesle evlendirdi. Bununla beraber Capua Prenslığı başlangıçta mevcut prens II. Robert tarafından monarşi altında sürdürüldü. II. Roger, Robert ile ayrıldıktan sonra, Roger'in oğulları, önce Anfusus, sonra William, prensliğin farklılığının göz ardı edilemeyeceği bir zamanda prens oldular. 1155-6 karışıklıklarında, II. Robert hala hatırlanıyordu; geri çağrıldı ve bazı yerlerde bir süre yeniden prens olarak tanındı. Daha sonra William, küçük oğlu Henry'yi Capua'nın prensi yaptı. Ancak krallık kurulduktan kırk yıl sonra, 1172'de öldüğünde, kraliyet hükümetinin doğrudan prensliğin yönetimini üstlenmesi gerekli hale geldi. Norman kralları II. Roger, I. William ve II. William ileri görüşlü, bürokratik organizasyonu ve amaç duygusuyla Batı Avrupa'da benzersiz olan, otoriter bir merkezi devleti yönetme konusunda modern bir itibar kazandılar.⁶²

⁶⁰ Edmund Curtis, *Roger of Sicily and the Normans in Lower Italy, 1016-1154*, New York, 1912, s. 135-136; Şahin, *Sicilya'da Normanlar*, s. 114.

⁶¹ Donald Matthew, *The Norman Kingdom of Sicily*, Cambridge 1992, s. 165.

⁶² Matthew, *The Norman Kingdom of Sicily*, s. 166.

Sicilya Krallığı'nda Normanlar döneminde feodalizm uygulamaya konulmuştu. Buna göre krallıktaki mevkiler dükler ve baronlar, ardından ruhban sınıfına mensup olanlar ve devlet görevlileri gelmekte idi. Müslümanlar tarafından temellendirilen idare sistemi Normanlar tarafından korunarak bu dönemde de kullanılmaya devam edildi. Normanlar döneminde şehir valilerine “emir” unvanı verilmekte ve Müslümanların idare sisteminde yeri olan “kadı” unvanı Normanlarca da kullanılmaktaydı. Ayrıca Müslümanlarca kullanılan “divan”⁶³ sistemi yine bu dönemde kullanılmaya devam edildi. Aynı şekilde çeşitli birimlerde tutulan kayıt evrakları “defter” olarak adlandırılmaktaydı.⁶⁴

II. Roger döneminde divan belgeleri ve kararnameleri Arapça, Yunanca ve Latince olarak yayınlanırdı. Çeşitli belgelerde kendisi “el-melik el-mu'azzam el-kıddis” (büyük ve saygıdeğer kral) lakabını kullanırdı. Ayrıca II. Roger, “el-Mu'tezz-bi-llah” lakabını da kullanmakta idi. Onun kullandığı bu Arapça unvanlar sikke ve yazılarında görülmekteydi.⁶⁵ II. William döneminde mevcut divan belgelerinin çoğu hala Yunanca ve Arapça olarak yazılmaya devam etti. Latince muhtemelen giderek artan sıklıkta kullanılıyor olsa da, bunlardan yalnızca iki Latin divan belgesi günümüze ulaşmıştır.⁶⁶

Sicilya'nın ekonomik alandaki durumuna değinmek gerekirse; Normanlar dönemde Sicilya zengin bir görünüme sahipti. Ada'nın stratejik konumunun verdiği avantajlar ve iklim koşullarının elverişli olması sayesinde elde edilen gelirler de oldukça çeşitli kalemlerde ve yeterli düzeydeydi. Sicilya'da topraktan elde edilen gelirlerin yanı sıra liman geçiş ücretleri, halktan toplanan çeşitli vergiler devletin başlıca ekonomik kaynaklarıydı. Akdeniz'de Avrupa'nın doğuya açılan kapısı olan Sicilya bu yönüyle doğu-batı ticaretinde önemli bir yer tutmaktaydı.

Norman Sicilya'sının krallarının devletlerini desteklemek için kurulmuş bir kraliyet hazinesi yoktu. II. Roger'in monarşiye sahip olması, Sicilya ve Kalabriya eyaletleri, Apulia, Amalfi, Napoli, Capua, Taranto ve Bari prensliklerinden oluşan çeşitli lortlukların birikimine bağlıydı. Bu prensliklerin selefleri, 1127'den önce Sicilya'dakine benzer mülklerine ve haklarına sahipti. Hepsi birlikte onun monarşisi

⁶³ Normanlar döneminde tutulan divan kayıtlarının bir kısmı günümüze ulaşmış ve yayınlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Jeremy Johns, *Arabic Administration in Norman Sicily: The Royal Diwān*, Cambridge 2002.

⁶⁴ Şahin, *Sicilya'da Normanlar*, s. 207-210.

⁶⁵ Ahmad, *Sicily*, s. 63.

⁶⁶ Matthew, *The Norman Kingdom of Sicily*, s. 223.

için etkili bir temel oluşturdular. Hakların ve hizmetlerin karmaşıklığı ve çeşitliliği, yerel emlak yönetiminde hatırı sayılır çeşitliliği ve memurların pazarlarda, limanlarda, otlaklarda ve başka yerlerde aidat toplamak için kullanılmasını içeriyordu.⁶⁷

II. Roger halkın yoksulluğunu gidermek için de kendilerine çeşitli birtakım tavizler ve kolaylıklarda bulundu. Buna göre sürülmüş ve sürülmemiş tarlalar, meyve veren ağaçlar, çeşitli otlaklar, değirmenler ve endüstriyel makineler inşa etmek için ve manastırın köyündeki adamların hizmetleri ve ödemeleri (keçi ve domuzlarının ondalıkları dâhil) için akan su verdi. Ayrıca Oliveri’de gerçekleştirilen balıkçılıktan yılda sekiz fiçı ton balığı ve tüm Sicilya limanlarında bütün vergilerden ve Messina’daki gişelerden ücretsiz bir tekne hibe etti. Palermo’da vergiler mısır, arpa, şarap, yağ, üzüm, et ve diğer gıda maddelerinin yanı sıra yakacak odun, kereste ve giysilerden alınıyordu. Bununla birlikte kıyılarda pek çok kasaba vardı ve limanlara giriş ve çıkışlarda alınan vergiler başka bir gelir kaynağı oluşturuyordu. Ayrıca Roger zaman zaman, nakit yerine ton balığı gibi bazı mallar elde etti. Anakarada da durum farklı değildi.⁶⁸

Normanlar döneminde devletin gelir kalemlerinden bir diğeri de aslında Müslüman devletlerin uyguladığı bir sistem olan “cizye vergisinin” uygulanması idi. Normanlar Ada’yı ele geçirdikten sonra 1090 yılından itibaren Sicilya topraklarında yaşayan Müslümanlardan cizye vergisi aldı. Ayrıca bu vergi sadece Müslümanlardan değil Sicilya’da yaşayan Yahudilerden de alındı.⁶⁹

1184 yılında Norman II. William’ın iktidarı döneminde Sicilya’da bulunan İbni Cübeyr bizlere Ada’nın genel ve iktisadi durumu hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Müslümanların Ada’da iyi yönetildiğinden bahseden seyyah, Normanların onlardan zirai mahsullerden alınan vergi türü olan öşür vergisinden alındığından bahseder. Buna göre Ada çeşitli meyvelerle dolu olup erzak boldur. Müslümanlardan yılda iki mevsim vergi alınmaktadır.⁷⁰

Norman Sicilya’sının askeri yapısını incelemeyen önce genel olarak Batı Avrupa’ya baktığımızda dönemin getirmiş olduğu şartlar doğrultusunda yöneticiler aslında her zaman birer asker sayılırdı. Sonuçta devletlerin istikrarlı sınırları yoktu. Savunma,

⁶⁷ Matthew, *The Norman Kingdom of Sicily*, s. 234.

⁶⁸ Matthew, *The Norman Kingdom of Sicily*, s. 234-235.

⁶⁹ Johns, *The Royal Diwân*, s. 37-38; Ahmad, *Sicily*, s. 68.

⁷⁰ İbn Cübeyr, *Endülü’s’ten Kutsal Topraklara*, s. 242.

sınır kalelerine odaklanmış olsa da, şehirlerde ve askeri operasyonların merkezi haline gelebilecek komuta mevkilerinde önemli tahkimatlar vardı. Yöneticiler askeri hedeflerini sadece savunmayla sınırlamadılar. Düşman saldırılarını yalnızca tehditlerle değil, aynı zamanda kısıktırılmamış baskınlarla da etkili bir şekilde caydırabilirler ve komşu devletleri ilhak etmek için makul gerekçeler ortaya koyabilirlerdi.⁷¹

Sicilya Norman Krallığı'nın askeri sorunları birçok yönden diğer Batı Avrupa devletlerinininkinden farklıydı. Çünkü krallığın sınırlarının 1156 yılına kadar açıkça tanımlanmış bir bölgeye sahip olması alışılmadık bir durumdu. Bu nedenle krallığın askeri gücü bölgesel genişlemeye ya da itaatsiz komşulara aşırı tahammül etme girişimlerine bağlı değildi. Dahası, İtalya genelindeki sınırı da son derece kısıydı. 1156'dan sonra, Papalık Normanlara karşı daha önceki düşmanlığını koruyacak durumda değildi. Çünkü kendileri Friedrich Barbarossa'dan korkmaya başladı. Aynı şekilde Barbarossa'nın da Papalıkla uğraşılincaya kadar krallığa ulaşma ümidi yoktu. İstilacı bir kuvvetin ya Adriyatik sahil yolunda ya da Papalık Devleti aracılığıyla güneye saldırması gerekecekti. Bu durum doğal olarak Norman Krallığı'nın düşmanlarınca kandırılmasını imkânsız hale getiriyordu.⁷² Norman Krallığı döneminde Sicilya her ne kadar coğrafi konumunun vermiş olduğu stratejik avantajı ve Papalık-İmparator çekişmesinden yararlanma suretiyle kendini rahatça savunmuş olsa bile konumuzu ihtiva eden dönemde bu iki güç tarafından ele geçirilmekten kurtulamadı.

Normanlar sınır komşularına karşı fazla sorun yaşamamış olsalar da düşmanları Bizans İmparatorluğu ile onlarla ittifak kuran Almanlara karşı mücadele içinde oldular. II. Roger, Avrupa'daki çatışmalarında Sicilyalı Müslüman birliklerini hatırı sayılır ölçüde kullandı. Yine II. Roger döneminde Norman filosu, Yunan doğumlu iki amiral tarafından düzenlendi. Bunlar Antakyalı George ve Christodulus idi. Bu iki denizci sayesinde Normanların deniz güçleri Akdeniz'de oldukça etkin bir hale geldiler. Normanlar, Kuzey Afrika'ya çeşitli deniz seferleri düzenlediler. Donanma gücü sayesinde düzenlenen seferler neticesinde Trablus başta olmak üzere birçok yeri ele geçiren Normanlar bu bölgelerden vergi alıp içişlerine karışmadılar.⁷³ Seyyah İbn Cübeyr Sicilya'da bulunduğu dönemde II. William'ın "*Messina kentinde bir tersanesi*

⁷¹ Matthew, *The Norman Kingdom of Sicily*, s. 254.

⁷² Matthew, *The Norman Kingdom of Sicily*, s. 255.

⁷³ Ahmad, *Sicily*, s. 55-57.

olup, içinde sayısız gemiden oluşan donanması vardır. Palermo’da da benzer bir tersanesi bulunmaktadır” diye bahsederek bizlere Normanların deniz gücü ile ilgili önemli bilgi vermektedir.⁷⁴

Normanlar döneminde Sicilya’nın sosyokültürel durumu Müslüman, Grek ve Latin kültürlerinden oluşan oldukça zengin bir görünüme sahipti. Sicilya Adası’nda yaşayanlar bu dönemde birçok farklı unsurlardan bir araya gelmiş bulunuyordu. Sicilya’yı fetheden Müslümanlar fetih için Ada’ya İfrikiyye üzerinden geldikleri için bunlar Arap, Acem ve Berberîlerden oluşmaktaydı. Mazara ve Palermo şehirleri arasında olan kısımda Müslümanlığı seçen Hristiyanların da etkisi göz önünde bulundurularak buradaki Müslüman nüfusunun diğer kesimlere nazaran daha fazla olduğu kesindir. Bununla birlikte Messina ile Noto bölgelerindeki Hristiyan nüfus diğerlerine göre daha fazlaydı.⁷⁵

Sicilya’ya Doğu’dan ve İspanya’dan gelen bir miktar Müslüman vardı. Ancak kısa süre sonra Sicilya’nın etnik ve dini haritası değişmeye başladı. I. Roger yönetimi altında, Normandiya ve Kuzey Fransa’dan düzenli bir göçmen akışı Sicilya’ya yerleşmeye başlamıştı. Daha da önemlisi, İtalya’dan gelen kitlesel göçtü. Bu dönemde İtalyanca Ada’nın popüler dili haline geldi. Sicilya’da büyük Lombard kolonileri ortaya çıktı. Sicilya’nın Lombardlar tarafından sömürgeleştirilmesi Norman dönemi boyunca devam etti. Bu göçler Müslüman Arapların topraklarını tamamen kaybetmesine yol açtı. Çünkü Müslümanların ellerinde bulunan topraklar zamanla ruhban sınıfı, feodal soylular ve Hristiyan çiftçilere verildi. Ayrıca Venedikli, Cenevizli ve Amalfili tüccarlar ile İtalya’nın her yerinden diğer unsurların Ada’ya göçü vardı. Bu durum on üçüncü yüzyıl boyunca devam etti. Kölelik kurumu Normanlar altında devam etti. Köleler bu dönemde çoğunlukla Müslümandı. Sicilya’nın zaptı sırasında I. Roger tarafından alınan Müslüman esirler anakaraya gönderilerek orada köle olarak satıldılar. Kişisel özgürlükleri yoktu. Aynı zamanda askerlik hizmetini yerine getirmek ve zorunlu çalışmaya boyun eğmek zorunda kaldılar.⁷⁶

Siraküza’daki Müslüman Hristiyan nüfus oranı hemen hemen birbirine eşit görünmekteydi. Sicilya’da Hristiyan ve Müslüman nüfusu ile kıyaslandığında oldukça

⁷⁴ İbn Cübeyr, *Endülüs’ten Kutsal Topraklara*, s. 245.

⁷⁵ Moreno, “Sicilya’da Müslümanlar”, s. 193-194.

⁷⁶ Ahmad, *Sicily*, s. 69-70.

az olmalarına rağmen Ada'da belirli sayıda Yahudi nüfusunun da ikamet ettiğini belirtmek gerekir. Yaklaşık olarak 1170 yılında Norman Kral II. William döneminde Sicilya'yı ziyaret eden seyyah Tudelalı Benjamin Ada'da bulunan Yahudi nüfusu hakkında bilgi vermektedir. Buna göre Messina'da 200 kadar Yahudi'nin yaşadığını belirten seyyah, Palermo'da yaşayan Yahudi nüfusunun 1500 kadar olduğunu buna karşın şehirde çok sayıda Müslüman ve Hristiyan'ın yaşadığını belirtir.⁷⁷ Normanlar döneminde Grek nüfusu özellikle Güney İtalya topraklarında bulunmaktaydı. Grekler burada sivil yaşamdan ziyade papaz, keşiş gibi görevlilerden oluşanlardı. Sicilya'da Greklerin bulunduğu en kalabalık yer Messina şehriydi.⁷⁸

Endülüs gibi Doğu'nun Batı'ya açılan bir diğer penceresi olan Sicilya Adası, Ortaçağ'da İslam'ın Avrupa'ya etkisini gösterdiği en önemli merkezlerden biri oldu. Bu durum Sicilya'yı Avrupa için oldukça değerli kılmaktaydı. Norman Sicilya'sının medeniyetinin temelini İslam kültür ve medeniyeti oluşturmaktaydı. Normanlar Ada'yı ele geçirdikten sonra kendilerinden daha ileri düzeyde olan İslam kültür ve medeniyetini olduğu gibi sahiplenerek Sicilya'da büyük bir hoşgörü yönetimi örneği sergilediler. İslam kültür ve medeniyeti Normanlar dönemi Sicilya'sında hemen her alanda kendini gösterdi.

Bu durum başta Sicilya ve İtalya olmak üzere Avrupa'yı önemli ölçüde etkiledi. İslam kültür ve medeniyetinin ışığında İtalya'da XII. yüzyıl Rönesans'ının yaşanmasında İslam'ın etkisi olduğu açıktır. Normanlar döneminde Latin, Arap ve Yunan medeniyetleri hoşgörü içerisinde birlikte yaşadılar. Sicilya'ya özgü olan bu durum Ada'nın özellikle bilimsel ve kültürel anlamda olan katkısı göz önünde bulundurulduğunda Avrupa için ne kadar değerli olduğu anlaşılmaktadır. XII. yüzyılda mevcut bilim dili Arapçaydı. Yunanca eserlerin Arapçadan Latinceye tercümeleri doğrudan Yunancadan yapılmıştı. Yunan yazarların eserleri üzerine yapılan Arapça yorumlar, Avrupa düşüncesini derinden etkiledi. Arap Müslümanların özellikle tıp, matematik ve astronomi alanlarındaki birçok bilimsel eseri de tercüme edilmeye başlandı.⁷⁹ Eski Yunanca eserlerin Müslümanlar tarafından çevrilmesi bu eserlerin kaybolmalarını engelleyerek Batı tarafından Arapça çevirilerinden öğrenmelerine

⁷⁷ Tudela'lı Benjamin ve Ratisbon'lu Petachia, *Ortaçağ'da İki Yahudi Seyyahın İslâm Dünyası Gözlemleri*, (Çev. Nuh Arslantaş), İstanbul 2009, s. 129.

⁷⁸ Şahin, *Sicilya'da Normanlar*, s. 228.

⁷⁹ Ahmad, *Sicily*, s. 88.

vesile oldu. Avrupa böylece Reform ve Rönesans'ın temel dinamiklerini oluşturacak olan bilgiyi elde etmeyi başaracaktı.

Müslümanlar bu dönemde bilimin öncülüğü ve taşıyıcılığını yaptılar. Sadece eski eserleri çevirmekle kalmayıp bu eserlerden elde ettikleri birikimlerin üzerine çalışarak birçok alanda yeni buluşlar ve eserler meydana getirdiler. Normanlar Sicilya'da Müslümanlara karşı uyguladıkları hoşgörü siyaseti aslında Müslümanlardan çok kendilerine ve Avrupa'ya büyük kazanımlar sağladı. Bilimsel alanların yanı sıra tarım ve sanayide de ileri seviyede olan Müslümanlar, Sicilya ve Avrupa'ya bu alanlardaki temel birikimlerini aktararak ilerlemelerine ve gelişmelerine katkıda bulundular. Bu bilgiler ışığında değerlendirildiği zaman Sicilya'nın bu dönemde Avrupa için misyonunun aslında ne kadar önemli olduğu açıkça görülebilmektedir. Müslümanlar tarafından temellendirilen Norman Sicilya'sının bilimsel, kültürel ve ekonomik gibi alanlarda gerçekleştirilen katkılarını ele alarak anlattıklarımızın daha somut ifade edilmesi ve dolayısıyla daha iyi anlaşılmasını ifade etmek için birkaç örnek vermenin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

II. Roger döneminde Norman sarayında çalışan Müslüman coğrafyacı el-İdrisî, bizzat kralın isteği doğrultusunda 70 parça harita ve “Kitab-ı Rucârî” (Roger'ın Kitabı) olarak da adlandırılan “Nüzhet el-Müştaş fî İhtirāk el-Āfāk” (Ufukları Aşmak İsteyenler İçin Keyif Gezileri) adında bir dünya coğrafyası kitabı ortaya koymuştur. Eserin tamamlanması yaklaşık on beş yıl kadar sürmüş, II. Roger ölmeden birkaç hafta önce 1154 yılında Arapça ve Latince olarak tamamlanmıştır.⁸⁰ Bu eser alanında için oldukça önemli bir çalışmadır.

Normanlar dönemine Müslümanlardan tarafından miras kalan “Salerno Tıp Okulu” sadece Sicilya için değil aynı zamanda Avrupa için oldukça önemli bir bilim merkezi idi. Tıp eğitiminin verildiği bu okulda Afrikalı Constantine⁸¹ birçok eseri Arapçadan Latinceye çevirerek Avrupa tıp bilimine büyük katkı sağladı.⁸² Ayrıca Salerno'daki bu okulda doktorlar tarafından hayvanlar denek olarak kullanılmakta ve bu sayede

⁸⁰ Zeki Tez, *İslâm'ın Batı Cephesi: Mağrip, Endülüs, Sicilya ve Mısır*, İstanbul 2014, s. 108.

⁸¹ Afrikalı Constantine Kartaca'da doğdu. Burada tıp ve felsefe tahsil ettikten sonra Hindistan, Mısır, İran, Irak ve Habeşistan'a seyahat etti. Daha sonra Salerno'ya yerleşti. Kendisi Arapça, Grekçe, İbranice ve Latince bilmekte idi. Tıp alanındaki önemli eserleri Latinceye çeviren Constantine bu sayede İslam tıbbının Batı'ya aktarılmasında büyük yol oynadı. Bkz. Fuat Sezgin, *Tanınmayan Büyük Çağ*, İstanbul 2019, s. 137-142; İbrahim Sarıçam; Seyfettin Erşahin, *İslâm Medeniyeti Tarihi*, Ankara 2015, s. 242; Curtis, *Roger of Sicily*, s. 382.

⁸² Zeki Tez, *Bilim ve Teknikte Ortaçağ Müslümanları*, Ankara 2001, s. 259.

insanlarla benzerlik gösteren hayvan doku ve organları incelenerek deney ve gözlem yapılmaktaydı.⁸³ II. Roger'in talimatıyla Eugenios adındaki bir amiral ya da Emir tarafından Arapçadan Latinceye çevrildiği bilinen Ptoleme'nin "Optik" adlı eseri Sicilya'da gerçekleştirilen Arapçadan Latinceye çevrilmiş olan en eski eser olarak bilinmektedir. Fuat Sezgin Sicilya'da daha eski çevirilerin bilinmemesinin nedenini Normanlar dönemi öncesi Ada halkının büyük kısmının Arapça biliyor olmalarından kaynaklandığını ifade etmektedir.⁸⁴

Müslümanlar tarafından bilimsel ve sanatsal alanların yanı sıra Sicilya'da yetiştirilerek buradan önce İtalya sonra da Avrupa'ya geçen önemli başlıca zirai ve endüstriyel ürünlerden bahsetmek gerekmektedir. Çünkü bu alanlardaki çoğu ürün ve teknikler doğrudan ilk defa Sicilya'da ve ardından Avrupa'ya taşınmıştır. Bu bağlamda Sicilya'nın Avrupa için ne denli önemli olduğu açıkça bir kez daha görülmektedir.

Müslümanların Sicilya'daki zirai üretime olan önemli katkılarının başında Mezopotamya'da uygulanan sulama ile ekim yöntemlerini burada uygulamaları ve daha önce Sicilyalılar tarafından bilinmeyen önemli bitkileri Ada'da yetiştirilir hale getirmeleridir. Bu ürünlerden en önemlisi pamuktur. Sicilyalılar pamuğu üretip yetiştirmeyi öğrenmelerine istinaden pamuk dokumacılığını da öğrendiler. Buna ek olarak karpuz da Müslümanlar tarafından Sicilyalılara öğretilen bir başka ürün oldu. Sicilya'da yetiştirilip üretilen ve Ada'dan ihraç edilen ürünlerin başında gelen ürün ise portakaldı.⁸⁵

Sicilya'da Müslümanlar tarafından yetiştirilen bir diğer başlıca ürün şeker kamışı oldu. Bu ürün Müslümanlar aracılığıyla Avrupa'da ilk kez Sicilya'da yetiştirilmiştir. Müslümanlar şekerkamışından şeker üretmek için yel değirmenlerini kullandılar. Yine Sicilya'da maden işletmeciliği Müslümanlar tarafından Ada'da uygulandı. Buna göre Ada'da demir, gümüş, bakır, kükürt gibi madeni ürünler çıkartılıp işlendi.⁸⁶

Sicilya'da Normanlar döneminde Avrupa'nın denizci ulusları büyük bir fırsat elde etmiş oldular. Müslümanlar tarafından Ada'da yetiştirilen doğal ve suni ürünler, şeker, pamuk, ipekli kumaş gibi mallardan istifade etmek adına Venedik, Ceneviz ve Amalfililer Norman krallarından Sicilya'da pazar oluşturmak için izin aldılar. Daha

⁸³ Şahin, *Sicilya'da Normanlar*, s. 253-254.

⁸⁴ Sezgin, *Tanınmayan Büyük Çağ*, s. 199.

⁸⁵ Moreno, "Sicilya'da Müslümanlar", s. 199-200.

⁸⁶ Şahin, *Sicilya'da Normanlar*, s. 258.

sonra Sicilya'daki bu ürünleri gemileri ile taşıyarak Avrupa'da ve Akdeniz'de önemli bir ticaret ağı meydana getirdiler. Sicilya'nın Akdeniz'deki sahip olduğu stratejik konumunun avantajını kullanan İtalyan denizci ticaret kolonileri İspanya, Fransa ve İtalya'nın batı sahillerinden hareketle Messina boğazından geçerek hem Ada'nın Messina, Trapani, Siraküza ve Katanya limanlarını rahatça kullanabilmekte hem de Yakındoğu ile Kuzey Afrika'ya geçebilme fırsatına erişiyorlardı.⁸⁷

1. 3. Avrupa'nın Genel Durumu

XI-XII. yüzyıllarda Avrupa'ya hâkim olan yönetim şekli “feodalite”⁸⁸ idi. Batı bu dönemde Hristiyanlık kimliği temeli üzerine kurulmuş bir örgütlenme ve feodalite ile vücut bulan bir yapı halini aldı. Fakat feodalite Avrupa'daki devletlerde aynı anda ve aynı şekilde gerçekleşmedi. “Feodal Monarşi” diye de adlandırabileceğimiz Batı'daki bu yönetim şekli temelde aynı olmak üzere devletler arasında farklı şekillerde ortaya çıktı. Biz bu başlık altında konumuz gereği XI-XII. yüzyıllarda Avrupa'nın genel durumunu değerlendireceğiz. Avrupa'nın bu dönemdeki siyasi görünümünü değerlendirmekle birlikte kilise ile olan ilişkilerine göz atmak konumuzun bütünlüğü açısından önem taşımaktadır. Zira akıllara şöyle bir soru gelmesi muhtemeldir: İngiltere, Fransa gibi Avrupa'daki diğer krallıklarda da benzer şekilde iki taraf arasında hâkimiyet mücadelesi yaşandı mı? Bu dönemde İngiltere, Fransa gibi Avrupa'daki ülkelerde din-devlet ilişkisi nasıldı? Bu bağlamda sırasıyla Papalığın krallıklar ile olan ilişkilerini de ele alıp tartışarak bu soruları cevaplandırmaya çalışacağız.

Normanlar 1060'lı yıllarda Sicilya'dan başka İngiltere'yi de ele geçirmeyi başardılar. İngiltere'deki Norman yönetimi uzun yıllar boyunca devam etti ve burada İngiltere'ye özgü bir Feodal Monarşi meydana geldi. Bu durum ilk bakışta kralların gücünün sınırlandığı ve merkeziyetçi gücün zayıfladığını düşündürse de aslında sonuç böyle olmadı. İngiltere'ye özgü gelişen feodalite sonrası krallığın kurumsallaşması ve güçlenmesi hızlandı. Peki, ama Avrupa'da olduğu gibi feodalitenin hâkim olduğu

⁸⁷ W. Heyd, *Yakın-Doğu Ticaret Tarihi*, (Çev. Enver Ziya Karal), Ankara 2000, s. 134-135.

⁸⁸ Feodalite; temelde fief (dirlik) üzerinde bağlılık yemini yapılması koşuluyla toplumdaki egemen kesim üyelerini belirli bir sorumluluk düzeni içinde birbirine bağlayan kişisel bağlar bütünüydü. Buna göre vasaal, senyörlük yönetimine ve ordusuna katılmakta, senyör de vasaalın bakmak ve korumakla yükümlüdür. March Bloch, *Feodal Toplum*, (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay), Ankara 2019, s. 646-647; Le Goff, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, s. 96.

İngiltere’de bu nasıl mümkün olabiliyordu? Bu soruyu aşağıdaki kısımda ele alarak cevaplamaya çalışacağız.

Normanlar Fransa’nın kuzeybatısında bulunan bölgede Rounen Kontluğu adında bir dukalık kurdular. Bu kontluğun ilk yöneticisi Rollo idi. Fransa Krallığı’na bağlı bir şekilde bulunan Normanlar zamanla güçlenerek bölgeye tamamen hâkim oldular. Norman işgali öncesi İngiltere’ye Anglosaksonlar hâkimdi. Adada Essex, Sussex, Wessex, Northumbria ve Mercia Krallıkları gibi birçok krallık bulunmakta idi. Normanlar İngiltere Adası’na sık sık seferler düzenleyip yağma hareketlerinde bulunmaktaydılar. Bu saldırılar savuşturulsa da İngiltere Adası Normanlar karşısında her gün biraz daha zayıflamakta idi. Normanlar artık İngiltere’yi yağmalamaktan çok ele geçirmenin hesabını yapmaya başlamışlardı. Ada için yapacakları tek şey uygun zamanı beklemektir. Normanların beklediği bu fırsat Dindar Edward (1042-1066) döneminde geldi. Normandiya Dükü olan II. Richard’ın kız kardeşi İngiltere Kralı Ethelred ile evlenmişti. 1066 yılında Dindar Edward ardılı olmadan ölünce Wessex Kontu Harold Godwinson İngiltere Kralı ilan edildi. Fakat II. Harold’ın kral olmasını kabul etmeyen Normandiya Kralı Fatih William İngiltere tahtında hak iddiasında bulundu.⁸⁹ Normanlar İngiltere’yi ele geçirmek için tüm güçleriyle savaşılmaya hazır dılar.

Manş Denizi’ni geçen Normanlar İngiltere’ye ayak bastıklarında iki taraf için savaş artık kaçınılmazdı. 14 Ekim 1066 tarihinde gerçekleşen Hastings Muhaberesi sonucu Harold öldürüldü ve Normanlar savaşı kazandılar. Bu İngiltere tarihi için önemli bir dönüm noktası oldu. Bundan sonra İngiltere’de Normandiya hâkimiyeti başladı. Fatih William Ada’nın yeni kralı oldu.⁹⁰

William, İngiliz yasalarını ve geleneklerini korumaya söz verdi. Buna göre özellikle de sorunsuz işleyen bir vergilendirme sistemi ve başka yerde benzeri olmayan bir yerel mahkeme yapılandırması aslında İngiliz monarşisi için son derece yararlıydı. Fakat Fatih William İngiltere iktidarına kendisini Anglo-Sakson öncüllerinden daha güçlü kılan önemli yeni gelenekler ekledi. İngiltere’nin alınışını takip eden yıllarda William,

⁸⁹ Fatih Gürçan, *Sorularla Avrupa Tarihi*, İstanbul 2020, s. 80-81.

⁹⁰ R. H. C. Davis, *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, (Çev. Rümeyya Şişman), İstanbul 2020, s. 305; C. W. C. Oman, *Ok, Balta ve Mancınık; Ortaçağda Savaş Sanatı 378-1515*, (Çev. İsmail Yavuz Alogan), İstanbul 2013, s. 31-33; Bloch, *Feodal Toplum*, s. 65; J. M. Roberts, *Avrupa Tarihi*, (Çev. Fethi Aytuna), İstanbul 2020, s. 179; Gürçan, *Avrupa Tarihi*, s. 81-82.

neredeyse tüm büyük Anglosakson toprak sahiplerini elinden aldı ve onları kendi arkadaşları ve vasalları ile değiştirdi. Yeni zenginleşmiş bazı Norman şövalyeleri fakirleşen Anglosakson aristokrasisinden kadınlarla evlendikleri için bu acımasız değişim evlilikle bir şekilde hafifletildi. Bu tür evlilikler kendine özgü bir Anglo-Norman aristokratik kültürünün gelişmesini teşvik etmeye yardımcı oldu. Fransızca konuşan ve kıtasal atlı çarpışma tekniklerine alışkın olan Fatih William, İngiltere'de aşağı yukarı Norman modeline göre aristokratik bir rejim kurdu ancak Anglo-Norman aristokrasisi daha sistematik olarak örgütlenmiş ve kraliyet iradesine tabi olmuştu. Bu dağılım İngiltere'nin siyasi geleceğini şekillendirdi. Aristokrasiyi sık sık yoğun bölgesel prenslikler üzerinde kontrol sahibi olan Fransız ve Alman aristokratlarının siyasi olarak taşralı kaldıkları bir zamanda, dünya çapında bir perspektif almaya teşvik etti. William ayrıca altıda biri veya İngiltere toprakları (benzer şekilde dağılmış) için kendi kraliyet dirliğini ayırmaya dikkat etti. Böylece İngiltere kralları, Fransa'nın ilk Capet kralları ile daha sonraki Hohenstaufen imparatorları gibi yalnızca nominal hükümdarlar olmayacaklardı. Onların İngiltere'deki siyasi gücü, elde ettikleri geniş toprak servetiyle birlikte doğrudan destekleniyordu.⁹¹

Fatih William'ın emri ile hazırlanan "Domesday Book" (Tapu Sicili) adlı kitapla birlikte İngiltere tahtının ayrıntılı bir şekilde mülkleri ve haklarını ortaya koyan kapsamlı bir metin oluşturuldu. Daha sonra İngiltere'nin bütün topraklarında merkezi bir kontrol sağlamak amacıyla kendilerine bağlı olan "Sheriffs" (Şerif) ve "Exchequer" (Mali memur) kurumlarını meydana getirdiler.⁹² Böylece tımar ve vasallardan oluşan sistem iki güç tarafından sıkı bir merkezileştirilmiş rejim haline getirildi. Bu yapı güçlü bir Anglosakson kraliyet geleneği kültürü ile Fatih William'ın vasalları üzerindeki dikkatli kontrolü idi.⁹³ Bu sayede bütün toprakları kontrolleri altında tutmayı başardıkları İngiltere'ye özgü bir sistem geliştirdiler. Gerçekleştirilen sistem sayesinde feodalite ile yönetilen İngiltere'de kralın merkezi gücü artmaktaydı.

1135 yılında Kral I. Henry öldükten sonra İngiltere'de istikrarsız bir dönem yaşandı. Daha sonra I. Henry'nin kızı Matilda'nın Anjou Kontu Geoffrey Plantagenet ile

⁹¹ Judith M. Bennett; C. Warren Hollister, *Medieval Europe, A Short History*, Singapur 2006, s. 268.

⁹² Steven A. Epstein, *Geç Dönem Ortaçağ Avrupası; Ekonomik ve Sosyal Tarih, 1000-1500*, (Çev. Serap Işık, İstanbul 2014, s. 57; Le Goff, *Avrupa'nın Doğuşu*, s. 84-85; Davis, *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, s. 306-307.

⁹³ Chris Wickham, *Ortaçağ'da Avrupa*, (Çev. Nilüfer Epçeli), İstanbul 2019, s. 182; Bennett; Hollister, *Medieval Europe, A Short History*, s. 268.

evlenmesi İngiltere’de tekrar istikrarı mümkün kıldı. Kral II. Henry (1154-1189) döneminde İngiltere Latin Hristiyan dünyasındaki ilk modern krallığı meydana getirmiş oldu.⁹⁴ İngiltere’nin bu dönemdeki siyasi görünümüne değindikten sonra kral ile kilisenin ilişkisini değerlendireceğiz.

İngiltere’de yaşanan Norman egemenliği, Avrupa’da meydana gelen yeni tarikatlar ile Haçlı Seferleri gibi gelişmeler sonucu bu dönemde Latin Hristiyanlığı Ada’da büyük yayılma sağladı. Bu doğrultuda İngiltere kilisesi Papalığa bağlıydı. 1098 yılında Fransa’da kurulan Sisteryen tarikatına bağlı olarak 1132 yılında kurulan Riveaulx manastırı ilk İngiliz manastırı olma özelliğini taşımaktadır. Daha sonra ilerleyen yıllarda İngiltere’de Fountains ile Buckfast gibi manastırlar açılarak hizmet vermeye başladı.⁹⁵

Bilindiği üzere Orta Çağların başlarında, ruhban sınıfı genellikle hem hükümdarın hem de papanın hizmetkârları olmuştu. Fakat Fatih William, İngiltere’yi ele geçirdikten sonra belirsizlikleri ortadan kaldırmak ve kraliyet üstünlüğünü vurgulamak için kral ve din adamları arasındaki ilişkiyi daha açık bir şekilde ifade etti ve yasallaştırdı. Bununla birlikte Canterbury Başpiskoposu Anselm, İngiltere’nin Roma ile çok az teması olmasına rağmen, papaya olan bağlılığının krala olan itaatinden daha öncelikli olduğunu iddia etti. Bu inanç nedeniyle Anselm, 1097’de İngiltere’den ve 1103’te kısa bir uzlaşmadan sonra tekrar sürgüne gönderildi. Anselm’in protestosu Roma’nın nüfuzunu önemli ölçüde artırmadı.⁹⁶

Kral Stephen’in (1135-1154) sallantılı saltanat döneminde iki taraf arasında yaşanan gerilim Roma’dan izole kaldı. Bununla beraber ruhban bağlılığı sorunu 11. ve 12. yüzyılların sonlarında su yüzüne çıkmaya devam etti. Anselm’in ikinci sürgününden on üç yıl sonra York Başpiskoposu Thurstin, benzer koşullar altında İngiltere’den ayrıldı. Kral Stephen, 1148’de sürgüne gönderdiği Canterbury ve York Başpiskopolarıyla savaşılar yaşanarak gerilimi daha da arttırdı. Birkaç yıl sonra aynı kral, Canterbury Başpiskoposu Theobald ile çatışarak onu 1152’de ülkeden kaçırmaya

⁹⁴ Le Goff, *Avrupa’nın Doğuşu*, s. 85.

⁹⁵ Jeremy Black, *İngiltere Tarihi*, (Çev. Aytaç Yıldız), Ankara 2017, s. 175-176.

⁹⁶ Dawn Marie Hayes, “Body and Sacred Place in Medieval Europe, 1100-1389”, *Studies in Medieval History and Culture*, ed. Francis G. Gentry, London 2003, s. 72.

zorladı.⁹⁷ Bu dönemde İngiltere’de kral ile kilise arasında yaşanan en önemli gelişme II. Henry döneminde Thomas Becket’in öldürülmesi oldu.

Thomas Becket aslında Kral II. Henry’nin yakın arkadaşıydı. Daha sonra Henry’nin Becket’ı Canterbury Başpiskoposu olarak ataması ile ikili arasında yaşanan dostane ilişkiler yerini düşmanlığa bıraktı. Thomas Becket başpiskopos olduktan sonra ruhban sınıfına dâhil olmayanların din adamı olmayanlar tarafından yargılanmasının mümkün olmadığını bildirdi. Ona göre din adamları ancak Kilisede yargılanabilirdi. Becket ayrıca bu konuda Roma’ya başvurma yolunu seçmekteydi.⁹⁸

Thomas Becket’in Kilise yanlısı bu tavrına karşın II. Henry, laik suçlardan suçlu bulunan rahiplerin (alt düzeydekiler de dâhil) yargılandıkları kilise mahkemeleri tarafından çok hafif muamele gördüğünü savundu. Ona göre bu kişiler kraliyet mahkemelerinde yargılanmalıydı. Becket, ilk başta isteksizce anayasaları kabul etmesine rağmen kısa süre sonra daha önceki rızasını o kadar sert bir şekilde yargılayarak ilkelerinden ödün verdiği için kendisini cezalandırdı. Daha sonra Thomas Becket İngiltere’den kaçtı ve Fransa’ya gitti. 1164 yılından 1170 yılına kadar Fransa’da bulunan Becket İngiliz kilisesi için savunduğu görüşleri sürdürmeye devam etti.⁹⁹

1170 yılına gelindiğinde II. Henry ile Thomas Becket Papalığın aracılığı ve önerisi ile barıştı. Becket aynı yıl İngiltere’ye geri döndü. Fakat Kral Henry ile Thomas Becket arasındaki gerilim giderek tırmanmaya devam etti. Kral Henry’nin tarafında olanlar, Becket’ı krallığı rahatsız etmekle suçladı. Thomas Becket’in, genç Kral Henry’nin taç giyme törenine katılan piskoposları cezalandırması, bu piskoposların yanlış bir şey yapmadığını iddia eden kralcıların zihnindeydi. Birçoğu, Thomas Becket yaşarken İngiltere’de barış olmayacağına inanmaya başladı. Noel Günü Kral Henry tarafından Thomas Becket’ı kastederek kendisine ihanet etmekle suçlaması kralın taraftarı olan bazı baronlar tarafından emir gibi algılanıp Becket’a karşı harekete geçmelerine neden oldu. Bu kişiler; Hugh de Morville, Reginald FitzUrse, Richard le Bret ve William de Tracy idi.¹⁰⁰

⁹⁷ Hayes, *Body and Sacred Place in Medieval Europe*”, s. 72.

⁹⁸ Black, *İngiltere Tarihi*, s. 128.

⁹⁹ Hayes, *Body and Sacred Place in Medieval Europe*”, s. 73.

¹⁰⁰ Hayes, *Body and Sacred Place in Medieval Europe*”, s. 74-75.

Baronlar Başpiskoposa karşı kraliyetçi suçlamalarda bulundular. Becket'ı İngiltere'ye döndükten sonra piskoposları askıya alıp aforoz ederek, kraliyet hizmetkârlarını aforoz ederek ve yeni kralı bırakıp miras bırakma tehdidinde bulunarak barışı bozmakla suçladılar. Thomas Becket'ın ardından kiliseye giden baronlar hainin nerede olduğunu sordular? Thomas durdu ve onun bir hain değil, Tanrı'nın rahibi olduğunu söyledi. Onu duyan baronlar, hayatına karşı tehditleri dile getirerek Başpiskoposun önüne doğru yürüdüler. Onu tutuklamaya çalıştıklarında bir tartışma çıktı. Thomas'ı kiliseden çıkarmaya yönelik sözlü ve fiziksel çabalar artmakta iken öldürülmek üzere olduğunu fark eden Thomas Becket, kendisini Tanrı'ya, Meryem Ana'ya, Aziz Denis'e ve kilisenin koruyucu azizlerine övdü. Baronlardan biri, muhtemelen Reginald FitzUrse, kılıcını kaldırdı ve başpiskoposun kafasına vurdu. Muhtemelen William de Tracy tarafından yapılan ikinci darbe Becket'i yere düşürdü. Yerde yatarken başka bir şövalye, belki de Richard le Bret, tacı Becket'in başından tamamen ayırarak ve bu sırada kılıcını taş döşeme üzerine kırarak işi bitirdi. O öğleden sonra 16.30'da Canterbury Başpiskoposu Thomas Becket, kendi katedralinin kaldırım taşları üzerinde ölü yatıyordu.¹⁰¹

Thomas Becket öldürüldükten sonra İngiltere'de aziz ilan edildi. Onun Canterbury'deki mezarı Kral VIII. Henry dönemine gelinceye kadar temel hac merkezlerinden biri olarak tanındı. Thomas Becket'ın ölümü sonrası İngiltere'de Roma'ya başvurma hakkı kısıtlamaları kaldırılıp suç işlemiş olan din adamlarının kraliyet mahkemelerinde yargılanmaması muafiyeti kabul görse de, iki taraf arasındaki anlaşma için değişen pek bir şey olmadı. Kral VIII. Henry tarafından mali ve adli alanlarda yapılan idari gelişim süreci belirli bir standarda ulaştırılarak uygulanmaya devam etti. Bu bağlamda İngiliz genel hukuku İngiltere Devleti'nin homojen bir yapıda devlet olarak güçlenmesinde ve gelişmesinde önemli rol oynadı.¹⁰²

İngiltere gibi Avrupa'da bulunan önemli bir diğer devlet Fransa idi. "Fransa" kelimesi anlam olarak Frankların memleketi demektir. Franklar esasen köken olarak Germenlerin bir koluydular. Bunlar Kavimler Göçü sonrası Fransa topraklarına yerleşmişlerdi. 987 yılında bölgeyi hâkimiyeti altına alarak burada kalıcı bir krallık yönetimi sergileyen Charlemagne'nin torunu Hugues Capet (987-996) oldu.¹⁰³

¹⁰¹ Hayes, *Body and Sacred Place in Medieval Europe*, s. 75-77.

¹⁰² Black, *İngiltere Tarihi*, s. 129-130.

¹⁰³ Tanilli, *Ortaçağ: Feodal Dünya*, s. 149, Gürcan, *Avrupa Tarihi*, s. 159,163.

Capet Hanedanı kilise ile kurdukları ittifak sayesinde Fransa tahtında istikrarlı bir yönetim sergilediler. Bu dönemde feodalitenin getirmiş olduğu yönetim biçiminden dolayı krallar oldukça güçsüz durumdaydı. Kilise feodal monarşinin güçlenmesi taraftarı olduğu için kralları destekledi. Çünkü yasa ve düzenin olmadığı yerde yaşam oldukça zordu. Ayrıca krallara vereceği yönetme yetkisine karşılık kilise kendisini koruma altına almayı sağlamış olacaktı. Bu amaç doğrultusunda Capet Hanedanı kralları kilise tarafından kutsanmış kişi olarak addedildiler. Kilise ayrıca krala bahşedilen bu mucizevi özelliğini oğluna aktarabildiğini de belirtti. Böylece kral en büyük oğluna tacı vererek krallık tacını kendi hanedanlığı için kalıtsal hale getirmiş oldu.¹⁰⁴

Capet Hanedanı, Fransa tacını elde etmiş olsa bile kiliseden başka herhangi bir güce sahip değildi. Fransa kralının sahip olduğu mülkler Paris ile Orleans arasında bulunan dar bir şerit şeklinde oluşmaktaydı. Kral kendisine bağlı bulunan bu mülkler dışında sadece unvan olarak anılıyordu. Daha önce değindiğimiz üzere Normandiya Düklüğü Fransa'nın kuzeybatısı ile birlikte İngiltere topraklarına da sahipti. Yine Fransa'da Breton, Akitanya ve Burgonya Dükleri ile birlikte Anjou, Champagne, Toulouse, Flanders ve Blois kontlukları bulunmaktaydı. Bunlar her ne kadar kralın otoritesini tanısalara da durum kendi arazileri olunca bunu kabul etme taraftarı değildiler. Kral I. Philip (1060-1108) bunun farkındaydı. Bu yüzden Capetlerin yaptıkları en önemli şey kendi arazilerinde kararlı bir yönetim ortaya koyarak güçlenmelerini mümkün kılmaktı. Sonuçta diğer feodal lortlara söz geçirebilmek için para ve askeri güce sahip olmaları gerekiyordu.¹⁰⁵

I. Philip'ten sonra tahta geçen oğlu Şişman VI. Louis (1108-1137) krallığı boyunca arazileri üzerinde aktif bir şekilde yönetim sergiledi. Paris yakınlarındaki büyük kraliyet manastırı St. Denis'in Başrahibi olan Suger'in (1098-1151) birikimlerinden yararlandı. Bu yetenekli devlet adamı, kralın hâkimiyetini genişletmek ve kraliyet yönetimini sistematikleştirmek için çok ve etkili bir şekilde çalıştı. St. Denis Manastırı'nın desteği hem manastırın pratik desteği hem de koruyucu azizinin manevi desteği Capetlerin prestijine çok şey kattı. Yine aynı şekilde kralın desteği de St. Denis'in zenginliğini ve prestijini artırdı. Şişman Louis 1137'de öldüğünde, Fransa'nın

¹⁰⁴ Davis, *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, s. 307-308; Le Goff, *Avrupa'nın Doğuşu*, s. 86.

¹⁰⁵ Wickham, *Ortaçağ'da Avrupa*, s. 180-181; Davis, *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, s. 308.

bağı düzenli ve refah içindeydi ve Fransız monarşisi, Karolenj döneminden bu yana olduğundan çok daha fazla güçlüydü.¹⁰⁶

1124 yılında İmparator V. Heinrich tarafından Fransa'ya bir saldırı gerçekleşti. Burgonya ve Akitanya Düklükleri ile birlikte Anjou, Breton, Flanders, Troyes, Nevers ve Vermandois kontlukları gibi önemli lortlar VI. Louis'in yanında toplandılar. İmparator V. Heinrich toplanan güçlü ordu karşısına çıkmaktan vazgeçerek geri çekildi. VI. Louis'in İmparatora karşı sağladığı bu başarı kendisine bağlı feodal lortlara karşı otoritesini güçlendirmesinde oldukça önemli bir rol oynadı.¹⁰⁷

Başrahip Suger, 1151'de kendi ölümüne kadar yeni kral olan VII. Louis'e (1137-1180) tavsiyelerde bulunmaya ve destek vermeye devam etti. Louis, çağdaş bir gözlemcinin sözleriyle, "biraz basit fikirli olsa da, dindar bir kraldı." Bu yüzden onun lakabı Dindar Louis'ti. Dindar Louis döneminde Fransa için en büyük tehdit Normandiya Dükü ve aynı zamanda İngiltere kralı olan II. Henry (1154-1189) idi. Louis bu dönemde İngiltere Kralı II. Henry ile onun oğulları arasında çıkan miras kavgalarından yararlandı. Babalarına karşı isyan girişiminde bulunan II. Henry'nin oğullarına destek vererek İngiltere tacının zayıflaması için çaba gösterdi.¹⁰⁸

Fransa'da dini yapıya değinmek gerekirse; Papalık ve Fransa arasındaki ilişkiler yavaş yavaş büyüyerek zamanla daha da sıkı bağlara dönüştü. Frankların ilk kralı olan I. Clovis'e "Tanrı'nın lütfuyla kral" olarak vaftizi vesilesiyle cennetten tüm meşru Fransız krallarının mesh edilmek üzere onunla birlikte geldiği bir kutsal yağ şişesi getirildiği efsanesi ortaya kondu. Her ne kadar bu kutsal yağ efsanesi Fransa'da kesinlikle IX. yüzyılda Hinemar zamanında mevcut olsa da II. Innocentius'un 1131 Ekim'inde Rheims'de genç Kral VII. Louis'i taç giymesi vesilesiyle Clovis yağı ilk kez gerçek bir mesh için Papa tarafından kullanıldı. O andan itibaren bu yağ, Fransız krallarına tüm Avrupa kralları arasında "en Hristiyan kral" olma özel ayrıcalığını verdi. Fransa'daki siyasi ve anayasal gelişmeler bu efsanenin etkinliğine çok şey borçluydu. Fransa, Orta Çağ skolastisizminin kalesi ve aynı zamanda teokratik yönetim fikrinin kendisini en belirgin şekilde gösterdiği krallık olacaktı.¹⁰⁹ Dahası,

¹⁰⁶ Bennett; Hollister, *Medieval Europe, A Short History*, s. 279.

¹⁰⁷ Davis, *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, s. 312.

¹⁰⁸ Bennett; Hollister, *Medieval Europe, A Short History*, s. 279-280.

¹⁰⁹ Ullman, *A Short History of the Papacy* s. 115.

Fransa'yı Avrupa'da öne çıkaran en önemli şey Haçlı Seferleri için yapılan çağrının merkezi olmasıydı. Bununla birlikte başta Cluny Manastırı olmak üzere kurulan birçok dini tarikatın merkezi Fransa idi. Burada kurulan dini tarikatlar hem Haçlı Seferleri kampanyası hem de misyonerlik faaliyetleri için oldukça etkin şekilde görev almışlardır.

İngiltere ile Fransa her ne kadar feodalitenin getirdiği derebeylik sisteminden nasiplerini almış olsalar da sonuç olarak kendilerine özgü sergiledikleri yönetim sonucu merkezi krallıklarını güçlendirmeyi başardılar. Bununla birlikte İber yarımadasında bu dönemde yaşanan gelişmeler yine feodalitenin getirdiği parçalanmış çeşitli topraklar üzerinde kurulmuş olan krallıkların bir araya getirdiği yönetimden oluşmaktaydı.

Bilindiği üzere İspanya'nın güney kısmı Kuzey Afrika üzerinden gerçekleşen Müslüman Arapların saldırıları sonucu VIII. yüzyıldan itibaren Müslümanların hâkimiyeti altındaydı. Yarımada'nın kuzey kısmında ise birçok irili ufaklı Hristiyan krallıklar bulunmaktaydı. Zamanla Müslümanların aralarında çıkan anlaşmazlıklar devletlerinin zayıflamasına yol açtı. Öte yandan bölgenin kuzey kısmında bulunan Hristiyan devletler çeşitli nedenler sonucu birleşerek güç kazandılar. Bununla birlikte kilisenin Hristiyanları teşvik ederek yeniden fetih anlamına gelen "Reconquista" hareketini başlattığı ilk Haçlı Seferi, İspanya'da bulunan Müslümanların elindeki yerleri geri alarak onları bu bölgeden atmak amacıyla gerçekleşecekti.

VI. Alfonso (1072-1109) liderliğindeki Hristiyanlar 1085 yılında Müslümanların elindeki Toledo'yu ele geçirdiler. Bu İber yarımadası için tarihi bir dönüm noktası oldu. Bu tarihten sonra İspanya'daki Müslümanların elinde bulunan topraklar giderek azalmaya ve Hristiyanların eline geçmeye başladı. Alfonso döneminde 1093 yılında Duero ile Tajo bölgeleri arasında bulunan tüm yerler Hristiyanların eline geçti. Daha sonra 1147 yılında Santarem, Lizbon ve Cinrta bölgeleri de Hristiyanlar tarafından zapt edildi.¹¹⁰ İspanya'da Müslüman ve Hristiyanlar arasında yaşanan bu mücadele sonunda Hristiyanların lehine sonuçlanacak şekilde yüzyıllar boyunca devam etti. İspanya'da Müslümanlardan Hristiyanlara geriye kalan miras ise bu dönemde Avrupa'dan oldukça ileri seviyede bulunan İslam kültür ve medeniyeti oldu.

¹¹⁰ Le Goff, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, s. 74-75.

Gerçekten de İspanya'daki Endülüs Devleti'nin Avrupa'ya olan bilimsel ve kültürel katkısının ne denli önemli izler bıraktığı günümüzde de açıkça bilinmekte ve ifade edilmektedir. Bu yönüyle İspanya'nın tıpkı Sicilya gibi Avrupa'nın aydınlanması ve gelişmesinde oldukça özel bir yere sahip olduğu aşîkârdır.

Konumuzla doğrudan ilişkisi olan Almanya ve İtalya'nın bu dönemdeki genel siyasi durumuna kısaca değînmek konunun daha iyi anlaşılması ve bütünlüğünün kavranması bakımından faydalı olacaktır. Bilindiğı üzere Sicilya toprakları üzerinde hâkimiyet mücadelesi veren imparatorlar esasen Almanya'da, Papalık ise İtalya'da bulunmaktaydı.

Bu yüzyıllarda Almanya'da uygulanan feodalite sistemi Fransa ve İngiltere'ye göre çok daha sert bir yapıyı barındırmaktaydı. Almanya'daki soylular güç ve zenginlik elde etmek amacıyla sürekli birbirleri ile mücadele içindelerdi.

Almanya bu dönemde feodalitenin etkisiyle birçok prensliklere bölünmüş şekilde yönetilmekteydi. Daha sonra Almanya'da söz sahibi olan Saksonya, Hohenstaufen, Bavyera ve Frank Düklükleri olmak üzere dört düklük ön plana çıktı. Saksonya Hanedanından I. Otto (Büyük Otto) 936 yılında Almanların kralı olarak seçildi. I. Otto ile birlikte Avrupa tarihinde (özelde Almanya-İtalya) önemli bir dönem başlamış oldu. Otto yönetimi boyunca Almanya'daki düklerin etkisini kırmak için Kilise ile işbirliği yaptı. I. Otto'ya "Büyük" lakabını getiren en önemli gelişme 955 yılında Macarları durdurması oldu. Lombard kralının ölümü sonrası dul kalan eşi ile evlenerek Lombard Krallığı'nda hak iddiasında bulundu. Daha sonra 962 yılında Papa tarafından kutsandı. Büyük Otto sahip olduğu Almanya toprakları ile birlikte Akdeniz Avrupa'sını birleştirme ideali için uğraş verdi. Kendisini antik Roma'nın varisi olarak gördü. Charlemagne gibi o da İmparatorluğu yeniden tesis etmek için mücadele verdi. Böylelikle "Kutsal Roma İmparatorluğu" olarak adlandırılan krallarının Alman kökenli olduğu yeni bir İmparatorluk meydana geldi.¹¹¹

Büyük Otto'dan sonra yerine oğlu II. Otto (973-83) geçti. II. Otto, Bizans prensi ile evliydi. II. Otto 973 yılında erken bir zamanda öldüğünde ardılı III. Otto henüz 3 yaşındaydı. III. Otto erişkin olana kadar devleti annesi ile büyükannesi idare etti. Daha sonra kendisi 994-1002 yılları arasında İmparatorluğu tek başına yönetti. 1138 yılında

¹¹¹ Fulbrook, *Almanya'nın Kısa Tarihi*, s. 29-31; Davis, *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, s. 229-238; Roberts, *Avrupa Tarihi*, s. 168-170; Tanilli, *Ortaçağ: Feodal Dünya*, s. 152-153.

imparatorluk yönetiminde Saksonya Hanedanı dönemi sonra erip Hohenstaufen Hanedanı egemenliği başladı. III. Konrad (1138-1152) döneminde Almanya’da iç savaş patlak vermiş durumdaydı. Bu iç savaş Friedrich Barbarossa’nın 1152’de Alman İmparatoru seçilmesiyle son buldu.¹¹²

İtalya’ya baktığımızda daha önce bahsettiğimiz üzere Büyük Otto ile birlikte kurulan Kutsal Roma İmparatorluğu adı altında Alman yöneticilerin İtalya’yı kendi imparatorluklarına dâhil etmek için çabaladığını görmekteyiz. Bilindiği üzere Kısa Pepin tarafından “Constantine Bağışı” adı altında İtalya’nın orta bölgesindeki birkaç şehir Papalığa verilmişti. Bu gelişme İtalya’nın siyasi yapısını derinden etkiledi. Papalık elde ettikleri bu toprakları korumak ve kendini güvence altında tutmak için İtalya’nın kuzey ve güney kısımlarının yanı sıra Sicilya ile olan ilişkilerinde istikrarsız bir güç dengesi kurmaktaydı. Bu nedenle İtalya’da sürekli değişkenlik gösteren bir hâkimiyet mücadelesi sürüp gitmekteydi. İtalya üzerinde mücadele içinde olan taraflar Almanlar, Lombardlar, Papalık Devleti ve Sicilya’da krallık kuran Normanlardı.

İtalya’da meydana gelen bu istikrarsız yapının yanı sıra olumlu gelişmeler de yok değildi. Roma Devleti’nin yıkılmasının ardından X. yüzyıla gelindiğinde İtalya’nın kuzey ile orta kısmında bulunan şehirler, güneye nazaran çoğunlukla ayakta kalmayı başarmıştı. Bu şehirlerde yaşayan tüccarlar ve toprak sahipleri İtalya’daki ekonomiyi canlı tutabildiler.¹¹³

XI. yüzyılda İtalya’da gerçekleştirilen ticaret Müslümanların egemenliği altında bulunan İspanya’nın güneyi dışında Avrupa’da bulunan tüm yerlerden çok daha kapsamlıydı. Bu durumun meydana gelmesinin temelinde ise Venedik gibi kıyı şehirlerinin topraklarının sınırlı olması nedeniyle deniz ticareti yapmaktan başka çıkar yollarının olmadığıydı. İtalya’da bu dönemde “komünler” adı altında yerel güçler bağımsız şehirler kurdular. Üstelik XI. yüzyılda başlayan Haçlı Seferleri Cenova, Pisa ve Venedik için çok önemli kazanç elde etmelerine olanak sağladı. Kuzey ve Orta İtalya’da yaşanan bu şehir özerkliği Papalığın Alman imparatorlar karşı verdiği mücadelede komünleri teşvik etmeleriyle de yakından ilgiliydi. 1080 yılından 1130

¹¹² Davis, *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, s. 239-242,333.

¹¹³ Christopher Duggan, *İtalya’nın Kısa Tarihi*, (Çev. Tuna Erkmen), İstanbul 2014, s. 53.

yılına kadar Pisa, Milano, Floransa, Cenova, Cremona, Mantua ve Piacenza gibi birçok İtalyan şehirde komünal özerklik kurulmuştu.¹¹⁴

İtalya’da meydana gelen bu şehir komünleri eski ordu mensubu aileler ile yeni meydana gelen sosyal gruplar ve destekçileri tarafından yapılan ittifaklar sayesinde oluşmaktaydı. Bunlar kendi aralarında konsül oluşturarak yerel piskopos ve kontun yetkilerini sınırlandırmaktaydılar. Komünlerin temel görev ve amacı şehrin çıkarlarını koruma ve gözetmek idi. Friedrich Barbarossa İtalya’da imparatorluk otoritesini tesis etmek amacıyla buraya birçok sefer düzenledi. Barbarossa tarafından düzenlenen bu seferlerde gerekli başarı sağlanamadı. Barbarossa 1176 yılında şehir komünleri tarafından oluşturulan Lombard Birliği’ne karşı yenildi. Daha sonra iki taraf arasında 1183 yılında imzalanan “Konstanz Barışı” ile Friedrich Barbarossa İtalyan şehir komünlerinin özerkliğini tanımış oldu.¹¹⁵

Avrupa’nın genel durumunu değerlendirdikten sonra bir sonraki alt başlık altında papa-imparator çekişmesi kapsamında Latin Hristiyanlığın gelişerek nasıl Papalık Kurumu’na evirildiğiyle birlikte Avrupa’da oluşturulmak istenen yeni İmparatorluğun Papalık ile olan ilişkilerini ele alacağız. Bununla birlikte papa-imparator çekişmesinin altında yatan temel faktörlerin neler olduğu ve her iki tarafın kendi meşrutiyet ve üstünlüğünü sağlamak adına attıkları adımları inceleyerek ortaya çıkan sonuçları değerlendireceğiz. Böylece bir örneği de Sicilya’da yaşanan bu mücadelenin daha somut ve objektif bir şekilde ele alınıp değerlendirilerek yaşanan mücadelenin neden-sonuçlarının anlaşılmasına katkıda bulunacağımızı düşünüyoruz.

1. 4. Papa-İmparatorluk Arasında Yaşanan Mücadelenin Temelinde Etkili Olan Faktörler

Batı Roma İmparatorluğu’nun yıkılmasının ardından meydana gelen siyasi boşluktan faydalanarak Avrupa’yı kendi amaç ve istekleri doğrultusunda yönlendirmek isteyen Papalık, zamanla kurumsallaşarak elde ettiği güç ile birlikte Batı’daki en büyük otorite haline geldi. Diğer taraftan antik Roma’nın yerine kurulması gereken yeni bir devlet gücünün varlığı da elzemdi. Sonuçta kilisenin herhangi bir askeri gücü yoktu. Bu olayın siyasi yönüydü.

¹¹⁴ Duggan, *İtalya’nın Kısa Tarihi*, s. 53-56.

¹¹⁵ Duggan, *İtalya’nın Kısa Tarihi*, s. 55-60.

Latin Kilisesi'nin zihnini meşgul eden ve temel amaçlarından bir diğer konu Doğu Roma İmparatorluğu ve Ortodoks Kilisesi'ydi. Batı Roma'nın yıkılışı sonrası antik Roma'nın mirasçısı olarak kalan devlet Bizans olarak adlandırdığımız Doğu Roma İmparatorluğuydu. Latin Kilisesinin ise ne Doğu Roma İmparatorlarına ne de Ortodoks Kilisesi'ne boyun eğmeye hiç niyeti yoktu. Papalık bir bakıma Batı'da yeni bir otoriter imparatorluk meydana getirirse böylece hem Doğu Roma İmparatorlarının boyunduruğundan kurtulma hem de Ortodoks Kilisesi'ne karşı üstünlük kurma anlamında çok daha güçlü bir konuma yükselecekti. Diğer taraftan tahta çıkan imparatorlar, kilise tarafından kutsanmak suretiyle güçlerini Tanrı'ya dayandırma şansına sahip olacaktı. Bu da onların yönettiği halk üzerindeki güçlerini pratikte daha meşru ve kullanılabilir kılacaktı. Zira bu yüzyıllarda Avrupa'da meydana gelen feodalitenin merkezi krallıkları ne denli güçsüzleştirdiği ortadaydı.

Görünüşe göre bu anlaşma her iki taraf için de gayet makul gibi duruyordu. Fakat zamanla süreç paradoksal bir sorunu beraberinde getirerek kendi kendini çıkmaza taşıyan bir yapıya büründü. Papalığın imparatorlar için getirdiği kıtas son derece basitti. Batı'daki en büyük yegâne otorite Papalık idi. İmparator papaya olan sonsuz saygısını ve itaatini sunmak durumundaydı. Buna karşın zamanla güçlenen imparatorlar topraklarındaki önemli meselelerde Papalığın değil bizzat kendilerinin karar merci olmasını istemekteydiler. Bu noktada özellikle piskoposların atanması hususunda her iki tarafın da karşı tarafı etkisiz kılmak ve gücü elinde bulundurma isteği papa-imparator çekişmesini beraberinde getirdi. Bu noktada akıllara şöyle bir soru geliyor: Her iki taraf için atama meselesi neden bu kadar önemliydi ve ne anlam ifade etmekteydi? Şüphesiz bu sorunun cevabı ile birlikte kilisenin etkinliği ve gücünü anlamak konumuzun özünü oluşturan problematiğe karşı verilecek cevabın ortaya çıkmasında oldukça önemli bir anlam ifade edecektir.

Çalışmamızın giriş bölümünde belirttiğimiz üzere Karolenj Hanedanı kurucusu III. Pepin, kendisinden yardım isteyen Papa Zachary'nin bu talebini olumlu karşılayarak Lombardlardan ele geçirdiği yerleri Papalığa iade etmişti. Böylece bu anlaşmaya göre 756-760 yıllarında sözde "Constantine Bağıışı" olarak isimlendirilen sahte bir belge ile İtalya'daki Roma çevresinde "Papalık Devleti" kurulmuş oldu. Bu durum Orta Çağ Batı tarihine dini ve siyasi anlamda damgasını vuracak olan Papalığın dünyevi (siyasi) iktidarı elde etmesine olanak sağladı. Papalık bu anlaşmayla birlikte artık krallar

üzerinde egemenlik kurma ve siyasi güç olarak Avrupa’da söz sahibi olmaya başlıyordu.¹¹⁶ III. Pepin’in oğlu Charlemagne döneminde yeniden Papalık topraklarını taciz eden Lombardlar mağlup edildi. Charlemagne 800 yılının Noel gününde Papa III. Leo’nun elinden imparatorluk tacını aldı. Papalık bu hamle ile hem Katolik Kilisesi’ni Ortodoks olan Doğu Roma İmparatorluğu’ndan bağımsız hale getiriyor hem de Batı topraklarından Franklara dayalı yeni bir imparatorluk meydana getirme girişiminde bulunuyordu.

Papalık, Kısa Pepin’den elde ettiği ayrıcalık sayesinde artık somut bir şekilde Avrupa’da siyasi temelini oluşturmaya başlamıştı. Charlemagne ise tacı III. Leo’nun elinden kabul etmekle birlikte; tahttan indirilme gücü ve bu gücün ima ettiği üstünlük iddiasını mümkün kıldı. Bunlara ilaveten Charlemagne tarafından din adamlarının tamamını cezai ve hukuk davalarında geçici mahkemelerin yargı yetkisinden kurtarması konunun asıl can alıcı tarafını oluşturmaktaydı. Böylece güçlenen Kilise mahkemeleri, yargı yetkisini genişletti. Evlilik, vasiyet, yalan yere yemin etme veya dul, yetim gibi konulardaki tüm davaların dinle bağlantılı olduğu gerekçesiyle yargılama hakkını elde etti. Ayrıca tüm suçlar günah olduğundan bunların Kilise tarafından ele alınması gereken manevi konular olduğu iddiasıyla tüm ceza davalarını ele almayı talep ettiler.¹¹⁷ Böylece Kilise dini ve diğer tüm konularla ilgili olan ceza yönetimini üstlenmişti.

Papa böylece Kilise’nin elde ettiği mahkeme gücünün avantajını kullanarak yargı yetkisine tabi olan tüm davalarda en yüksek temyiz mahkemesi haline gelmiş oldu. İmparatorlar, krallar ve prensler bu anlayışa göre sadece onun cümlelerini ve kararlarını uygulamak için bakanları olarak kılıç taşıırken, tüm Hristiyan âlemi için adaleti temsil eden kişi papaydı.¹¹⁸

Papa ve İmparator arasında yaşanan bu gelişmelere bakıp değerlendirdiğimizde bireysel ana karakterlerin niyetleri ve bu eylemin politik sonuçları her ne olursa olsun, çağdaşları ve daha sonraki nesiller tarafından en çok vurgu yapılan şey, papanın dizlerinin önünde bir kralın görülmesiydi. Dahası imparatorun ana görevi; inancın misyoneri, Hristiyanlığın silahlı eli ve kiliselerin koruyucusu olmaktı.¹¹⁹ Papalığın

¹¹⁶ Le Goff, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, s. 41.

¹¹⁷ Lionel Allshorn, *Stupor Mundi*, London 1912, s. 11-12.

¹¹⁸ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 12.

¹¹⁹ Brezzi, *The Papacy*, s. 86.

Batı’da kurmak istediği otoritenin özü ana hatlarıyla bu düşünce yapısındaydı. Fakat Germen imparatorların bu konuda Papalıkla aynı fikirde oldukları pek söylenemez.

I. Otto döneminde gerçekleştirilen reformlar papa-imparator ilişkisini bir üst seviyeye taşıdı. Otto İmparatorluğu üzerinde istikrar sağlamak için kendisine tâbi bulunan düklerin ve kontların isyana kalkışmalarını önlemek zorundaydı. Bunu onlara karşı sürekli savaşıp yapamazdı. Çünkü bu İmparatorluk içinde yıllarca sürecektir istikrarsız bir yönetim ve zayıflık yaratacaktı. Otto’nun daha uzun süreli ve istikrarlı bir çözüme ihtiyacı vardı. Otto’nun bu noktada geliştirdiği çözüm basit ve daha güvenilir görünmekteydi. Mevcut dükleri azledip yerlerine kendi akrabalarını getirecekti. Fakat bu dönemde krala karşı kendi kardeş ya da oğlunun bile isyan ettiği düşünülürse kan bağıyla sağlanmak istenen istikrar pek makul bir çözüm sağlamadı.¹²⁰ Bu dönemde söz konusu taht ve toprak olduğunda kral ya da imparatora karşı kendi oğul ya da kardeşlerinin diğer kont ve düklerden farklı düşüncelerini beklemek şüphesiz hata olurdu. İmparatorun akrabalarının menfaatleri doğrultusunda imparatora karşı isyan girişiminde bulunmaları son derece olağandı.

Otto bu durum üzerine sorunun çözümü için çok daha farklı bir yola başvurmayı uygun gördü. Sadece tek başına kişisel sadakatın yeterli olmayıp aynı zamanda ortak bir ülkü ile hareket edecek birliktelik oluşturmanın İmparatorluğunun çıkarları açısından daha yararlı olacağı kararına vardı. Bu nedenle Lotharingia Düklüğü’ne Köln Başpiskoposu olan kardeşi Bruno’yu atadı. Böylece Başpiskoposluk ile Düklük genel anlamda ise kilise ile devlet ortak bir paydada buluşmuş oluyordu. Otto bu durumda herhangi bir sakınca görmedi. Aksine bu gelişme onun İmparatorluk çıkarları açısından pratikte çok daha yararlıydı. Rahiplerin evlenmesi yasaktı. Bu nedenle onlar geride dükler veya kontlar gibi herhangi bir ardıl bırakamazlardı. “Otto Sistemi” olarak adlandırılan bu düşünce ile birlikte kral, krallık topraklarını kendi atadığı ruhban sınıfı üzerinden idare edecekti. Bununla birlikte kral tarafından kiliselere oldukça büyük miktarlarda toprak verildi. Bu topraklara dokunulmazlık hakkı kazandırıldı. Böylece kral tarafından kiliseye bağışlanan bu topraklar üzerinde herhangi bir kont ya da dük hak iddiasında bulunamayacaktı. Bu bağlamda kral, kiliseye verdiği topraklardan vazgeçmiş değildi. Bu topraklar kral adına rahipler tarafından yönetilecekti. Rahipler sahip oldukları topraklar üzerinde adaleti yerine getirme ve vergi toplamayı ihmal etmediler. Büyük

¹²⁰ Davis, *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, s. 230-231.

I. Otto'nun uyguladığı bu sistem sonucu rahiplerin dünyevi işleri ve sorumlulukları artmıştı. Büyük Otto'nun getirdiği sistem aslında kralın var olan gücünü azaltmamış, kont ve düklerin otoritesini kısıtlamıştı. Çünkü kont ve düklerin yapması gereken yükümlülükler kral tarafından kiliseye devredilmişti.¹²¹ Otto'nun devlet ile kiliseyi bir araya getirerek oluşturmak istediği düzen kısa dönemde oldukça faydalı bir seçim gibi görünmekteydi. İmparator bu dönemde Papalık seçimlerine müdahale etmekle birlikte kiliselerin başına seçilecek olan piskoposların tayinini de bizzat yapabilme gücüne sahipti.

Otto'nun son büyük mücadelesi İtalya'nın kontrolünü ele geçirmektir. 961 yılında yerel rakibine karşı yardımını isteyen Papa XII. John (955-964)'un bu talebini olumlu karşıladı. 962 yılında Papa tarafından taç giydirilen Otto, Alman kilisesini kontrol ettiği gibi Papalığı da kontrol ettiğine inanıyordu. Fakat papaya göre ise, imparator unvanını alan kişi Papalığa hizmet etmek zorundaydı.¹²² Papalığın nihai amacı ise Batı imparatorunu “küresel” politikasının bir aracı olarak kullanmaktır.¹²³ Papa XII. John tarafından imparator unvanı verilen I. Otto, Kutsal Roma İmparatoru olarak adlandırılmıştı. Görüldüğü üzere iki taraf da her ne kadar karşılıklı çıkar ilişkisi doğrultusunda ortak bir zeminde anlaşmış gibi görünseler de aslında imparator ve papa arasında düşünce olarak tam bir birlik sağlanamamıştı. Bu durum ileride de konumuzun özünü oluşturması bakımından önem arz etmektedir. Otorite bakımından en yetkili kişinin papa mı yoksa imparator mu olduğu konusunda farklı düşündükleri ortadaydı. Taraflar arasındaki bu problem ilerleyen zamanlarda oldukça büyük çekişmelere sahne olacaktı.

Papa-imparator arasında yaşanan ilk büyük çekişme Papa VII. Gregorius¹²⁴ (1073-1085) ile İmparator IV. Heinrich arasında gerçekleşti. Papa II. Alexander'ın ölümünden hemen sonra Papa olan VII. Gregorius, Papalığa ve Avrupa tarihinin gidişatına silinmez bir iz bırakan tarihi figürlerden biriydi. Bir adam olarak her ne kadar etkileyici olmasa da, papa olarak Papalık programını daha önce hiç kimsenin yapmadığı ve ondan sonra yapılacak çok az kişinin yapacağı şekilde kişiselleştirdi. Yüzyıllar boyunca gelişip olgunlaşan kurum programını harekete geçirdi ve onu pratik

¹²¹ Davis, *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, s. 232-234.

¹²² Backman, *Medieval Europe*, s. 182-183.

¹²³ Ullman, *A Short History of the Papacy* s. 76.

¹²⁴ Papa VII. Gregorius hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Edward H. J. Cowdrey, *Pope Gregory VII. 1073-1085*, Oxford 1998.

gerçekliğe uyguladı. Papa VII. Gregorius, Hristiyan yaşamının gerçekliğini şekillendirmek için saf, soyut ideolojiyi Papalık eylemlerine çevirmeyi kendi misyonu olarak gören eski kararnamelerin, kanunların, görüşlerin uygulayıcısı olduğunu iddia etti.¹²⁵ Tarihte “Investiture Controversy”¹²⁶ adıyla bilinen bu çekişme piskopos atamalarının kimin tarafından yapılacağı meselesi ile ilgiliydi.

I. Otto, İmparatorluk topraklarında kendine muhalif konumda bulunan kont ve düklerin gücünü kırmak için onları azledip yerlerine piskoposlar atamıştı. Böylece hem İmparatorluğunun güvenliğini sağlamakta hem de kilise üzerinden ordusunun giderlerini karşılamaktaydı. Kiliseler onun bağışladığı zengin toprakları yönetmekle birlikte başında bulunan piskoposun kendine olan sadakati önemli bir meseleydi. Kiliseler sahip oldukları topraklar sayesinde oldukça zenginleştiler. Bu durum doğal olarak piskoposluk seçimini oldukça değerli kıldı. Diğer taraftan Papalık, piskoposluk seçimlerini kendisi yapmak suretiyle ruhani gücün üstünde siyasi bir otorite tanıma taraftarı değildi.

Papa VII. Gregorius döneminde gerçekleştirilen yeniliklerin üç temel amacı vardı. Bunlar; kilise memuriyetinin parayla alınıp satılması, nikâhsız yaşayan din adamlarına son verme ve din adamlarının atama sorunu meseleleriydi.¹²⁷ Bununla birlikte, Papa tasarlamış olduğu reformlar, gücünün verimli kullanımı için vazgeçilmez araçlar meydana getirmeseydi değersiz olurdu. Gregorius bunu başarmak için şu üç faktörü kullandı: Roma’da düzenlenen piskopos konseyleri. Her yere gönderilen Papalık elçileri. Son olarak taleplerinin meşruluğunu ifade eden bir dizi kanuni yasaların toplanması.¹²⁸ Papa VII. Gregorius yapmış olduğu düzenlemelerle Papalık seçiminin imparatoradan bağımsız bir şekilde bizzat din adamları tarafından yapılmasını öngörmekteydi.

Papa VII. Gregorius bu dönemde kendi adıyla bilinen reformları yürürlüğe koyarak yozlaşan kilisede önemli yenilikler meydana getirdi. Yapılan bu yeniliklerin temelinde özellikle Cluny Manastırı gibi dini tarikatların etkileri fazlasıyla mevcuttu. Papalık, piskoposların görevlerini suistimal etmelerini istemiyordu. Böylece piskoposların

¹²⁵ Ullman, *A Short History of the Papacy* s. 95.

¹²⁶ “Atama Tartışması” konusu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Uta-Renate Blumenthal, *The Investiture Controversy; Church and Monarchy from the Ninth to the Twelfth Century*, Philadelphia 1988.

¹²⁷ Backman, *Medieval Europe*, s. 215-217; Çoban, *Papalık*, s. 87-88.

¹²⁸ Brezzi, *The Papacy*, s. 96.

ellerinde bulundurdıkları yetkileri kötüye kullanmalarının önüne geçilmesinin yanı sıra genel anlamda kilisenin çıkarlarının korunması hedeflendi. Hem bu yolla Papalığın itibari artarak papanın gücü ve otoritesi daha tartışmasız hale gelecekti. Yapılan düzenlemelerle birlikte öncelikle kilise görevlilerinin evlenmeleri yasaklandı.¹²⁹ Daha sonra piskoposluk seçimlerinin imparator tarafından değil papa tarafından gerçekleştirilmesine yönelik adımlar atanmasına karar verildi. Papalık kilisenin üzerindeki devlet kontrolünü tamamen kırmak istiyordu. Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir diğer nokta Papa Gregorius'un gerçekleştirmek istediği reformların altında yatan ana nedenin sahip olduğu dini idealler idi. VII. Gregorius'un gerçekleştirdiği eylemlerin altında anladığımız kadarıyla herhangi bir siyasi egemenlik iddiası bulunmuyordu. O, Aziz Petrus'un temsilcisi sıfatıyla yönettiği Papalık Kurumu ve temsilcilerinin tamamen Hristiyanlık geleneklerine uygun ideal şekilde yaşamalarını ve davranmalarını istiyordu.

Papa VII. Gregorius 1075 yılında 27 maddeden oluşan "Dictatus Papae"yı (Papanın Emirleri) yayınladı. Bu maddelerden en önemlileri şunlardı: Sadece Roma Piskoposu "evrensel"¹³⁰ sıfatına sahiptir. Piskoposları görevden alma ve yeniden göreve iade etme hakkı sadece papaya aittir. Sadece Papa imparatorları azletme yetkisine sahiptir. Roma Kilisesi bu zamana kadar asla yanılğıya düşmemiş ve bundan sonra da düşmeyecektir.¹³¹ Gregorius tarafından yayınlanan bu bildiri ile Roma Kilisesi'nin ve papanın yanılmazlığı ilkesi oldukça çarpıcıdır. Papalık, Batı toprakları üzerindeki en üstün otoritenin kendisi olduğunu bir kez daha katı bir şekilde bildirmiş, krallar üzerindeki egemenliğini pekiştirmek istemişti.

IV. Heinrich piskopos ataması üzerindeki yetkisinin Papalık tarafından gasp edilmesine şiddetle karşı çıktı. İmparator sadece Almanya değil, İtalya'da da atamaları yapmaya devam etti. 1075 yılında Spotelo ve Fermo piskoposlarını atadı. Ayrıca Papa tarafından atanan Milano Başpiskoposu'nu tanımayarak göreve kendi adayını atadı.¹³² Bu, tabiri caizse, Papalığın kapı eşiğinde, hiçbir papanın uzun süre tahammül edemeyeceği bir durumdu. Gregorius'un 8 Aralık 1075'te IV. Heinrich'e gönderdiği

¹²⁹ Sayime Durmaz, "Yüksek Ortaçağ'da Papa-İmparator Çatışması: Kılıç ile Âsâ'nın Savaşı", *Çankırı Karatekin Üniversitesi SBE. Dergisi*, S. 1, Çankırı 2010, s. 97-98.

¹³⁰ Katolik kelimesi "evrensel" anlamına gelmektedir. Papalık Kurumu'nun diğer Hristiyan cemaatler üzerinde Roma Kilisesinin üstünlüğünü benimsemesinin temelinde "evrensellik" olgusunun yarattığı düşünce tarzının oldukça önemli bir yer tuttuğu açıktır.

¹³¹ Çoban, *Papalık*, s. 94.

¹³² Blumenthal, *The Investiture Controversy*, s. 119.

mektup imparatora karşı bir meydan okuma olarak düşünüldü ve bu şekilde anlaşıldı.¹³³ Bu olay ile birlikte etkisi uzun yıllar devam edecek papa-imparator çekişmesi olgusunun fitili somut olarak artık ateşlenmiş oldu. Bundan sonra piskopos atamaları eskisi gibi imparator tarafından mı yoksa Papalık tarafından mı yapılacaktı?

İmparator IV. Heinrich Alman din adamlarının ve Papalık karşıtı olan Lombardların kendisine verdiği destekle birlikte 24 Ocak 1076 yılında Worms'da bir sinod toplantısı gerçekleştirdi. Sinoda Mainz ve Trier'in başpiskoposları, otuz sekiz Alman piskoposundan yirmi dördü ve bir Burgundialı ve bir İtalyan piskoposun yanı sıra çok sayıda başrahip katıldı.¹³⁴

Buradaki toplantıda VII. Gregorius'a çok sert bir cevap verildi: "İmparator Heinrich'in tahta gasp ile değil Tanrı'nın lütfuyla geldiği ve Gregorius'un artık Papa değil sahte keşiş" olduğu belirtildi. "Mesih bizi krallığımıza çağırdı, oysa seni asla rahipliğe çağırmadı. Yargılanamayan, kutsanmış bir kral olarak bana saldırdın ama piskoposlarımız ve bizim tarafımızdan kınanarak, gasp ettiğiniz yerden aşağı inin. Ben, Heinrich, Tanrı'nın lütfuyla, tüm piskoposlarımla birlikte, sana "-Aşağı gel, aşağı in" diyorum."¹³⁵

İmparator IV. Heinrich sahtekârlıkla suçladığı Papa Gregorius'u görevden çekilmesini talep etti. Dahası kraliyet papazı Gottschalk (daha sonra Aachen'deki St Mary Katedrali sorumlusu ve Klingenmünster'in rahibi) "Hildebrand deliliği" tarafından bozulan seküler ve ruhani güçlerin uyumlu işbirliği idealini uyandırmak için Papa I. Gelasius'un dilini kullandı. Hildebrand, Tanrı'nın yeryüzündeki vekili olarak krala itaat etmeyi vaaz etme görevini yerine getirmek bir yana, Tanrı'nın Heinrich'e bahsettiği "kraliyet gücünü" gasp etmişti.¹³⁶

Papa VII. Gregorius İmparator IV. Heinrich'in kendisine verdiği bu cevaba oldukça sinirlendi. Gregorius Şubat 1076 yılında Roma'da düzenlediği Lenten Sinodu ile birlikte İmparatora aynı şekilde cevap verdi: Kral IV. Heinrich'i aforoz edildi (geçici olarak). Kral olarak görevden alındı ve tebaası kendisine verdikleri bağlılık ve sadakat

¹³³ Ullman, *A Short History of the Papacy* s. 100.

¹³⁴ I. S. Robinson, *Henry IV. of the Germany 1056-1106*, Cambridge 2004, s. 143.

¹³⁵ Blumenthal, *The Investiture Controversy*, s. 121; Cowdrey, *Pope Gregory VII*, s. 79; Thomas Frederick Tout, *The Empire and The Papacy 918-1273*, London 1921, s. 128.

¹³⁶ Robinson, *Henry IV. of the Germany*, s. 150.

yeminden kurtuldu.¹³⁷ Dahası, Worms bildirgesine katılan tüm Alman piskoposları 1 Ağustos 1076'ya kadar değişiklik yapmadıkları takdirde askıya alınacak, liderleri Mainz başpiskoposu ve Lombard piskoposları aforoz edildi.¹³⁸

VII. Gregorius ayrıca Almanya'daki sadıklara hitap ederek IV. Heinrich'e verdiği cezasının mantıksız olduğunu düşünen herkesi onunla kanonik emsal ışığında tartışmaya davet etti. Hepsinden önemlisi Metzli piskopos Hermann'a yazdığı mektup ile bir kralı aforoz etmenin uygunsuz olduğunu söyleyenlere uzun uzadıya cevap verdi.

VII. Gregorius, eski kralların aforoz edildiğini, kralların Mesih'in Petrus'a verdiği "Koyunlarımı besle" görevine dâhil edildiğini ve piskopos haysiyetinin krallığa göre daha üstün olduğunu belirtti.¹³⁹

Papa-İmparator arasında yaşanan bu gelişmeler sırasında IV. Heinrich'in aleyhinde birtakım olaylar silsilesi meydana geldi. Paskalya gününde (27 Mart) Utrecht'teki Aziz Peter Katedrali, kısa süre önce Piskopos William tarafından büyük bir masrafla yeniden inşa edilen taç giyme sahnesine yıldırım çarptı ve kül oldu. Dahası, Papa'nın aforozunu açıklamasından bir ay sonra William ani ve acılı bir ölüme uğradı (27 Nisan). Kralın muhalifleri, bu olayları kralın en gayretli destekçisi ve kralın kendisi hakkında ilahi bir hüküm olarak görüyorlardı. Bununla birlikte İmparatorun değerli müttefiki Aşağı Lotharingia (Lorraine) Dükü III. Godfrey öldürüldü. Dük Godfrey çocuksuz ölmüştü. Erkek varisi olarak kalan tek kişi Bouillonlu Godfrey (küçük kız kardeşinin oğlu) idi. Heinrich'in bu sorunu acilen çözmesi gerekiyordu. Daha önce güney Almanya'da babasının kullandığı bir ölçüye başvuran Heinrich, Aşağı Lotharingia Düklüğünü kendi oğlu olan iki yaşındaki Konrad'a verdi. Alman soylular için bu eylem, Dük III. Godfrey'in varisi olarak kabul ettiği Bouillonlu Godfrey'in kalıtsal haklarına bir saldırı gibi yorumlandı.¹⁴⁰

İmparator IV. Heinrich'in Papa VII. Gregorius'a karşı elini güçsüzleştirecek asıl olay ise Halberstadtli Burchard'ın kaçıışı oldu. Metz Piskoposu Herman'ın kralın aforoz haberine tepkisi, 1075'te Saksonların yenilgisinden sonra kendisine emanet edilen mahkûmları serbest bırakmak oldu. Savaş esirlerinin Saksonya'ya dönüşü, Henry'nin zaferiyle boğulan direniş ruhunu yeniden alevlendirdi. Saksonlar, Haziran ayında

¹³⁷ Malcolm Barber, *The Two Cities; Medieval Europe 1050-1320*, London 2004, s. 91.

¹³⁸ Ullman, *A Short History of the Papacy* s. 101.

¹³⁹ Cowdrey, *Pope Gregory VII*, s. 86.

¹⁴⁰ Robinson, *Henry IV. of the Germany*, s. 147-148,151.

Halberstadtlı Burchard'ın kaçıyla özellikle yüreklendiler. Kral tarafından "tüm Saksonya isyanının lideri" olarak kabul edilen Burchard, onu güvenli bir sürgüne gönderme fırsatı oluşana kadar kraliyet ailesinde yakın esaret altında tutuldu. Kralın kız kardeşi olan Macar Kraliçesi Judith-Sophia, kocasının krallığına geri döndüğünde esiri de yanına almayı kabul etti. Fakat Tuna Nehri'nden aşağıya yolculuk sırasında Burchard gemiden atladı ve piskoposluğuna geri döndü. İmparator Heinrich Saksonya'da büyüyen huzursuzluğu, Magdeburg Başpiskoposu ile Merseburg'dan Piskoposu'nu serbest bırakarak ve Saksonları kralın iyi niyetini ve adalet sevgisini temin etmeye göndererek kontrol etmeye çalıştı. Fakat onlar düklüğü sakinleştirmek için hiçbir şey yapmadı. Üstelik gerçekleştirilmeye çalışılan Sakson isyanının bu yeni evresindeki başlangıcı Wettin prensleri Theoderic ve Brehna Kontu Gero'nun oğulları William'ın çabalarının sonucuydu. 1075'te teslim olmaktan kaçınmak için Elbe'nin ötesindeki Slav topraklarına kaçmışlar ve şimdi de Saksonya'daki kralın yandaşlarına karşı savaş açmak için geri dönmüşlerdi.¹⁴¹

Alman soylular, IV. Heinrich ile VII. Gregorius arasında yaşanan olayı değerlendirmek üzere Ekim 1076 yılında Tribur'da bir araya geldiler. Güney Alman dukeleri ve onların destekçileri, fazla iddialı fakat güçlü bir görüş kanadı oluşturdular; amaçları derhal Heinrich'in yerini alacak yeni bir kralın seçilmesiydi. Trier Başpiskoposu Udo gibi diğerleri daha ılımlı bir bakış açısına sahipti. İmparator III. Heinrich'in geleneklerine göre reform yapmak isteyenler, IV. Heinrich'in kiliseyle olan farklılığı çözüldükten sonra devam eden yönetimini kabul etmeye hazırıldılar. Gregorius'un bağlantılarının bir süredir en güçlü olduğu nokta, Udo ve onun ilahi piskoposları arasındaydı. Gregorius, 3 Eylül'de Almanlara yazdığı mektubun satırları doğrultusunda destekçilerine bilgi vermiş olabilir; mümkünse, Heinrich, aforozu ve ifadesinin geri çekilebilmesi için pişmanlığa getirilmelidir, değilse başka bir kral seçilebilir. Bu öneri Gregorius'un Tribur'daki taraftarlarının çoğu için muhtemelen kabul edilebilir bir durumdu. Elçiler muhtemelen hem prensler arasında hem de onlar ile kral arasındaki müzakerelerin yönlendirilmesinde ve sonuçlandırılmasında kritik bir rol oynadılar.¹⁴² Alman soylularının yaptığı baskı Heinrich'in prenslerin yeni bir seçim yapmasını engellemek ve ne pahasına olursa olsun Gregorius ile uzlaşma arayışına girmesine yol açtı.

¹⁴¹ Robinson, *Henry IV. of the Germany*, s. 152.

¹⁴² Cowdrey, *Pope Gregory VII*, s. 89.

Alman soylular eğer bir yıl içerisinde aforozu kalkmazsa IV. Heinrich'i kralları olarak tanımayacaklarını bildirdiler. Daha sonra Papa ile iletişim kurarak görüşmek üzere kendisini Ausburg Meclisi'ne davet ettiler.¹⁴³ Heinrich yaşanan bu gelişmeler üzerine bir karar vermek zorunda kaldı. Ya Alman soylulara karşı Papalık ile uzlaşmayı seçecek ya da Alman soylulara daha fazla imtiyaz verecekti. Zira her iki cephede birden savaşıması Heinrich için olanaksız gibi durmaktaydı.

IV. Heinrich kendi içerisinde yapmış olduğu değerlendirme sonucu Papa ile görüşmenin daha yararlı olacağı kanısına vardı. Papa tarafından üzerindeki aforozun kaldırılmasını sağlamak için eşi ve küçük oğlunu yanına gizlice İtalya'ya doğru yola çıktı. Bu sırada Ausburg Meclisi'ne gitmek için yolda bulunan VII. Gregorius oldukça sert geçen kıştan dolayı Toskana Kontesi Matilda'nın Canossa Kalesi'nde yolda olduğunu öğrendiği Heinrich'i beklemeye başladı. Kış o kadar şiddetliydi ki Ren Nehri bile donmuş durumdaydı. İki taraf arasındaki görüşmelere 25 Ocak 1077 tarihinde başladı ve üç gün sürdü.¹⁴⁴

IV. Heinrich üç gün boyunca kalenin iç kapısının dışındaki karda çıplak ayakla, oruç tutarken ve bir tövbe kılığında bekledi. Üç gün sonra özellikle de Heinrich'in vaftiz babası olan Cluny Başrahibi Hugh ile Torinolu Adelheid ve Canossalı Matilda konteslerinin ricaları sonucunda Papa onu huzuruna almaya razı oldu.¹⁴⁵ “Kutsal baba, bağışla beni! Kral kendini Papa'nın ayaklarının dibine attı. VII. Gregorius onu ayağa kaldırdı, affetti, masasında ağırladı ve onu çok iyi öğütler ve kutsamalarıyla yolladı.” Ama uzlaşmasının şartları yeterince zordu. Papa'nın başkanlık ettiği Alman prenslerin kendisine yöneltilen uzun suçlama kataloğu ile ilgili kararına teslim olacağına söz verecekti. Bu yapıldı kadar kraliyet nişanlarından ve kraliyet görevlerinden kaçınacaktı. Papa'nın suçu veya masumiyeti konusundaki kararına göre tacını kabul etmeye veya elinde tutmaya hazır olacaktı. Masum olduğu kanıtlanırsa, Kilise ile ilgili her konuda Papa'ya itaat edecekti. Bu koşullardan herhangi birini bozarsa, hemen başka bir kral seçilecekti.¹⁴⁶

¹⁴³ Blumenthal, *The Investiture Controversy*, s. 122; Durmaz, “Yüksek Ortaçağ'da Papa-İmparator Çatışması” s. 105.

¹⁴⁴ James Hawes, *Kısa Almanya Tarihi*, (Çev. Yavuz Alogran), İstanbul 2019, 62-63; Ullman, *A Short History of the Papacy* s. 101.

¹⁴⁵ Blumenthal, *The Investiture Controversy*, s. 123.

¹⁴⁶ Tout, *The Empire and The Papacy*, s. 131.

Kral ile Canossa'da atama meselesi konusu tartışılmadı. Canossa'nın ve ona yol açan olayların önemi, herhangi bir inanç sapması nedeniyle değil, Papalık yasasına karşı geldiği ve Papalık emirlerine itaatsizliği nedeniyle aforoz edilen ve ayrıca iktidardan uzaklaştırılan bir kraldır. Papa'dan günah çıkarmak istemiş (ve elde etmişti). Papalık ilk kez bu otoriteyi, bir tövbe kılığına girmeye zorlanan Avrupa'nın en güçlü kralına gösterebildi. Bu ve olayların gelişmesi 1075'te yapılan sinod ile teftiş kararnamesinin kabul edilmesinin üzerinden henüz iki yıl geçmemiştir. Aslında bu durum açıkça kraliyet gücünün ne kadar kırılğan olduğunu ve III. Heinrich'in ölümünden bu yana geçen yirmi yılda Papalığın ne kadar güç ve destek kazandığını bir kez daha kanıtlamış oldu.¹⁴⁷

Papa-İmparator arasında yaşanan bu çatışma kısmen Papa'nın lehine sonuçlandı. Fakat ilerleyen süreç Papa Gregorius'un Roma'dan uzakta sürgünde ölmesine engel olmadı. İmparator IV. Heinrich'in yapmış olduğu hamleler ile doğru bir strateji ortaya koyduğunu söylemek pek de yanlış olmaz. Heinrich önce Papa'dan af dileyerek Alman soylulara karşı mücadelesini lehine çevirdi. Daha sonra siyasi gücünü sağlayıp Roma'ya gelerek bu defa Papa VII. Gregorius üzerinde yaptırım uyguladı. Sonuçta istediğini elde eden taraf İmparator Heinrich gibi gözükmekteydi. Fakat tam olarak bunun gerçekleştiğini söylemek de zor. Çünkü IV. Heinrich Papa'dan af dileyip ona itaatini sunduğu anda özellikle İtalya'da Lombardların kendisine olan güven ve desteğinin değişmesine yol açtı. Papa'ya karşı İmparatoru destekleyenler Heinrich'in Gregorius'dan af dilemesini sindiremediler. Bu durum İtalya'daki İmparatorluk otoritesinin zayıflamasına neden oldu.

İmparator IV. Heinrich'in muhalifleri Canossa'da yapılan görüşmeyi öğrendikten sonra Papa Gregorius tarafından yalnız bırakıldıklarını anladılar. Muhalifler, Mart 1077'de Frankoniyen'in Forchheim kentinde küçük ama etkili bir Alman prens grubunun huzurunda yaptıkları seçim ile birlikte Rheinfeldenli Rudolf'u yeni kralları olarak seçtiler. Bunun üzerine Almanya'da yeni bir iç savaş meydana geldi. Ağustos 1078'de Mellrichstedt'de, Ocak 1080'de Thüringen'de ve Ekim 1080'de Elster nehrinde yapılan çatışmalarda muhaliflerine karşı Heinrich başarılı oldu. Elster Savaşı'nda Rudolf yemin eli olan sağ elini savaşta kaybetti ve sonunda bu yaralanmadan dolayı öldü. Dönemin çağdaşları olayı ilahi bir yargı olarak gördüler,

¹⁴⁷ Ullman, *A Short History of the Papacy* s. 102.

çünkü bir zamanlar IV. Heinrich'e sadakat yemini eden, daha sonra sadakatini bozan bu eldi! Bunula birlikte Rudolf'un ölümünden sonra Svabyalılar ve Saksonlar, Salm Kontu Hermann'ı yeni kralları olarak kabul edene kadar neredeyse bir yıl sürdü. Hermann, 1081'de Goslar'da taç giydi, ancak hiçbir zaman çok fazla nüfuz elde edemedi ve hiçbir zaman Heinrich'in krallığını ciddi bir şekilde tehdit edemedi. Zira bunun kanıtını Hermann'ın 1088'de Lotharingia'daki mirası için savaşırken öldüğünde yerine yeni birinin seçilmediğinden anlıyoruz.¹⁴⁸

Almanya'da yaşanan bu gelişmeler sırasında Papalık kanadında neler yaşandığına bakacak olursak; Papa uzun bir süre muhalefet ile IV. Heinrich arasında hakemlik yapma planında ısrar etti. 1080 yılında Lenten Sinodu'nda Heinrich'i ikinci ve son kez afroz edip görevden aldığı anda ise artık her şey için çok geçti. Papa'nın bu hamlesi ne Rudolf'a yaradı ne de Heinrich'e ciddi şekilde zarar verdi. IV. Heinrich'in ikinci afrozu ilkinden çok daha az ilgi gördü. Belki de bu durum birçok bölgenin yıllarca her iki tarafın orduları tarafından defalarca tahrip edildiği Almanya'daki Papalık otoritesinin kaybının bir göstergesi idi. Genel bir savaş yorgunluğu başlamıştı. Haziran 1080'de Heinrich, Brixen'de düzenlenen bir sinod ile Gregorius'un resmen görevden alındığını ilan etti. Katılımcılar arasında, VII. Gregorius'un davasını sonunda terk eden kardinal-rahip Hugh Candidus da vardı. Hugh, Roma kardinalliğini temsil ettiğini iddia etti ve yirmi yedi piskopos ve Kral Heinrich ile birlikte ifade cezasını imzaladı.¹⁴⁹

Romalılar IV. Heinrich'e şehir kapılarını açtılar ve bunun üzerine VII. Gregorius, geçilmez Sant'Angelo kalesine çekildi. 1084'te ve muhtemelen resmi bir Roma seçimlerinden sonra Ravenna Başpiskoposu Guiberto, Aziz Petrus Bazilikası'nda III. Clemens olarak kutsandı. Paskalya gününde yeni seçilen Papa III. Clemens tarafından Heinrich ve kraliçe Adelheid'a İmparatorluk taç giyme töreni gerçekleştirildi. Daha sonra 1059'dan beri Papalığın vasalları olan Normanlar, Papa'yı Sant'Angelo Kalesi'nden kurtardıklarında, Roma'yı o kadar yağmaladılar ve harap ettiler ki Gregorius müttefikleriyle birlikte şehri terk etmek zorunda kaldı. VII. Gregorius Normanların koruması altında 25 Mayıs 1085 tarihinde Salerno şehrinde öldü. Son sözleri, "*Adalet tutkundum, haksızlıktan ise nefret ettim. Bu yüzden sürgünde*

¹⁴⁸ Blumenthal, *The Investiture Controversy*, s. 124-125.

¹⁴⁹ Blumenthal, *The Investiture Controversy*, s. 125.

ölüyorum" oldu.¹⁵⁰ Gregorius'un ölümünden sonra IV. Heinrich, Saksonya dâhil her yerde meşru kral olarak tanınmakta herhangi bir zorluk yaşamadı.

Papa Gregorius sonrası IV. Heinrich tarafından sağlanan bu sükûnet fazla uzun ömürlü olmadı. Çünkü İmparator hala aforozlu durumdaydı ve Alman soyluların tam desteğine sahip değildi. Bununla birlikte IV. Heinrich kilise ve prenslerin aleyhine olan eylemlerini sürdürmekteydi. İmparatorun oğlu olan V. Heinrich tüm bu yaşananları düşünüp tahlil edince babasının tahtan inmesinin herkes için en doğrusu olduğunu idrak etti. Alman soyluları ile ittifak ederek babasına karşı harekete geçti. IV. Heinrich oğluna karşı savaşmaktan vazgeçerek tahtan feragat etti. Zaten bu olaydan kısa bir süre sonra da öldü.¹⁵¹ İmparatorluk ile Papalık arasında yaşanan gerilim IV. Heinrich döneminde zirveye çıkmıştı. Büyük Otto tarafından soylulardan piskoposlara devşirilen yetki reformunun IV. Heinrich dönemi itibarıyla istenilen sonucu vermediği açıkça ortadaydı. Güç onu elde eden makamdaki kim olursa olsun kendisini zehirlemeye yatkındı.

İmparator V. Heinrich'e Papa II. Paschalis (1099-1118) tarafından 1112 yılında piskoposluk ve manastır seçimlerinde aday olan kişilere, kutsamaya başlamadan önce yüzük ve asa ile yetki vermesine dair bir imtiyaz sağlanmıştı. Daha sonra Papalık tarafından bu yetkinin ortadan kaldırılmasına yönelik başlatılan girişimler sonuç vermiş; 1122'de yapılan "Worms Konkordatosu" anlaşması ile birlikte artık imparator yüzük ve asa ile yetki vermek yerine sadece Ada'ya vereceği imtiyaz ve ayrıcalıklara istinaden matbu haklarının bir göstergesi olarak krallık اساسı takdim ederek görevini yerine getiriyordu.¹⁵² Öte yandan Otto dönemindeki kadar geniş olmasa da İmparatorun Kilise üzerindeki bazı hakları geçerliliğini korumaktaydı. İtalya ve Burgondiya'daki piskoposluk seçimleri imparatorun huzurunda yapılıyordu. Böylece imparatorluk tarafından seçimler üzerinde psikolojik baskı oluşturma şansı elde ediliyordu.¹⁵³

¹⁵⁰ Peter Malcolm Holt, *Haçlılar Çağı: 11. Yüzyıldan 1517'ye Yakınoğu*, (Çev. Özden Arıkan), İstanbul 2020, s. 41-42; Barber, *Two Cities*, s. 93.

¹⁵¹ Durmaz, "Yüksek Ortaçağ'da Papa-İmparator Çatışması" s. 110-111.

¹⁵² David Whitton, "The Society of Northern Europe in the Middle Ages, 900-1200", *History of Medieval Europe*, (Ed. George Holmes), New York 1988, s. 141-142; Dvornik, *Konsiller Tarihi*, s. 43; Barber, *Two Cities*, s. 98.

¹⁵³ Durmaz, "Yüksek Ortaçağ'da Papa-İmparator Çatışması" s. 113.

Worms Konkordatosu ile imparator-papa arasında yaşanan atama tartışması teoride sona erse de pratikte halen geçerliliğini korumaktaydı. Çünkü iki taraf arasındaki güç çekişmesi devam etmekteydi. Ne imparatorluk ne de Papalık en yüksek otorite olma arzusundan vazgeçmiş değillerdi. Nispeten bu durum kendisini konumuzun temelini oluşturan II. Friedrich ile Papalık arasında Sicilya’da yaşanan mücadelede alenen gösterecekti. Yine de Papalık V. Heinrich ile gerçekleştirmiş olduğu Worms Konkordatosu ile bir bakıma ayağındaki prangalardan kurtulmuş oluyordu. Aslında Papalık-İmparatorluk arasındaki mücadele bu anlaşma ile artık imparatorluktan Papalığın lehine dönen bir sürece girmiş oluyordu. Çünkü piskoposluk seçimlerindeki imparatorun yetkisi bu anlaşma ile kısmen sınırlandırılmış ve Papalık daha özgür hareket etme imkânına sahip olmuştu.

Papalık-İmparator arasında yaşanan çekişmenin daha doğru anlaşılabilmesi için, aslında Batılı İmparatorluğun bir Papalık yatırımı olduğu unutulmamalıdır. Papalığın aktif katılımı olmaksızın hiçbir suretle bir Ortaçağ imparatoru yoktu. IX. yüzyıldan beri öncü ideoloji, uygulama ve taç giyme törenleri, yalnızca Papalığa ait bu hakkını ve ayrıcalığını açıkça ortaya koydu. Frank ve Alman kralları, bu temel Papalık bakış açısını çekişen bir şekilde kabul ettiler. Onlar ancak papaların bahsettiği cömertlikle kral oldular.¹⁵⁴ Fakat Avrupa’da Papalık tarafından temellendirilen ve geliştirilerek sürdürülen bu imparatorluk anlayışını Friedrich Barbarossa başta olmak üzere Alman hükümdarlar veto ettiler. Friedrich Barbarossa (1153-1190) antik Roma hukukunu kendisine miras almış ve bu doğrultuda benimsemiş olduğu Roma hukukuna göre hareket etmeyi tercih ediyordu. Bu durum Papa-imparator çekişmesini kaçınılmaz kılacaktı. Çünkü her iki tarafın otorite anlayışında üstün olan taraf kendileriydi.

Alman hükümdarlar kendilerini antik Roma krallarının doğrudan halefi olarak gördüler. Dolayısıyla antik Roma yasalarını benimsediler. Bu durum Alman hükümdarlarda bir kafa karışıklığı meydana getirdi. Görünüşte papa tarafından oluşturulan imparatorluk gerçekte evrensel bir hükümdar ve antik Roma Sezarlarının halefi idi. Papa-imparator arasında gerçekleşen bu görüş ayrılığı yerini çatışmaya bıraktı. Papa, Friedrich’e imparatorluğu kimden aldığını sordu? İmparatorluk bu soruya: İmparator gücünü doğrudan Tanrı’dan aldı ve imparatorluk tacı ilahi bir iyilikti. Papa’nın taç giyme töreni bir gösteriydi ve tüm kurucu anlamlardan yoksundu

¹⁵⁴ Ullman, *A Short History of the Papacy* s. 120.

cevabını verdi. Friedrich'in bu yaklaşımının anlamı IX. yüzyıla kadar uzanan öncül ideoloji ve pratikte bir destek parçası olmadığı iddiası olan imparatorluk tacına sahip olduğuydu.¹⁵⁵

Alman İmparatoru Friedrich Barbarossa, Charlemagne tarafından başlatılan krallık teokrasisi geleneğini tekrar diriltmiş; laik iktidarın kutsal kaynağını ve onun dini yönetim üzerindeki egemenliğini tutkulu bir şekilde savunmuştu.¹⁵⁶ Buna göre Barbarossa, IV. Hadrianus'dan (1154-1159) sonra seçilen Papa III. Alexander (1159-1181)'a karşı antipope (sahte Papa) olarak başka Papa'yı seçip destekledi. Fakat onun bu çabası yeterli olmadı ve 1177'de Papa Alexander ile Friedrich Barbarossa arasında "Venedik Barışı" anlaşması meydana geldi. Bu anlaşmaya göre Papa Friedrich'in üzerindeki aforozu kaldırdı; İmparator da ona olan bağlılığını bildirdi.¹⁵⁷

Papa-imparator çekişmesinin temel dinamiklerinin neler olduğu ile ilgili yukarıda ele aldığımız kısımda da ifade ettiğimiz üzere Batı Roma İmparatorluğu'nun sona erdikten sonra Avrupa'da oluşturulan yeni düzende en yüksek otoritenin kim olacağı sorusunun konunun ana temasını oluşturduğu açıktır. Buna göre Hristiyanlık üzerine inşa edilen yeni bir imparatorluk anlayışı ortaya çıkmakla birlikte seküler gücün doğasına inanan imparatorların Papalığa karşı vermiş olduğu mücadele amansız bir şekilde devam etmiştir. Her iki taraf zaman zaman ancak birbirleri ile kurdukları ittifakla ayakta kalmış olsalar da kendilerini güçlü hissettikleri ve fırsatını buldukları anda karşı tarafı itaatleri altına almaya çalışmaktan geri durmamışlardır.

1. 5. Hohenstaufenlerin Sicilya'ya Hâkim Olmaları

III. Haçlı Seferi'ne çıkan Alman İmparator Friedrich Barbarossa'nın bu sefer esnasında hayatını kaybetmesi özelde Sicilya olmak üzere Avrupa ve Akdeniz coğrafyasında yeni ve oldukça önemli gelişmelere sebep oldu. Yaşanacak olan yeni tarihsel süreci etkileyen temel unsur; sadece Barbarossa'nın tarih sahnesinden çekilişi değil, aynı zamanda Norman Kralı II. William'ın arkasında ardıl bırakmadan çok erken sayılabilecek bir yaşta ölmesinin getirmiş olduğu birbiriyle ilintili olaylar zinciriydi.

¹⁵⁵ Ullman, *A Short History of the Papacy* s. 120, 123.

¹⁵⁶ Dvornik, *Konsiller Tarihi*, s. 44.

¹⁵⁷ Barber, *Two Cities*, s. 103; Çoban, *Papalık*, s. 104-105.

Barbarossa'dan sonra tahta ikinci oğlu olan VI. Heinrich oturdu. VI. Heinrich daha sonra evlilik yoluyla miras aldığı Sicilya tahtına da oturacaktı. Sicilya Papalıkla içli dışlı oldukları ve İtalya'ya hâkim olma düşüncesine sahip olan Alman imparatorlar içerisinde Heinrich'e nasip oldu. Bu Papalığa karşı Alman imparatoru için büyük bir zafer sayılırdı. Diğer taraftan Papalık Sicilya'da yaşanan bu iktidar değişikliğinin meydana gelmesinden pek de hoşnut olmadı. Avrupa'da yıllardır “en yüksek otorite olma” konusunda Alman imparatorlarla yaşanan çekişme şimdi kendisini Papalığın merkezi olan İtalya'nın Sicilya bölgesinde gösterecekti. Eğer Sicilya Heinrich'in hâkimiyeti altına girecek olursa, Papalığın hem kuzey hem güney sınırları Alman İmparator tarafından çevrilerek İtalya adeta bir kafes içerisine alınmış olacaktı. Almanlar ile güç çekişmesi içinde olduğu bu dönemde olası Sicilya'nın kaybının Papalık için ne derece büyük bir önem arz ettiği açıktı. Fakat Papalığın Sicilya için umduğu başarıyı elde etmesi şu an için mümkün görünmüyordu. Friedrich Barbarossa'nın ileri görüşlülüğü sayesinde Normanlarla kurulan evlilik ittifakı onun ölümünden hemen sonra yarar sağlayacaktı.

1. 6. Norman II. William Sonrasında Sicilya'da Yaşanan Siyasi Gelişmeler

Çalışmamızın giriş kısmında bahsettiğimiz üzere Norman Kralı II. William'ın halası, Constance ile Friedrich Barbarossa'nın ikinci oğlu Heinrich evlenerek siyasi bir ittifak meydana getirmişlerdi. Papalık iki taraf arasında gerçekleşen bu ittifakı engellemek adına bazı girişimlerde bulunduysa da başarılı olamadı. Bu evlilik sonucu gerçekleşen anlaşmaya göre; II. William ölür, taht için arkasında varis bırakmazsa ve Heinrich Alman İmparatoru olursa Norman Sicilya Krallığı tahtı Constance ve Heinrich'e geçecekti.

Bu olasılık ilk bakışta çok zor bir ihtimal dâhilinde görünmekteydi. Ta ki gerçek olana kadar! II. William henüz 36 yaşında iken çocuksuz bir şekilde 1189 yılında öldü. Alman İmparator Friedrich Barbarossa ise katıldığı III. Haçlı Seferi esnasında 1190 yılında Kudüs'e ulaşmadan öldü. Bununla birlikte Barbarossa'nın yanında bulunan en büyük oğlu 20 Ocak 1191 yılında sıtmadan dolayı öldü. Kısa süre içerisinde gelişen bu olaylar neticesinde Kutsal Roma İmparatorluğu'nun yanı sıra Heinrich, eşi Constance ile birlikte Sicilya Krallığı tahtının yasal varisi olmuş oldu. Fakat II. William sonrası Heinrich'in Sicilya Krallığı tahtına oturması kolay olmadı.

1. 7. Gayrimeşru Kral Tancred'in İktidarı

II. William'dan sonra Sicilya tahtının yasal varislerinin Constance ve Heinrich olduğunu belirtmiştik. Fakat II. William'ın ardından Sicilya Krallığı tahtı üzerinde hak iddiasında bulunan sadece onlar değildi. II. Roger'in en büyük oğlu Apulia Dükü Roger'in gayrimeşru çocuğu olan Lecce Kontu Tancred da taht için aday durumdaydı.

Almanların Sicilya tahtına geçmesini istemeyen Norman soyluları ile imparatoru destekleyen Sicilyalılar arasında bu yüzden bir tartışma meydana geldi. Aynı zamanda Papa III. Clemens de Heinrich'i Sicilya tahtında görmek istememekteydi. Zira Papa III. Clemens, önceden de belirttiğimiz üzere Sicilya tahtına geçecek olan Alman hükümdarın İtalya'yı zapt etmesinden endişe duyuyordu. Bu bağlamda Papa III. Clemens ve Norman soyluları başta olmak üzere Tancred'ı destekleyen Sicilyalılar kendi aralarında anlaşarak II. William'dan sonra yerine Ocak 1190'da Tancred'ı tahta geçirdiler.¹⁵⁸ Fakat Tancred gayrimeşruydur. Tahtın yasal varisi değildi.

Bu arada III. Haçlı Seferi için deniz yolunu tercih eden Fransa Kralı Philip ile İngiltere Kralı Aslan Yürekli Richard Sicilya'ya II. William'a uğrayacaklar ve buradan da Kudüs için yola devam edeceklerdi. II. William, Aslan Yürekli Richard'ın kız kardeşi Joanna ile evliydi. İki kral Eylül-Ekim 1190'da Sicilya'ya ulaştıklarında II. William'ın öldüğü ve tahta Tancred'ın çıktığını gördüler. Aslan Yürekli Richard, Tancred tarafından kız kardeşinin bir manastıra kapatıldığını ve babası Henry ile kız kardeşinin çeyizlerine de el konulduğunu duyunca büyük bir öfkeye kapıldı. Tancred'a derhal kız kardeşinin serbest bırakılmasını ve çeyizlerin iadesi talep etti. Üstelik Messina'yı ordusu ile kuşatıp gerekirse tüm Sicilya'yı zapt etmekle tehdit eden Richard Tancred'ın denizdeki filosunu ateşe verdi. Bu durum karşısında oldukça çaresiz kalan ve aciz duruma düşen Tancred iki taraf arasında gerçekleşen müzakereler sonucu Joanna'yı serbest bırakmayı ve çeyiz bedelini altın olarak Richard'a ödemeyi kabul etti. Tancred ile Richard'ın aralarında gerçekleşen anlaşmaya Papa şahit olarak yazıldı ve iki taraf arasında bir ittifak kuruldu.¹⁵⁹ Tancred'ın asıl korkusu Richard değil tahtın yasal mirasçısı VI. Heinrich idi. Tancred Heinrich karşısında Sicilya tacını korumak için gücünün kısıtlı olduğunun farkındaydı.

¹⁵⁸ Matthew, *The Norman Kingdom of Sicily*, s. 286-287; Steven Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, C. III, (Çev. Fikret Işıltan), Ankara 2008, s. 32-33; Ahmad, *Sicily*, s. 61.

¹⁵⁹ Benjamin, *Sicily*, s. 183-184; Runciman, *Haçlı Seferleri*, C. III, s. 32-36; Şahin, *Sicilya'da Normanlar*, s. 197-200.

1. 8. VI. Heinrich'in Sicilya'yı Zaptı ve Sicilya Kralı Olması

Tancred tahta geçer geçmez Haçlı Seferi için Sicilya'ya uğrayan Fransa ve İngiltere krallarını ağırlamış ve selefi II. William'ın akrabası İngiltere Kralı Richard'a karşı zor duruma düşmüştü. Daha sonra iki taraf arasında yapılan anlaşma ile bu sıkıntılı süreci bertaraf eden Tancred İngiltere kralı ile ittifak yaparak VI. Heinrich'e karşı müttefik sağlamayı da ihmal etmedi. Fakat Aslan Yürekli Richard'ın aklındaki tek düşünce Kudüs ve Selahattin Eyyûbi idi. Bu nedenle İlkbaharda Haçlı Seferi için denize açılan Richard Tancred'a aralarında gerçekleştirdikleri ittifakı hatırlatıp ona güvence vermekten daha fazlasını yapamadı. İlerleyen süreçte ise Aslan Yürekli Richard'ın Sicilya Krallığı ile olan akıbeti burada bitmeyecek, ironik bir şekilde Sicilya'nın kapıları Heinrich'e onun katkısı sayesinde açılacaktı.

Papa III. Clemens Nisan 1191'da öldü ve yerine Papa III. Celestinus geçti. Heinrich'in Tusculum'u Papa'ya teslim etmesi şartıyla imparator ilan edilmesini öngören anlaşma sonucu Roma'da gerçekleşen törenle VI. Heinrich yeni Papa tarafından Kutsal Roma İmparatoru ilan edilerek taçlandırıldı.¹⁶⁰ İmparatorluk tacını elde eden Heinrich'in şimdi yeni hedefi şüphesiz Sicilya tacı idi. Bunun için harekete geçen Heinrich ordusunda meydana gelen büyük bir salgın hastalık nedeniyle 24 Ağustos 1191'de geri çekilmek zorunda kaldı.¹⁶¹ Heinrich eşi Constance'ı Salerno'da bırakmıştı. Salernolular onu Tancred'e esir olarak Palermo şehrine gönderdi. Papa III. Celestinus Constance'ın serbest bırakılması için Tancred ile iletişime geçti. Tancred Papa'nın bu isteğini yerine getirerek Constance'ı serbest bıraktı.¹⁶² Kutsal Roma İmparatoru olan Heinrich için Sicilya tacını elde etmek başka bir bahara kalmıştı. Tancred bir süre daha Sicilya'da idareyi elinde tutan taraf olacaktı.

III. Haçlı Seferi için Filistin topraklarında bulunan Aslan Yürekli Richard ülkesine geri dönüş yolunda Avusturya Dükü Leopold tarafından Trifels Kalesi'nde esir edildi. Leopold daha sonra Richard'ı bağlı olduğu VI. Heinrich'e tutsak olarak gönderdi.¹⁶³ İmparator Heinrich tarafından Aslan Yürekli Richard'ın esir alınması kendisi için büyük bir fırsat teşkil etti. Heinrich Tancred ile anlaşılan ve ona dostluğunu sunan

¹⁶⁰ Ugo Balzani, *The Popes and The Hohenstaufen*, New York 1888, s. 112.

¹⁶¹ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 113-114.

¹⁶² Matthew, *The Norman Kingdom*, s. 288.

¹⁶³ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s.115; Runciman, *Haçlı Seferleri*, C. III, s. 66.

Richard'dan elde edeceği büyük miktarda esaret fidyesi sayesinde büyük bir ordu meydana getirecek ve Sicilya'yı zapt etmek için yeniden harekete geçecekti.

Heinrich 1194 yılında büyük bir bedel karşılığı Richard'ı serbest bıraktı. İmparator bu parayla güçlü bir ordu topladı ve Sicilya'yı ele geçirmek üzere harekete geçti. İmparator Heinrich'in harekete geçtiği bu dönemde Tancred öldü. Onun yerine ise çocuk yaştaki oğlu III. William geçti. Tahta geçen III. William'ın naipliğini annesi Sibylla yapmaktaydı. Ceneviz ve Pisalılarla anlaşılan Heinrich bu donanmaların da kendisine vermiş olduğu destekle birlikte Sicilya'yı zapt etti. 20 Kasım 1194 tarihinde Palermo'ya giren İmparator Heinrich daha sonra Noel'de taçlandırılarak Sicilya Kralı ilan edildi.¹⁶⁴ Friedrich Barbarossa'nın ikinci oğlu olup imparatorluk için çok az şansı bulunan Heinrich, şimdi Kutsal Roma İmparatoru ve Sicilya Kralı taçlarını elde ederek Avrupa ve Akdeniz'in en kudretli hükümdarı olmuş durumdaydı.

Sicilya tacını elde ettikten sonra Heinrich, Kraliçe Sibylla ile III. William'ın hayatlarını bağışlayarak esir etti. Diğer taraftan esir aldığı bazı Sicilyalı soylu ve devlet adamlarını Almanya'ya sürgüne yollayıp bazılarını da kör ve idam ettirdi.¹⁶⁵ Böylece Heinrich Sicilya'daki otoritesini güçlendirdi ve kendisine karşı muhalif olabilecek isimleri pasifize etmiş oldu.

VI. Heinrich sahip olduğu büyük İmparatorluğun organik birlikten yoksun olduğunun farkındaydı. Çünkü sahip olduğu ülkelerin hepsi kendisi ile farklı bir ilişki içindeydi: Almanya seçmeli bir monarşiydi. Sicilya kalıtsaldı ve diğer ülkeler feodal bağımlılıklardı. İmparator hepsini bir araya getirmek ve ona belli bir tekdüzelik damgası vermek için elinden geleni yaptı. Oğlu doğduğunda zamanın geldiğini düşündü. Birtakım ayrıcalıklar tanıyarak Alman prensleri bu planına uygun olarak kazanmaya çalıştı. Böylece Alman seçmeli krallığını kalıtsal bir Roma İmparatorluğu'na dönüştürmeyi umuyordu. Bu amaca ulaşmak için kendi kalıtsal Sicilya Krallığı'nı İmparatorluğa dâhil etmeye hazırdı. Alman prensleri bu öneriyi desteklediklerini beyan ettiler. Fakat Köln Piskoposu ve küçük bir taraftar hariç. Heinrich son muhalifleri de yanına çekmek üzere tasarladığı planına Papa'yı ikna etmek için Roma'ya gitti. Fakat Papa onun bu fikrini reddetti. Oğlu Friedrich'in

¹⁶⁴ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 116; Şahin, *Sicilya'da Normanlar*, s. 202.

¹⁶⁵ Francis Marion Crawford, *The Rulers of the South; Sicily, Calabria, Malta*, V. II, London 1900, s. 284.

öncekilerin yaptığı gibi Alman prensleri tarafından kralları seçilmekten başka seçeneği yoktu.¹⁶⁶

VI. Heinrich bu arada güçlü bir Haçlı ordusu meydana getirerek Filistin'e yeni bir Haçlı Seferi yapacağına dair bir izlenim verdi. İmparatoriçe Constance krallığı Palermo'dan yönetiyordu fakat onun Norman oluşunun vermiş olduğu hislerinin baskın gelebileceğinden şüphelenen Heinrich ona tam anlamıyla güvenemiyordu. Temmuz 1196'da Heinrich İtalya'ya döndü ve Eylül ayına kadar Lombardiya'da kaldı. Buradan Capua'ya geçti ve birkaç ay da burada ikame etti. Burada Tancred'ın kayınbiraderi olan Acerra Kontu Richard'ı ele geçirdi. Ölüme mahkûm edilen Richard önce bir atın kuyruğuna bağlanarak sürüklendi. Daha sonra asma tahtasına asıldı. İki gün sonra Heinrich'in soytarısı tarafından boğazına bağlanan taşla boğularak öldürüldü.¹⁶⁷

VI. Heinrich, Acerra Kontu Richard'ı öldürttüktan bir süre sonra Capua'dan Palermo'ya geçti. Sicilya Krallığı'nda uygulanan aşırı vergiler altında ezilenlerin hoşnutsuzluğu arasında kendisine karşı yeni bir komplo olduğu ortaya çıktı. İskele suları yine kanlar altında kaldı ve 1197 yazının sonuna kadar infaz ve işkenceler devam etti. Sicilya Kralı VI. Heinrich aynı yıl Messina yakınlarında bir ormanda avlanırken sıtmaya yakalanarak birkaç gün içinde öldü.¹⁶⁸ Heinrich'in ölümü oldukça beklenmedik bir anda meydana geldi. O yaşadığı süreçte babasından sonra aldığı imparatorluk tacının yanına Sicilya tacını da elde ekleyerek başarılı bir yönetim ortaya koydu.

Bir sonraki bölümde II. Friedrich'in Almanya ve Sicilya tacını nasıl elde ettiğini ve Papalık ile olan ilişkilerinin boyutlarını ele alıp değerlendireceğiz. Friedrich ile Papalık ilişkileri bu dönemde –II. Friedrich'in Lombard Komünlerine karşı mücadelesi ve ikinci defa aforoz edilmesi evresine kadar- görece daha ılımlı olup zaman zaman taraflar arasında mücadeleler olsa bile karşılıklı işbirliği ve diyalogun tamamen kopmadığı bir dönem olarak tanımlamak mümkündür.

¹⁶⁶ Ernst Kantorowicz, *Frederick The Second (1194-1250)*, New York 1957, 10-11.

¹⁶⁷ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 119-120.

¹⁶⁸ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 120.

İKİNCİ BÖLÜM

II. FRIEDRICH VE PAPALIK İLE İYİ İLİŞKİLER DÖNEMİ

2. 1. II. Friedrich

Kendi döneminde “Dünya Harikası” anlamına gelen “Stupor Mundi” olarak adlandırılan II. Friedrich, hüküm sürdüğü yıllarda gerek devlet idaresindeki yeteneği gerekse entelektüel birikimi ile Avrupa’nın en önemli krallarından birisi oldu. Babası öldüğünde henüz çok küçük yaşta olan Friedrich kendisine miras kalan imparatorluk tacını ve topraklarını elde tutmak için başta papa olmak üzere düşmanlarına karşı kıyasıya bir mücadele örneği sergiledi. Sahip olduğu fikir ve düşünceleriyle yönettiği Sicilya Krallığı’nı Papalığa karşı başarıyla savunan II. Friedrich, siyasi başarısının yanı sıra bilimsel, kültürel ve sanatsal yetenekleriyle de adından söz ettirdi.

2. 1. 1. II. Friedrich’in İlk Yılları

II. Friedrich değişim dünyasında doğdu. Batı’da artık tek bir ideal tarafından ateşlenen birleşmiş bir Avrupa ruhunu örnekleyen Haçlı Seferleri dönemi sona ermişti. 1204 yılında yapılan IV. Haçlı Seferi, Müslümanlar yerine Doğu Roma İmparatorluğu’na karşı gerçekleştirildi. Avrupa’nın modern güçleri yavaş yavaş şekilleniyordu. İktidarının ilk on dört yılında Philip Augustus, merkezi bir gücü Fransa’da bir araya getirmişti. İngiltere hala Angevin bölgelerini Fransa’da tuttu fakat on yıl içinde Magna Carta’yı imzalayan Kralı John’un yetersizliği yüzünden onları kaybetmeye mahkûm edildi. Bu dönemde ilk üniversiteler ortaya çıkmaya başlamışken, kiliseler erkeklerin zihnindeki hâkimiyet zeminini yitirmeye başlamıştı. Romalı piskoposların zenginlikleri ve dünyevi gücü, bir süredir halk arasında acı bir yorum ve eleştiriyi kışkırtıyordu. Hristiyan erdemleri olarak adlandırılan yoksulluk ve sadelik artık unutulmuştu.¹⁶⁹ Yine de bu dönemde kilisenin gücü yadsınamaz bir gerçektir. Krallar

¹⁶⁹ Georgina Masson, *Frederick II of Hohenstaufen A Life*, London 1957, s. 23.

üzerindeki otoritelerini sürdürmeyi amaçlayan kilise bu yönde politikalar geliştirmeye devam etti. Zira kilisenin devamlılığı ve papanın gücü doğrudan bu güce bağlıydı.

Constance 1194 yılında Noel'inde Palermo'ya ulaşp taç giymek için yola çıkmış bulunuyordu. Bu sırada doğumunun çok yaklaştığını fark etti. Bu yüzden Adriyatik kıyısındaki Ancona'da durmak zorunda kaldı. Heinrich ile 9 yıldır evli olup henüz çocuksuzdu. Şimdi 40 yaşında olan Constance, insanların çocuğun gerçekten kendisinden olup olmadığından şüphelenmelerinden korktu. Bu durumda doğacak olan çocuk varis olamayabilirdi. O bu nedenle halka açık bir şekilde doğum yapmaya karar verdi. Hizmetçilerine Ancona'ya bağlı Jesi kasabasının ana meydanına bir çadır kurmalarını emretti. Burada babası Heinrich'in taç giydiği gün olan 26 Aralık'ta bebeğini doğurdu. Yeni doğana büyük babalarından dolayı Friedrich Roger adı verildi.¹⁷⁰

Bütün bunlar dikkate alındığında geleneksel kronikleştiricilerin Friedrich'in doğumunu çevreleyen garip durumlarla ilgili açıklamalarının gerçek bir belgesel onayı olmamasına rağmen Friedrich'in doğumunun genellikle gerçeğe dayandığı düşünülmektedir. Kasabanın herhangi bir başhemşiresinin doğuma şahitlik etmesine izin verildiği Jesi Meydanı'na bir çadırın veya köşkün acilen kurulduğu ve daha sonra Constance'ın göğsünün çıplak olduğu şekilde çocuğunu emzirirken açık pazardaki insanlara kendini gösterdiği belirtilir.¹⁷¹

Constance daha sonra Friedrich'i Heinrich'in emri üzerine Spoleto Dükü Urslingen Konrad'ın bakımına bıraktı ve onunla buluşmak üzere Bari'ye gitti. Burada Paskalya pazarında bir başka ortak taç giyme töreni yapıldı. İmparator, Norman krallarının kıyafetleri ve kişisel hazineleri dâhil Sicilya'da ele geçirilen hazinelerle dolu yüz altmış atı yanında getirmişti. İmparatorluk taç giyme töreni mantosu, muhtemelen o sırada Heinrich tarafından ele geçirilen Kral Roger'e ait olan mantoydu. Arapça yazıtları ve görkemli işlemeleri, bir imparatoru bile açgözlü kılan Palermo sarayındaki yaşamın Doğu ihtişamına dair bir fikir vermekteydi. Heinrich'in yanında, Svabya'nın Hohenstaufen kalelerinde bir ömür boyu hapis cezasına çarptırılacak olan Sicilyalı esir ve rehinelerle birlikte Kraliçe Sibylla ve kızları, sakat çocuk William ve Tancred'in en büyük oğlu Roger'ın dul eşi Yunan Prenses Irene de vardı. Daha sonra Heinrich,

¹⁷⁰ Benjamin, *Sicily*, s. 186.

¹⁷¹ Masson, *Frederick II*, s. 24.

Constance'ı Urslingen Konrad ve Şansölye Palearlı Walter'ı içeren bir rejim konseyi başkanı olarak bırakarak Almanya'ya gitti. Constance, Bari'den ayrıldıktan sonra evliliğinden bu yana ilk kez hükümdar olarak Sicilya'ya döndü. Kendisi hakkında bilinen az şey; onun güçlü iradeli bir kadın olduğunu, mirasından gurur duyduğunu ve onu savunmak için açık görüşlü bir eylemde bulunabileceğini gösteriyordu. İmparator Heinrich 1 yıl sonra Sicilya'ya geri döndü.¹⁷² İmparatorun Sicilya'daki hayatı çok uzun sürmedi.

İmparator Heinrich 1197 'de yakalandığı bir hastalık sonucu henüz 32 yaşında iken aniden öldü. O öldüğünde varisi Friedrich daha 3 yaşındaydı. Kendisi henüz vaftiz bile edilmemişti. Heinrich'in beklenmedik ölümü Sicilya ve Almanya'daki imparatorluk topraklarındaki bütün dengeleri alt üst etti. Sicilya ve Almanya toprakları ile II. Friedrich'in kaderi İmparator VI. Heinrich'in beklenmeyen ölümü üzerine keskin bir şekilde değişkenlik gösterecekti.

Heinrich öldüğü sırada II. Friedrich Foligno'daydı. İmparatorun kardeşi Philip onu Almanya'ya götürüp kral ilan edecekti. Fakat Philip yolda Viterbo yakınlarında iken Heinrich'in ölüm haberini aldı. Tüm İtalya'nın emperyal otoriteye ve özellikle de nefret edilen Almanlara karşı ani isyanı, onu Alpler boyunca tam hızda geri dönmeye zorladı. İmparator Heinrich'in ölümünden kısa bir süre sonra Constance oğlu II. Friedrich'i Foligno'dan Sicilya'ya getirtti.¹⁷³

Heinrich'in ölümünün ardından yaşanan gelişmeler sonucu Philip Mart 1198'de Almanya topraklarında kral olarak seçildi. Fakat ona muhalif grupların desteğini arkasına alan Welf Prensi Brunswickli IV. Otto da aynı şekilde Haziran 1198'de Almanya'da kral ilan edildi.¹⁷⁴ Heinrich'in ölümü ile oğlu Friedrich'in Almanya'da kral olarak seçilmesi durumu şimdilik ortadan kalkmış, Friedrich annesinin emriyle Sicilya'ya getirilmişti. Bu durum Friedrich'in hayatının dönüm noktası oldu. Şayet babası ölmeseydi II. Friedrich Sicilya'da değil Almanya'da kral olacak ve orada yetişecekti.

Constance Almanları sevmiyordu. O krallığı kendi başına yönetmekte özgür kaldığında, kocasından çok farklı bir dizi politika benimsedi. Etrafını bir grup yerel

¹⁷² Masson, *Frederick II*, s. 24-25.

¹⁷³ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 12-13.

¹⁷⁴ David Abulafia, *Frederick II A Medieval Emperor*, New York 1988, s. 91.

danışmanla çevreledi. Annweilerli Markward iktidar konumundan dışlamak için çok çalıştı. Bu aşırı derecede zordu; Markward, İtalyan anakarasında güçlü bir güç üssüne sahipti. Güney İtalya'nın bazı kısımları üzerindeki hâkimiyetini sağlamlaştırmayı başardı. Ayrıca İmparator Heinrich'in gerçek vasiyeti olduğunu iddia ettiği şeye sahipti (ki bu onun lehine idi) ve Heinrich ve Hohenstaufenli Philip'in sadık bir takipçisi olduğu konusunda ısrar etti.¹⁷⁵

2. 2. Papa III. Innocentius'un II. Friedrich'in Naipliğini Üstlenmesi

Constance her şeye rağmen Sicilya'da iktidarın dizginlerini kısmen ele geçirdi. Kendisinin ve çocuğun bırakın yönetmeyi, hayatta kalabilmeleri için güçlü bir koruyucuya ihtiyaç duyacaklarını biliyordu. Bu yüzden onun ilk eylemi oğlunun miras hakkının tanınmasını sağlamak için Papa'ya bir elçilik heyeti göndermek oldu. Papa III. Celestinus onun çaresizce sıkı bir pazarlık yapma ihtiyacından yararlandı. Krallığının bir Papalık tımarı olduğunu kabul etmeye ve bunun için yıllık bin scifati¹⁷⁶ haraç ödemeye zorlandı. Ayrıca Norman krallarına kendi başlarına bir ölçüde manevi bağımsızlık veren özel tavizlerin birçoğunu terk etmek zorunda kaldı. Ne var ki Papa III. Celestinus anlaşma onaylanamadan öldü. Bu sırada Constance ciddi bir hastalığa yakalandı. Fakat 1198 yazının başlarında yeni Papa III. Innocentius (1198-1216) ile bir anlaşmaya varmak ve Palermo'da kendisiyle küçük oğlunun ortak taç giyme törenini düzenlemek için yeterince kendini topladı.¹⁷⁷

II. Friedrich, Hamsin yortusu¹⁷⁸ bayramında gerçekleştirilen törenle Sicilya Kralı olarak taçlandırıldı. Constance bu feodal koruma sağlanmadan önce Sicilya Kilisesi'nin benzersiz bağımsızlığına ve Sicilya krallarının dini ayrıcalıklarının çoğuna son veren bir Konkordatoyu kabul etmek zorunda kaldı. Papa III. Innocentius'un tüm masrafları geri ödenecek ve buna ek olarak Sicilya'dan yıllık 30.000 taren¹⁷⁹ haraç alacaktı.¹⁸⁰

Papalık makamına yeni seçilen ve şimdi tüm zamanların en güçlü Papa'sı olarak gösterilen III. Innocentius, Segnili Kont Trasimund ile asil bir Roma ailesine mensup olan Claricia Scotti'nin oğluydu. O güçlü ve sağlam, cömert ve bilge, bir inancın

¹⁷⁵ Abulafia, *Frederick II*, s. 92.

¹⁷⁶ Bizans altın parası.

¹⁷⁷ Masson, *Frederick II*, s. 27.

¹⁷⁸ Paskalya'dan sonraki yedinci pazar gününe denk gelen Hristiyan bayramı.

¹⁷⁹ Sicilya'da mevcut olarak kullanılan altın sikke.

¹⁸⁰ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 27; Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 15-17.

savunucusu, sapkın bir düşman, adalet konusunda katı, ancak merhamet konusunda şefkatli, iyi zamanlarda alçakgönüllü ve kötülerde sabırlı, doğası gereği biraz sabırsız ama kolayca bağışlayıcıydı.¹⁸¹

Paris ve Bologna’da teoloji ve Kilise hukuku öğrenimi gördü. Kendisi aynı zamanda Papa III. Clemens’in yeğeniydi. Ona göre temsil ettiği Mesih’in papazına sadakatle hizmet etmeyen hiçbir kral haklı olarak hüküm süremez. Dünyada prenslerin gücü vardır. Rahiplerin de cennette gücü vardır. Prensler bedene, rahipler ruha hükmeder. Ruh bedenden daha değerli olduğu kadar, rahiplik monarşiden çok daha değerlidir.¹⁸² III. Innocentius bu söylemlerle sadece dini alanda değil krallar üzerinde de en üstün otoritenin Papa olduğunu belirtmekte ve krallara kendi üstünlüğünü kabul ettirme amacı taşımaktaydı. Kendisi bu şekilde hareket ederek sadece Sicilya ve Almanya üzerinde değil, İngiltere ve Fransa krallıklarına da ağırlığını koyacaktı.

Papa Innocentius’un amaçladığı şey, İtalya’daki Alman gücünün azalması daha çağdaş bir ifadeyle “Romalıların Kralı” fikrinin nihai olarak ortadan kaldırılmasıydı. Ona göre bir Alman, Fransız, İngiliz kralı vardı ancak İtalyan bölgelerinde meşru güç kullanan ve her şeyden önce Roma İmparatoru olma hakkına sahip olduğunu iddia eden Roma kralı yoktu.¹⁸³

Constance sadece bir buçuk yıl tek başına hüküm sürdükten sonra Kasım 1198’in sonlarında öldü. Vasiyetinde genç kralı Papa’ya emanet etti. Constance’ın amacı Norman monarşisini yeniden kurmaktı. Papalığa boyun eğmenin onun haklarına ciddi şekilde zarar verdiğine inanmıyordu. Fakat onun apostolik mirasçılıktan vazgeçme isteği babası II. Roger tarafından geliştirilen monarşik özerkliğin temel ilkelerinden birinin de terk edilmesi idi. Belki de bu teslimiyet, onun görüşüne göre haklı olarak Sicilya’yı İmparatorluktan ayırmaya çalışan Papalık politikasına duyduğu saygının derinliğini gösteriyor. Ancak oldukça pratik bir yanı da vardı. Kararlı ve yetenekli bir kadındı. Krallığını dokunulmaz kılmaya ihtiyacı vardı. Papalık ile yaptığı görüşmeler bunu başarmaya söz verdi.¹⁸⁴

¹⁸¹ Anonymous, *The Deeds of Pope Innocentius III*, Trs. James M. Powell, Washington 2004, s. 3; Henry Dwight Sedgwick, *Italy in The Thirteenth Century*, V. I, Boston and New York 1912, s. 12-14.

¹⁸² Tout, *The Empire and The Papacy* s. 314.

¹⁸³ Ullman, *A Short History of the Papacy* s. 136.

¹⁸⁴ Abulafia, *Frederick II*, s. 93.

Constance yaklaşık kırk dört yaşında öldü ve küçük oğlu için bir koruyucu bulma çabası yersiz değildi. O vasiyetinde Papa'yı II. Friedrich'in vasisi olarak atayarak dünyaya oğlunun mirasının dokunulmazlığını hatırlattı. Sicilya küçük bir çocuk tarafından yönetiliyordu, ancak bir Papa tarafından korunuyordu. Düşman gücü göz önüne alındığında bu karar oldukça mantıklı bir politikaydı.¹⁸⁵ Constance, Friedrich ve krallığın acil bakımını başlarında Troya Piskoposu Paealı Walter'ın Şansölye konumunda olduğu dört kişiden oluşan piskoposların gözetimine girdi.¹⁸⁶

VI. Heinrich döneminde olduğu gibi tekrar İmparatorluk ile Sicilya topraklarının aynı çatı altında birleşmesi durumu Papalığın isteyeceği en son şeydi. Papa'nın İmparatorluk politikasını formüle ederken tarttığı tek düşünce buydu. Bu yüzden Papa III. Innocentius Sicilya tahtının varisi olan Friedrich'e karşı İmparatorluk topraklarında Hohenstaufenli Philip'e muhalif aday olan Brunswickli Otto'yu desteklemekteydi.¹⁸⁷ Bununla beraber Otto Papalığın İtalyan programına uygun bir dizi taviz vermeye hazırды. O, Papa'ya verdiği vaatler ile İtalya'daki Alman haklarından fiilen vazgeçti. Innocentius'un gerçekte "İmparatorluk" sorunuyla ilgili kararı iki taraftan hangisinin İtalya'da en az sorun yaratacağına bağlıydı. Ayrıca Papalığa göre imparator, papa tarafından evrensel ölçekte güçlü fiziksel kolu olarak özel olarak yaratılmış bir subaydı. Roma imparatoru, yaratıcısı olan Roma Kilisesi'nin evrenselliğini yansıtıyordu. Bu nedenle de bunda Güneş-Ay alegorisine tekrar tekrar vurgu yapıyordu. Öyle ki Ay ışığını Güneş'ten alıyordu. Belirli görevlerle görevlendirildi ve bu görevleri yerine getirmesi için Papalık tarafından tam bir yetki verildi.¹⁸⁸ Papa Innocentius ortaya koyduğu bu tez ile seçilecek olan imparatorun Papalığa bağımlı olduğunu, açıkça kilisenin üstünlüğünü ve imparatorun görev ve sorumluluklarının sınırlı olduğunu göstermekteydi.

2. 3. Papa III. Innocentius'un Sicilya Politikası (1198-1216)

İmparatoriçe Constance öldüğünde dört yaşında olan II. Friedrich herhangi bir akrabası veya gerçek arkadaşı olmadan dünyada yalnız kaldı. Philip kuzeyde o kadar çok meşguldü ki yeğeni için pratikte hiçbir şey yapamıyordu. Friedrich'in istisnasız olarak kraliyet adını ve haysiyetini kendi amaçları için sömüren sözde kralın

¹⁸⁵ Abulafia, *Frederick II*, s. 93.

¹⁸⁶ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 17.

¹⁸⁷ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 16.

¹⁸⁸ Ullman, *A Short History of the Papacy* s. 137.

koruyucusu olan Papa III. Innocentius'un elçileri Sicilya'ya II. Friedrich'in çıkarlarından çok Papalık menfaatlerini gözetlemek için gönderilmektedir.¹⁸⁹

2. 3. 1. Annweilerli Markward ile Mücadele

Papa Innocentius'un Sicilya'daki önünde bulunan engellerden biri de Annweilerli Markward idi. O, Papa için çoklu bir tehdidi temsil ediyordu. Çünkü kendisinin Hohenstaufenli Philip'le makul ölçüde samimi bağları vardı. Innocentius, Philip'in yalnızca Alman tacını değil, Sicilya'yı da hedeflediğini varsaymaktaydı. Markward'ın Hohenstaufen ile olan bağlantıları kendisini Innocentius'un başlıca yerel hedefi yaptı. İkinci ciddi sorun, Markward'ın Friedrich'in ebeveynlerinin ölümünün ardından Sicilya'nın meşru naibi olduğu konusundaki ısrarından kaynaklanıyordu. Markward'ın iddiası belki daha çok sözlü vaatlere ve daha çok günün gerçeklerine dayanıyordu. Aslında Orta İtalya'nın ve Molise'nin çoğunu kontrol ediyordu ve taleplerini silahlı güçle gerçeğe dönüştürebileceğine inanıyordu. Bunula birlikte Constance'ın Papalığa verdiği tavizler, iktidarın dizginlerini eline alan ana figür, Şansölye makamını elinde bulunduran güney İtalyalı bir piskopos olan Paealı Walter tarafından onay almadı.¹⁹⁰

Paealı, politikalarında hareket halinde olan ve birkaç yıl II. Friedrich'e hizmet edecek olan bir hayatta kalandı. Hayatta kalma sanatı; hem Papa Innocentius hem de Markward ile bağlarını açık tutmayı içeriyordu. 1199 yılının sonlarında devrilme tehlikesiyle karşı karşıya gelmiş görünüyordu. Onu ayakta tutan dayanağı, tereddüt edenlere arazi ve haklar hibe ederek destek satın alma yeteneğiydi. 1199'da Papa Innocentius, Paealı'dan için "kraliyet mülklerinin çoğunun onun tarafından çeşitli kişilere verildiğinden" şikâyet etti. Friedrich'in koruyucusu olarak Papa, Paealı'nı tacın geleneksel güç tabanını aşındırdığını gayet iyi biliyordu. Ekim 1199'da Markward, Cenova'da evinde bulunan Grasso'yu aradı ve onu Sicilya'ya silahlı çıkarma için gemi tedarik etmeye ikna etti. Başkentin ele geçirilmesi amaçlandı. Markward'ın naip olarak otoritesini empoze edebilmesinin tek yolu buydu. Bazıları, tacın kendisine sahip olma hırsından şüpheleniyordu. Paealı Walter'a gelince, hangi yöne döneceğine karar veremedi.¹⁹¹

Annweilerli Markward komutasındaki Almanlar, Constance'ın Heinrich ile evliliğinin bir sonucu olarak, Sicilya'da ait olduğu İmparatorluk gücünü temsil ettikleri

¹⁸⁹ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 22.

¹⁹⁰ Abulafia, *Frederick II*, s. 95.

¹⁹¹ Abulafia, *Frederick II*, s. 96.

bahanesiyle ülkeyi ele geçirmeye çalışıyorlardı. Norman halk ise krallık ile İmparatorluk arasındaki bağı koparmak için Almanları sınır dışı etmek için elinden gelen her şeyi yapacağını bildikleri Papa'nın müdahalesini memnuniyetle karşıladılar.¹⁹²

Markward Sicilya'nın batı ucundaki Trapani'ye indi ve doğuya doğru ilerlemeye başladı. Batı Sicilya'nın huzursuz Müslüman nüfusu ile iletişim kurmaya değer olduğunu fark etti. Fakat burada kendisini daha açık bir şekilde Papa'nın gazabına maruz bıraktı. Innocentius'u kısmen şaşırtmıştı. Çünkü bölgenin geçmiş işgalleri bunun yerine doğudan, güney İtalya'dan ve Messina boğazlarından başlatılmıştı. Sicilya'ya arka kapıdan girmek cesur bir hareketti. Innocentius, 24 Kasım 1199'da Sicilya halkına hitaben gür bir mektupla yanıt verdi: Markward'ın "*sadece Sicilya krallığına değil, Hristiyan halkına da karşı*" komplo kurduğunu söyledi. O, hem Hristiyanlara zalim hem de Sarazenlerin müttefiki olan "*başka bir Selahaddin*", "*kâfirden daha kötü bir kâfir*" idi.¹⁹³

Innocentius, Sicilya'nın bir kez daha Müslümanların eline geçmesi tehlikesinden bahsetti; bu olasılığın dehşetinden tamamen ayrı olarak, Kutsal Topraklar üzerinde yaratacağı etki vardı. Sicilya, "Kutsal Topraklara yardım etmenin en kolay olacağı" yerdi ve Markward planlarında ısrar ederse, Kudüs'ü kurtarma fikrini tamamen unutabiliriz. Ancak Papa'nın bir cevabı vardı: Markward'a direnen herkes, Kutsal Topraklarda sefer yapıyormuş gibi aynı ayrıcalıklara (günahların bağışlanması ve diğer haclı hakları) sahip olacaktı. Başka bir deyişle, nihai hedefi kâfirlerin yenilgiye uğratılması ve Batı Avrupa ile Latin Doğu arasındaki ikmal hatlarının savunulması olduğu için, bir haclı seferi olarak ele alınacak olan Sicilya'nın kurtarılması için bir savaş ilan ediliyordu.¹⁹⁴

Markward'a karşı Haçlı seferi, bilindiği kadarıyla hiçbir zaman ciddi bir şekilde vaaz edilmedi. Markward'a direnen Papalık ordularının kendilerini bir Haçlı seferinin bahşettiği tüm özel ayrıcalıklara sahip Haçlı orduları olarak gördüklerine dair hiçbir gerçek kanıt da yok. Yine de Papa geleneksel Haçlı hareket dilini konuşmaya özen gösterdi: Bu, Kutsal Topraklara fayda sağlamayı amaçlayan bir seferdi. Sarazen

¹⁹² Masson, *Frederick II*, s. 29.

¹⁹³ Abulafia, *Frederick II*, s. 96.

¹⁹⁴ Abulafia, *Frederick II*, s. 96-97.

kâfirlerine ve onların sahte Hristiyan müttefiki Markward'a karşı bir savaştı.¹⁹⁵ Innocentius'un Haçlı dilini kullanması taraflarına ve karşıdakilerine psikolojik açıdan etki etmiş olması muhtemeldir. En azından Innocentius, Haçlı yemini etmiş olan ve Norman Tancred'ın kızı Albina (Elvira) ile evli bir Fransız Şövalye olan Brienne Kontu Walter'ı Markward'a karşı savaşmak için ikna etmişti.¹⁹⁶

Papa'nın desteğiyle Brienne Kontu Walter, karısının mirasını geri alma niyetiyle bir Fransız ordusunun başında güney İtalya'yı işgal etti. Hemen Capua yakınlarındaki Alman muhalefetine karşı bir zafer kazandı ve mücadeleye devam etmek için güneye yürüdü. Papa Innocentius, Brienneli Walter'ı destekleyerek kendisini ve güney İtalya'yı Almanlardan kurtarmanın ekonomik bir yöntemini bulduğunu ve Walter'ın karısı adına iddialarını sınırlayacağına dair yemin ettirerek, II. Friedrich'in haklarını yeterince koruduğunu düşünmüştü. Sicilya Şansölyesi Plearlı Walter, Papa'nın bu konudaki görüşünü paylaşmadı. Brienneli Walter'ın nihai iddialarının onu naip konumundan mahrum bırakabileceğinden korktu. Bu durum kendisini Papa'ya muhalefet etmeye ve Markward ile pazarlık yapmaya itti.¹⁹⁷ Görünüşe göre Brienneli Walter'ın Sicilya'dan beklentileri sadece eşinin mirası ile sınırlı değildi. Papa ise bunun tam tersini umuyordu.¹⁹⁸ Bununla birlikte Papa Innocentius'un doğrudan Friedrich'i korumak için Sicilya'ya yollayacağı herhangi bir askeri gücü yoktu.

Yaşanan gelişmeler sonucu tüm tarafların aldatmacaları, hane halkı memurları arasındaki fikir ayrılıkları, ihanetler ve silah gücü nihayetinde Palermo, kraliyet kalesi ve Friedrich ile birlikte Markward'ın ellerine teslim edildi. Brienneli Walter'ın ani ölümü üzerine Papa ile tekrar arkadaş olan Plearlı Walter'ın ise bir kez daha Palermo'ya girebilmesi için yıllar geçecekti.¹⁹⁹

II. Friedrich'in yaşanan olaylar sırasına 7 yaşında iken kişilik olarak ilk kez ortaya çıkması bu dönemde gerçekleşti. Friedrich ebeveynlerinin her ikisinin ölümü nedeniyle kendisini hırslı planlarla çevrilmiş (despot) yönetici kadrosu tarafından

¹⁹⁵ Abulafia, *Frederick II*, s. 98.

¹⁹⁶ Michele Amari, *Storia dei Musulmani di Sicilia*, V. III, Floransa 1872, s. 568.

¹⁹⁷ Masson, *Frederick II*, s. 29-30.

¹⁹⁸ Papa Innocentius'un belirttiği üzere Brienneli Walter veya karısı, kendi eylemleriyle veya ettikleri yemini herhangi bir şekilde ihlal etmeye çalışırsa, yalan söyleme suçuna ek olarak, şahısları için aforoz ve yasaklama cezasına çarptırılacaklar. Bununla birlikte sadece söz konusu topraklarda değil, aynı zamanda Sicilya Krallığı'nda da uygunsa her haklarını tamamen kaybedeceklerdi. Bkz. Anonymous, *The Deeds of Pope Innocentius III*, s. 30.

¹⁹⁹ Anonymous, *The Deeds of Pope Innocentius III*, s. 46-47; Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 24; Abulafia, *Frederick II*, s. 100; Masson, *Frederick II*, s. 30-31.

kuşatılmış bir ortamda buldu. II. Friedrich'in durumu adeta kurtlar arasında kalmış bir kuzu gibiydi.²⁰⁰ Markward kendisini yakalamak için öne çıktığında ve kendini aşağılamış görünce; kraliyet cübbesini yere attı. Giysilerini öfkeyle çıkardı ve keskin tırnaklarla etini yırttı. Bu Friedrich'in kraliyet onurunun aşağılayıcılarına karşı çocuksu ama derin ve vahşi bir öfke patlamasıydı.²⁰¹

Markward 1202 yılının sonlarında beklenmedik bir şekilde Messina yakınlarında öldü. Constance'a karşı şiddetli bir nefreti vardı. Krallığı kendisi için alma umuduyla Friedrich'in Papa nezdindeki meşruiyetini gözden düşürmeye çalışmıştı. O öldükten sonra yerine başka bir Alman olan William Capparone geldi. William Capparone, Friedrich'e veya ailesine karşı kişisel düşmanlığı olmaya bir adamdı. Genç kralın kişiliği üzerindeki kontrolünden sahip olduğu yetkiyi aldı; bundan emin olmanın yanı sıra, çocuğu kendi haline bırakmış olması muhtemeldir. Friedrich'in hayatının sonraki beş yılını nasıl geçirdiği bir sırdır. Fakat bu yıllardan çoktan oluşturulmuş bir adam çıktı. Babası gibi silah kullanma konusunda yetenekli, muhteşem bir atlı, her şeyi bilen bir okuyucu ve doğa ve evrenin incelenmesiyle tutkuyla ilgileniyordu. Bilgi arzusuyla, her türlü kısıtlamaya karşı sabırsız olmasına ve kaba davranış ve alışkanlıklarına sahip olmasına rağmen hoşuna giden herkesle konuşur ve tartışırdı.²⁰²

Kraliyet mülkü o kadar şok edici bir şekilde israf edilmişti ki, Palermo'nun şefkatli vatandaşları ona acıyıp ona yiyecek bulana kadar, II. Friedrich çoğu zaman tam anlamıyla en yalın gereksinimlerine ihtiyaç duyuyordu. Biri şartlarına göre onu bir hafta, diğeri bir ay besledi. O, parlak bakışları çoktan eleştirilere neden olan yakışıklı bir çocuktan ve insanlar onu aralarında görmekten muhtemelen memnundu. Genç Kral sekiz ve dokuz yaşındayken engelsiz bir şekilde başkentinin dar sokaklarında, pazarlarında ve bahçelerinde başıboş dolaştı. İnanılmaz bir çeşitlilikteki halklar, dinler ve gelenekler gözlerinin önünde itişip kakıştı; minareli camiler, kubbeleriyle sinagoglar, yine Bizans ustaları tarafından altın mozaiklerle süslenmiş olan Norman

²⁰⁰ Nicholas of Jamsilla, *The Chronicle of Nicholas of Jamsilla 1210-1258: Frederick, Conrad, Manfred*, (İng. Trs. Louis Mendola), New York 2016, s. 81; Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 30.

²⁰¹ Eberhard Horst, *Der Sultan von Lucera; Friedrich II und der Islam*, München 2009, s. 32; Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 26-27.

²⁰² Masson, *Frederick II*, s. 31-32.

kiliseleri ve katedralleri, Sarazen ustalarının üzerine Arap alfabesiyle Allah'ın adını oyduğu Yunan sütunları gibi kültürel yapılarla doluydu.²⁰³

II. Friedrich döneminin bir asilzadesinin normal eğitiminin bazı unsurlarına sahipti. 1201'de zaten yanında olan Latince öğretmeni William Franciscus 1206'da tekrar göreve geldi. Friedrich'in doğal bir öğrenme sevgisi vardı; yıllar sonra şöyle dedi: "*Hükümetin sorumluluklarını üstlenmeden önce [on dört yaşında yaptı] bilgi aradım ve balzamik parfümlerini soludum.*" Bu çiçekli deyim, Doğu'ya özgü bir söyleyiştir ve Friedrich'in, Palermo nüfusunun büyük bir bölümünü oluşturdukları için pek çok Müslümanı tanıdığı kesindir. Bir adamken Arapçayı rahatlıkla konuşuyordu. Müslüman arkadaşları tarafından zevklerinin ve inançlarının etkilendiği ve bilime olan bağlılığının büyük ölçüde teşvik edildiği açıktı.²⁰⁴

II. Friedrich'in Papa tarafından dolaylı şekilde korunması bu dönemde gittikçe daha az etkili hale geldi. Genç kralın fiziksel mülkiyeti Sicilya'daki gerçek gücün kaynağı olduğunu kanıtladı. Dahası, Brienneli Walter'ın Haziran 1205'de Alman Acerralı Diepold tarafından öldürülmesi, Innocentius'un Güney İtalya anakarasındaki ana desteğini ortadan kaldırmış oldu. Böylelikle Papa, William Capparone tarafından kontrolün üstlenilmesini kabul etmekten daha fazlasını yapamazdı.²⁰⁵ Bu dönemde Sicilya karışıklıklar içinde Papa, Şansölye, William Capparone gibi ana karakterlerin yanında birçok ikincil karakter baronların çekişmeleri arasında yönetilmekteydi.

Friedrich, on iki yaşına geldiğinde tüm vekillik ve vesayetlerden vazgeçmek istedi. Onun çocuksu gururu için denetim altında olmak ve kral olarak değil de çocuk muamelesi görmek "utanç vericiydi". Zaten kendisini görenlerin saygısını zorladı ve kayıtsız şartsız itaatin yakında günün emri olacağı açıktı. Yapay olarak uyarılmamış, ancak tamamen doğal bir büyüme olan bu kendine güveni, onun özgürlükleri almasını mümkün kılıyordu, bu da bazen insanların bazen bir krala izin verilenin ölçüsünü aştığını düşünüyordu. Doğuştan gelen krallığı ve soyunun asaleti, Innocentius'un bir zamanlar yazdığı gibi, "*iki ayağına sıkıca basmasını*" sağladı.²⁰⁶

²⁰³ Yusuf Yıldız, "Filzof Kral II. Friedrich: Kutsal Roma-Germen İmparatoru II. Friedrich (1194-1250) ve İslam Bilim Mirası", *History Studies*, V. 9 S. 1, Mart 2017, s. 179; Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 27.

²⁰⁴ Masson, *Frederick II*, s. 32.

²⁰⁵ Abulafia, *Frederick II*, s. 101-102.

²⁰⁶ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 29.

Sınırsız gezinme yıllarında, II. Friedrich baştan sona vücut egzersizi yapmıştı. Sadece orta boyluydu ama bir çocukken bile çevik ve yorulmamıştı. Her tür fiziksel aktivitede ona büyük doğal dayanıklılık sağlayan güçlü uzuvları vardı. Birçok silahı kullanmada becerikli ve etkiliydi. Özellikle kılıçla eskrimde yetenekliydi. İnsanları oldukça etkileyen şey "sürekli faaliyette olup bir günü sessizce geçirmemesiydi." En sevdiği okuma tarihi muhtemelen Roma tarihi savaşların ve silahların eylemlerinin hikâyesiydi.²⁰⁷

Papa III. Innocentius Friedrich reşit olmadan önce Sicilyalı soylularını San Germano'da bir araya getirmiş ve ülke genelinde genel bir barış ilan etmişti. Bu barışı sürdürmek için tehlikeli güçleri etkisiz hale getirmeyi umarak, Sicilya kıtasının en güçlü iki vasalını Büyük Kaptanlar olarak atadı. Papalık çabaları çok belirleyici bir değere sahip değildi. Fakat yine de kaos yıllarından sonra Papalıkla birlikte yürüyen krallığın kuzey yarısında bulunan Sicilya'da otorite eli hissedilmeye başlandı.²⁰⁸

2. 3. 2. Friedrich'in Aragonlu Constance ile Evlenmesi

II. Friedrich on dört yaşında 26 Aralık 1208'de reşit oldu. Bundan dokuz ay sonra Papa'nın kendisine seçtiği bir eş olan Aragonlu Constance ile evlendi. Constance, Friedrich'den on yaş büyük olan Macaristan Kralı'nın dul eşiydi.²⁰⁹ Papa II. Friedrich'in evlilik meselesi için acele davranıyordu. Çünkü III. Innocentius, amcası Philip tarafından Friedrich'e Alman bir gelin bulunabileceğinden endişe duyuyordu.

Aragon henüz özellikle güçlü bir krallık değildi fakat hükümdarı bir Papalık vasalıydı. Ayrıca kraliyet ailesinin üyeleri Provence'da değerli topraklara sahipti. Aragon, yüksek kaliteli birliklerin, piyadelerin, hafif süvarilerin ve daha pek çok şeyin kaynağı olarak ünlendiğinden daha mantıklıydı. Papa Innocentius, Friedrich'e San Germano konferansında Sicilya Adası'na barış getirecek iki yüz şövalyeden bahsetmişti. Aragonlu Constance 1209 yazında Palermo'ya geldiğinde, ona Katalan ve Provencal şövalyelerden en az beş yüz kişi eşlik edecekti.²¹⁰ Friedrich aslında Aragonlu Contance ile evlenmeye sıcak bakmadı. Contance kendisinden on yaş büyüktü. Bu evlilik için Papa tarafından ikna edilmesi uzun zaman aldı. Friedrich'in evliliği kabul etmesi kendisinden çok krallığına yani Sicilya'ya gelecek beş yüz şövalye gücünü

²⁰⁷ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 30.

²⁰⁸ Abulafia, *Frederick II*, s. 104; Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 32.

²⁰⁹ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 31; Masson, *Frederick II*, s. 37.

²¹⁰ Abulafia, *Frederick II*, s. 106.

düşündüğünden kaynaklanması muhtemeldir. II. Friedrich'in Sicilya'da sağlayacağı otorite için böyle bir askeri güç zaruri idi. Bu da onun bu politik evliliği kabul etmesini sağlamış oldu.

Aragonlu Constance'ın Palermo'ya gelişi Mart 1209'da planlanmıştı ancak o Ağustos'a kadar Sicilya'nın başkentine ulaşamadı. Kardeşi Provence Kontu Alfonso ve söz verilen beş yüz şövalye kendisine eşlik etti. II. Friedrich bu İspanyol birliğiyle birlikte çok önemli bir güç oluşturacaktı. Fakat yardımını çok hevesle saydığı İspanyollar, ya başlangıç hazırlıkları sırasında ya da Palermo'dan ayrıldıktan hemen sonra Kraliçe'nin kardeşi Kont Alfonso dâhil olmak üzere bir veba salgını nedeniyle büyük kayıplar verdiler.²¹¹ Bu kayıplar Friedrich için büyük bir hayal kırıklığı oluşturdu. Aragon'dan gelen askeri gücün yokluğu Friedrich'in planladığı eylemlerin gerçekleştirilmesini imkânsız kılıyordu.

Evlilikte romantik hiçbir şey yoktu ama evlilik Friedrich'e sahip olmadığı şeyi; bir saray mensubunun ihtişamını verdi. Ona Avrupa yaşamının en uygar olanı ve saray sevgisi geleneklerini tanıttı. Birkaç yıl içinde Aragonlu Constance, Heinrich adını verdikleri bir oğul doğurdu. Evlilik tamamen politik olmasına rağmen kaçınılmaz olarak Friedrich'in kişisel hayatı üzerinde derin bir etkisi oldu. Friedrich'in hayatında annesinin ölümünden bu yana ilk kez çıkarları tamamen kendisinininkine bağlı olan bir başkası vardı. Bir oğlun doğumuyla bağ daha da güçlendi. Bu II. Friedrich'i çocukluğuna gölge düşüren korkunç yalnızlık yükünden bir ölçüde kurtarırdı. Constance, genç kocasına tahmin ettiğinden çok daha fazla bağlı olmak zorundaydı. Çünkü daha önce belirttiğimiz üzere düğünden iki ay sonra kardeşi ve onlara Aragon'dan eşlik eden beş yüz şövalyenin neredeyse tamamı bu şiddetli salgın hastalıklardan birinin ölüm kurbanlarıydı. Sicilya, krallığındaki yabancılara çok sık saldırır ve tarihin akışını değiştirdi.²¹²

Bu trajik olaydan sonra II. Friedrich ve Aragonlu Constance, enfeksiyondan kaçmak için Palermo'dan ayrılarak Katanya'da yaşamaya başladı. II. Friedrich şövalyelerin ölümlerinin krallığının hızla yeniden düzenlenmesi umudu için ne kadar büyük bir darbe olduğunu bilse de onun coşkusu uyandırmamış bir evliliği kabul etmesinde

²¹¹ Klaus van Eickels, Tania Brüsch, *Kaiser Friedrich II: Leben und Persönlichkeit in Quellen des Mittelalters*, Düsseldorf 2000, s. 57; Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 34.

²¹² Masson, *Frederick II*, s. 39.

belirleyici faktör olmuştu. Tepkileri hayatının sonraki herhangi bir döneminde olması gerektiği gibi aynıydı. Günlerini ya Murgo ormanlarında ya da Katanya mahallesinin en vahşi ve en güzel yerlerinden biri olan Lentini'nin göl ve bataklıklarında avlanarak geçirdi.²¹³

1209 baharında II. Friedrich Ada'nın kuzeydoğu kısmına yönelik bir sefere çıkmıştı. Bu seferde bölgenin yarıdan fazlasını itaati altına almayı başardı. Fakat daha fazlası için askeri güce ihtiyacı vardı. Ağustos 1209 yılında beklediği güç Sicilya'ya gelmişti. Fakat ortaya çıkan veba salgını askerlerin çoğunu telef etmişti. Bununla birlikte hoşnutsuz Sicilyalı baronlar bu durumu fırsat bilerek Friedrich'e karşı isyan girişiminde bulundular. Friedrich şaşırtıcı bir şekilde bu isyanı bastırmayı başardı. İsyancıların lideri olan Kalabriya Kontu esir alındı. Friedrich naiplik günlerinde haksız yere ele geçirdikleri kraliyet topraklarının bir kısmını komploculardan geri alma fırsatını yakaladı. Bu başarı genç kralın kararlılığını ve gücünü gösterdi. Fakat aynı zamanda konumunun umutsuzluğunu da gösterdi. Telafi edilemeyecek kadar yoksullaşmıştı ve dış yardım olmadan Sicilya'da başarı sağlaması çok zordu.²¹⁴

2. 4. Friedrich'in Almanya Tacını Alması

II. Friedrich'in annesi İmparatoriçe Constance ve Roma Kilisesi onun hayatını Sicilya mirasında ve Palermo'da geçireceğine karar vermişti. Fakat bu karar sadece onların düşüncesi idi. Zamanla Friedrich'e başka görevler de yüklenecekti. Friedrich Sicilya kaosuna cesaretle karşı koyarken Almanya'da önemli olaylar oluyordu. Bir yıldan fazla bir süre önce Haziran 1208'de Svabya Kralı Philip, Wittelsbachlı Palatine Kontu Otto tarafından haince öldürüldü.²¹⁵ Papa'nın gözetimindeki Friedrich Hohenstaufenlerin sonuncusuydu. Önünde yeni bir yol açıldı.

VI. Heinrich'in ölümünden bu yana Almanya, Guelf ile Ghibellin adında iki karşı partinin imparatorluk tahtında hak iddia edenler arasındaki iç savaş nedeniyle harap olmuştu. Hohenstaufenli Philip ilk başlarda sadakatle yeğeni Friedrich'in hukuki iddiasını desteklemeye çalıştı. Fakat Ghibellin partisi liderleri uzak Sicilya'da bir çocuk adına savaşarlarsa davalarının başarısızlığa mahkûm olduğunu düşündükleri için Friedrich'in yerine Philip'i İmparator olarak seçtiler. On bir yorucu yıldan sonra Philip

²¹³ Masson, *Frederick II*, s. 40.

²¹⁴ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 34-35.

²¹⁵ Michael Toch, "Welfs, Hohenstaufen and Habsburgs", *Cambridge Medieval History*, V. V (1198-1300), (Ed. David Abulafia) Cambridge 2008, s. 380.

üstünlüğünü sağlamıştı. Fakat kızının hayal kırıklığına uğramış bir talibi tarafından öldürüldü. Katıksız yorgunluk, savaşı hiziilere uzlaşmacı bir çözüm dayattı; Guelf davacısı Brunswickli IV. Otto, Philip'in kızıyla nişanlandı.²¹⁶ Böylece Guelf ve Hohenstaufenleri birleştirmiş oldu. Beatrice, Hohenstaufenlerin varisi olarak görülüyordu. Görünüşe göre Almanya'da Friedrich ismi tamamen unutulmuştu.

Papa, IV. Otto'dan Hohenstaufen'in her zaman hoş görmeyi reddettiği Almanya'da serbest piskoposluk seçimi, ardından Sicilya'nın bir Papalık tımarı olarak tanınması ve saldırılara karşı mutlak teminat istedi. Son olarak Orta İtalya'daki belirli İmparatorluk bölgelerinin Papa'ya devrini talep etti. IV. Otto amacına ulaşmak için hevesliydi. Bu tavizleri 1201 gibi uzun bir süre önce vaat etmişti. Alman prenslerinin yazılı onayını almadan Papa'nın talep ettiği şeyi yapmaktan başka seçeneği yoktu. Kısa bir süre sonra Alpleri geçmek için yola çıktı. 1209 sonbaharının sonlarında III. Innocentius tarafından Roma'da Kutsal Roma İmparatoru olarak taçlandırıldı. Papa Innocentius'a gelince tüm arzularını yerine getirmiş gibi görünüyordu. İmparator onun himayesindeydi. Hohenstaufen olan Sicilya'nın Welfler imparatorluğundan ayrılması nihai ve eksiksiz görünüyordu. Fakat birdenbire Papalık siyasetinin tüm güzel dengelenmiş yapısını altüst etmekle tehdit eden olaylar gerçekleşti.²¹⁷

IV. Otto hakkında şüphe uyandırması gereken şey tam da Papa'nın taleplerine yönelik kaygısız yaklaşımıydı. Evet evet evet aslında hayır hayır hayır anlamına geliyordu. IV. Otto taç giyme töreninden kısa bir süre sonra Toskana'daydı. İtalya'nın geniş bölgelerini kontrol etmeyi planlıyordu. Ancona ve Umbria'daki kasabalara imtiyazlar tanıyarak merkezi İtalyan topraklarına ilişkin yemininin aksine sanki bu bölgeler onun yönetimindeymiş gibi şiddet uyguladı. IV. Otto bu yıllarda özgürlüklerini savunmaya çalışan İtalyan komünlerinin koruyucusu olarak hareket etti. Guelf-Ghibellin ihtilaflarına çok fazla tarihçi katı bir yapı dayatmıştır. Aslında bu kasabalar sadece dış müdahaleden özgür olmak ve karayı ele geçiren komşularına karşı kendilerini savunmak istiyorlardı.²¹⁸

²¹⁶ Toch, "Welfs, Hohenstaufen and Habsburgs", s. 380.

²¹⁷ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 47.

²¹⁸ Abulafia, *Frederick II*, s. 111.

IV. Otto Papa'ya verdiği tüm sözleri yok saydı. Kendisi ayrıca Sicilya Krallığı'nı da ele geçirmeyi planlıyordu.²¹⁹ Elbette Otto'nun Sicilya'nın haklı olarak onun olduğu varsayımının birçok sebebi vardı. Bunlar; İtalya'nın en zengin tarım bölgesinde bir güç üssü kurma arzusu, son rakibinin yeğeni ve dinamik VI. Heinrich'in oğlu II. Friedrich'i yerinden çıkarma arzusu, çok ileri giden ve imparatorluk onurunu ciddi şekilde azaltan Papalık taleplerine karşı gelme kararlılığı ve tüccarları Heinrich'den hiçbir zaman ticari ve bölgesel tavizler almamış olan Pisa deniz cumhuriyetinin teşvikiydi. Tüm bunlar önemli nedenlerdi. Aynı zamanda işin başında bir de şöhret olmak vardı.²²⁰

Alman prensleri ise artık savaş istemiyordu. Ancak belirleyici faktör Papa'nın tutumuydu. Bir Guelf İmparatoru bile İmparatorluk ile Sicilya arasındaki birliğin tehdidini yenileyecek olsaydı; onun yerine daha küçük bir çocuk olan ve Ghibellin etkilerinden uzakta ve Innocentius'un kendi vesayetinde yetiştirilmiş olan Friedrich'i seçerdi. Papa Almanya piskoposlarını, İmparator aforoz edilirse, itaat yemininden kurtulacakları konusunda uyararak bu yolu çoktan hazırlamıştı. IV. Otto'nun Papalık eyaleti Toskana'yı ve Sicilya Krallığı'ndaki Apulia'yı işgal etmesi aforozunun işaretiydi.²²¹

1211 sonbaharında IV. Otto, Friedrich'in krallığının anakara bölümünün tamamını işgal etti. Müslümanlar tarafından Sicilya Adası'nı işgal etmesi için kendisine bir davet bile gönderilmişti. Papa Innocentius bu noktada bütün diplomatik yeteneğini bir kez daha devreye soktu. Alman prenslerine, İtalyan din adamlarına ve Fransa Kralına; IV. Otto'yu aforoz ettiği ve onun yandaşlarına yönelik Papalık yasağı tehditlerini içeren mektuplar yolladı. Bunun üzerine Fransa Kralı II. Philip'in²²² de desteği ile Eylül ayında Nürnberg'de düzenlenen Genel Konseyde prenslerin onu görevden alıp imparator olarak Friedrich'i seçtikleri haberini aldığı anda Otto, Messina Boğazı'nı geçmeye hazırlanıyordu. IV. Otto durumun ciddiyetini anladı. 1 Kasım'da

²¹⁹ John A. Watt, "The Papacy", *Cambridge Medieval History*, V. V (1198-1300), (Ed. David Abulafia) Cambridge 2008, s. 131.

²²⁰ Abulafia, *Frederick II*, s. 111.

²²¹ Masson, *Frederick II*, s. 42-43.

²²² Alman prenslerin toplanıp II. Friedrich'i kralları olarak seçmesinde Papa III. Innocentius ile birlikte Fransa Kralı II. Philip Auguste'nin payı da büyüktü. Fransa kralı bu eylemi Friedrich'e yardım etmekten ziyade baş düşmanı olan İngiltere Kralı John'a karşı koymak adına gerçekleştirdiğini söylemek daha isabetli olur. Çünkü Otto İngiliz John'un yeğeni idi. Bu durumda olası bir İngiltere-Almanya ittifakı Fransa'yı zor durumda bırakabilirdi. Fransa Kralı II. Philip bu düşünceler doğrultusunda II. Friedrich'i desteklemeyi kendi siyasi çıkarlarına uygun bularak Otto'yu tahttan indirmek için elinden gelen her türlü çabayı gösterdi. Friedrich için Fransa'nın kendisine sağladığı bu destek oldukça önemliydi. Zira kendisinin ne büyük bir ordu gücü ne de parası bulunuyordu.

Almanya'ya dönüş yolundaydı. Sicilya'da hüküm süren şaşkınlığın ortasında Palermo Limanı'na demir atan kadırgalar Constance'ı ve yeni doğan oğulları Heinrich'i IV. Otto'nun işgali başarılı olursa Afrika'ya taşımaya hazırdı. Kral şaşırtıcı bir şekilde sükûneti korudu. 1212'nin başlarında Alman büyükelçileri Ursbergli Konrad ve Justingenli Anselm imparatorluk tacının teklifiyle İtalya'ya geldi. Friedrich, Anselm Palermo'ya geldiğinde henüz on sekiz yaşındaydı ve Sicilya Adası'ndaki hâkimiyeti gerçekten de sallantıdaydı.²²³

II. Friedrich'in babasının ülkesiyle hiçbir bağı yoktu. Almanlardan nefret etmek için iyi nedenleri olan ve Markward tarafından ele geçirildiği sırada yaşadığı dehşet ve öfkenin tanık olduğu gibi muhtemelen duygularının bir kısmını ona aşılamaı başaran insanlar arasında büyümüşü. Üstelik II. Friedrich IV. Otto'nun işgali ve Alman ordusu tarafından yeniden kaosa sürüklendiğinde, krallığını düzene sokmaya yeni başlamıştı. Ancak Friedrich'in aksi yöndeki tüm tavsiyelere rağmen imparatorluğun teklifini kabul etmeye karar vermesine neden olan şey muhtemelen bu son tehditti. Otto'nun sebepsiz saldırısına duyduğu öfke ve kendi ateşli ruhunun bununla bir ilgisi olabilir fakat siyasi deneyimden bu kadar yoksun biri için şaşırtıcı olan şey onun uzak görüşlülüğündeki başarısıydı. II. Friedrich imparatorluk tacını reddetmesi IV. Otto'nun Almanya'daki konumunu pekiştireceğini ve böylece Sicilya'ya tekrar saldırmak için takviyelerle geri dönebileceğini düşündü.²²⁴

Papa III. Innocentius, IV. Otto'ya karşı II. Friedrich'i desteklemesinin getireceği tehlikelerin gayet iyi farkındaydı. Eğer kendisi ya da danışmanları yakın zamanda onun vesayetinde olan genç adamın karakteri ve duyguları hakkında gerçek bir fikre sahip olsalardı Almanya tacı için başka bir çözüm yolu deneyebilirlerdi. İtalyan politikasının temel amacı; Sicilya Krallığı'nın İmparatorluk ile birleşmesini ve bunun sonucunda Papalık topraklarının çevrelenmesini önlemektir. Bunun yüzden II. Friedrich'den Papalığa karşı boyun eğme vaatleri talep edildi. Constance'ın Papa ile olan konkordatosunun onaylanması ve haraç ödeme anlaşması açıkça yeterli bir garanti olarak görülmedi. II. Friedrich'in kendisinin bir teslimiyet anlaşması yapması gerekiyordu. Friedrich bu isteği Şubat 1212'de Messina'da gerçekleştirdi: "Papalık elçiliği huzurunda size ve haleflerimize sadakat yemini ediyoruz ve söz veriyoruz ki

²²³ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 51-53; Masson, *Frederick II*, s. 43.

²²⁴ Masson, *Frederick II*, s. 44.

siz veya halefleriniz krallığın bir kısmına gelerseniz ve sizin tarafınızdan çağrıldığımızda mevcudiyetinize zarar vermeden gelin. Size şahsen saygı duyacağız."²²⁵ Anlaşma Sicilya piskoposlarının seçilmesine ilişkin koşulların belirlenmesi konusu ile devam etti.

Bu konu uzun zamandır papalar ve Sicilya kralları arasında bir tartışma konusu olmuştu ve Palermo Başpiskoposu'nun seçilmesi konusunda II. Friedrich ve III. Innocentius arasında zaten sorunlar baş göstermişti. Konsil tarafından seçildikten sonra tüm piskoposların görevlerinde hem papa hem de kral tarafından onaylanmak zorundaydı. Böylece gelecekte sürekli sürtüşmenin yolunu açık bıraktığını göreceğimiz gibi yapılan mevcut anlaşma bile sorunları çözmedi. II. Friedrich'in sadece birkaç aylık olan oğlu VII. Heinrich ciddiyle Sicilya Kralı olarak taç giydi. Aragonlu Constance naip oldu ve Palearlı Walter saraya geri çağrıldı.²²⁶

II. Friedrich'in oğlunun Sicilya tacını alması muhtemelen III. Innocentius'un İmparatorluk ile Krallık topraklarının tek bir taç altında birleşmesini önlemeye yönelikti. Friedrich Almanya topraklarına ulaşmak üzere fakat ilk hedefi Roma olacak şekilde Mart 1212'de gemiye binerek sonu bilinmeyenlerle dolu yolculuğuna başladı.²²⁷ II. Friedrich Nisan ayı ortasında Roma'ya ulaştı. O Roma'da Papa III. Innocentius, kardinaller, senato ve halk tarafından coşkuyla karşılandı. Papa Innocentius ile Friedrich Roma'da birbirleri ile ilk ve son kez yüz yüze görüştüler. Papa ona cesaret verici sözler söyledi. Friedrich'in Roma'daki kalış masraflarını bizzat üstlendi. Ayrıca onu bir miktar para ile donatarak yolcu etti. Buna karşın Friedrich eski naibi olan Papa III. Innocentius'a saygı ve sadakatini sundu.²²⁸ İkili arasında gerçekleşen görüşme beklenildiği gibi gerçekleşti. Her ikisi de birbirlerine ihtiyaç duymanın getirdiği sorumluluğun bilincindeydiler. Özellikle II. Friedrich elde etmek istediği güç ve konuma ulaşmak istiyorsa Papa III. Innocentius'u dinlemek durumundaydı. Friedrich'in yapacağı herhangi bir yanlış hamle onu sadede tacından değil aynı zamanda canından bile edebilirdi.

II. Friedrich Roma'dan ayrılıp daha güvenli olan deniz yoluyla önce Cenova'ya ulaştı. Şimdi önünde oldukça meşakkatli bir yolculuk vardı. Almanya'ya giden rotası düz bir

²²⁵ Masson, *Frederick II*, s. 44.

²²⁶ Masson, *Frederick II*, s. 44-45.

²²⁷ Amari, *di Sicilia*, s. 590.

²²⁸ Eickels, Brüsche, *Kaiser Friedrich II*, s. 58; Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 55-56.

çizgi değildi, olamazdı. Bir dost kasabadan diğerine geçmeli ve IV. Otto'nun müttefiklerinden kaçınarak Alpler boyunca zikzak çizmeliydi.²²⁹ Gençti ve çok az parası vardı. Üstelik arkasında büyük bir ordu da yoktu. Her şeye rağmen Friedrich oldukça zor bir yolculuğun ardından Eylül ortasında Almanya'ya ulaşmayı başardı. IV. Otto Ekim ayı başlarında kuzeye, dost Köln'e gitmeye zorlanmıştı. II. Friedrich ilk başarısından dolayı yanıltmamıştı. Alman halkı onu olağanüstü bir sevinç ve özveri ile karşıladı. İşte "Apulia'nın çocuğu" olarak adlandırılan saf ve masum çocuk mirasını elde etmeye geldi. Friedrich "çocuk" lakabına aldırmadı. IV. Otto'ya karşı savunma ittifakına duyulan ihtiyaç Friedrich'in Fransa Kralı II. Philip'in oğlu Louis ile Vaucouleurs'da buluşmasına neden oldu.²³⁰

Kasım 1212'de bir araya gelen iki taraf arasında İngiltere'ye karşı bir ittifak meydana getirildi. Daha sonra 5 Aralık 1212'de II. Friedrich Frankfurt'ta büyük bir prensler meclisinde ve ardından 9 Aralık 1212'de Mainz'daki taç giyme töreninde bir kez daha resmen Kral olarak seçildiğinde Fransız elçileri hazır bulundu. Friedrich gerçek kraliyet elbiseleri henüz Otto'nun elinde olduğu için tören sırasında bunların taklidini giyerek taçlandırıldı.²³¹ Friedrich henüz IV. Otto ve yandaşlarını bertaraf edip Almanya'ya tam anlamıyla hâkim olabilmiş değildi. Diğer yandan Papa tarafından aforoz edilen Otto Almanya'da sahip olduğu bölgelerdeki taraftarları ile birlikte Friedrich'i saf dışı bırakmak niyetindeydi. Almanya'ya kimin hâkim olacağı konusu olaya müdahil olan Fransa ve İngiltere'nin de katılımıyla Avrupa'yı kapsayan ulusal bir sorun haline dönüştü. Bir tarafta Friedrich'i destekleyen Fransa, diğer tarafta IV. Otto ile akrabalık bağı bulunan İngiltere bu ikili arasındaki mücadeleden destekledikleri tarafın galip çıkmasını umuyorlardı.

Temmuz 1214'te Fransa ile İngiltere ordusunun desteklediği IV. Otto birlikleri Bouvines'te karşı karşıya geldiler. Yapılan savaşta İngiliz kuvvetleri ve Otto Fransızlar tarafından büyük bir hezimetle uğratıldı.²³² Bouvines Savaşı Almanya için istikrar kaynağı oldu. Böylece IV. Otto'nun hâkimiyetindeki bölgeler yavaş yavaş II. Friedrich'e boyun eğmeye başladılar. 1215'de Otto yanlısı Aachen Friedrich tarafından zapt edildi. 25 Temmuz 1215'de Aachen'da yapılan tören ile II. Friedrich

²²⁹ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 40-41.

²³⁰ Abulafia, *Frederick II*, s. 115-116, 118.

²³¹ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 63.

²³² Amari, *di Sicilia*, s. 590.

gerçek tören cübbeleri ile ikinci kez burada taçlandırıldı. II. Friedrich Aachen’da yapılan taç giyme töreninde Charlemagne gibi bir imparator bilincinde olduğunu kanıtlamak istercesine Haçlı kabul etti. Haçlı yemini ettikten sonra takipçilerini de aynısını yapmaya teşvik etti.²³³ II. Friedrich’in Haçlı kabul etmesi Charlemagne’nın model bir imparator olarak putperestlere karşı verdiği mücadele tutkusunun onda bıraktığı derin etki ile birlikte atası Friedrich Barbarossa’nın Haçlı Seferi esnasında hayatını kaybetmesi hatırası olabilir.

II. Friedrich Almanya tacını elde ettikten sonra burada ortaya koyacağı otoritenin nasıl olacağı soru işaretliydi. O, Sicilya’da olduğu gibi yönetimde son derece etkin ve titiz mi davranacak yoksa burayı kendi haline mi bırakacaktı? II. Friedrich Alman din adamlarının hukuki ve mali muafiyetlerini tanıdı. Aynı zamanda kendisine destek olan Alman prenslerin haklarını da onayladı. Başka bir deyişle tacı için ödenen bedel, aslında o tacın tam yetkisinden biraz daha düşüktü. Bundan öte piskoposlara verilen tavizler Almanya’nın en zengin şehirlerinden bazılarını kilisenin kontrolü altına aldı. Piskoposların siyasi kontrolü altında olmadığı şehirlere ise vergi toplama, hükümetleri seçme ve adaleti uygulama gibi çok elverişli tavizlerde bulundu. Bunlar hepsi birden olmasa da yeni kral tarafından tanınan sözde “imparatorluk şehirleriydi”. Böylece konu piskoposluk şehirleri söz konusu olduğunda II. Friedrich piskoposların yönetimine izin vermekten memnundu. İmparatorluk şehirleri söz konusu olduğunda ise Alman prenslerin yönetimine izin vermekten memnundu. II. Friedrich’in kendi yönetiminin dayatılmasına gelince; aslında bu ne başarılımış ne de amaçlanmıştı. Kasabalardaki yüksek makamlara atamalar konusunda bazen gözlemci tutanağı tutsa da politikasının üslubu gayet hoşgörülü oldu.²³⁴

II. Friedrich’in Sicilya ile Almanya politikaları birbirleri ile zıtlık içerisindeydi. Friedrich’in Almanya yönetiminde neden gerektiği kadar aktif olmayışının sebeplerini sorgulamak gerekir. Bu sorunun cevabı Almanya’nın Sicilya gibi kompakt bir yapıya sahip olmadığıydı. Almanya toprakları her ne kadar başlarında seçtikleri bir kralları olsa da aslında genel anlamda yönetimi büyük prenslerin elinde olan bir ülkeydi. Kral tanınan kişi yönetme yetkisini prenslere devretmek fazlasına sahip değildi. Sicilya’nın

²³³ Abulafia, *Frederick II*, s. 119-121.

²³⁴ Donald Matthew, *Ortaçağ Avrupası*, (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay), C. 6, İstanbul 1988, s. 116; Abulafia, *Frederick II*, s. 123.

aksine burada adem-i merkeziyetçi bir yönetim anlayışı vardı. Bu yüzden II. Friedrich eli kolu bağlı olduğu Almanya yerine evrensel bir imparator olma hayalini gerçekleştirebilmek için gayet elverişli olan Sicilya'yı seçecekti. Almanya onun isteklerini karşılayabilecek bir konumda bulunmuyordu. Bu yüzden Friedrich'in Almanya iç işlerini çok fazla önemseydiği söylenemez. Diğer taraftan baba mirası olan bu toprakları hâkimiyeti altına almak için elinden gelen mücadeleyi göstermekten geri durmadı.

Papa III. Innocentius böylece II. Friedrich'e verdiği desteğin karşılığını Almanya'da fazlasıyla almış oldu. Papa 1215 yılında topladığı Lateran Konsili ile eylemlerini evrensel ölçekte kabul ettirmeyi de ihmal etmedi. Bu konsillerin dördüncüsü olan 1215'deki toplantıya 404 piskopos ve 800 başrahip ile II. Friedrich ve birçok kralın temsilcileri hazır bulundu. Bu konsilde II. Friedrich, Papalık tarafından Alman kralı olarak tanındı. Konsilde alınan diğer kararlar yeni bir Haçlı Seferi planı ile dini meseleler üzerineydi.²³⁵ II. Friedrich bu sırada Lateran Konsili'ne katılmış olan ve kendisiyle daha önce hiç karşılaşmamış olan Töton Şövalyeleri Üstadı Salzalı Hermann ile iletişim kurdu. II. Friedrich belli ki onun hakkında oldukça olumlu raporlar almıştı.²³⁶ Böylece bu ikili arasında uzun yıllar devam edecek olan kuvvetli bir dostluk bağı kuruldu. İlerleyen yıllarda Salzalı Hermann, Friedrich'in Papa ile olan müzakerelerinde ve Kudüs seferinde en güvendiği isim olarak kendisine büyük hizmetler edecekti.

Papa III. Innocentius, Kutsal Topraklara düzenlenecek yeni bir sefere destek vermeleri için Pisalılar, Cenevizliler ve Lombardlar arasında barış yapma niyetiyle yola çıktıktan sonra 1216'da Perugia'da öldü. Papa'nın naaşı burada bulunan St. Lawrence Kilisesi'ne gömüldü.²³⁷ III. Innocentius Papalıkta göstermiş olduğu istikrarlı ve başarılı yönetimle birlikte Orta Çağ'ın en güçlü Papası olarak tarihte yerini aldı. O, yönetimi esnasında Fransa ve İngiltere ülkeleri başta olmak üzere tüm Avrupa'da Papalığın gücünü doruk noktasına ulaştırmayı başardı.

²³⁵ Barber, *Two Cities*, s. 105; Dvornik, *Konsiller Tarihi*, s. 45-46.

²³⁶ Masson, *Frederick II*, s. 59.

²³⁷ Anonymous, *The Deeds of Pope Innocentius III*, s. 270.

2. 5. II. Friedrich ile III. Honorius Döneminde Yaşanan Gelişmeler (1217-1227)

III. Innocentius'un ölümünden sonra yerine Papa olarak III. Honorius seçildi. II. Friedrich için III. Innocentius'un ölümü belki de büyük bir şans oldu. Çünkü III. Honorius, Innocentius'a göre çok daha hoşgörülü bir yapıya sahipti. 1215'de Aachen'da yapılan törenle taçlanan II. Friedrich, Haçı alarak Doğu'ya yeni bir Haçlı seferi sözü vermişti. Fakat onun aldığı bu kararın zamanlama olarak çok da isabetli bir vakitte verilmediği açıktı. Çünkü II. Friedrich Doğu'ya gerçekleştireceği Haçlı Seferi'ni yıllarca erteleyerek Latin Kilisesi'nin büyük tepkisini çekecekti.

Almanya ve Sicilya topraklarındaki yönetim istikrarını sağlamak için Friedrich'in oldukça uzun bir zamana ihtiyaç vardı. Eğer III. Innocentius hala hayatta olsaydı belki de II. Friedrich'in Sicilya ve Almanya'daki yönetimi çok daha farklı şekillerde devam edecekti. Bu dönemde III. Innocentius sonrası 1218 yılında ezeli düşmanı IV. Otto'nun da hayatını kaybetmesi II. Friedrich için bir başka olumlu gelişme oldu. Böylelikle II. Friedrich artık hem kendisini yetiştiren naibinden hem de iktidarını tehdit eden başlıca düşmanından kurtulmuş oluyordu. Bu durum ona Sicilya'da gerçekleştirmek istediği siyaseti uygulama fırsatını sundu.

2. 5. 1. II. Friedrich'in Almanya'daki Faaliyetleri ve İmparatorluk Tacını Alması

Papa III. Honorius seçildikten hemen sonra II. Friedrich'in Haçlı seferi sözünü biran önce yerine getirmesi için ona baskı yapmaktaydı. II. Friedrich'in ise yeni bir Haçlı seferi gerçekleştirmek şöyle dursun öncelikle krallık ve imparatorluk topraklarında yapması gereken önemli işleri vardı. Bunları gerçekleştirmeden Doğu'ya gitmesi mümkün değildi.

II. Friedrich Almanya tacını aldıktan sonra Sicilya tacını oğlu Heinrich'e bırakacağına dair Papa III. Innocentius'a söz vermişti. Böylece krallık ve imparatorluk toprakları Papalığın uyguladığı temel politika doğrultusunda tek bir kişinin yönetimi altında birleşmeyecekti. Şimdi II. Friedrich bu konuda daha farklı düşüncelere sahipti. II. Friedrich oğlu VII. Heinrich'i Almanya'da imparator yapmak kendisi yeniden Sicilya Kralı olarak yönetimini devam ettirmek istiyordu. Fakat bu durum onun Papalığa verdiği söz ile çelişiyordu. II. Friedrich bu noktada planlarını uygulamak için Papa Honorius'u ikna etmenin yollarını aramaya başladı.

Mayıs 1218'de IV. Otto ölünce II. Friedrich'in Almanya'daki hâkimiyeti sağlamış oldu. Fakat bu durum onun için bir başka sorunu tekrar gündeme getirdi. Papa III. Honorius biran önce kendisinden Haçlı yeminini yerine getirmesini istiyordu. Papa II. Friedrich'i taç giymesi için Roma'ya davet etti. Böylece ondan Haçlı seferini gerçekleştirmesini de talep edecekti. Friedrich ise yanına çağırdığı oğlu VII. Heinrich'i Almanya'da imparator olarak seçtirmek için çabalamaktaydı. Papalık bu durum karşısında endişesini dile getirerek itirazda bulundu. II. Friedrich bunun üzerine Haçlı seferi sırasında ölmesi durumunda imparatorluk tacının geleceğini korumak, Papalığa verilen sözlerin garantisi ve Avrupa'da barışı sürdürmek için bu hamleyi gerçekleştirdiğini dile getirdi.²³⁸ Böylece Friedrich gerçekleştireceği Haçlı seferini olabildiğince ileri erteleyerek Almanya topraklarında istediği düzeni kurmak için çalışmalarını sürdürdü.

Haçlılar bu sırada 1218 yılında Dimyat'ı ele geçirmeyi başardılar. Papa III. Honorius ivedilikle II. Friedrich'in Haçlı yeminini yerine getirmesini istedi. II. Friedrich Haçlı seferini önce 1219'daki St. John sonra da Batı ayın takvimine göre 29 Eylül'de kutlanan bir başka bayram olan Michaelmas Bayramı'na erteledi. Sefer daha sonra Mart 1220 ve sonra Mayıs olarak değiştirildi. En sonunda da süresiz olarak ertelendi.²³⁹

II. Friedrich oğlu Heinrich'in adını tüm tüzük ve hibelerde kendi adıyla ilişkilendirdi ve ona Burgonya Hükümdarı ve Svabya Dükü unvanı verdi. Bununla birlikte Almanya topraklarındaki Alman prens ve din adamlarına geniş ayrıcalıklar tanıdı. 1220 yılında düzenlenen Frankfurt Meclisi'nde Prensler, Heinrich'i İmparatorları olarak seçtiler. Seçim esnasında II. Friedrich orada değildi. Kendisi gerçekleşen bu seçimden haberi olmadığı izlenimini vermek için böyle bir plana başvurmuştu.²⁴⁰ Bu durum II. Friedrich'in Papalığa karşı kazandığı bir zafer sayılırdı. Friedrich şimdi dolaylı şekilde hem Sicilya hem de Almanya topraklarını kendi yönetimi altında birleştirmeyi başarmıştı.

Papa III. Honorius'un II. Friedrich'in yaptığı hamleleri öngörmesine rağmen yapacak çok fazla bir şeyi yoktu. Papa'nın bu olaydan sonra arzu ettiği en önemli şey II.

²³⁸ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 158-159.

²³⁹ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 98.

²⁴⁰ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 51-52.

Friedrich'in Haçlı seferini biran önce gerçekleştirmesini sağlamaktı. III. Honorius böylelikle hem Papalığın Avrupa'daki otoritesini pekiştirecek hem de olası Kudüs'ün Haçlılarca zapt edilmesi kendi kişiliğini onurlu kılacaktı. II. Friedrich'in Haçlı seferi gerçekleştirme yemini aslında onun süreci lehine uzatarak Papalığa karşı kullandığı önemli bir koz olmuştu. Bu sayede kendisi krallık ve imparatorluk topraklarında yaptığı düzenlemelerin Papalık tarafından bir şekilde anlaşarak çözüleceğinin pekâlâ farkındaydı. Sonuç tam da düşündüğü gibi oldu.

Almanya'da yerine oğlu VII. Heinrich'i bırakan II. Friedrich şimdi Roma'ya gitmeye hazırdı. Bu sırada önünde duran tek engel kendisine muhalif olan Kuzey İtalya bölgesindeki Lombard şehirleriydi. Fakat bu sorun iki taraf arasında arabuluculuk görevi üstlenen Papalık tarafından çözülecekti. Zira Haçlı seferinin gerçekleşmesine her şeyden çok önem veren Papalık, Kuzey İtalya şehirleri ile II. Friedrich arasında uzlaşmacı olarak rol oynamaktan geri durmadı.

1212'den bu yana geçen sekiz yıl boyunca, İmparatorluk otoritesi İtalya'da askıdaydı. Aslında 1210'dan 1212'ye kadar olan süre dışında Almanya'nın dikkati yirmi yıldan fazla bir süredir monarşiye hak iddia eden rakip çekişmelerle oyalanmıştı ve İtalya Komünleri pratikte dış kontrolden bağımsız bırakılmıştı. Bu dönemde güçlerini artırmış ve sağlamlaştırmışlar, kendi güçlerine güven duymuşlar ve dışişlerin yürütülmesinde deneyim kazanmışlardı.²⁴¹

Papalık elçileri öncelikle Hohenstaufen yanlısı kasabaların desteğini elde etti. Ardından dikkatini Milano merkezli şehirler bloğuna çevirdi. Elçiler barışın sağlanmasını ana amaç olarak gördüler. Lombard kasabaları küçük savaşlarını sona erdirebilse, esirleri değiş tokuş edebilseler ve silahsız çözümü kabul etselerdi amaçlarına ulaşmış olacaktı. Aralık 1218'de Milano ve Cremona barış yaptı. Fakat II. Friedrich'in olaya bakış açısı onlardan farklıydı. Onun için Lombard sorunu sadece kasabalar arasında bir ateşkes meselesi değildi. Düzen ancak onun yüksek otoritesinin tanınmasıyla elde edilebilirdi. Çünkü o seçilmiş imparator olarak düzenin kaynağıydı. Fakat Lombardlar Friedrich'in sadece Almanya'da seçilmesi ve taç giyme töreni

²⁴¹ W. F. Butler, *The Lombard Communes: A History of the Republics of North Italy*, London 1906, s. 232.

gerçeğini kabul ettiler. 1219 ve 1220’de II. Friedrich’in niyetinden şüphelendiler. Yine de aleyhlerinde olan mali ya da politik bir talep tespit edemediler.²⁴²

II. Friedrich’in şu andaki önceliği Kuzey İtalya’dan ziyade Roma’da taç giymek ve 8 yıldır gitmediği Sicilya Krallığı’nı yeniden düzenlemektir. Bu yüzden Roma’ya olan yolculuğunda ve Papa ile olan görüşmelerinde yapıcı bir tavır benimsedi. Papa temsilcileri ile yaptığı görüşme sonucu iki taraf arasında kesin bir anlaşma yapılana kadar İtalya mülkleri Papalık tarafından yönetilecekti. Bununla birlikte Bologna’da III. Honorius’un elçileri kendinse neden Heinrich’in Papa’nın iradesine karşı gelerek İmparator olarak Almanya’da seçilmesine izin verdiğini sordu. Ayrıca II. Friedrich’e Papalığa krallık ve imparatorluk topraklarını ayrı tutma sözü verdiği tekrar hatırlatıldı ve neden Haçlı seferi yeminini geciktirdiği soruldu.²⁴³

II. Friedrich Kasım 1220’de Roma’ya ulaştığında Papa’ya karşı bir dizi vaatlerde bulundu. Sicilya’nın İmparatorluğa değil, Roma’ya olan bağımlılığını her zaman kabul ettiğini belirtti. Sicilya yönetimini ayrı bir bürokrasi ile sürdüreceğini ve bu toprakların babası tarafından İmparatorluğun bir parçası olarak ele geçirilmediği, annesi Norman Prensesi Constance’nin kalıtsal hakkı olarak zapt edildiğini söyledi.²⁴⁴ Papa III. Honorius Doğu’ya yapacağı Haçlı seferinin gerekliliği ve önemi karşısında II. Friedrich’in krallık ve imparatorlukta yaptığı düzenlemelere göz yumdu.

II. Friedrich 22 Kasım 1220 tarihinde gerçekleşen törenle birlikte St. Petrus Bazilikası’nda İmparator olarak taç giydi. Friedrich törende Papa’nın ayaklarını öptü ve selamının karşılığını almak için tıraşlı çenesini sundu. Papa’nın üzengisini tuttu ve şehrin içinden geçerek onun arkasından gitti. Taç giyme töreni esnasında Honorius’un sağ tarafında oturdu. II. Friedrich, İsa’nın vekilinin elinden Kutsal Roma İmparatorluğu’nun tacını aldı. Mücevher kaplı altın taç önce başına sonra da İmparatoriçesi Constance’ın başına yerleştirildi. II. Friedrich daha sonra Haçlı birkaç yıl içinde Papa IX. Gregorius olarak seçilecek olan Kardinal Ugolino’nun elinde aldı. Ağustos 1221’de Kutsal Topraklara yelken açmaya yemin etti.²⁴⁵

²⁴² Abulafia, *Frederick II*, s. 132-133.

²⁴³ Abulafia, *Frederick II*, s. 134-135.

²⁴⁴ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 106; Abulafia, *Frederick II*, s. 137.

²⁴⁵ Brett Edward Whalen, *The Two Powers; The Papacy, the Empire, and the Struggle for Sovereignty in the Thirteenth Century*, Philadelphia 2019, s. 9; Masson, *Frederick II*, s. 71-72; Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 57-58.

Friedrich gerçekleştirilen tören sonrası sapkınlara karşı bir dizi yeni yasalar çıkardı. Bununla birlikte kilisenin özgürlüğü garanti altına alındı. Din adamları laik mahkemelerin yetkisinden ve vergilendirmeden bağımsız ve v özgür olacaklardı.²⁴⁶ Friedrich'in Papalığa verdiği bu haklar aslında yeni sayılmazdı. Yani bu yeni yasalar ile birlikte Papalığa çok fazla bir ayrıcalık getirilmedi. Burada üzerinde durulması gereken şey II. Friedrich'in kiliseye göstermiş olduğu uyumdu. İki taraf arasında yaşanan tüm gelişmeleri birlikte ele aldığımızda Friedrich'in Papalığa vermiş olduğu tavizlerden çok kendi amacı doğrultusunda elde ettiği hakların çok daha fazla olduğu açıktır. II. Friedrich Papa III. Honorius'un ılımlı ve tavizkar yöneticiliğini lehinde kullanarak bu dönemde Papalığa karşı istediğini almış gibi görünüyor.

2. 5. 2. II. Friedrich'in Sicilya'ya Dönmesi ve Krallıkta Yaptığı Düzenlemeler

II. Friedrich Roma'da taç töreni gerçekleştikten hemen sonra Sicilya'ya geri döndü. Bu süre zarfında krallık topraklarından 8 yıl kadar uzak kalmıştı. Bu yüzden biran evvel dönüp krallığını düzenlemeyi tasarlıyordu. Sicilya soylularının birçoğu ve din adamları taç giyme töreni sırasında ona olan bağlılıklarını göstermek için Roma'ya gelmişlerdi. II. Friedrich artık 26 yaşındaydı. Yetenekli bir diplomat ve devlet adamı olduğunu kanıtlamıştı. II. Friedrich Sicilya'ya; eşi, Salzalı Hermann, Palermo Başpiskoposu Berard ve kendisine yeni katılan Beneventolu Roffredo ile küçük bir mahrem eşliğinde geldi. Kral ve mahiyetindekiler 15 Aralık'ta Capua'ya ulaştılar.²⁴⁷

II. Friedrich, 1220'de Capua'da büyük bir meclis düzenledi ve bir dizi yasa çıkardı. Bu yasaların çoğu yeni olmayıp temelde eski Norman ölçütlerine göre düzenlendi. Friedrich 1189'da ölen II. William'dan sonra verilen tüm ayrıcalıkların incelenmesini talep etti. Meşru olan ayrıcalıklar onaylanacaktı. Yani Friedrich'in istediği intikam değil adaletti. Kanunda belirlenen tarih aralığında herhangi bir belge sunmayan baronlar talep ettikleri hakları otomatik olarak kaybedeceklerdi.²⁴⁸

Capua'da çıkarılan kanunların en önemlisi "Ayrıcalıklar Yasasıydı." Bununla birlikte son otuz yılda vasalları tarafından yapılan tüm kaleler ve müstahkem yerler ya krala teslim edilecek ya da yıkılacaktı. Tahkimat hakkı bir kraliyet ayrıcalığıydı. Vasalların

²⁴⁶ Abulafia, *Frederick II*, s. 138; Masson, *Frederick II*, s. 72.

²⁴⁷ Masson, *Frederick II*, s. 77-78.

²⁴⁸ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 61; Barber, *The Two Cities*, s. 231-232; David Abulafia, "The Kingdom of Sicily under the Hohenstaufen and Angevins", *Cambridge Medieval History*, V. V (1198-1300), (Ed. David Abulafia) Cambridge 2008, s. 502.

kendi topraklarında bile kaleler inşa etmeleri yasaktı. Dolayısıyla Friedrich tarafından çıkarılan bu yasa aslında eski bir kraliyet hakkının yeniden öne sürülmesinden ibaretti. Capua Meclisi, II. Friedrich'in gelecekteki prosedürü için yasal bir temel oluşturdu. İmparatorun bu operasyonları bizzat yürütecek zamanı yoktu. Çünkü aynı anda yapması gereken birçok önemli işi vardı. Bu yüzden bu işi gerçekleştirmeleri için güvendiği kişileri görevlendirdi. Örneğin; bir zamanlar Papa III. Innocentius'a rehin verilmiş ve daha sonra kardeşi Richard'ın elinde bulunan Sora arazisi ile Sorella Kalesi diğer kaleler gibi II. Friedrich adına geri alındı.²⁴⁹

Friedrich hakkı olan krallık mülkiyetinin çocukluk döneminde çevresini saran din adamları ve baronlar tarafından gasp edildiğinin farkındaydı. O şimdi harekete geçmek için yıllarca sabırla doğru zamanı bekledi. Yeterli gücü elde ettiğinde ise eyleme geçerek hakkı olan mülk ve arazileri kontrolü altına almayı başardı. Diğer taraftan bu hamle ile kendisine meydan okuyabilecek olan din adamları ile baronların gücünü de kırmış oldu.

Capua'da ilan edilen yasalar yalnızca arazilerin mevcut kullanım sürelerini düzenlemekle kalmadı. Aynı zamanda gelecekte İmparator tarafından kontrol edilmelerini de sağladı. Toprak sahipleri imparatorun izni olmadan ne evlenebilirler ne de çocukları arazileri doğrudan miras alabilirlerdi. Böylece bu hüküm II. Friedrich'e arazilerin sürekli olarak geri alınması olasılığını ve yalnızca gerçek hak sahibi üzerinde değil aynı zamanda gelecekte imparator tarafından kontrol edilmelerini de sağlama imkânını verdi.²⁵⁰

Norman yönetiminin II. Friedrich tarafından canlandırılan bir başka yasası da kentsel özerkliğin bastırılmasıydı. Apulia ve Campania bölgeleri Norman gayrimeşru Kral Tancred'ın zamanından itibaren büyük ayrıcalıklar elde etmişlerdi. Bu bölgeler Lombard şehirlerinin bağımsızlığına sahip olmasalar da kendi hükümetlerini veya yöneticilerini seçebiliyorlardı. Dedeleri II. Roger ve Friedrich Barbarossa ruhuyla hareket eden II. Friedrich atamaların bundan böyle kral tarafından yapılacağını bildirdi. Bu bölgeler böylece kraliyet adalet ve vergilendirme sistemine yeniden entegre edildi. Ayrıca Cenevizlilerin Ada'daki özel statülerine son verildi. Çünkü Cenevizliler adada sahip oldukları liman ve gümrüklerde kendi vergi sistemlerini

²⁴⁹ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 164; Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 115-116.

²⁵⁰ Masson, *Frederick II*, s. 80.

özgürce işletmişler, krallık için hiçbir gelir elde etmemişler ve basitçe kolonilerinin krallıktaki işletme maliyetlerini karşılamışlardı.²⁵¹ Friedrich çocukluk döneminde Cenevizlilerin Ada'daki çoğu yeri gasp ettiğini ve buraları acımasızca sömürdüklerini çok iyi biliyordu. Bu yüzden Cenevizlilere karşı uyguladığı eylemlerinin temelinde bu hatıraların neden olduğu acımasız izler vardı. Sicilya'daki otoritesini artık sağlamlaştırmış olan II. Friedrich, yıllardır krallık topraklarında meydana gelen iç çatışmalardan yararlanarak büyük kazanım ve ayrıcalıklar elde eden Cenevizlileri sonunda bertaraf etmeyi başaracaktı.

II. Friedrich Cenevizlilerin ayrıcalıklarını kaldırarak Pisalılar ile eşit şekilde muamele etti. Bu durum doğal olarak Pisalılar tarafından olumlu karşılandı. Onlar II. Friedrich'e iktidarı boyunca sadık kaldılar. Friedrich, İtalyan kıyısındaki feodal baronların gücünü kırmış ve ulusal savunmasını güçlendirmişti. Denizcilik işlerinde de buna uygun önlemler aldı. İtalyan deniz cumhuriyetlerinin yerine kendi deniz filo gücünün oluşturmak için harekete geçen Friedrich, "Ayrıcalıklar Yasası" gereği belirli bölgelere denizci sağlama yükümlülüğü ve gemi inşası için kereste tedarik etme görevini oluşturan eski bir Norman yönetmeliğini uygulamaya koydu.²⁵²

İmparator vakit kaybetmeden devlet rıhtımları ve tersaneler inşa ettirdi. Fakat bunların yapımı zaman alacağı için ilk filosunu kiralayarak ve satın alarak oluşturdu. Bununla birlikte Friedrich gemi inşası konusunda tüm sınırlarını zorlamış olmalı. Çünkü 1221'de iki önemli filo, Haçlı ordusuna yardım etmek için Mısır'a yelken açtı. Niyeti 1225'e kadar elli gemi ve yüz kadırgayı denize hazır hale getirmektir. Yavaş yavaş güçlü bir ticaret filosu ve güçlü bir savaş filosu yarattı. Bu donanma ona İtalyan seferlerinde cesurca hizmet etti ve ona pek çok zafer getirdi. Onun döneminde tarihte ilk kez bir Roma-Germen İmparatorluk filosu Tiren, Ege ve İyon denizlerinde yelken açtı ve tüccarlar ilk kez imparatorluk kartalı bayrağı altında Suriye, Mısır ve Tunus'ta ticaret yaptılar. Bu gemilerden birinin adı "Aquila" iken bir diğerrinin adı "yarı dünya" anlamına gelen "Nisfu'd Dünya" idi.²⁵³

Yeni yasaların genel etkisi Sicilya Krallığı'nı Avrupa'nın en zengin ve en müreffeh yerinden biri yapan Norman yönetim sistemine geri dönüş sağlamaktı. Normanlar ele

²⁵¹ Abulafia, *Frederick II*, s. 142-143.

²⁵² Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 123-124.

²⁵³ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 124-125.

geçirdikleri bölgelere hazır bir yabancı yönetim tarzını dayatmaya çalışmadılar. Onlar pratik bir sağduyuyla Bizans, Lombard ve Müslüman sistemlerinin karışımında bulduklarının en iyisini aldılar. Friedrich de aynı şekilde yeni bir sistem oluşturmaya çalışmadı. Zaten var olan eski Norman yasalarını en iyi şekilde uygulamaya koydu.²⁵⁴

II. Friedrich 1221 yılı baharında Messina'ya geldi. Burada bir dizi kararnameler yayınladı. Kumar ve küfürle ilgili düzenlemeler içeren yasalar ortaya koydu. Bununla birlikte hayat kadınları ve Yahudilerle ilgili iki yasa yayınladı. Buna göre her ikisi de kendine özgü giysiler giyecekti. Erkek Yahudiler sakallarını uzatmak zorundaydı. Hayat kadınları şehir surlarının dışında yaşayacaklardı fakat kasabaları ziyaret edebilirlerdi. Ayrıca haftada bir gün hamama kabul edilebileceklerdi. Friedrich'in düşüncesine göre Yahudiler ile hayat kadınları içinde yaşadıkları Hristiyan toplumunu kirletmekle tehdit ettikleri için görünür hale gelmeli ve toplumun geri kalanıyla özgür temasları üzerindeki kısıtlamalar olmalıydı. Böylece toplumun ahlaki sağlığının korunması sağlanacaktı.²⁵⁵ Bu kanunlar ile birlikte aslında 1215 yılında gerçekleştirilen Dördüncü Lateran Konsili'nde yayınlanan dini yasaklar tekrar edilmişti. II. Friedrich'in ortaya koyduğu bu yasalar bize onun Hristiyanlık dinine olan saygı ve bağlılığını göstermesi bakımından iyi bir örnek teşkil etmektedir.

II. Friedrich'in çözmesi gereken bir başka konu Sarazen olarak adlandırılan Müslümanlardı. Norman II. William'dan sonra Sicilya'da başlayan iktidar mücadelesi sırasında Müslümanların isyanı sık sık yönetimi zor durumda bırakmıştı. Üstelik çocukluğu döneminde Müslümanlar II. Friedrich'e karşı Annweilerli Markward'ı desteklemişlerdi. Müslümanların giriştiği isyan faaliyetlerinin arka planını düşündüğümüzde onların Normanlar döneminde krallıkta ne kadar etkin olduklarını hatırlamak gerekir. Üstelik Sicilya'da yıllardır "convivencia'yı"²⁵⁶ benimsemiş olan Müslümanlar şimdi yaşadıkları yerlerden sürülerek Ada'daki güçleri kırılmış haldeydiler. Bu durum doğal olarak Müslümanların iktidara olan öfkelerini gerçekleştirdikleri isyanlarla pekiştirdi.

XIII. yüzyılın başlarında Müslümanlar esas olarak Sicilya'nın batısında, Monreale ve Girgenti ile sahil arasındaki alanlarla sınırlı bir bölgede yaşıyorlardı. Müslümanlar bu

²⁵⁴ Masson, *Frederick II*, s. 81-82.

²⁵⁵ Abulafia, *Frederick II*, s. 143.

²⁵⁶ Terim anlamı olarak barışçıl bir şekilde birlikte ve bir arada yaşamak anlamında kullanılan İspanyolca bir ifade.

bölgelerde dini otoritelere ve merkezi yönetime karşı sürekli savaş halindeydiler. Hatta burada kendi paralarını bile bastılar. 1219'da Girgenti Müslümanlar için bir sığınak ve direniş odağı haline gelmişti. Bu şartlar altında II. Friedrich Capua politikasını sürdüremezdi. Müslümanlara karşı alınması gereken iki önemli tedbir vardı: Sicilya'daki Müslüman kalelerini ele geçirmek ve Kuzey Afrika'dan gelen yardımları kesmek.²⁵⁷

1222 yılında Friedrich Müslümanlara karşı savaş başlattı. Bir dağ kalesi olan Giato'yu saran imparatorluk ordusu yaklaşık üç ay süren kuşatma sonrası burada bulunan Müslümanların lideri Emir İbn Abbad'ı ele geçirmeyi başardı. İbn Abbad ve oğulları bir hafta içinde idam edildi. Ancak Ada'daki üstünlük mücadelesi 1222 yılı sonbaharında da devam etti. İddiaya göre emirin kızı veya damadı Entella'daki imparatorluk birliklerine saldırarak kanlı bir intikam aldı. Giato dağ kalesi kışın tekrar Müslümanların eline geçti. İmparatorluk garnizonu katledildi. Friedrich'in Ada'da yokluğunda komuta eden Maltalı Amiral Heinrich, savunma zayıflığından dolayı adalete teslim edildi. Sicilya'nın her olayında son derece hassas olan İmparator, amirali görevinden aldı ve Malta Adası'ndaki mallarına el koydu.²⁵⁸

II. Friedrich Sicilya'daki Müslümanlara gelen dış yardımı engellemek için Tunus kıyısındaki Jerba Adası'na gemiler gönderdi. Bu Ada bir korsan yuvasıydı. Bununla birlikte burası bereketli topraklara sahipti. Adadaki Yahudiler burada çivitotu, hurma ve yarı lüks gıda maddeleri üretiyorlardı. Friedrich onlardan yararlanmak için bir kısmını Sicilya'ya çağırdı. Friedrich asıl sorunun Müslümanların batı Sicilya tepeleri boyunca geniş dağılımında yattığını fark etmeye başladı. Bu nedenle onları Apulia bölgesinde bulunan Lucera bölgesinde yaşamaya mecbur etti. Lucera alçak kırsal kesimde bulunan eski bir Bizans yerleşimiydi. Friedrich Lucera'ya yerleştirilen Müslümanların dini uygulamalarına karışmadı.²⁵⁹

Friedrich Lucera'ya naklettiği Müslümanlardan yararlanmayı ihmal etmedi. Onlardan kendisi adına savaşmak üzere yaklaşık yirmi bin askerlik bir ordu kurdu. Lucera'daki bir katedral camiye çevrildi. Şehirdeki Hristiyan nüfus boşaltıldı.²⁶⁰ Böylece II.

²⁵⁷ Abulafia, *Frederick II*, s. 144-145.

²⁵⁸ Horst, *Der Sultan von Lucera*, s. 45-46.

²⁵⁹ Abulafia, *Frederick II*, s. 146-147.

²⁶⁰ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 63-64.

Friedrich Sicilya'da Krallığı'na karşı sürekli tehdit oluşturan Müslümanlardan şimdi kendisi için savaşan bir topluluk elde etmeyi başardı.

II. Friedrich bir yandan krallıktaki önemli işleri düzenlerken diğer taraftan sarayında çeşitli yerlerden gelen önemli kişileri konuk ediyordu. Ünlü St. Francis de II. Friedrich'i ziyaret edenler arasındaydı. St. Francis İmparator'un geçici olarak kaldığı Bari'ye geldi. İmparatorun mahkemesinin kusurlarına karşı bir kınama vaazı verdi. Ahlaksızlık günahını özellikle kınadı. İmparator azarlamayı iyi bir mizahla karşıladı fakat azizin çileciliği konusunda kendini tatmin etmeye kararlıydı. Francis bu nedenle akşam yemeğine davet edildi ve ardından geceyi geçirmek için bir yatak odasına götürüldü. Gece yarısı hafif erdemli ama olağanüstü çekici bir kadın St. Francis'in odasına sokuldu. Bu kadın onu kutsallık kaidesinden aşağıya inmeye ikna etmek için mesleğinin tüm inceliklerini uygulamaya başladı. Fakat St. Francis ona teslim olmadı ve kadın odadan çıkarak uzaklaştı. Saraylılarla birlikte sahneye duvardaki uygun aralıktan tanık olan II. Friedrich bu kanıtla tamamen ikna oldu. II. Friedrich şüpheciliği ve düzenlediği şaka için Francis'ten özür diledi. Azizle birlikte manevi tartışmalarla birkaç saat geçirdi.²⁶¹

Friedrich 1224 yılında Cenevizli ve Pisalı tüccarları Sicilya mısır ticareti tekellerinden mahrum etmek amacıyla tüm gıda maddelerinin ihracatını yasakladı. Bu yüzden fiyatlar dibe vurdu. İmparator büyük hisse senetleri satın aldı ve yabancı tüccarların yalnızca kraliyetten satın almalarına izin veren yeni bir kanun getirdi. Böylece krallık ciddi bir kar elde etti. Ayrıca krallıkta yeni bir gümüş madeni para bastırıldı.²⁶² II. Friedrich krallıkta uyguladığı başarılı yönetimle birlikte Sicilya'da büyük bir finansal iyileşme meydana getirmiş oldu. Ayrıca 1224 yılında ihracata getirdiği yasağın aslında yakın zamanda çıkmayı düşündüğü Haçlı seferi için toplayacağı büyük orduyu erzak sıkıntısı çözmek adına yapıldığı muhtemel görünüyor.

2. 5. 3. İmparator II. Friedrich ile Papa III. Honorius'un Haçlı Seferberliği

İmparator Roma'daki taç giyme töreninde Papa III. Honorius'a gelecek Ağustos ayında Haçlı seferine çıkacağına dair yeniden söz vermişti. Fakat aradan geçen zamanda Friedrich hala bu sözünü yerine getirmemişti. Daha önce belirttiğimiz üzere

²⁶¹ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 65.

²⁶² Masson, *Frederick II*, s. 97-98.

Haçlılar 1218 yılında Dimyat'ı ele geçirmeyi başarmışlardı. Fakat kendileri için durum kritik bir hal almıştı. Acilen yardıma ve desteğe ihtiyaç duyuyorlardı.

8 Eylül 1221'de Dimyat'ın yeniden Müslümanlarca fethedilmesinin bedeli Papa III. Honorius tarafından II. Friedrich'e kesildi. Papa: "*Beş yıldır diye yazdı. İnsanlar sizin Haçlı seferinizi bekliyordu. Şimdi Mısır'daki felaketlerin tüm suçunu Papa'ya atıyorlar ve bu sebepsiz değil. Gecikmelerinizi onaylamakta çok kolay davrandık. Görevinizi hala ihmal ederseniz sizi daha fazla bağışlamayacağız. Hristiyan dünyasının karşısında sizi aforoz edeceğiz. O halde bilge bir adam ve Katolik bir Prens gibi dikkatli ol!*" dedi.²⁶³ Papa ile İmparator 1222 yılı baharında Veroli'de bir görüşme gerçekleştirdiler. Kasım ayında Verona'da prenslerin ve piskoposların katılacağı genel bir kongre düzenlemeye karar verdiler. Bu sırada II. Friedrich Sicilya'da Müslümanlara karşı savaşmak için biraz daha vakit kazandı. Bu sırada İmparatoriçe Constance öldü.²⁶⁴ Papa Honorius ile Friedrich Mart 1223'de bu defa Ferentino'da bir araya geldi. İmparator burada yeminini yerine getirmekten kendisini alıkoyan çeşitli nedenleri açıkladı. Haçlı seferi için 2 yıl daha süre istedi. Papa bu teklifi kabul etti.²⁶⁵

Akka Kralı Brienneli Jean 1222 yılında hem kızı olan genç kraliçeye uygun bir eş aramak hem de krallığına yardım bulmak için Avrupa'ya doğru yola çıktı. Brienneli Jean Roma'da bulunduğu sırada Alman Şövalye Tarikatı Üstadı Salzalı Hermann da oradaydı. Salza burada Jean'a Kraliçe Yolande ile İmparatorun evlenebileceği fikrini ileri sürdü. Papa İmparator II. Friedrich'in evlilik sayesinde sürekli ertelediği Haçlı seferini gerçekleştireceğini düşünerek bu fikre destek oldu. Jean da bu teklifi kabul etti. Böylece 9 Kasım 1225'te Brindisi'de İmparator II. Friedrich ile Yolande'nin nikâhı kıyıldı. Friedrich 15 Ağustos 1227 tarihinde sefere çıkacağını bildirdi.²⁶⁶

2. 6. Papa IX. Gregorius Döneminde Yaşanan Gelişmeler

Papa III. Honorius 18 Mart 1227'de öldü. Yerine Papa olarak IX. Gregorius adıyla Ostialı Kardinal Ugolino seçildi. Ugolino III. Innocentius'un yeğeniydi. Kilise hukuku konusunda büyük bir eğitime sahipti. Gururlu ve enerjik bir yapısı vardı. Adını selefi VII. Gregorius'un İmparator IV. Heinrich'i bizzat ayağına getirdiği olaydan

²⁶³ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 68.

²⁶⁴ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 165.

²⁶⁵ Abulafia, *Frederick II*, s. 149.

²⁶⁶ Ergun Üstün, *Lusignanlar Döneminde Kıbrıs Adası (1192-1489)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, SBE, Nevşehir 2017, s. 44-45.

etkilenererek almıştı.²⁶⁷ Papa IX. Gregorius'un III. Honorius kadar sabırlı ve hoşgörülü bir yapısı yoktu. Onun düşüncesine göre Papalık ile İmparatorluk arasındaki işbirliği imparatorun papaya tabi olması anlamına geliyordu.

2. 6. 1. II. Friedrich'in Papa IX. Gregorius Tarafından Aforoz Edilmesi

Papa IX. Gregorius, İmparator II. Friedrich'e yazdığı ilk mektupta: "*Kendinizi size karşı harekete geçmek zorunda kalacağım bir duruma sokmayın, söz verildiği gibi Haçlı seferine çıkın, yoksa.*" diye İmparatoru açıkça aforoz etme tehdidinde bulundu. Papa, İmparator'un vaat edilen zamanda ayrılmayacağını varsayıyordu. Ancak 1227 yazında II. Friedrich'in planları iyi ilerliyordu. Haçlı seferi yavaş yavaş geniş bir taraftar topladı. Alman şövalyeleri, Friedrich tarafından maaşı ödenen paralı askerler ve hacılar İmparator'un onları Kutsal Topraklara ücretsiz olarak götüreceği Apulia'da toplanıyorlardı. Thüringen Landgrave'i Ludwig de birkaç yüz süvari ile Apulia'ya gelmişti.²⁶⁸

Haçlı seferi için Apulia'ya gelenlerin sayısı oldukça fazlaydı. Bu durum bölgede yiyecek stokunun hızla azalmasına neden oldu. Fakat asıl tehlike bu değildi. Sefer için belirlenen tarih pek mantıklı bir seçim değildi. Apulia'nın kavurucu yaz gününde aniden büyük bir salgın patlak verdi ve her yere yayıldı. Yüzlerce Haçlı salgından dolayı can verdi. Pek çoğu ise toplama kamplarından kaçtı. Bu durumu daha da kötüleştirdi. Sahip oldukları enfeksiyon haç yolları boyunca ve son gelenlerin biniş limanı olan Brindisi'ye giderken konakladıkları kasabalara taşınmış oldu.²⁶⁹

Sicilya'dan Brindisi'ye varan II. Friedrich salgının büyüklüğünü görünce birliklerini hareket ettirmek için acele etti. 9 Eylül 1227'de Haçlı seferi için yola çıktı. Bu sırada Thüringen Landgrave'i ve Ausburg piskoposu salgından dolayı öldü. İmparatorun kendisi de salgına yakalandı ve ateşlendi. Yolculuğa dayanacak gücü kalmamıştı. Yanında bulunan İmparatorluğun ve Doğu'nun soyluları onu seferi ertelemeye çağırdılar. Böylece İmparator seferin başkomutanlığını Limburg Dükü'ne bırakarak Otranto'ya döndü. Limburg Dükü ile birlikte Salzalı Hermann ile Kudüs Patriği Gerold toplamda yirmi kadirge ile Kudüs'e doğru denize açıldılar.²⁷⁰

²⁶⁷ Masson, *Frederick II*, s. 114.

²⁶⁸ Abulafia, *Frederick II*, s. 165.

²⁶⁹ Masson, *Frederick II*, s. 115.

²⁷⁰ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 169-170; Masson, *Frederick II*, s. 115-116.

İmparator bir kez daha Haçlı yeminini tutmamış ve ertelemişti. Seferi ertelemesinin arkasında yatan nedenlerin doğruluğunda şüphe yoktu fakat Haçlı yeminini verdiği tarihten itibaren on yılı aşkın bir sürenin geçtiği de unutulmamalıdır. Üstelik şimdi Papalık makamında bulunan IX. Gregorius'un III. Honorius gibi tolerans sahibi bir yapıda olmadığı da açıktı. Kaldı ki Papa Gregorius İmparatora hitaben yazdığı ilk mektubunda eğer Haçlı seferi için bir aksilik yaşanırsa bunun gereğini yapacağını kendisine belirtmişti.

İmparator II. Friedrich yaşanan salgın nedeniyle oluşan mağduriyetini açıklamak için derhal elçilerini Papa'ya yolladı. Papa IX. Gregorius'un yaşananlara karşı üslubu çok sert oldu. İmparatorun elçilerini dinleme gereği bile duymadı. Kardinal ve piskoposları toplayarak bir konuşma gerçekleştirdi. Papa konuşmasında; *"Kilise II. Friedrich'i sanki annesinin rahminden almış, onu göğsünden beslemiş, omuzlarında taşımıştı. Canını almak isteyenlerden onu sık sık kurtarmıştı. Ona kral ve imparator unvanı vermişti. Üstelik kendisi Almanya'da kral olur olmaz Kutsal Makam tarafından bilinmeyen, teşvik edilmeden Haç aldı ve Kutsal topraklara gitmek için yemin etti. Hatta belirlenen zamanda yola çıkmadıkları takdirde kendisinin ve diğer tüm Haçlıların aforoz edilmesini talep etti. Ama o tüm vaatleri bozan, Tanrı korkusunu ayaklar altına alan, Mesih İsa'ya olan tüm saygıyı küçümseyen, Kilisenin kınamalarını küçümseyen, Hristiyan ordusunu terk eden... Kendi krallığının lükslerine ve alışılmış zevklerine çekildi. Suçunu bedensel hastalık gibi anlamsız bahanelerle hafifletmeye çalıştı... Tanrı'nın halkına böyle bir yıkıma neden olan İmparator Friedrich'in aforoz edildiğini ilan ediyoruz. Bu aforozumuzu krallıkta yayınlamanızı emrediyoruz. Bunula birlikte kendi utancını göreceğine ve annesinin merhametine geri döneceğine güveniyoruz."* İmparatoru aldatici ve yalancı olarak damgalayan bu hitap bir mektupta somutlaştırıldı ve Avrupa'nın ileri gelenleri arasında yayıldı.²⁷¹

İmparator II. Friedrich, Papa IX. Gregorius tarafından aforoz edildiği haberini sakinlikle karşıladı. Kendisinin onurlu bir değişiklik olarak atanabilecek herhangi bir Kilise kefareatine girmeye hazır olduğunu belirtti. Bunula birlikte bir sonraki Mayıs ayında denize açılma sözünü yeniledi. Papa Gregorius'un verdiği yasağa gerekli kefaretin yerine getirilmesi üzerine her zaman iptal edilen, tembel Haçlıların maruz

²⁷¹ Abulafia, *Frederick II*, s. 166-167; Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 175-176; Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 79-82.

kaldığı olağan resmi Kilise cezası olarak baktı.²⁷² Fakat II. Friedrich bu hislerinde yanıliyordu.

II. Friedrich daha sonra Avrupa prens ve krallarına bir mektup yollayarak Papa'nın kendisine yönettiği suçlamalara cevap vermeyi uygun gördü: *“Bunu söylemek istemiyoruz ama umutlarımız aldatıldı. Emrin kalesi olan Roma İmparatorluğu, kendi babaları tarafından saldırıya uğruyor. Bir düşman bize saldıracaksa, kılıcı tutmalıyız; ama Mesih'in Vekili bize karşı ayağa kalktığında, kutsanmış Aziz Petrus'a duyduğumuz saygı şaşkınlık içinde duraklamamıza neden oluyor. Aldığımız provokasyonları tüm dünya duysun. Papalık, kendisine gönderdiğimiz elçilere adil davranmadı. Her şeyi açıklamaya hazırdılar ama onları pek dinlemedi. Elçilerimiz tarafından yapılan savunmadan önce Konsey öne sürmesi gereken şeyi duymadan bir sonuca varmıştır. Bütün bunları tüm dünyaya duyurmak istiyoruz; her şeye rağmen Mesih'in hizmetinden vazgeçmeyeceğiz.”*²⁷³

IX. Gregorius'un II. Friedrich'e karşı olan sert ve acımasız tutumunun altında yatan gerçek neden belli ki İmparator'un yaşanan salgın nedeniyle Haçlı seferini bir kez daha ertelemesi değildi. Çünkü Papa, Friedrich'in seferini neden yarıda bıraktığını en az onun kadar iyi biliyordu. Fakat gerçekleri görmek ve duymak istemiyordu. Muhtemelen kafasında Friedrich ve özellikle Sicilya için çok daha farklı planları olan Papa IX. Gregorius bu sebeple Friedrich'in elçilerini dinleme nezaketinde bile bulunmadı. O gerçekleri değil bildiğini okumak istiyordu. IX. Gregorius adını esinlendiği VII. Gregorius ile Papa III. Innocentius'un yaptığı gibi Kilisenin mutlak üstünlüğünü tüm kral ve imparatorlara özellikle de II. Friedrich'e kabul ettirmek istiyordu.

Papa IX. Gregorius İmparator'un Otranto'da durmaya karar verdiği günden bir hafta geçmeden Lombard Kardinale seçimine aday gösterdi. Daha sonra konuyu Sicilya'ya getirdi. İmparatorun Papalık tımarı olan Sicilya Kilisesi'ni köleleştirdiği, baronların sürgüne gönderilmesi ve bazılarının tamamen yanlış olduğu kanıtlanabilecek bir dizi temelsiz suçlamalarda bulundu. Papa şimdi aforozu kaldırmak için ondan Sicilya'daki Papalık vesayetini kabul etmesi koşulunu ortaya sundu. Fakat Friedrich'in bunu kabul etmesi mümkün değildi. IX. Gregorius'un amacı belli ki Batı'da İmparator için birçok

²⁷² Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 173.

²⁷³ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 83.

sorun çıkarmak ve böylece onu Mayıs'ta verdiği Haçlı sözünü tutmasına engel olmaktı. Böylece Papa'nın Sicilya tımarını talebi ya da II. Friedrich'i görevinden azletmesi kamuoyunca makul karşılanacaktı. Bu sırada Friedrich, Lombard Kardinallerini atayan Papa'nın ihlalini tartışmak üzere Alman prenslerini Ravenna'da düzenlenecek bir toplantıya çağırdı. Fakat Lombardlar Papa'nın kıskırtmasıyla yolu kapama tehdidinde bulununca İmparator bu planından vazgeçmek zorunda kaldı.²⁷⁴

Friedrich İngiltere Kralı III. Henry'ye Papalığın İngiltere'de geçmişte yaptığı haksız eylemleri de içeren bir mektup gönderdi. *“Geçmişten uyarı alın. Papa'nın haksız yasaklaması Toulouse Kontu ve diğer nice prensleri köleliğe düşürmedi mi? III. Innocentius, soylu İngiltere baronlarını kilisenin düşmanı John'a karşı ayaklanmaya zorlamadı mı? Fakat aşağılanmış kral, krallığını Roma'nın makamına tabi tutar tutmaz o baronları utanç ve ölüme terk etti. Roma'nın yolu böyledir. Açgözlü ve kan emici sıfatı, yağ ve bal kadar yumuşak sözcüklerin altında yatar. Roma Kilisesi bir sülük gibidir. Kendine annem ve bakıcım diyor. Tüm davranışları üvey anneliktir. Onun elçileri, Tanrı sözünün tohumunu ekmek için değil, para sızdırmak, ekmediklerini biçmek için tam yasaklama ve aforoz etme yetkileriyle tüm toprakları dolaşıyor... Yoksulluk ve sadelik üzerine kurulu ilkel Kilise, sayısız Aziz ortaya çıkardı. O, Rabbimiz İsa Mesih tarafından atılan temelden başka bir temele dayanmıyordu. Romalılar şimdi zenginlik içinde yuvarlanıyorlar. Kilisenin duvarlarının temele kadar yıkılmış olması ve mutlak bir yıkımla tehdit etmesi ne kadar şaşırtıcı.”*²⁷⁵

II. Friedrich'in bu mektubu Papalık Devleti'nin durumunu baştan sona özetleyen haklı eleştirilerle dolu bir belgeydi. Zaten tarihte birçok papa tarafından gerçekleştirilmeye çalışılan düzenlemelerle Kilisede meydana gelen yozlaşmaların önüne geçilmeye çalışılmadı mı? Kaldı ki önümüzdeki birkaç yüzyıl sonra Kilisenin Avrupa'da sahip olduğu haksız güç ve otoritesinin bir sonucu olarak Reform hareketi başlayacaktı. Daha sonra da onun açtığı yolun ötesinde Rönesans ile birlikte Avrupa kendini Orta Çağ karanlığına mahkûm eden bu anlayıştan kurtulmayı başaracaktı.

Papa IX. Gregorius'un umursadığı şey gecikmiş Haçlı seferi değildi. O sadece İmparator'un itibarsızlığını ve yenilgisini kuşatma arzusuyla doluydu. II. Friedrich'i aforoz edip iki taraf arasındaki olayları tırmandırmaya yönelik adımlar atıyordu.

²⁷⁴ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 171,173-174.

²⁷⁵ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 84.

Böylece Haçlı seferine çıkmasını imkânsız hale getirerek İmparatoru itibarsızlaştırmaya çalışıyordu. Papa IX. Gregorius, II. Friedrich'in Roma Katolik Kilisesi'ne karşı meydan okuyup gücünü kırdığını ve böylece hukuk devletinin temellerini attığını kavramıştı. Papa'nın İmparatora karşı uzlaşmazlığının ve nefretinin arkasında Sicilya'da temellenen hukuki üstünlük anlayışına dayalı bir devletin varlığını anlaması yatmaktaydı.²⁷⁶

Papa IX. Gregorius, Kutsal Perşembe²⁷⁷ günü II. Friedrich'e karşı yasağın tekrarladı. Fakat Friedrich'in desteğini kazanan Roma soyluları halkı Papa'ya karşı kışkırttı. Paskalya günü ayin sırasında halk Papa'yı topa tuttu ve IX. Gregorius kendini kurtarmak için Roma'dan ayrılarak Viterbo'ya kaçtı.²⁷⁸ Fakat II. Friedrich'e olan tutumunu değiştirmeden çalışmalarına devam etti.

İmparator Papa'nın kendisine karşı aldığı tavrı anlatmaya devam etti. Senato ve Roma halkı mahkeme yargıcı Beneventolu Roffredo'dan II. Friedrich'in yolladığı mektubu alenen okumasını istedi. İmparatorun yayınladığı mektupların amacı gerçeklere geri dönmektir. Aforozun haksız olduğunu iddia etmiyordu. Bunun sadece Haçlı seferi yeminini yerine getirmediği için yapıldığını vurguladı. Papalık kasıtlı olarak konuyu karartıyordu. Papa şimdi İmparatora düşman olan Milanoluları yanına çekmiş ve Friedrich'e karşı silahlanmalarını emretmişti. Bununla birlikte Sicilya'da krala karşı ayaklanma çıkarmaya başlamıştı. Sicilyalı din adamlarının yeni hazırlıklarında İmparatora herhangi bir şekilde yardım etmesini yasakladığı ve Papalığa itaat etmezse II. Friedrich'in tebaasının bağlılık yeminlerinden kurtarmakla tehdit etmişti.²⁷⁹

IX. Gregorius, II. Friedrich'in olası bir Haçlı seferine çıkarak başarılı olmasının Papalığa ciddi şekilde zarar vereceğinin çok iyi farkındaydı. Bu yüzden İmparatorun Haçlı seferi başarısızlığı için elinden geleni yaptı. Bu durum oldukça tuhaf görünmüyor mu? Normalde Papalık Haçlı seferi için kralları ve halkı teşvik edip tüm organizasyonu yürütür. Şimdi karşılaştığımız şey ise Papa'nın Haçlı seferine çıkmak isteyen bir İmparatoru Kutsal Topraklara giden yoldan alıkoymak istemesi! Papalık için tek bir doğru yoktu. O sadece çıkarları doğrultusunda her şeyi meşrulaştıran ve

²⁷⁶ Masson, *Frederick II*, s. 122.

²⁷⁷ Kutsal Perşembe, Paskalya Bayramı'ndan önceki Perşembe gününe denk gelir ve Hristiyanlarca dini gün olarak kutlanmaktadır.

²⁷⁸ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 174.

²⁷⁹ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 175.

mubah sayan bir kurumdu. “Kutsal Toprakları kurtarmak” sloganı Papalık Devleti’nin kullandığı aldatıcı kılıftan başka bir şey değildi. Mesih’in askerleri olan Haçlılar için önemli olan şey Kudüs, Papalık için ise para ve politik gücün kendisiydi.

Papalık, Haçlı seferleri ile ilgili önemli bir noktanın farkına varmaya başladı. Avrupa şövalyelerini inanç için savaşmaya çağıran aslında Papalık değildi. Haçlılar Aziz Petrus’un halefi onlara çağrıda bulunsa da bulunmasa da Mesih adına yaptıklarının karşılığını cennetten alacaklarına inanıyorlardı. Papalık tarafından kutsanmayan bir Haçlı seferi tehdidi, günahların bağışlanması yoluyla Tanrı ile insan arasındaki kutsal savaşın organizatörü ve arabulucusu olarak Papalığın siyasi konumunu tehdit ediyordu.²⁸⁰

II. Friedrich niyetini “kelimelerle değil eylemlerle” göstermesi gerektiğini çok iyi biliyordu. Ancak bu şekilde Papa’nın saldırılarını savuşturabilirdi. Hatta Papalık silahlarını IX. Gregorius’a karşı çevirebilirdi. Papa, İmparatora karşı yasağı kaldırmamayı sürdürdü. Friedrich İlkbaharda 500 şövalyeyle Mareşal Riccardo Filangieri’yi Kutsal Topraklara gönderdi. Barletta’da bir meclis topladı. Sicilya’yı yokluğunda yönetmesi için yerine Spoleto Dükü Urslingenli Reginald’ı vekil atadı.²⁸¹

İmparator, Haçlı seferi esnasında ölmesi durumunda Heinrich’i, onun vârisiz ölmesi durumunda ise Konrad’ı yerine ardılı olarak bıraktı. Daha sonra vekil olarak çağırdığı Spoleto Dükü, Morralı Büyük Yargıç Henry ve diğer baronlar İmparatorun emirlerini ve diğer düzenlemeleri gözetlemek için bir yemin etti. Friedrich bir süre sonra Birindisi’den ayrılarak Kudüs’e doğru yola çıktı. Papa IX. Gregorius yaşanan bu gelişmeler karşısında kayıtsız kalmadı. İmparatorun bu şekilde sefere çıkmasını Papalık otoritesi ve aforoza karşı küçümseme olarak algıladı. Haçlı seferinin başarısı için birlik ve uyumun gerekliliğini bir kenara bırakarak II. Friedrich’in arkasından Batı ve Doğu’da zorluklar çıkarmaya çalıştı.²⁸²

Bir yanda Kutsal Toprakları kurtarmak için ülkesini terk ederek savaşmaya giden bir İmparator, diğer tarafta onun yokluğundan istifade ederek idaresi altında bulunan toprakları ele geçirmek isteyen bir Papa. İmparatorun toprakları Haçlı seferi sırasında iken normal şartlar altında Kilisenin koruması altında olmalıydı. Ama IX. Gregorius

²⁸⁰ Abulafia, *Frederick II*, s. 170.

²⁸¹ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 176.

²⁸² Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 180.

çıkarları doğrultusunda bu uygulamayı görmezden geldi. II. Friedrich Kudüs'ü kurtarmak isterken Sicilya Krallığı'nı kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Fakat şimdi bunları düşünecek zamanı yoktu. O Kudüs'ü yeniden kazanmaya gelmişti. İmparatorun şahsında kazanma ve hükmetme arzusu her şeyden üstün gelmekteydi. Yıllar önce Almanya tacı için Sicilya'yı arkasında bırakıp gitmiş ve İmparator olarak geri dönmeyi başarmıştı. Şimdi ikinci defa Sicilya'yı arkasında bırakıp sonucu kestirilemeyen bir yola çıkıyordu. İmparator bir kez daha aynı başarıyı gösterebilecek miydi? Bu sorunun cevabını bir alt başlıkta göreceğiz.

2. 6. 2. VI. Haçlı Seferi ve İmparator II. Friedrich'in Doğu'daki Faaliyetleri

İmparator II. Friedrich Haziran 1228'de Papa IX. Gregorius'un hiç ihtimal vermediği Haçlı seferi yolculuğuna başlamıştı. İmparator sefere çıkmadan önce kendisini Doğu'da zor durumda bırakacak birkaç olay meydana geldi. İmparatoriçe Yolande Konrad adında bir erkek varis dünyaya getirdikten sonra Nisan 1228'de öldü. Onun ölmesi II. Friedrich'in Kudüs tacı iddiasını zora sokacaktı. Diğer taraftan Doğu'ya gelmeden önce elçiler vasıtasıyla iletişim halinde olduğu el-Kâmil'in konumu kardeşi el-Muazzam'ın ölmesiyle birlikte güçlenmişti.²⁸³ Bu durum Kudüs'ü elde etmek isteyen II. Friedrich'in el-Kâmil ile pazarlık yapma şansını azaltıyordu. Bununla birlikte İmparatorun Doğu'da Kudüs'ten önce halletmesi gereken bir başka mesele daha vardı.

Kıbrıs, 1191 yılında deniz yoluyla III. Haçlı Seferi'ne çıkan Aslan Yürekli Richard tarafından ele geçirilmişti.²⁸⁴ Ada 1192'de Richard tarafından belirli bir ücret karşılığında eski Kudüs Kralı olan Lusignanlı Guy'a verildi. Böylece Kıbrıs'ta yaklaşık üç asır hüküm sürecektir bir krallık olan Lusignanlar dönemi başlamış oldu. Guy 1194 yılında ölünce yerine ağabeyi Amaury seçildi. Amaury II. Friedrich'in babası Kutsal Roma İmparatoru VI. Heinrich'e elçi göndererek onu tanımasını istemişti. VI. Heinrich bu teklifi kabul etmiş ve böylece Lusignan Krallığı İmparatorluğun vasalı haline gelmişti.²⁸⁵

²⁸³ Thomas Asbridge, *Haçlı Seferleri*, (çev. Ekin Duru), İstanbul 2014, s. 568; Runciman, *Haçlı Seferleri*, C. III, s. 157,162; Abulafia, *Frederick II*, s. 172.

²⁸⁴ Kıbrıs'ın Haçlılar tarafından ele geçirilmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Seyhun Şahin; Ergun Üstün, "Kıbrıs Adası'nda Haçlı Hâkimiyetinin Kuruluşu", *Cappadoccia Journal of Histoy and Social Sceinces*, V. 7, Ahlen-Germany 2016, s. 265-279.

²⁸⁵ Kıbrıs Lusignan Krallığı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Üstün, *Lusignanlar Döneminde Kıbrıs Adası (1192-1489)*.

İmparator II. Friedrich 21 Temmuz 1228'de Limasol Limanı'na ulaşarak Kıbrıs Adası'na çıktı. Bu sırada Kıbrıs Lusignan Krallığı tahtında henüz çocuk yaşta olan I. Hugues'un oğlu Lusignanlı I. Henry vardı. Onun naipliğini Beyrut hâkimi İbelinli Jean yapmaktaydı. İmparator Ada'ya çıkmadan önce İbelinlere karşı muhalif konumda bulunan Amaury Barlais ve yandaşları ile temas kurmuştu.²⁸⁶ II. Friedrich, İbelinli Jean'den oğulları ve Kral Lusignanlı I. Henry'yi yanına alarak kendisi ile buluşmasını emretti. Diğer soyluların çekincelerini göz ardı eden Jean, I. Henry ve diğerleriyle birlikte İmparator ile buluştu. II. Friedrich burada İbelinli Jean'dan birtakım isteklerde bulundu. İki taraf arasında yapılan görüşmeler sonucunda bir anlaşmaya varıldı. Buna göre Kıbrıslı soylular II. Friedrich'i Kıbrıs'ın yüksek hükümdarı olarak kabul ettiler. Ayrıca İmparatora Haçlı seferinde yardım edeceklerini bildirdiler. Fakat Kral I. Henry'nin annesi Kraliçe Alice resmi naip olduğu için İmparatoru naip olarak tanımadılar. Ayrıca Kraliçe Yolande öldüğü için İmparatoru ancak oğlu IV. Konrad adına Kudüs'ün naibi olarak kabul edebileceklerini söylediler.²⁸⁷ İmparator ile İbelinli Jean ve diğer soylular arasında yapılan görüşmeler sonucu şimdilik sükûnet sağlanmış gibi görünüyordu. Fakat ilerleyen dönemde İbelinler ve muhalifleri arasındaki mücadele İmparator II. Friedrich'in de olaya müdahil olması ile birlikte Ada'da yaşanacak bir iç savaşa dönüşecekti.²⁸⁸ İmparatorun Kıbrıs üzerinde yürüttüğü politika tehlikeli olarak gördüğü İbelinlerin Ada'daki gücünü kırmaktı.

İmparator II. Friedrich Kıbrıs'ta bulunduğu sırada el-Kâmil ile müzakere etmeleri ve Hristiyanlarla Müslümanlar arasındaki barış anlaşmasının sona erdiğini bildirmeleri için mareşali ve emrindeki bazı soyluları Akka'ya yollamıştı.²⁸⁹ İmparatorun Doğu'ya ayıracak çok fazla zamanı yoktu. Sicilya Krallığı Papa'nın tehdidi altındaydı. O biran evvel Kudüs'ü ele geçirmek ve Doğu'dan ayrılmak niyetindeydi.

II. Friedrich Eylül 1228'de Akka'ya ulaştı. İmparator Papa IX. Gregorius'a elçi yollayarak Akka'da olduğunu bildirdi. Ondan üzerindeki aforozu kaldırmasını talep etti. Fakat Papa tarafından gönderilen iki Fransisken İmparatorun cezasının kalkmadığını kendisine bildirdi. Elçiler ayrıca tüm sadık Hristiyanların İmparatorundan

²⁸⁶ Üstün, *Lusignanlar Döneminde Kıbrıs Adası (1192-1489)*, s. 47.

²⁸⁷ Runciman, *Haçlı Seferleri*, C. III, s. 159; Masson, *Frederick II*, s. 132-134.

²⁸⁸ Kıbrıs'ta İbelinler ile II. Friedrich arasında yaşanan mücadele hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Philip de Novare, *The Wars of Frederick II Against The Ibelins in Syria and in Cyprus*, (İng. Trc. John L. La Monte), New York 1936.

²⁸⁹ Ernoul, *Kronik: Haçlı Seferleri Tarihi Selahaddin Eyyubi ve Kudüs'ün Fethi*, (Çev. Ahmet Deniz Altunbaş), İstanbul 2019, s. 325.

lanetli biriymiş gibi kaçınımlarını ve küstah ve tövbesiz günahında ısrar ederse onu Kudüs'te yalnız bırakmalarını söylediler.²⁹⁰

Papa IX. Gregorius'un asıl amacı Kutsal Topraklardan ziyade muhtemelen Sicilya Krallığı'nı işgal ettiği şu sıralarda İmparator II. Friedrich'i yok etmekti. İmparatorun zafere bir adım kalmış Haçlı seferi Papa'nın mevcut çıkarlarıyla örtüşmediği için Kudüs'ün Hristiyanlarca ele geçirilmesi durumu hiç ilgisini çekmiyordu. Bu durumda İmparatorun Doğu'daki başarısızlığı Papalık için bir zafer sayılacaktı. Normal şartlarda ise tam tersi! Papa IX. Gregorius'un söylemi üzerine Tapınak ve Hospitalier Şövalyeleri ile İngilizler ve Fransızlar İmparatoru yalnız bıraktılar. Töton Şövalyeleri, Sicilyalılar, Pisalılar ve Cenevizliler ise İmparator II. Friedrich'e olan desteklerini sürdürdüler.²⁹¹

Sultan el-Kâmil 1226 yılında Emir Fahreddin eş-Şeyh'i elçisi olarak Sicilya'ya yollamıştı. Sultan II. Friedrich'den Kudüs karşılığında Doğu'ya gelerek kendisine yardım etmesi teklifinde bulunmuştu. Bu sırada Kudüs şehri el-Muazzam'ın elindeydi. İmparator el-Kâmil'e herhangi bir şey vaat etmeden elçisiyle karşılık vermiş ve onunla iletişim halinde olmuştu.²⁹² Fakat II. Friedrich Doğu'ya gelince durum değişmişti. 1227 yılında El-Muazzam ölmüş ve el-Kâmil İmparatorun yardımına ihtiyaç duymadan Kudüs'ü zapt etmeyi başarmıştı. Bununla birlikte II. Friedrich el-Kâmil'den Kudüs'ün kendisine verilmesini talep etmekteydi.

Acceralı Thomas ile Sidonlu Balian, Sultan el-Kâmil'in sarayına atlar, mücevherler, altın ve gümüş kaplardan oluşan değerli hediyelerle birlikte elçi olarak gönderildiler. Sultana İmparator'un gelişini haber verdiler. II. Friedrich'in savaş yapmaya ya da kendisine ait olmayan toprakları almaya gelmediğini, sadece kendisine ait olan Kutsal yerleri istediğini bildiren diplomatik bir mesaj iletiler. El-Kâmil ile II. Friedrich benzer özelliklere sahip iki karakterdiler. Sultan âlimlerin hamisiydi. Kendisi de bir şairdi. Özellikle hukuk ile ilgileniyordu. İmparator gibi verimli bir yönetimin

²⁹⁰ Ernoul, *Kronik: Haçlı Seferleri Tarihi*, s. 325-326; Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 89; Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 181.

²⁹¹ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 182; Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 90.

²⁹² Ayşe Çekiç, *Kudüs'ün Gölgesinde Eyyübî- Haçlı ilişkileri 1171-1250, (Savaş, Diplomasi ve Barış)*, Ankara 2020, s. 220-221; Runciman, *Haçlı Seferleri*, C. III, s. 161-162; Asbridge, *Haçlı Seferleri*, s. 566-567; Holt, *Haçlılar Çağı*, s. 113.

temelinin sağlam bir ekonomide yattığını anlayan ve mali yönetimle kişisel olarak ilgilenen bir yöneticiydi.²⁹³

İmparator ve Sultan için hem Hristiyan hem de Müslüman inananlarca eşit derecede kutsal olan Kudüs, gerçekte her ikisinin de siyasi nedenlerle sahip olduğu eski kiliseler ve camiler yığılmasından başka bir şey ifade etmiyordu. İkisi de gerçekten onlar için kan dökmek istemese de hayatın kendisinden daha değerliymiş gibi davranmak durumundaydılar.²⁹⁴ Papalık, “Kutsal Toprakları Kurtarmak” sloganıyla başlattığı Haçlı seferleri ile Orta Çağ Avrupa toplumunda akıl ve sağduyu yerine fanatizm ve körü körüne bağlanma duygularıyla yön verilen bir anlayış sistemi meydana getirdi. Papalık için mesele hiçbir zaman Kudüs olmadı. Fakat Kudüs asıl amacı gizleyen en önemli unsur olarak tarihteki yerini aldı. İster Hristiyan olsun ister Müslüman gerçekten inanan insanlar için Kudüs şehri bir savaş merkezi değil barış ve hoşgörü merkezi olmalıydı.

Sultan el-Kâmil, İmparatora cevap vermesi için elçisi Emir Fahreddin’i gönderdi. II. Friedrich’e bir fil, iyi cins deve ve atlar ile muhteşem mücevherler hediye edildi. Fakat Kudüs için İmparatora olumsuz cevap verildi. Sultan II. Friedrich’in Papa ile olan durumundan haberdardı.²⁹⁵ Her şeye rağmen Friedrich Kudüs’ü almadan Doğu’dan ayrılmayacaktı. Fakat bunu nasıl başarabilecekti. Savaş yoluyla alması muhtemelen imkânsız gibi görünüyordu. Hristiyanlar Papa’nın uzlaşmaz tavrı nedeniyle bölünmüş haldeydiler. İmparator için tek çıkar yol Kudüs’ü diplomasi yoluyla elde etmektir. Eğer Avrupa’ya Kudüs’ü ele geçirmeden giderse Papa’ya karşı kullanacağı en önemli kozu kaybedecekti. Üstelik kendisi için zaman aleyhine işliyordu. Sicilya toprakları büyük bir tehdit altındaydı.

II. Friedrich karşılıklı görüşmelerin yanı sıra el-Kâmil’e gözdağı vermeyi de ihmal etmedi. Ona yolladığı haberde; “*eğer anlaşmalarına sadık kalmazsa, sultanın topraklarını elinden almadan rahat tek bir gün bile geçirmeyeceğini*” bildirdi. İmparator büyük bir servete ve ülkesinden getirebileceği sayısız askere sahipti. Bunun üzerine el-Kâmil yeğenlerini ve ülkedeki emirlerin bir araya toplayarak durumu

²⁹³ Masson, *Frederick II*, s. 135-136.

²⁹⁴ Masson, *Frederick II*, s. 136.

²⁹⁵ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 183-184.

kendilerine bildirdi. Sultan ve diğerleri aralarında yaptıkları istişareler sonucunda barışın savaştan daha kazançlı olduğunu ima etiler.²⁹⁶

İmparator ile sultanın elçileri arasına yapılan görüşmeler sonucunda anlaşmaya varıldı. 18 Şubat 1229'da imzalanan Yafa Anlaşması on yıl geçerli olacaktı. Bu anlaşmaya göre; Kudüs, Sayda, Beytüllahim, Nasıra ve Tibnin Haçlılara teslim edilecek, Nablus, El-Halil ve Gavr bölgeleri ise Müslümanlara kalacaktı. Kudüs'ün surları Haçlılarca tahkim edilmeyecekti. Müslümanlarca kutsal sayılan Mescid-i Aksa, Harem-i Şerif ve Kubbetü's Sahra gibi dini yerler Müslümanların kontrolünde olacaktı. Ancak ibadet ve ziyaret amacıyla buraya gelen Hristiyanlara serbestlik tanınacaktı. Ayrıca yapılan bu anlaşma Antakya-Trablus Haçlı Kontluğu'nu kapsamayacaktı.²⁹⁷

İmparator Kudüs'ü aldıktan sonra Sicilya'dan kendisine haberler geldi. Papalık orduları eski Akka Kralı Brienneli Jean'ın önderliğinde Apulia'yı işgale başlamıştı.²⁹⁸ Fakat II. Friedrich Kudüs'ü ziyaret etmeden geri dönmemeye kararlıydı. Sonuçta bu şehir ölen eşi Yolande'den dolayı kendisinin mülküydü. İmparator Kudüs'te taçlanmak istiyordu. Böylece II. Friedrich, Töton Şövalyeleri Üstadı Salzalı Hermann ve birçok İtalyan tebaanın eşliğinde 19 Mart 1229'da Kutsal Şehre geldi. Kutsal Kabir Kilisesi'nde Kudüs tacını sunaktan kaldırarak başına yerleştirdi.²⁹⁹ İmparator İngiltere Kralı III. Henry'ye yazdığı bir mektupla Kudüs'ü ele geçirmesini müjdeliyordu. O mektubunda kendisini Eski Ahit'deki Davut'a benzetmekte ve "Tanrı'nın kendisini dünyadaki prenslerin tümünden üstün kıldığını" belirtiyordu.³⁰⁰ Şimdi II. Friedrich, Kutsal Roma İmparatoru ile Sicilya ve Kudüs Kralı idi. Bu o dönem için alınabilecek unvanların en büyükleriydi.

II. Friedrich 1215'te taçlandığı Aachen'da verdiği Haçlı yemini 14 yıl sonra yerine getirmişti. Friedrich Kudüs'te taçlandıktan sonra yaşadığı zorluklara değindi. Papalığın gazabının farkında olduğunu söyledi. Tanrı, Kilise ve İmparatorluk için çalışmayı hedefliyordu. Kendisini yeryüzüne papaz olarak atamış olan Tanrı'ya tabi

²⁹⁶ Ernoul, *Kronik: Haçlı Seferleri Tarihi*, s. 326-327.

²⁹⁷ İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil Fi't-Tarih*, C. 12, (Çev. Ahmet Ağırakça; Abdülkerim Özayın), İstanbul 1987, s. 441-442; Seyhun Şahin, VI. Haçlı Seferi: II. Frederick, el-Melik el-Kâmil ve Kudüs", Merv'den Söğüt'e Türk Tarihi, Kültür ve Medeniyeti Uluslararası Sempozyumu, 9-11 Eylül 2014, Bilecik, s. 312-313; Çekiç, *Kudüs'ün Gölgesinde Eyyûbî- Haçlı ilişkileri 1171-1250*, s. 223; Abulafia, *Frederick II*, s. 183; Hugh Goddard, *Ortaçağ'dan Günümüze Hristiyan Müslüman İlişkileri Tarihi*, (Çev. Şükrü Alpagut), İstanbul 2018, s. 145.

²⁹⁸ Ernoul, *Kronik: Haçlı Seferleri Tarihi*, s. 328.

²⁹⁹ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 98.

³⁰⁰ Asbridge, *Haçlı Seferleri*, s. 570-571.

olduğunun derinden bilincindeydi. Friedrich şimdi IX. Gregorius'tan bir cevap bekliyordu. Onunla uzlaşmayı istiyordu. Friedrich halkına kurtuluşu getirmekle görevlendirilen ve dünyayı uçtan uça yönetmek için seçilmiş Mesih-kraldı. Onun otoritesine ilişkin bu anlayış, Roma Papalık mahkemesinde Mesih'in yeryüzündeki vekili olarak öne sürülen fikre karşı bir meydan okumaydı. İmparator Papalık-İmparator barışının coşkulu bir savunucusundan Roma İmparator evrenselciliğinin tavizsiz bir temsilcisine dönüşmesinde önemli bir anı işaret ediyordu. Kudüs'te Roma İmparatoru statüsünün zaten derinden bilincinde olan Friedrich, Norman ideolojisinde eksik olan ek unsuru, hükümdarın Tanrı tarafından tüm insanlığı yönetmesi için çağrıldığı fikrini açıkça ilan etti.³⁰¹ Friedrich dini duygulardan çok hukuk ilkesine göre hareket etme eylemi taşıyordu. Kıbrıs'taki tutumu belki de Roma İmparatoru'na gösterilmesi gereken hukuki saygınlık otoritesini sağlama düşüncesinin vermiş olduğu eylemlerle ilişkiliydi.

İmparator Kudüs'te iki gün kadar kaldıktan sonra buradan ayrılmaya karar verdi. Sidonlu Balian ve Alman Garnier'i temsilcileri olarak atadı. Montbeliardlı Odo ordu komutanı olacaktı. İmparator daha sonra birkaç gün Kıbrıs'ta durdu. Burada önceden atadığı baillisini yeniden onayladı. Kıbrıs'tan denize açılan İmparator 10 Haziran 1229'da Brindisi'ye ulaşmayı başardı.³⁰²

Kudüs'ün İmparator II. Friedrich tarafından alınması Hristiyanlarca gereken ilgiyi görmedi. İmparator Kudüs'ü alarak kimseyi memnun edememişti. Bu durumun yaşanmasında Kutsal Toprakların savaş ile değil de diplomasi yoluyla alınması etkili oldu. Ayrıca her iki dine mensup olanlara Kudüs'teki kutsal sayılan yerlere serbestçe giriş çıkış yapma muafiyetinin sağlanması kimseyi memnun etmedi. Sultan el-Kâmil Müslümanlardan tarafından hain olarak nitelendirildi. Hristiyanların Kudüs'ün ele geçirilmesi söz konusu olduğunda zihinlerinde oluşan düşünce I. Haçlı Seferi'nde olduğu gibi Müslümanların kanlarını akıtarak büyük bir katliam ve yağma ile şehri ele geçirmektir. Böyle bir durum söz konusu olmayınca barış ve hoşgörüye dayalı bir Kudüs ayrıcalığı kimsenin dikkatini çekmiyordu.

Papalık zaten bu seferin başından beri başarısız olmasını umuyordu. İmparatorun Kudüs'ü alması durumunda Avrupa'da düşünülecek olan şey "Tanrı'nın adaletinin

³⁰¹ Abulafia, *Frederick II*, s. 187-188.

³⁰² Masson, *Frederick II*, s. 146.

tesciliydi.” IX. Gregorius tarafından aforoz edilmiş olan II. Friedrich Papalığın tüm engellemelerine rağmen Kutsal Topraklara gitmiş ve burayı elde etmişti. Haçlı seferleri sürecinde Avrupa’nın en büyük kral ve soyluları Kutsal Toprakları kurtarmak için Doğu’ya gelmiş ve sonuç Kudüssüz bir seferle noktalanmıştı. İmparatorun diplomasi yoluyla da olsa Kudüs’ü elde etmesi büyük bir başarıdır.

Bu başarıyı küçük göstermek veya gölgelemek için söylenen atıfların pratikte var olan başarıyı örtmesi mümkün değildir. II. Friedrich’in Kudüs’ü aldığı şartlara bakıldığında bu başarının ne denli önemli olduğu gözler önüne serilmektedir. Papalık kendisini aforoz etmiş ve bununla da yetinmeyerek onun yokluğunda İmparator ve Krallık topraklarını işgal etmek için ordu toplamıştı. Üstelik Doğu’daki Hristiyanlara haber yollayarak kendisine katılmamaları bildirilmişti. İmparator bütün bu olumsuzluklara rağmen çok kısıtlı bir süre içerisinde Kudüs’ün kapılarını Hristiyanlara açmayı başarmıştı. Kilisenin asıl niyeti “Kutsal Topraklar” olarak adlandırdığı Kudüs’te Hristiyanların özgürce dini vecibelerini yerine getirebilmelerini sağlamak mı yoksa Papalık amacı uğruna fanatik duygularla hareket ederek Müslüman kanı akıtmak mıydı?

2. 6. 3. II. Friedrich’in Sicilya Krallığı’na Dönüşü ve Papa ile Barışması

Papa İmparator II. Friedrich’in yokluğunda Almanya’da II. Friedrich’e rakip olabilecek yeni bir kral aradı. İmparatora rakip olarak bulduğu kişi ise amcası IV. Otto gibi ölmek istemeyen bir Welff’di. İmparatorluk topraklarındaki prens ve piskoposlar II. Friedrich’e sadık kaldılar. Kral VII. Heinrich’e kadar uzanan Papalık yasağına kayıtsızdılar. Böylece Papa’nın Almanya’daki planları başarısız oldu. Bu sırada İmparatorun Doğu’dan gelen zafer haberleri Almanya’da yayılmaya başladığında, sıradan halk bile Papa’yı eleştirmekten geri kalmadı. Papa’yı “bir şeytan tarafından ele geçirilmiş gibi görünüyor” ve “Kilisenin çürümesinin iğrenç bir işareti” olarak nitelendiriyorlardı.³⁰³

Almanya’da istediğini bulamayan IX. Gregorius’un bir diğer hedefi Sicilya Krallığı oldu. Papa Batı Avrupa’daki krallara ve prenlere haber yolladı. Haçlı İmparatoru’na karşı bir “Haçlı seferini” başlatmak için hem asker hem de para göndermelerini istedi. Lombard şehirleri para gönderdi ve bazı Fransızlar piskoposlara bir grup şövalye yolladı. Fakat İngiltere, İspanya ve Portekiz, Papa IX. Gregorius’un çağrılarına kulak

³⁰³ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 177.

asmadı.³⁰⁴ Papa'nın tutumu karşısında Avrupa'daki Hristiyanlar, Doğu Hristiyanlarının gerçek çıkarlarının en çok hangi tarafça ihanete uğradığı ve yaralandığı konusunda şüpheyne düştüler. Papa IX. Gregorius'un şimdi orada olmayan İmparatora karşı savaşın kovuşturulması için ondalık toplamaya çalışması, din adamlarını bile muhalefete sürükleyen bir davranıştı.³⁰⁵

Papa Lombardların desteğiyle birlikte Aziz Petrus'un bayrağı altında meydana getirdiği ordusuyla Sicilya Krallığı'nı işgal etti. Emri altındaki bir grup Fransisken İmparatorun öldüğü haberini yayarak ülke çapında kargaşa çıkarmaya çalıştı. Sicilyalılar ne yapacaklarını bilemediler ve kısa süre içerisinde Sicilya'nın büyük bölümü Papa'nın işgaline uğradı.³⁰⁶

Doğu başarıları İmparator'un Batı'daki sendeleyken konumu üzerinde sabit bir güçle hareket etmeye başladı. Almanya'da Saksonya Dükü Albert, Reval'deki Almanlara hemen neşeli manifestoyu yayınladı. Holstein Kontu Adolfus, belgelerini "Kutsal Toprakların ele geçirilmemiş Roma İmparatoru II. Friedrich tarafından yeniden zapt ettiği yıl" olarak tarihlendiriyordu. Sicilya'da ise durum her zamankinden daha karanlıktı. Kilise en sevdiği "Ezilenlerin Kurtarıcısı" rolünü oynadı Papa'nın generali Brienneli Jean, adamlarına Apulia limanlarını gözetlemeleri ve karaya çıkar çıkmaz İmparatoru esir almaları için gizlice emir vermişti. 1229 Haziran ayının başlarında tüm bu önlemlere rağmen birdenbire İmparatorun Apulia'da olduğu söylentisi ortaya çıktı. Gelişi o kadar şaşırtıcıydı ki kasaba halkı İmparatorluk sancağının açıldığını gördüklerinde bunun ne anlama geldiğini anlayamadılar. Uzun zamandır İmparatorlarının ölümünün yasını tutuyorlardı. Onu kendi gözleriyle görene kadar Papalık ihanetinin farkına varamadılar. Sonra efendilerini neşeli alkışlarla karşılamak için acele ettiler. II. Friedrich'in dönüş haberi Sicilya'da orman yangını gibi yayıldı.³⁰⁷ Bu gelişme Sicilya'daki tüm durumu değiştirdi.

İmparator daha sonra Barletta'ya gitti ve dönüşünü duyuran bir bildiri yayınladı. İmparator yandaşları kendisine katılmak için akın etti. Bunlar arasında gemileri bir fırtına nedeniyle Apulia limanlarına sığınmak zorunda kalan Kutsal Topraklardan dönen bir Töton Şövalyesi bölüğü de vardı. Bu takviye birlikleri ile Friedrich Aguinolu

³⁰⁴ Masson, *Frederick II*, s. 148.

³⁰⁵ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 102.

³⁰⁶ Whalen, *The Two Powers*, s. 39-40; Abulafia, *Frederick II*, s. 195-198; Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 177-178.

³⁰⁷ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 204-206.

Thomas'ın komutası altında Capua'yı rahatlatmak için hemen önemli bir birlik gönderebildi.³⁰⁸

İmparator II. Friedrich Apulia'da düzeni yeniden sağlamayı başardı. Papalık askerlerini ülke çapında İtalya'nın diğer tarafına kadar kovaladı. Brienneli Jean İmparator güçleri tarafından Ekim ayının sonunda ağır bir yenilgiye uğratıldı.³⁰⁹ İmparator Sicilya'ya ayak bastığında Papa'ya elçi göndermiş ve ondan affını istemişti. Fakat bu talep Papa tarafından reddedilmişti. Daha sonra Kasım ayında Salzalı Hermann savaşın sona ermesini dilediğini ve bu sonuçsuz Hristiyan kanının dökülmesine bir son vermek için bir anlaşma yapılması gerektiğini bildiren mesajı Papa'ya iletmek üzere elçi olarak görevlendirildi. Nihayet San Germano'da bir araya gelen iki taraf arasında Temmuz 1230'da barış anlaşması meydana geldi.³¹⁰ IX. Gregorius bu süreçte barış yapma konusunda oldukça katı davrandı. Çünkü II. Friedrich ile barış yapması İmparatorun Sicilya ve Almanya hâkimiyetini onayladığını ifade edecekti. Bu durum İmparatora karşı savunduğu görüşlerine tezatlık oluşturmaktaydı. Diğer taraftan İmparatorun geç de olsa Haçlı seferi yeminini yerine getirdiği ortadaydı. İmparator Haçlı seferi ile Avrupa'da ve kendi topraklarında büyük bir destek kazanmıştı. Sonuç olarak Papa II. Friedrich'in barış teklifini kabul etmek durumunda kaldı.

İmparator Friedrich, kendisine karşı savaşanların hepsini bağışladı ve onlara topraklarını geri verdi. Din adamlarına seçim özgürlüğü ve laik mahkemelerden bağımsızlık sözü verdi. İşgal ettiği Tapınak ve Hospitalier Şövalyeleri'nin topraklarını onlara iade etti.³¹¹ İmparator yapılan anlaşmada Papa'ya karşı oldukça tavizkar davrandı. Çünkü Papa ile barış yapmak için önemli nedenlere sahipti. II. Friedrich zafer kazanmasına rağmen aforozlu olduğu için düşmanları tarafından bunun kendisine karşı bir propaganda aracı olarak kullanılmasını istemiyordu. Sonuçta kendisi bir Hristiyan'dı ve aforozlu kalması onu rahatsız ediyordu. Bununla birlikte barış sayesinde II. Friedrich'in Sicilya ve Almanya hükümdarlığı Papa tarafından kabul edilmiş oluyordu.³¹²

³⁰⁸ Masson, *Frederick II*, s. 149.

³⁰⁹ Abulafia, *Frederick II*, s. 199.

³¹⁰ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 103-104.

³¹¹ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 186-187; Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 104.

³¹² Abulafia, *Frederick II*, s. 201.

Papa ve İmparator Eylül 1230'da Anagni'de buluştular ve yüz yüze görüşme fırsatı yakaladılar. Papa Kudüs Patriği'ne Sultan el-Kâmil ile imzalanan anlaşmayı onaylamasını emretti. Tapınak Şövalyeleri Büyük Üstadına Müslümanlarla yapılan anlaşmayı ihlal etmemeleri konusunda uyarıda bulundu. Son olarak Papa Ağustos 1231'de II. Friedrich'i Kudüs Kralı olarak tanıdı.³¹³ İmparator Papa ile yaptığı barış anlaşmasından büyük ölçüde istediğini elde ederek ayrıldı. Papa-İmparator arasında sağlanan bu barış ve huzur ortamının ne kadar süreceği ise kimse tarafından tahmin edilemez bir konuydu.

İmparator artık kendisini devletin yüksek teşkilatına adamıştı. Onun dikkatini çeken en önemli sorun; Krallığın mevcut yasası birbiriyle çelişen geleneklerin karışık bir karışımıydı. Romalılar, Yunanlılar, Gotlar, Lombardlar, Normanlar ve Almanlar onun içtihatlarına damgasını vurmuşlardı. Yahudilerin ve Müslümanların kendi hukukları vardı. Kilisenin "Canon" kanununa dayanan özel yargı yetkisi vardı.³¹⁴ İmparator 1231 yılının yaz ayları boyunca krallık için yeni bir kanun tasarısı ilan etti. Bu yasalar Güney İtalya hinterlandında bulunan Melfi'deki vasallarına sunuldu. Yaklaşık iki yüzü aşkın yasa ve bildiriye içeren "Melfi Anayasaları," İmparator'un Sicilya'yı iyi düzenlenmiş, merkezileştirilmiş, tüm hakların ve yükümlülüklerin yerine getirildiği bir "model devlet" yapma arzusunu açıkça ortaya koymaktaydı.³¹⁵ Soyluların artık vasallarını yargılama hakları yoktu. Ülkenin kanunlarına karşı gelen kilise adamları kendilerini geçici mahkemelerin adaletine teslim etmek zorundaydılar. Kasabalar artık kendi sulh hâkimlerini seçtikleri kanunları yorumlamak için atayamayacaklardı. Her kasaba ve bölgede kraliyet mahkemeleri kuruldu ve kraliyet yetkilileri kralın yasasını uyguladı. Bu memurlar görevlerini yerine getirdikleri mahalleye her zaman yabancıydılar. Kararlarını etkileyecek hiçbir kişisel çıkarları veya önyargıları olmamalıdır. Bu sulh yargıçları arasında en cimrisi, güçlülerin zulmüne veya hoşnutsuzların iftiralarına karşı güvendeydi. "Suistimalden korkmayın" dedi II. Friedrich. "Kendinizi bize emanet ettiğiniz sürece imparator kelimelere değil işlere bakar." Aynı zamanda yetkisini kötüye kullanan bir görevli en ağır cezalara çarptırıldı. Her ne sebeple olursa olsun

³¹³ Masson, *Frederick II*, s. 152.

³¹⁴ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 107.

³¹⁵ Abulafia, *Frederick II*, s. 202.

haksız cezalar veren yargıçları ölüme mahkûm edilecekti. Mallarına, özellikle sermaye nedenleriyle günah işledikleri takdirde el konulmaktaydı.³¹⁶

Melfi Anayasaları evrensel ölçekli bir hukuk yasası değildi. Bu kanunlar daha çok acilen yeniden yapılanmaya ihtiyaç duyan bir krallığa özgü sorunları çözmek içindi. Kanunlar tümüyle orijinal olmayıp Roma, kanonist ve feodal kaynaklardan gelen temaların pratik bir birleşiminden oluşmaktaydı. Buna göre oldukça pratik olduğu düşünülen Alman ortak hukukunun unsurları, Güney İtalyanların köklü geleneklerinin yanına atıldı. Kanunların temelinden çok 1231 yılı civarında Krallığın siyasi ve sosyal yapısı göz önünde bulunduruldu. Bununla birlikte Melfi Anayasaları eski Norman yasalarının birçoğunun birleşiminden meydana gelmekteydi.³¹⁷

Melfi Anayasaları ile ilgili en dikkat çekici konulardan bir diğeri İmparator II. Friedrich'in giriş bölümünde yaptığı açıklama kısmındadır. Bu kısım imparatorun kanun yapma hakkının kökeninin yanı sıra hukuku koruyup ona bağlılık gösterme ve sorumluluğu hakkında hukuki ve felsefi bir tartışma hakkındadır.³¹⁸ Kanunların gerekliliğini Aristotelesçi görüş üzerinde temellendirir. Buna göre; Tanrı kâinatı yaratmış ve insanı diğer mahlûkatın efendisi olarak tayin etmiştir. Prenslik gücü, Tanrı'nın iyiliğinden ve insanlığın çekişmesine bir son vermenin açık gerekliliğinden kaynaklanır. Prensın görevleri nelerdir? İlk olarak Kilisenin korunmasından bahsedilmiştir. İmparatorun siyasi otoritenin doğasına ilişkin açıklaması, Hristiyan kaynaklarına ve Tanrı'nın insanla ilişkisi hakkındaki Hristiyan varsayımlarına dayanmaktadır. Bu bir Roma papasının yardımı veya müdahalesi olmadan varlığını sürdüren bir sistemdi. Fakat laik bir sistem de değildi. İmparatorun gücü ilahi bir şekilde kendisine bahşedilmişti. Ama Tanrı ile prens arasında kutsal bir aracı yoktu.³¹⁹ II. Friedrich kendisine bahşedilen yönetme gücünün doğrudan Tanrı tarafından verildiği görüşünü açıkça ortaya koymaktadır. O Tanrı ile arasına papayı aracı olarak koymaz. İmparator'un yönetim anlayışının temelinde var olan şey doğruluğun uygulanması vasıtasıyla yasaların insanı daha iyiye ulaştırması fikridir. Böylelikle II. Friedrich sunmuş olduğu devlet teorisinde Papalık misyonunu yok sayan bir anlayış benimsemiştir. Ayrıca İmparator Hristiyan tebaanın yanı sıra Müslüman ve Yahudi

³¹⁶ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 108.

³¹⁷ Abulafia, *Frederick II*, s. 202-204.

³¹⁸ Ernst H. Kantorowicz, *Kralın İki Bedeni*, (Çev. Ümit Hüsrev Yolsal), Ankara 2018, s. 138.

³¹⁹ Abulafia, *Frederick II*, s. 205-207.

halkın haklarını da eşit derecede korumuş ve etik gerçeklere dayalı bir yönetim anlayışı ortaya koymuştur. Bu bakımdan İmparatorun uyguladığı yönetim tarzı hukuk ve adaleti her şeyin üstünde gören bir anlayışa sahip olması bakımından son derece dikkate değerdir.

İmparator II. Friedrich'in yönetim anlayışı ve bilgeliğiyle idare ettiği Sicilya Krallığı, Avrupa'nın şaşkınlık ve hayranlıkla dolu bakışıyla gözlemlense de Kilise bu duruma çok farklı bir pencereden bakmaktaydı. Papanın ve müritlerinin kıskanç ve güvensiz bakışlarına göre Friedrich'in yönetim anlayışı kilisenin zararına, saygınlığının azalmasına ve otoritesinin sarsılmasına neden olmaktaydı. Onun adil ve hakkaniyetli yasaları Kilise'nin esi hukuk sistemine rakip olarak görüldü. Diğer ulusların yasaları Kilise'nin "Canon yasasına" dayanmaktaydı. Ayrıca bunların derlenmesinde ve yürütülmesinde din adamlarının tavsiye ve etkisini kabul görmekteydi. Friedrich ise kendi değerlerine göre takdir etmediği her örneği bir kenara atmıştı.³²⁰

³²⁰ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 126.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

II. FRIEDRICH-PAPALIK KÖTÜ İLİŞKİLER DÖNEMİ

3. 1. II. Friedrich'in Almanya ve Kuzey İtalya Siyaseti

II. Friedrich'in Sicilya ve Almanya'yı sıkı bir şekilde elinde tutması için iki ülke arasında güvenli bir kara iletişim hattı sağlaması elzemdi. Bu durum Lombardiya ve Papalık üzerindeki İmparatorluk gücünü sağlamasını zorunlu kılıyordu. İmparatorluğun temel amacı Papa'nın İtalyan yarımadasındaki son etkili müttefikinden mahrum bırakacak ve kaçınılmaz olarak zamanla gücünün zayıflamasına neden olacak olan Lombardiya'nın boyun eğdirilmesiydi. Ayrıca bu politikanın siyasi ve askeri gerekliliği II. Friedrich'in kendi kişisel eğilimleriyle de pekiştirildi. İmparatorun dedesi Friedrich Barbarossa'nın Milanolular tarafından yenilgiye uğratılması ve İmparatorluğa karşı besledikleri sürekli düşmanlıklarından dolayı II. Friedrich kendilerine amansız bir nefret besledi. Bununla birlikte II. Friedrich Lombard komünlerinin gururu olan belediye özyönetim biçimine şiddetle karşıydı.³²¹ İmparator Lombard komünlerine boyun eğdirdiği takdirde hem Hohenstaufenlerin siyasi politikası olan Sicilya ve Almanya topraklarını birleştirme ideali gerçekleşecek hem de onlara karşı olan intikamını almış olacaktı.

II. Friedrich kurmak istediği devlet düzeninde antik İmparatorlukta olduğu gibi yeniden Roma'yı başkenti haline getirmeyi amaçladı. Böylece evrensel bir imparatorluk düzeni yaratmayı tasarlıyordu. Bunun bedeli ise oldukça açıktı: Papalığa karşı yeniden büyük bir meydan okuma! Şimdi gelinen noktada iki taraf arasında yaşanacak mücadelenin sonucunda öngörülemeyen bir şekilde ya İmparatorluk ya da Papalık bertaraf olacaktı. Bununla birlikte verilecek bu savaşın sonucunda aslında kazananının olmadığı bir mücadele olacağı daha olası görünüyordu.

³²¹ Masson, *Frederick II*, s. 248.

İmparator ile Papalık arasında yaşanan bu mücadele zaman zaman iki taraf arasında yapılan ittifaklara dayalı çıkar ilişkisi içerisinde seyretti. Gerçekte ise her iki taraf birbirlerini yok etmek için elinden gelen her şeyi yapmaya yeminliydiler. Bu sadece siyasi ya da askeri açıdan değil temelde ideolojik açıdan birbirleri ile zıt bakış açısına sahip olduklarından dolayı idi. Sonuç olarak tarafların ortak bir zeminde buluşmaları olanaksızdı.

3. 1. 1. VII. Heinrich'in İmparator II. Friedrich'e Karşı İsyan Etmesi

II. Friedrich Kasım 1231 yılında bir meclis düzenlemek için Alman prensleri ve oğlu VII. Heinrich'i Ravenna'ya çağırdı. İmparator böylece Lombard ve Alman ilişkilerini düzene sokmak istiyordu. Friedrich'in ilk niyeti muhtemelen ordularının başında Kuzey İtalya'ya yürümekti. Fakat Papa ona Lombardların davranışı için sözler verdi. O da bunun üzerine şu an için herhangi bir askeri adımdan kaçındı. Fakat Lombard komünleri başta Milano olmak üzere İmparator'un düzenleyeceği meclise karşı çıkarak Alp geçitleri yolunu kapatmakla tehdit ettiler. İmparator bunun üzerine meclisi Noel'e kadar erteledi.³²²

Lombardlara göre bu meclisin tüm amacı Lombard özgürlüklerini yok etmektir. İmparatorun Ravenna'ya oğlu VII. Heinrich'i de davet etmesi onun Almanya'da sürdürdüğü politikaları kontrol altında tutmak olması muhtemeldir. Heinrich'in ise babasının gazabından korktuğu ve uzak durduğu varsayılır. Noel 1231'de Ravenna'daki meclis başladığında Heinrich hala Almanya'daydı. Onun Ravenna'ya giden yolun Lombardlar tarafından engellendiğini fark etmesi ihtimaller arasında görünüyor. İmparator, VII. Heinrich'i temsilen gelenlere ilkbaharda Aquileia'da yapılacak olan ikinci bir meclise beklediğini vurguladı.³²³

VII. Heinrich babası ile görüşmek üzere Mayıs 1232 yılında Aquileia'ya ulaştı. İmparator burada ona karşı birtakım şikâyet ve isteklerde bulundu. Heinrich'in Alman prenslere karşı olan sert politikalarını eleştirdi. Ayrıca oğlundan kendisine karşı herhangi bir komplo kurmadığından emin olmak adına meclis önünde yemin aldı. Alman prensler de onun iyi davranışlarını garanti ettiler.³²⁴ Böylece iki taraf arasında gerçekleşen bu toplantıda baba oğul arasındaki pürüzler giderilmiş görünüyordu.

³²² Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 372; Masson, *Frederick II*, s. 249.

³²³ Abulafia, *Frederick II*, s. 233-234.

³²⁴ Abulafia, *Frederick II*, s. 234.

II. Friedrich'in Almanya'da uyguladığı siyaset "Prensler Oligarşisi" şekline bürünen ve merkezi krallığı yok sayan bir anlayışı temsil ediyordu. Bu durum doğal olarak VII. Heinrich'in Alman toprakları üzerindeki gücünü kısıtlayarak onu sembolik bir kral haline getiriyordu. Friedrich'in Almanya'dan beklediği tek şey kendisine sonsuz sadakatin bahşedilmesiydi. Lombard komünleri ile Papa'yı dize getirmek istiyorsa Almanya topraklarında herhangi bir itaatsizlik endişesi duymaması onun öncelikli amacını yansıtıyordu. Alman prenslere sunduğu ayrıcalıkların ona sağladığı en önemli kazanç II. Friedrich'i İmparatorları olarak kabul etmeleri gerçeği idi.

VII. Heinrich 1232'de babası ile görüştüktan sonra Almanya'ya geri döndü. Aquileia'da babası tarafından azarlanmış ve uyarılmış olan Heinrich bütün bu yaşananlardan ders almamış gibi davranmaya devam etti. Önce krallıktan sürülen soyluları sarayına kabul etti. Strasburg ve Yukarı Ren'deki birçok kasabadan İmparatora olan bağlılıklarını bırakmalarını ve sadece kendisine itaatlerini sunmalarını istedi. Böylece birkaç kasaba ve piskopos onun tarafında yer aldı. Bununla birlikte Heinrich'in Aralık 1234'te Lombardlar ile yaptığı ittifak anlaşması II. Friedrich için en büyük hayal kırıklığını oluşturmuş oldu. İmparator Almanya topraklarında görünmesinin gerekliliğine karar verdi. Böylece Nisan 1235'te kendisine karşı itaatsizlik yapan oğlunu cezalandırmak üzere harekete geçti. Papa IX. Gregorius yayınladığı fermanla VII. Heinrich'i aforoz etti. Ayrıca Alman piskoposluklarına II. Friedrich'e sadık kalmaları konusunda uyarıda bulundu.³²⁵ Papa'nın Friedrich'e olan bu iyimserliğinin altında yatan gerçek onun Romalılar tarafından güç durumda bırakılmasıydı. II. Friedrich Roma'da zor durumda kaldığında Papa'ya yardım etmişti. Şimdi yardım etme sırası Papa'da idi. Birbirleri ile ezeli düşman olup gerektiğinde müttefiklik kuran Papa-İmparator ilişkisi siyasi dengelerin ne kadar hassas olduğunu göstermesi açısından takdire şayan bir örnek teşkil eder.

İmparator II. Friedrich'in Regensburg'a geldiği haberi bile isyancılara fazlasıyla yetmişti. Almanya'daki Friedrich'e karşı olan isyan anında çöktü. Kral VII. Heinrich Salzalı Hermann tarafından şartsız bir şekilde teslim alındı. II. Friedrich halk tarafından ciddiyetle karşılandı. On iki piskopos onu selamlamak için katedralin kapısında bekledi.³²⁶

³²⁵ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 133-134; Toch, "Welfs, Hohenstaufen and Habsburgs", s. 388.

³²⁶ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 403-404.

İmparator birkaç gün sonra hapse atılmış olan Heinrich'in yargılamasına başladı. VII. Heinrich salona girdi. Kendini yargıcının ayaklarına attı ve af isteyerek alını yere değdi. Bunaltıcı sessizliğin ortasında uzun süre bu pozisyonu korumak zorunda kaldı. Kimse onu ayağa kaldırmadı. Sonunda birkaç prensin sözü üzerine İmparator ayağa kalkması emrini verdi. Şok ve şaşkınlık içinde ayağa kalktı. Krallık onurunu ve sahip olduğu her şeyi reddederek kendisini İmparatorun merhametine teslim etti. Teslimiyeti hayatını kurtarmıştı. Fakat özgürlüğünü kaybetti. Önce Heidelberg'de hapsedildi. Daha sonra Apulia'ya gönderildi.³²⁷

II. Friedrich herkese büyük hoşgörü gösterdi. Kıyas bir süre sonra Trifels'de yakalanan Lombard elçilerini serbest bıraktı. Heinrich, Melfi yakınlarındaki Rocca San Felice'de tutsak olarak kaldı. Sonra Nicastro'ya gönderildi. Altı yıl daha hapis yattıktan sonra tekrar nakledilecekti. Söylentiye göre serbest bırakılmak üzere olduğu ancak henüz bilgilendirilmediği iddia edildi. Hayattan bıkmış ve daha şiddetli bir muameleden korkan Heinrich Nicastro'dan yeni hapsedileceği yere giderken atını bir dağ uçurumundan aşağı atarak hayatına son verdi. Öldüğünde otuz yaşındaydı. Cosenza Kilisesi'ne kartalların tüylerinin dokunduğu altın ve gümüş bir doku örtüyle kaplanmış mermer bir lahit içerisine gömüldü. İmparator mezar törenleri için emir verirken yazdığı yas mektubunda; *“İnsan doğası gereği adalete boyun eğmelidir. İyi bir babanın merhameti, sert yargıcın kararına boyun eğmelidir. Biz ilk doğanımızın kıyametinin yasını tutuyoruz”* oldu.³²⁸ II. Friedrich için her kim olursa olsun hukukun üstünlüğünü ve adaletin uygulanmasının zaruri olduğu anlayışını benimsemesini kanıtlayan Heinrich'n yargılanıp cezalandırılması örneği oldukça önemlidir.

3. 1. 2. II. Friedrich'in Isabella ile Evlenmesi

Friedrich'in küçük oğlu IV. Konrad'ın annesi bilindiği üzere İmparatorun Kudüs seferi öncesi hayatını kaybetmişti. Papa IX. Gregorius daha önce İmparatora İngiltere Kralı III. Henry'nin kız kardeşi Prenses Isabella'yı eş olarak önermişti. Bunun üzerine Pietro della Vigna evlilik müzakerelerini yürütmek üzere İmparatoru temsilen Londra'ya elçi olarak gönderildi.³²⁹ İngilizler ile kurulacak olan muhtemel evlilik ittifakı şüphesiz II. Friedrich için önemli bir adımdı.

³²⁷ Masson, *Frederick II*, s. 264; Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 405.

³²⁸ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 405-406.

³²⁹ Masson, *Frederick II*, s. 261.

İmparator 1235 yılında VII. Heinrich'in isyanını bastırmış ve onu hapse göndermişti. İngiltere Kralı III. Henry rahipleri ve soyluları ile görüştüktan sonra kardeşi Prenses Isabella elçilerin huzuruna getirildi. Elçiler tarafından İmparatorun adına kendisine bir alyans takıldı ve Isabella "Roma Kraliçesi" ilan edildi. Mayıs'ta Antwerp'e inen Isabella büyük bir ordu ile Worms'a ulaştı. 20 Temmuz 1235'te Pazar günü yapılan törenle II. Friedrich ile Isabella evlendi.³³⁰

İmparator düğünden sonra Ağustos 1235'te Mainz'da büyük bir meclis gerçekleştirdi. Neredeyse istisnasız tüm Alman prenslerin bir araya geldiği bu büyük mecliste II. Friedrich tüm ihtişamıyla herkesi selamladı. İmparatorun burada ilan ettiği "Mainz Toprak Barışı Bildirgesi" hem eski hem de yeni yasaları içeren ve gelecekte tüm İmparatorluk yasalarının temelini oluşturan kapsamlı bir düzenlemeyi oluşturdu. İlan edilen yeni yasada prenslerin ve piskoposların yargı yetkisi, para basma ve nakliye hakları, haksız vergilerin kaldırılması, kendini haklı çıkarmanın yasaklanması gibi birçok konuyu kapsıyordu.³³¹

3. 1. 3. II. Friedrich'in Lombard Komünleriyle Mücadelesi

II. Friedrich Almanya sorununu çözdükten sonra tüm dikkatini Kuzey İtalya'ya çevirdi. 1232'de Papa'yı iki taraf arasında arabulucu hakem olarak kabul etmişti. Geçen süreçte ise istenilen çözümün elde edilemediği açıktı. İmparator Lombardlarla olan problemin silahsız çözülemeyeceğinin farkındaydı.

Friedrich 1235'tek Mainz Meclisi'nde Alman prenslerinden Lombardlara karşı yapacağı mücadele için destek çağrısında bulunmuştu. Alman Prensler VII. Heinrich ile anlaşma yapan ve İmparatora karşı isyan halinde olan Lombardlara karşı hep birlikte II. Friedrich'i destekleme sözü verdiler. Friedrich daha sonra (sözde) müttefiki Papa IX. Gregorius'a Lombardiya'ya gerçekleştireceği sefer için ön hazırlıklar yaptığını bildirdi. İmparator, Gregorius'a aynı yılın Noel'ine kadar Lombardlarla barış yapma süresi tanıdı. II. Friedrich Lombardlardan anlaşma şartları olarak 30.000 marklık bir para cezası talep etti. Ayrıca belirttiği süre içerisinde barış yapmadıkları takdirde Papa'dan Lombardları aforoz etmesini istedi.³³² Papa IX. Gregorius ortaya çıkan durumdan son derece rahatsız oldu. Eğer Friedrich ile anlaşma yaparsa bu bir bakıma Papalığın İmparatora boyun eğmesi anlamına geliyordu. İtalya'daki en güçlü

³³⁰ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 135-137.

³³¹ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 409-410.

³³² Abulafia, *Frederick II*, s. 290-291.

müttefikleri olan Lombardları kaybetmek Papa'nın isteyeceği en son şeydi. İmparatorun barış yapmak için sunduğu süre kısaydı. Zaten Lombardların da Friedrich'in şartlarını kabul etmeye hiç niyeti yoktu.

Papa IX. Gregorius kaldığı ikilemden kurtulmak için yeni bir çıkış yolu aradı. Sonunda aradığı yöntem ise alışlagelmiş şekilde Doğu'ya yapılacak yeni bir Haçlı seferi oldu. Fakat 1229'da yapılan anlaşma gereği Müslümanlarla barış 1239 yılına kadar devam etmekteydi. II. Friedrich barışı bozmak istemiyordu. Üstelik şu anda Kuzey İtalya'da yaşanan durum ortadaydı. Papa her zamanki Papalık menfaatleri doğrultusunda hareket etmekteydi. Onun için önemli olan şey Kudüs ya da sapkınlıkla suçlanan asi Lombardlar değildi. Önemli olan tek gerçek Papalık Devleti'nin Avrupa'daki en büyük güç olarak varlığının devam ettirmesiydi. Bu yüzden Papalık için zamanın şartları neyi gerektiriyorsa Papa o yönde hareket ediyordu.

Friedrich'in Papa Gregorius tarafından yapılan Haçlı seferi çağrısına cevabı çok net oldu. İmparator Kuzey İtalya'yı ele geçirecek ve parasını, atlarını ve silahlarını Lombard sapkınlarına karşı iyi bir şekilde kullanacaktı. Bundan yaklaşık otuz yıl önce Güney Fransa'da Kathar sapkınlığının koruyucularına karşı bir Haçlı seferi başlatan Papalığın kendisinin sözlerinin sadık bir yansımasıydı. Bu vesileyle muhatabı IX. Gregorius'un kendisiydi. Fakat Gregorius'un öncelikleri çok farklıydı. Friedrich Lombard seferini bir Haçlı seferinin başlangıcı olarak açıkladı. İtalya içindeki mücadele, Kudüs'e yönelik bir Haçlı seferiyle sonuçlanacak bir seferin ilk aşamasıydı.³³³

II. Friedrich Kuzey İtalya'da bulunduğu sırada tanıştığı bir soylu olan Eccelin de Romano ile Lombardlara karşı ittifak yapacaktı. Eccelin başarılı bir asker olmasına karşın güç kullanmayı seven gaddar bir kişiliğe sahipti. İmparator Temmuz 1236'da Lombard seferi için yaptığı hazırlıkları tamamladı. Mainz Meclisi'nde Alman prenslerin kendisine verdiği destek sözü havada kaldı. İmparator yaklaşık bin yedi yüz şövalye ve beş bin piyade kuvvetle Eccelin ile buluşacağı Verona'ya doğru harekete geçti. Ayrıca Ghibellin şehirlerinden Parma, Reggio ve Modena'dan gelen müfrezeler

³³³ Abulafia, *Frederick II*, s. 294, 296.

ile İmparator'un kuvvetleri güçlendi. İki taraf arasında yapılan mücadeleler sonucunda Ferrara ve Padova İmparator'un eline geçti.³³⁴

Friedrich'in başarısı Papa Gregorius'u Lombardları boyun eğdirmek için daha samimi çabalara sevk etti. Salzalı Hermann Lombardiya'daki Papalık elçilerine bir uyarı mektubu gönderdi. Barış yapılmazsa Lombardların sözlerinin İmparatoru savaştan alıkoyamayacağını belirtti. Lombardlar Friedrich Barbarossa ile yapılan Konstanz Barışı'ndan elde ettikleri özgürlüklerden mahrum kalacaklarını bildikleri için II. Friedrich'in koşulsuz teslim olma taleplerini kabul etmediler.³³⁵

İmparator Eylül 1237'de iki bin Alman şövalyesiyle birlikte Verona'ya geldi. Alman Kont Arnsteinli Gebhard da kısa süre sonra ona katıldı. Daha sonra Lucera'dan yaklaşık yedi bin Müslüman asker ile Apulia ve Toskana'dan gelen Sicilyalı birlikler kendisine katıldı. İmparator böylelikle yaklaşık on iki bin kişilik bir orduya sahip oldu. İlk olarak Mantova bölgesinde bulunan birkaç kale zapt edildi. 1 Ekim 1237'de ise Mantova'nın kendisi teslim alındı. İmparator bu önemli kasabayı ele geçirdikten sonra yönünü kuzeydeki Brescia topraklarına çevirdi. Burada bulunan ve güçlü bir şekilde tahkim edilmiş olan Montechiaro iki haftalık bir kuşatmanın ardından alındı. Burada ele geçirilen Lombard Birliği'nin bin beş yüz piyadesi ile yirmi şövalyesi Cremona'ya götürüldü.³³⁶

Brescia'ya giden yol artık açıktı. Fakat yaklaşık on bin kişiden meydana gelen Lombard ordusu duvarların önünde bekliyordu. Friedrich'in niyeti düşman kuvvetlerine olabildiğince açıkta saldırmaktı. Lombard ordusu Brescia'yı üst olarak kullandığı sürece savaştan ustaca kaçmaktaydılar. İmparator onları oldukları üstten çıkarmak için çaba gösterdi. Brescia topraklarından güneye doğru ilerledi. Burada bulunan dört kaleyi ele geçirdi. Kasım ayının ortasında iki ordu Pontevico yakınlarında Oglio'ya dökülen küçük bataklık bir nehirle ayrılmış yerde nihayet karşı karşıya geldiler. Fakat İmparatorun ağır süvarileri bu bataklıkta savaşmaya uygun değildi.³³⁷ II. Friedrich'in Lombardları gafil avlamak için başka bir planı vardı.

³³⁴ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 147-150.

³³⁵ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 150.

³³⁶ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 434-435.

³³⁷ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 435.

İmparator Kasım 1237’de kışı Cremona’da geçirmek için birliklerini bir araya getiriyor gibiydi. Sonbahar havası gelmiş, Lombard ovaları nemli ve bataklık olmaya başlamıştı. Lombardlar savaşın olmayacağını düşünerek Oglio Nehri üzerindeki Pontoglio’da kamp kurdular. Bu sırada Soncino üzerinden Cortenuova’ya doğru ilerleyen İmparatorluk kuvvetleri Lombard ordusunun hemen peşindeydiler. Lombardlar Milano’da bulunan kamp merkezlerine ulaşmak için nehri geçmeye başladılar. İmparator izcileri tarafından konu hakkında bilgilendirilince hemen harekete geçildi. 27 Kasım’da İmparatorluk ordusunun öncü birliği Lombardlara karşı saldırıya geçti. Ertesi günün sabahında Lombard kuvvetleri sembollerini taşıyan öküz arabası “Milano Carroccio”sunu bile arkalarında bırakarak kaçtılar.³³⁸ II. Friedrich Cortenuova Savaşı’ndan büyük bir zafer elde etti. Milano Podestası, Venedik Doge’unun oğlu Pietro Tiepolo ile birlikte üç bin kadar piyade ve binden fazla şövalye esir alındı.³³⁹

Orta Çağ’ın birkaç büyük savaşından biri olan Cortenuova, II. Friedrich’in İmparatorluğu’nun görkemli bir doruk noktasıydı. Kuzeyden gelen Friedrich, ataları gibi bir kez daha Alpleri aşmış ve Lombard ovasını ele geçirmişti. İmparator birkaç gün sonra muazzam ganimetiyle, sayısız tutsağıyla ve muzaffer ordusuyla Cremona’ya girdiğinde, bunu Roma imparatorlarının zaferlerini kutladığı tarzda yaptı: Yakalanan düşman komutanları kendisini zincirlerle takip etti. Milano Podestası Pietro Tiepolo sırtında Milano Carroccio’sunun alçaltılmış direğine bağlıydı. Pietro Cremona sokaklarında bir fil tarafından çekildi. Filin sırtındaki kulede II. Friedrich’in Roma kartallı sarı sancağı havada süzülüyordu.³⁴⁰

Papa IX. Gregorius şimdi bir an için sessizliğe gömüldü. Romalılar, İmparatorun zaferinin bir ödülü olarak onlara gönderdiği Milano Carroccio’sunu almanın sevincini yaşadı. İmparator şimdi kendisine karşı direnen beş şehrin nihai olarak yıkılması için daha da güçlü bir ordu toplamaya koyuldu. Macaristan Kralı’na mektup yazarak ondan yardım talep etti. Almanya’ya yollanan İmparator’un oğlu Konrad büyük bir kuvvet ile geri döndü. Sultan el-Kâmil II. Friedrich’in Müslüman ordusuna birlik desteği yolladı. Fransa ve İspanya’dan şövalyeler onun muzaffer kartalları altında hizmet

³³⁸ Abulafia, *Frederick II*, s. 302-303.

³³⁹ Whalen, *The Two Powers*, s. 88; Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 153-154; Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 437.

³⁴⁰ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 437-438.

etmeye geldiler. İngiltere Kralı III. Henry, kayınbiraderi için yüz şövalye ve bir sandık altın gönderdi.³⁴¹

Milanolular İmparator'un kararlılığını görünce ona barış teklif ettiler. Milano'nun İmparatora önerdiği anlaşma şartları; kendilerinin komünal ve bölgesel haklarını kaybetmeden II. Friedrich'in egemenliğinin kabulü, bir Haçlı seferi için on bin kadar askerin temini ve İmparatora para cezası ödemek şeklinde oldu. İmparator bu şartlara karşı Milano'dan kayıtsız şartsız teslimiyet talep etti. Bunun üzerine Milanolular kendilerini İmparatora karşı ölesiye savunmayı tercih ettiler.³⁴² II. Friedrich'in Milano'ya olan nefreti ve Cortenuova zaferinin getirdiği özgüvenin, onun bu şehir üzerine izlediği siyaseti etkilediği görülmektedir. Bununla birlikte Papa'nın İtalya'daki en büyük dayanağı olan Lombard komünlerinin özellikle de Milano'nun Friedrich tarafından ele geçirilmesi İmparator'un baş düşmanını tamamen bertaraf etme fırsatını sunacaktı. İmparator Milano üzerinden aslında Papalık Devleti'ni yok etmeyi amaçlıyor olabilirdi.

Temmuz 1238'in ilk haftasında Friedrich'in ordusunu oluşturan tüm kuvvetler Cremona'da toplandı. Burada gerçekleştirilen toplantıda ilk önce hangi şehre saldıracaklarını görüştüler. Tartışmaya katılan tüm generaller arasına Eccelin de Romano'nun fikri galip geldi. Eccelin önce Brescia'ya saldırımayı önerdi. Böylelikle İmparatorluk ordusu Ağustos ayının başında kuzeye doğru Brescia'ya yürüyerek şehrin surları etrafında konuşlandı.³⁴³

Brescia'ya yapılacak bir saldırı oldukça mantıklıydı. Milano'nun doğusunda yer alan Brescia ele geçirilirse, bu şehir İmparator'un Doğu Lombardiya'daki Verona güç üssü ile Milano arasında bir köprü görevi görecekti. İmparatorluk ordusu Brescia'yı ele geçirmek için muazzam bir mancınık, koçbaşı, kuşatma makinesi ve maden mühendisi yelpazesine sahipti. Fakat bu mühendislerden biri olan Calamandrino adındaki İspanyol Brescialıların eline düştü. Brescialılar bir eş ve çeşitli hediyelerle Calamandrino'yu kendileri adına savaşmaya ikna ettiler.³⁴⁴ Bu durum savaşın seyrini önemli ölçüde değiştirdi.

³⁴¹ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 156-157.

³⁴² Masson, *Frederick II*, s. 282-283.

³⁴³ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 158.

³⁴⁴ Abulafia, *Frederick II*, s.308-309.

İmparatorluk ordusu birçok saldırı gerçekleştirmesine rağmen bir türlü önemli bir başarı elde edemedi. Calamandrino'nun yardımları sayesinde İmparatorun birçok kuşatma aracı kullanılmaz hale geldi. Savaş araçlarını korumak amacıyla yakalanan Brescialılar saldırı kulelerine bağlansalar da kasabalılar aynı şekilde onlara karşılık verdiler. İki taraf arasındaki mücadele bu şekilde haftalarca devam etti. Bu sırada İmparatorluk kampındaki sığırlar arasında veba salgını patlak verdi. Kötü hava koşulları ve yağmur kuşatma şartlarını daha da zorlaştırdı. İmparator yaşanan gelişmeler üzerine Ekim ayında kuşatmayı kaldırdı.³⁴⁵ Friedrich mağlup olmamıştı. Fakat galip de gelmemişti. Brescia kuşatmasının başarısızlığı İmparator için yenilgiyle aynı anlamı ifade ediyordu. İmparatorun bu başarısızlığına en büyük sevinen kişi şüphesiz Papa'nın kendisi oldu.

3. 2. II. Friedrich'in Papa Tarafından Tekrar Aforoz Edilmesi

Papa IX. Gregorius'un dine pek bağlı olmayan ve sapkınlıkla itham edilen Lombard komünlerini cezalandıracağı yerde onları en az zararla İmparator'un elinden kurtarmak için çabalaması, Papalık Devleti'nin dini ideallerden çok siyasi otoriteyi elinde tutmanın en önemli hedefi olduğunu kanıtlar nitelikteydi. Papa Gregorius Lombard mücadelesi boyunca İmparator II. Friedrich'i durdurmak için elinden geleni yapmıştı. Tıpkı bundan on yıl önce Haçlı seferine çıkan İmparator'un Kudüs'ü ele geçirmesini engelleme çabaları gibi. İmparatorun Kuzey İtalya'yı ele geçirmesine müsaade edemezdi. Bu yüzden IX. Gregorius, Brescia kuşatmasında başarısız olan II. Friedrich'i durdurmak için en büyük kozu olan aforoz yetkisini kullanmaktan çekinmeyecekti.

Papa IX. Gregorius'un Lombard sapkınlarına, isyancılarına ve İmparator'un düşmanlarına duyduğu samimi sempati açık bir sırdı. Şimdi II. Friedrich'in düşmanı olan Montelongolu Gregorio'yu Lombardiya elçisi olarak atadı. Bu rahip kurnaz ve becerikliydi. Her türlü siyasi entrika ve hilede ustaydı. Lombardiya'daki tüm İmparator karşıtı unsurları birleştirmeyi ve çok çeşitli çıkarları uzlaştırmayı başardı. Adları ne olursa olsun İmparatora düşman olan kasabaların ve kasaba partilerinin tüm özelemleri onun yardımından emin olabilirdi. Böylece "Guelf" adı kilisenin önderliğinde İmparatorluğun tüm düşmanları için genel bir terim haline geldi. Papa ayrıca Venedik ve Ceneviz arasında İmparatora karşı saldırgan bir ittifak kurdu. Sık

³⁴⁵ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 464-465.

sık savaş halinde olan iki deniz kasabası karşılıklı yardımda bulunmaya giriştiler ve Papa'nın izni olmadan 1247'den önce İmparator ile barış yapmayacaklarına ant içtiler.³⁴⁶

II. Friedrich'in Enzo adında bir Alman soylu kadından olan gayrimeşru çocuğu vardı. Enzo iyi yapılı, uyanık, cüretkâr ve korkusuz biriydi. Babasına çok benziyordu. İmparator onu 1238'de Kuzey Sardunya'nın dört eyaletinden ikisi olan Torres (Logudoro) ve Gallura'ya hükmeden ve dul kalan Prenses Adelasia ile evlendirdi. Böylece Enzo Sardunya Kralı oldu. Papa Gregorius bu evliliğe hemen karşı çıktı. Çünkü Sardunya uzun zaman önce Papalığın teşvikiyle Müslümanların elinden Pisa ve Cenevizlilerce alınmış bir Papalık tımarı olarak kabul ediliyordu. Papa dul kalan Adelasia'yı müttefiki olan biriyle evlendirmek istiyordu.³⁴⁷

Sardunya ile Sicilya'nın papaların gözünde önemli bir ortak özelliği vardı. Birinde Papalığın eski otoritesini inkâr etmek kesinlikle diğerinde bu otoriteyi zımnen inkâr etmekti. "Constantine Bağışı" Akdeniz adalarındaki Papalık haklarının kanıtı olarak alındı. Papa Gregorius'un Sicilya kralı üzerinde egemenlik iddiası İmparator'un Sardunya'yı krallık ilan etmesiyle aynı nefeste bir kenara atıyordu. İmparator II. Friedrich ise Sardunya'nın Roma İmparatorluğu'nun bir parçası olduğunu belirtti. İmparator tüm dünyanın bildiği gibi İmparatorluğu yeniden kuracağına söz vermiş olduğundan çabalarını gevşetmeyecekti.³⁴⁸ II. Friedrich'in Sardunya hamlesi Papa IX. Gregorius'un kendisine olan nefretini körükleyen bir başka olay oldu.

İmparator 1239 kışında Padova'da ikamet ederken Papa tarafından aforoz edileceği haberini almış olmalıydı ki bunu önlemek için bazı çabalarda bulundu. Friedrich, Papa Gregorius'a değil kardinallere hitap etti. Papa'nın konumunu Kardinaller Koleji'ne tabi kılmak için dikkate değer yeni bir teori geliştirdi. Gerçekte neredeyse unutulmuş eski bir teori yeniden canlandı. İmparator Kilisenin ışıkları ve gerçek temsilcileri olan kardinallerin de havarilerin halefleri olduğunu hatırlattı. Petrus havarilerin despot efendisi değil yalnızca sözcüsü ve uygulayıcı olmuştu. Benzer şekilde Aziz Petrus'un halefi olarak Papa, Kilise politikasının ve yargı yetkisinin tüm sorunlarında yalnızca kardinallerin başkanı ve onun eşitiydi. Böylece Friedrich katı Papalık otokrasisi yerine

³⁴⁶ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 466-467; Abulafia, *Frederick II*, s.309-311.

³⁴⁷ Whalen, *The Two Powers*, s. 90; Masson, *Frederick II*, s. 287.

³⁴⁸ Ullman, *A Short History of the Papacy* s. 167; Abulafia, *Frederick II*, s.312.

aralarında birçok arkadaşı olduğu kardinallerin oligarşisine başvurmaya çalıştı. Papa Roma Koruyucusuna karşı Lombard isyancılarının ve sapkınların çıkarları için manevi kılıcı kullanmayı seçtiyse nihai sorumluluk onların. ³⁴⁹ Fakat bu Papayı durdurmaya yetmedi.

Papa IX. Gregorius 1239 yılı Palm Sunday³⁵⁰ günü St. Petrus Kilisesi'nde II. Friedrich'i bir kez daha aforoz etti. Birkaç ay önce yayınlanmış olan II. Friedrich aleyhine dokuz suçlama tekrarlandı. Roma'da Papa'ya karşı ayaklanma çıkarmakla suçlandı. Sicilya Kilisesi'ne baskı yapma suçu yeniden anlatıldı. Kutsal toprakların geri alınmasının önüne engeller çıkarmıştı.³⁵¹ Lombard meselesine İmparator'un aforozunda çok az değinildi. Orta İtalya'daki kilise topraklarını ele geçirdiği ve Papalık elçilerinin serbest geçişini engellediği belirtildi. Bununla birlikte Lombard kriziyle hiç ilgisi olmayan İmparator'un Sicilya'daki subayları tarafından tutulan Tunuslu bir prens serbest geçiş hakkı verilmesine ilişkin uyarıları ihmal etmesi gibi anlamsız suçlamalar mevcuttu. Papa IX. Gregorius Abdul-Aziz'in vaftiz olmak için Tunus'tan kaçtığını, II. Friedrich'in ise Müslümanların Hristiyanlığa geçmesini engellediğini ima etti. Bu olay İmparator'un Hristiyan bağlılığını itibarsızlaştırmak için söylenen bir Papalık propagandasının ön salvosuydu. ³⁵²

II. Friedrich'in Papa tarafından 1239'daki aforoz edilmesiyle birlikte yüzyıllardır Avrupa'nın zihninde dolaşan ideal bir Papa ve İmparator resmi sonsuza dek paramparça oldu. İki güç arasındaki acımasız çarpışma başladı. Fakat her iki düşmanın gücünü aşırı zorlayan ve birkaç yıl içinde yüzyılların biriktirilmiş servetini yok eden bu korkunç çekişme kararsız kalmaya mahkûm oldu: Fetret ve Avignon Orta Çağ'ın ve Hristiyan dünya egemenliğinin mezarlarıdır. ³⁵³

İmparator II. Friedrich aforoz haberinden sonra Sicilya Krallığı'nı Papalıktan gelenlere sıkıca kapattı. Papa'nın suçlayıcı mektuplarının dolaşımını yasakladı. Din adamlarının krallıktaki kilise hizmetlerine ilişkin Papalık yasağına uymalarını önledi. Buna karşı Papa IX. Gregorius İngiltere, Macaristan, İskandinavya gibi uzak yerlerden

³⁴⁹ Whalen, *The Two Powers*, s. 93-94; Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 470-471; Watt, "The Papacy", s. 136.

³⁵⁰ Hz. İsa'nın Kudüs'e zaferle girişinin anıldığı bir Hristiyan bayramı.

³⁵¹ Whalen, *The Two Powers*, s. 96; Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 161-162.

³⁵² Abulafia, *Frederick II*, s. 314.

³⁵³ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 473.

para ve asker toplamak için çalışmalara başladı. Fransa Kralı IX. Louis Papa'nın İmparatoru devirme girişimlerinde çok ileri gittiğini bildirerek ona karşı koydu. Eğer II. Friedrich bir Kilise konseyi tarafından aforoz edilmiş olsaydı meseleyi farklı görebileceğini söyledi. İmparatorun akrabası olan İngiltere Kralı III. Henry ise Papalığın kendisine de tehditler savuracağından korktuğu için Papalığa karşı daha hoşgörülüydü. İngiltere'de vaaz vermeye ve para toplamaya izin verildi fakat bu girişim fazla ilgi uyandırmadı.³⁵⁴

Papa ayrıca daha önce Hz. Muhammed'e ve Müslüman yasasına, Mesih'ten ve Hristiyan inancından daha fazla inanmakla suçladığı II. Friedrich'i şimdi Muhammed'in yanı sıra Hz. İsa ve Hz. Musa'yı da sahtekâr olarak adlandırmakla suçladı. İmparator Papa'nın ikiyüzlülüğü ve mantıksız düşmanlığını, İmparatoru tebaasından kurtarmak için gösterdiği çabaları, Lombard isyancılarını cesaretlendirmesi ve peygamberleri sahtekârlıkla suçladığı söylemlerinin tümünü cevaplayarak kendini savundu ve reddetti. İmparator düşmanlığının kiliseye değil, onun değersiz kafasına yönelik olduğunu temin etmek amacıyla bir bildiri daha yayınladı. İmparator bu bildiride; *"Atalarım Sezarlar, papalara zenginlik ve itibar kazandırdıklarından İmparator'un en acımasız düşmanları haline geldiler. Onun tek sınırsız gücünü tanımayacağım."* diye ifade ederek Papa IX. Gregorius'un kendisini suçladı.³⁵⁵

Almanya'da Papalık entrikaları açık sözlü bir küçümsemeyle karşılandı. Vahşi ve rüşvetçi bir din adamı olan Papalık elçisi Albert von Beham'ın müdahalesi, efendisine karşı öfkeli bir muhalefete yol açtı. *"Bırak bu Romalı Rahip kendi İtalyanlarını doyursun,"* diye bağırdı bir rahip. *"Bizler kendi ağıllarımızı gözetlemek için Tanrı tarafından köpekler olarak görevlendirilen bizler, koyun postuna bürünmüş tüm kurtları uzak tutacağız."* Salzburg Başpiskoposu'nun öfkeli protestosu daha da cüretkârdı: *"Hildebrand,(VII. Gregorius) yüz yetmiş yıl önce, din görünümü altında Deccal'in temellerini attı. Kulların kulu olan Rablerin Rabbi olur. İnsanların Deccal olarak adlandırmaya alışkın olduğu bitmek tükenmek bilmeyen alnunda –Ben Tanrıyı hata yapmam yazan bu lanetli adam, Tanrı'nın tapınağına oturuyor ve evrensel egemenlik iddiasında bulunuyor."* Sıradan prensler ruhani kardeşlerden daha az

³⁵⁴ Abulafia, *Frederick II*, s. 316.

³⁵⁵ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 163,169-174.

düşman değildi. Papa'ya Romalıların İmparatorunu taciz etmesinin kolay olmadığını hatırlattılar. Avusturyalı Friedrich bile aforozu gülerek küçümsedi.³⁵⁶

Savaş daha yeni başlamıştı. Papa IX. Gregorius'un Venedik ve Cenevizliler ile kurduğu ittifak, Piacenza ve Milano da dâhil edilerek genişletildi. Anlaşmaya göre taraflardan hiçbiri hatta Papa bile diğerlerinin onayı olmadan İmparatorla barış yapmayacak ve Venedik ve Cenevizliler Papa'nın ve kendi birliklerini Sicilya'ya çıkaracaktı. İmparatorluğun gücünün temeli olan Sicilya'ya büyük bir saldırı planlandı. Sicilya ele geçirilince Venedik'e Barletta ile Salpi Limanları, Ceneviz'e ise Siraküza verilecekti. Üstelik her ikisi masrafları için tazminat alacaklardı.³⁵⁷

İmparator tahmin ettiği üzere Sicilya'nın ciddi bir tehditle karşı karşıya kaldığını kavradı. İmparator beş yıldır Sicilya'da değildi. Krallığın savaşa hazır olması her şeyden önemliydi. Barış zamanında bir şato ve birkaç adam tarafından garnizonda tutulan tüm önemli kaleler, kısmen paralı askerler kısmen de tımar sahipleri tarafından iyi bir şekilde yönetiliyordu. Örneğin, Papalık sınırına yakın Monte Cassino'ya yüz adam tahsis edildi. Ceneviz ve Venedik'in savaşa katılmasıyla kıyı savunmasına daha fazla önem verildi. Gözetleme kulelerine daha fazla adam konuldu. Bari, Trani ve Otranto'da sahil kalelerin inşası hızlandırıldı. Sicilya boyunca sınırlar katı bir şekilde kapatıldı. II. Friedrich on dört yaşında Papa III. Innocentius ile anlaşmazlığa düştüğünden beri Sicilya'da Roma'dan bağımsız bir piskoposluk kurmayı tasarlıyordu. Şimdi bunu hiçbir pişmanlık duymadan gerçekleştirebilirdi. İmparatorun en sadık yandaşlarından biri olarak aforoz edilmiş olan Palermo Başpiskoposu Berard, Sicilya Kilisesi'nin başına geçti. Bununla birlikte yargıçlar tarafından incelenerek 1229 isyanına katılan tüm din adamları ve laik yöneticiler görevlerinden alındı.³⁵⁸ Sicilya Krallığı bu gibi ve başka çeşitli geniş önlemlerle Papalığa karşı savaşa hazır hale getirildi.

Haziran 1239'da II. Friedrich Bologna topraklarına ilerledi. Güçlü kalelerinden ikisini yaktı ve bin askerini ele geçirdi. Gayrimeşru oğlu Enzo'yu Orta İtalya'da başvekil olarak atadı ve kendisi Lombardiya'daki savaşı sürdürmek için Cremona'ya döndü. Milano'ya karşı Eylül ayında başlatılan savaş başarılı olmadı. İmparator yirmi Milano

³⁵⁶ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 173-174.

³⁵⁷ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 475-476.

³⁵⁸ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 479-481.

kasabasını yaktı ve kırsal bölgeleri harap etti. Daha sonra Piacenza'ya döndü. Fakat şiddetli yağmur ve taşan bir nehir yüzünden Kasım ayında Cremona'ya döndü. Şimdi Milano ve Lombard müttefiklerine karşı sonuçsuz seferleri bir süreliğine bırakmaya ve silahlarını kilise topraklarına çevirmeye karar verdi. Güneye doğru giderken geçtiği Toskana sadakati ile onu memnun etti. İmparatorluk şehirlerinden biri olan Pisa'nın davetiyle II. Friedrich Noel'i burada karşılamaya karar verdi. Noel Günü Papalık aforozunu hor görerek Katedralde ayini dinledi.³⁵⁹

II. Friedrich'in Lombardiya ve Orta İtalya savaşını finanse edenler arasında Romalı bankacılar da vardı. Bununla birlikte Kardinaller arasındaki bölünmeler olduğu bir başka gerçektir. Bunlardan bir kısmı Roma'nın II. Friedrich'in ordularının gücüne dayanamayacağı izlenimini güçlendirdi. Daha sonra önemli bir merkez olan Viterbo İmparatora katılmayı kabul etti. Viterbo gibi önemli bir şehirden sonra Roma'daki İmparator taraftarları aynı şekilde “*İmparator gelsin ve şehri alsın!*” dediler.³⁶⁰ Papa Gregorius her ne pahasına olursa olsun St. Petrus ve St. Paulus'un şehri olan Roma'nın İmparator'un eline geçmesine izin vermeyecekti. Roma da sonuçta Kudüs gibi kutsal bir şehirdi.

Papa IX. Gregorius Roma'ya hitap etmeden önce tören alanına St. Petrus ile St. Paulus'un başları, Gerçek Haçın kalıntıları konuldu. Papa Gregorius Havarilerin başlarını işaret etti: “*Bunlar Roma'nın eski eserleridir. Onun uğruna şehrinize saygı duyulur! Bir adamın yapabileceğinden fazlasını yapamam ama ben kaçmıyorum. İşte burada Rab'in merhametini bekliyorum!*” Papa Gregorius daha sonra tacı başından alarak azizlerin kalıntılarının üzerine yerleştirdi. Daha sonra; “*Ey Kutsal varlıklar! Romalılar artık ona bakmadığında Roma'yı koruyun!*” dedi. Bunun üzerine Papa'yı dinleyen kalabalık hıçkırarak hıçkırarak ağlamaya başladı. Papa kendisini dinleyenlere giysilerine dikmeleri ve Papalık için savaşmaları adına Haç dağıttı.³⁶¹ Papa Gregorius gerçekleştirdiği konuşma ile Roma'daki birçok kişiyi yanına çekmeyi başardı. Papa'nın kararlı duruşu Roma'nın II. Friedrich'in eline geçmesini engellemiştir.

II. Friedrich, Papa Gregorius'a meydan okumadı. Roma'nın surları bu bucaksız şehri iyi koruyordu. İmparator oraya bir savaşçı olarak değil bir barış prensi olarak girmek

³⁵⁹ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 176-178.

³⁶⁰ Abulafia, *Frederick II*, s. 342.

³⁶¹ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 518.

istedi. Papa Gregorius şimdi bu rolü üstlenmişti. Papa kendine özgü bu barış türünü (Haçlı seferini) Hristiyan âlemine barış getirmek için kutsal savaşı vaaz etti. İmparator Papa'nın saraylarına saldırarak ve kendini Kilise'nin düşmanı olarak göstererek Gregorius'a bir propaganda zaferi vermek istemedi. Friedrich 1240'da güney İtalya'dan daha büyük kuvvet toplamak için Roma'dan çekildi.³⁶²

II. Friedrich Mart 1240'da beş yıl sonra Sicilya Krallığı'na geri döndü. Fakat tüm düşünceleri ve planları şimdi İtalyan monarşisinin gelişmesine yönelikti. İmparator Foggia'da bir meclis düzenledikten ve bir dizi yeni yasayı yürürlüğe koyduktan sonra Mayıs 1240'da yeni toplanan orduyla Capua yakınlarında kamp kurdu. Haziran ayında Papalık Devleti'nin sınırına doğru ilerledi. Böylece Papa'yı barışa ikna etmeye veya Romalıları kapılarını açmaya zorlamayı düşündü. Bu sırada Alman prensler Papa tarafından İmparator'un aforoz edildiği gün ölen Töton Tarikatı Büyük Üstadı Salzalı Hermann'ın yerine seçilen Thüringenli Konrad'ı İmparator ile Papa arasında barış müzakeresi yapmak üzere elçi olarak Roma'ya gönderdi.³⁶³

Papa IX. Gregorius barış müzakeresi görüşmelerinde sadece İmparator'un düşmanları Lombardlar barışa dâhil edilirse II. Friedrich'in aforozdan kurtulacağını bildirdi. Papa İmparator II. Friedrich'i aforoz ettiğinde Lombard sorunuyla hiç bağlantı kurmamıştı. Fakat şimdi II. Friedrich'in affını kabul edilen günahın kefaretiyle değil Lombardlara verilecek siyasi taviz ile sağlamak istiyordu. II. Friedrich tam bir adalet timsaliyle affını satın almayı reddetti. Böylece iki taraf arasında barış sağlanamadı. Alman Büyük Üstadı Roma'ya ulaştıktan birkaç hafta sonra öldü. Bu arada II. Friedrich Romagna'da savaşa devam etti.³⁶⁴

İmparatorun ilk hedefi Ravenna oldu. Şehrin lideri Paul Traversaro yakın zamanda ölmüştü. Şehir birkaç günlük kuşatmadan sonra teslim oldu. Friedrich Ravenna'yı ele geçirdikten sonra asıl hedefi olan Bologna'ya yürüdü. Fakat Bologna'yı almadan önce bu şehrin hemen arkasında kalan Faenza'nın ele geçirilmesi İmparator için daha güvenilir olurdu. İmparator bu yüzden önceliğini bu küçük kadim kasabaya verdi. İmparatorluk ordusu tarafından kuşatılan Faenza, sahip olduğu güçlü tahkimat sayesinde uzun süre kendini savunmayı başardı. Bunun üzerine Friedrich kuşatılarak

³⁶² Abulafia, *Frederick II*, s. 343-344.

³⁶³ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 536.

³⁶⁴ Masson, *Frederick II*, s. 307-309.

ablukaya alındı. İmparator burayı almadan kuşatmayı kaldırmamaya niyetliydi. Ekim ayı olmasına rağmen İmparatorluk ordusu kuşatmaya devam etti. Faenza için geçen her süre aleyhine işliyordu. Erzakları günden güne tükeniyor ve duvarları İmparator'un mühendisleri tarafından paramparça ediliyordu. Sonunda 14 Nisan 1241'de Faenza teslim olmayı kabul etti. Açlıktan ölmek üzere olan Faenzalılar II. Friedrich'den af dilediler. İmparator onların isteklerini kabul ederek şehrin vatandaşlarını tüm suçları için bağışladı.³⁶⁵

İmparator Papa ile mücadele içinde iken zamanla büyük bir tehdit haline gelen Moğollar Asya'dan Avrupa'ya kadar ilerlemiş, önce Rusya'yı 1241 baharında ise Macaristan'ı ele geçirmişlerdi. Moğolların bir sonraki hedefi Polonya, Silezya ve Morovya idi. II. Friedrich tehlikenin büyüklüğünü anlamıştı. Fakat Papalık ile sürdürdüğü mücadele İmparatorun elini kolunu bağlamaktaydı.³⁶⁶ Moğollar karşısında ordusunu kaybeden ve kendisi de yakalanmaktan kıl payı kurtulan Macar Kralı II. Friedrich'e yardım etmesi için elçi gönderdi. İmparator Hristiyan âleminin davası için savaşıyor olmasının Papa'yı onun yokluğundan hemen faydalanmaktan alıkoymayacağını deneyimlerinden çok iyi biliyordu: *"Bir zamanlar Moğollar gibi dinimize zulmeden Sarazenleri yok etmek için Filistin'e yelken açtığımızda, bir sürü Milanolular ve müttefikleri arasından birlikler toplayan sevgili Babamız, Krallığımızı işgal etti."*³⁶⁷

İmparatorluk ordularını Moğollara karşı kendi yönetemezdi. Fakat Almanların paganizm dalgasını durdurmak için gücüne sonuna kadar güveniyordu. Onlara oğlu Konrad'ın etrafında toplanmalarını ve İmparatorluğun sınırlarını savunmak için yürümelerini emretti. Daha sonra oğlu Enzo'yu dört bin şövalyeyle birlikte Alman kuvvetlerine yardım etmesi için gönderdi. Aynı zamanda Hristiyan âleminin hükümdarlarına bir genelge yolladı. Onları ortak düşmanı püskürtmek için birleşmeye çağırdı. Kendisinin, Papa'nın düşmanlığı tarafından ordularını onlara karşı yönetmesinin engellendiğini söyledi.³⁶⁸

II. Friedrich, destekçilerini "sadık Hristiyan," Papa taraftarlarını ise "kâfiri IX. Gregorius olan sapkınlar" olarak nitelendirdi. Gerçekten de diğer olaylar onun bu

³⁶⁵ Masson, *Frederick II*, s. 309-310; Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 182-186.

³⁶⁶ Ullman, *A Short History of the Papacy* s. 169.

³⁶⁷ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 553-555.

³⁶⁸ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 188.

terminolojisi haklı çıkardı: Kutsal Topraklardaki Papalık politikası. Kudüs'teki Müslümanlarla yapılan barış anlaşması 1239'da sona ermişti. Mart 1239'da Lombard savaşının bir Haçlı seferini imkânsız hale getirdiği nedeniyle II. Friedrich aforoz edilmişti. Haçlılar aynı yılın Mart ayında Lyon'da toplanmaya çağırıldılar. Navarre Kralı'nın önderliğinde bir araya gelen Haçlılara gönderilen Papalık elçisi, bu yıl için Haçlı seferini yasakladı. Hacıların evlerine dönmelerini emretti. Seferin başlangıç tarihini Mart 1240 olarak bildirdi.³⁶⁹

Haçlı seferi belirlenen tarihte Kudüs'e değil, Latin İmparatorluğu'nu desteklemek için İstanbul'a yapılacaktı. Bu sefere itaatsizlik edenler manevi cezalarla tehdit edildi. Mallarını satarak veya ipotek ederek kendilerini donatan bahtsız Haçlılar, kendilerini aptal hissettiler. Görünüşe göre Papalık II. Friedrich yaşadığı sürece Kutsal Topraklara hiçbir Haçlı seferi izni vermeme konusunda kararlıydı. Kısa bir süre sonra Almanya'daki Papalık elçileri Sarazenlere veya Prusya'nın putperestlerine karşı Haçlı seferi yapma fikrini besleyen herkesi aforoz edecek kadar ileri gittiler. Aynı şekilde İngiltere'de de Papalık Kudüs'e yapılacak bir Haçlı seferini engellemeye çalıştı. Nedeni açıktı. Venedik ve Ceneviz ile İmparatora karşı saldırgan bir ittifak yapmıştı. Bu iki deniz kasabasının da Kutsal Topraklarda çıkarları vardı. Her ikisi de İmparator ile savaş halindeydi.³⁷⁰ Kudüs'te kazanılacak herhangi bir başarı Friedrich'in Kudüs'teki konumunun güçlenmesini sağlayacaktı. Bu durum da doğal olarak Venedik ve Ceneviz'in politikalarına zarar verecekti. Papalık Devleti'nin uyguladığı politika bize bir kez daha Katolik Kilisesi için önceliğin dini amaçlar değil ekonomik ve siyasi çıkarlar olduğunu gösteriyordu.

İmparator'un Moğollara karşı savaşmak için Avrupalı krallara yolladığı mektup gereken karşılığı bulmadı. Avrupa'yı Moğollara karşı savunma işi Almanya'ya bırakıldı. Friedrich o sırada bulunduğu Faenza'dan Konrad ve prenslere ayrıntılı talimatlar gönderdi. Moğollar güçlü bir düşmanla karşılaşacaklarını anlamış görünüyordular. Avusturya'da bir kaleyi kuşatmalarına rağmen Konrad ve o eyaletin dükünün ilerlemesi üzerine geri çekildiler. İki yıl kadar sınırlarda kaldıktan sonra Asya topraklarına geri çekildiler.³⁷¹ İmparator II. Friedrich Papalık yüzünden Moğollara karşı fiili bir mücadele bulunamamış fakat dolaylı yoldan tebaasını korumak için

³⁶⁹ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 555-556

³⁷⁰ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 556.

³⁷¹ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 189.

elinden geleni yapmıştı. Diğer taraftan Hristiyanların lideri ve savunucusu olduğu fikrini benimseyen Papalık, II. Friedrich'i yok etmenin çıkarına daha uygun olduğunu kanıksadığı için Avrupa'daki Hristiyanlar üzerinde büyük bir tehdit oluşturan Moğollara karşı hareket etmemekten memnun görünüyordu.

İmparator II. Friedrich, Papa tarafından aforoz edildikten sonra Avrupalı krallar, prensler, kardinaller ve din adamlarının karşısında hukuku ihlal etmiş olan Papa IX. Gregorius'a karşı kendini savunmak ve delillerini sunmak üzere genel bir konseyin toplanmasının elzem olduğunu dile getirmişti. Papa IX. Gregorius İsa'nın Vekili olarak bir başkası tarafından asla yargılanamazdı. Bu yüzden böyle bir konsey toplama fikrine şiddetle karşıydı.

Papa ile İmparator'un arasındaki anlaşmazlıktan rahatsızlık duyan ve II. Friedrich'i savunan kardinallerden biri olan Giovanni Colonna Roma şehrinin iki büyük ailesinden birine mensuptu. Colonna Roma'nın güneyindeki geniş mülklerin efendisi olarak Roma'nın etrafındaki büyük İmparatorluk ordularının varlığına kayıtsız kalamazdı. Papa Gregorius'un inatla II. Friedrich ile uzlaşmamasına öfkeleniler. Papa zamanla yalnızca İtalya'dan ve Hristiyan âleminin geri kalanından sadık bir taraftarın huzurunda İmparatoru mahkûm etmeyi iyi bir fırsat olarak gördü. Böylece kardinaller ile Friedrich'in temsilcileri arasındaki müzakereler sonuçlanmadan Paskalya 1241 için bir konsey yapılmasını kararlaştırdı.³⁷² İmparator II. Friedrich Papa'nın niyetinin çok iyi farkındaydı. Böyle bir konseyin yapılmasına şiddetle karşı çıktı.

İmparator II. Friedrich, Fransa Kralı Dindar IX. Louis gibi bağımsız bir hakem tarafından toplanması gereken bir konsey istiyordu. Bu toplantıdan önce Papa ve İmparator rakip ama eşit davacılar olarak görünecek, her biri davasını Hristiyan âleminin temsilcilerine sunacak ve onların kararına boyun eğecekti. İmparator ancak böyle bir konseyden adalet umabilirdi. İmparator Avrupalı yöneticilere konseye gelecek olan herkesin Roma'ya seyahatini engelleyeceğini bildiren mektuplar gönderdi ve onları bu konuda uyardı. Fakat Avrupa ve Lombardiya'dan yola çıkanlar bu uyarıyı yeterince ciddiye almadılar.³⁷³

³⁷² Abulafia, *Frederick II*, s. 344-346.

³⁷³ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 192-194; Watt, "The Papacy", s. 137.

Faenza’da bulunan İmparator kara yollarının çoğunu elinde tuttuğu için Papa Gregorius bu Batılı katılımcılara deniz yolu ile gelmelerini tavsiye etti. Cenevizliler ile temasa geçti. Nakliye gemileri ve savaş kadirgalarından oluşan bir filo Nice ve Ceneviz’deki piskoposları bekleyecek ve onları Tiber kıyısına ulaştıracaktı. Diğer taraftan İmparator Sicilya’ya filoyu seferber ve adam etmesi talimatı verdi. Böylece Sicilya filosu Mart ayında yirmi yedi kadirga ile İmparatorun tarafında olan Pisalılarla güçlerini birleştirerek hazır hale geldiler. Pisalıları bu sırada rakipleri Cenevizlileri uyarak bu girişimden vazgeçirmeye bile çalıştılar.³⁷⁴ Fakat onlar Papalıkla yaptıkları anlaşmayı bozmak istemediler.

İmparatorluk deniz güçleri Ceneviz filosunun Roma’ya hareket ettiği haberi gelene kadar Pisa Limanı’nda hazır şekilde beklemeye koyuldu. Papalık elçisi, toplanan rahiplere 1 Mayıs günü yola çıkılacağı haberini verdi. Ceneviz Amirali Malocello, İmparator deniz gücünden kaçınmak için geniş bir yoldan gitmek yerine kıyıdan gitmeyi uygun buldu. 3 Mayıs’ta Giglio ve Montecristo adaları arasında iki tarafın gemileri karşı karşıya geldi.³⁷⁵

İki taraf arasında kısa ve kanlı bir savaş meydana geldi. Üç Ceneviz gemisi battı ve aralarında Besançon Başpiskoposu’nun da bulunduğu yolcular boğuldu. Yirmi iki Ceneviz gemisi ele geçirildi. Sadece İspanyol yolcuları taşıyan üç yelkenli gemi Cenova’ya kaçmayı başarabildi. Dört binin üzerinde sıradan mahkûm ve yüzden fazla yüksek rütbeli kilise ileri gelenini ele geçiren İmparator kuvvetleri tam bir zafer elde ettiler. Cluny, Citeaux, Clairvaux ve Premontre’deki ünlü manastırların başrahipleri ve bir dizi başpiskopos II. Friedrich’in eline geçmişti. Alt düzeydeki din adamları Pisa hapisanelerinde kaldılar. Daha önemlileri ilk önce İmparatorluk San Miniato Kalesi’ne gönderildiler. Daha sonra büyük bir kısmı sıkı bir şekilde tutuldukları Apulia’ya gönderildiler. II. Friedrich kısa bir gözaltından sonra Fransızları serbest bıraktı.³⁷⁶ İmparator’un bu kararında Papa IX. Gregorius’un Fransa Kralı’ndan yardım talep ettiğinde kendisine sert bir şekilde karşı çıkmasının etkili olduğu açıktı.

II. Friedrich şüphesiz elde ettiği bu başarı ile birlikte Papa Gregorius’u yenmeyi ve onu barış yapmaya ikna etmeyi umuyordu. Papa tarafından üzerindeki aforozun

³⁷⁴ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 544-546.

³⁷⁵ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 196; Masson, *Frederick II*, s. 312.

³⁷⁶ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 549.

kaldırılmasına karşılık rahipleri serbest bırakmayı düşünüyordu. Mahkûmların kendileri Papa'ya sonunda barış yapması için yalvardılar ve İtalya'daki genel kanı da bu yöndeydi. Papa IX. Gregorius bu sırada ölüm döşeğindeydi. İmparatorun eline geçen din adamlarının ölümü ve hapsedilmesinden Tanrı'nın önünde kişisel olarak sorumlu olduğunu hissetti. Fakat barış yapmaya her zamankinden daha az hazırdı. Tutsaklardan Tanrı ve Kilise adına acılarına sabırla katlanmalarını ve sonuna kadar dayanmalarını istedi.³⁷⁷

Papa IX. Gregorius Ağustos 1241'de yaz sıcağında bitkin düştü ve daha sonra hastalanarak öldü. Papa Gregorius ile II. Friedrich'in arasında yaşanan çekişmenin temelinde Papalık tarafından dile getirilen Güneş-Ay teorisi düşüncesi vardı. Fakat II. Friedrich bu düşünceye bağlı hareket etmedi. Papa IX. Gregorius bu durumu aşığılanma olarak yorumladı. Bununla birlikte Papalığın İmparator karşısında pratikteki güçsüzlüğünü aforoz etme yetkisi ile dengelemeyi sürdürmesi Kilisenin krallar üzerindeki otoriteyi sürdürebilmesinin tek çıkar yoluydu.

3. 3. Papa IV. Innocentius- II. Friedrich Dönemi

3. 3. 1. IV. Innocentius'un Papa Seçilmesi

Papa IX. Gregorius'un ölümü II. Friedrich'in Papalıkla olan farklılıklarını bir anda ortadan kaldırmadı. 1241'de Papalık makamı dağılmış olsa da Gregorius'un büyük davasına uygun bazı kardinaller hala mevcuttu. İmparatorun kendisi yalnızca bir sonraki papanın Tanrı'nın bir dostu, "*öncekilerinin hatalarını düzeltmeye*" hevesli biri olacağına dair umudunu dile getirebilirdi. Bu nedenle en acil ihtiyacı yapılacak olan seçimi bu yönde etkilemekti. Fakat İmparator yine de Roma'nın kendisini parçalayamadığını gördü. Matteo Orsini senatör yönetiminde baskın kaldı.³⁷⁸ Orsini, Roma'nın güçlü ailelerinden birine mensup olan ve Colonna ile İmparatora muhalif bir isimdi.

Kardinaller arasında Papalığa kimin seçileceği konusunda tahmin edileceği üzerine anlaşmazlık mevcuttu. Bir tarafta İmparator ile barış yapılmasına meyilli olanlar ve diğer tarafta Papa Gregorius gibi savaş yanlısı olanlar bulunuyordu. Roma Senatörü Orsini kardinalleri baskı altında tutmak ve biran önce seçimin sonuçlanmasını sağlamak için onları eski bir saray olan Septizodium'a kilitledi. Kardinaller depremde

³⁷⁷ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 550.

³⁷⁸ Abulafia, *Frederick II*, s. 350.

çatısı ve duvarları hasar görmüş olan bu sarayın içinde son derece kötü koşullar altında kaldılar. Roma'daki dayanılmaz sıcaklık ve kötü hijyen koşulları kardinalleri oldukça olumsuz etkiledi. Hatta kardinallerden biri toplantı sırasında öldü. Kardinallerin cenazeye katılmak için binayı terk etmelerine bile izin verilmedi. Hastalanan kardinallere ne doktorların ne de hizmetçilerin bakmalarına da izin yoktu.³⁷⁹

Kardinaller tüm bu zor şartlara rağmen yeni papanın seçilmesi konusunda uzlaşma sağlayamıyorlardı. Sonunda Orsini onları Papa Gregorius'un cesedini mezardan çıkarıp seçim sonuçlanıncaya kadar bulundukları odanın ortasına bırakmakla tehdit edince kardinaller 16 Ekim 1241'de seçtikleri kişinin adını ilan ettiler. Yeni seçilen Papa Sabinalı Godfrey oldu ve kendisi IV. Celestinus adını aldı. Fakat yeni seçilen Papa sadece on yedi gün hayatta kalabildi. Septizodium'daki uygunsuz şartlar yüzünden hastalanmış ve ölmüştü.³⁸⁰

Kardinallerden dördü gördükleri kötü muameleden dolayı seçimden hemen sonra Roma'yı terk edip Anagni'ye kaçmışlardı. Bununla birlikte kardinallerden ikisi de halen II. Friedrich'in elinde mahkûmdu. Ne Anagni'de bulunan kardinaller Roma'ya dönmeye razıydı ne de Roma'daki kardinaller Anagni'ye gitmek istiyordu. Böylece Roma ile Anagni arasındaki müzakereler aylarca devam etti. İmparatorun seçimin gerçekleşmesi için esir alınan iki kardinalin serbest bırakılması istendi. Bunlar Palestrinalı Jacob ile St. Nicholas Kardinali (Tonengolu) Otto idi.³⁸¹

İmparator bir süre sonra elindeki kardinalleri serbest bırakmayı kabul etti. Sonunda iki yıllık bir fetret süresinden sonra 25 Haziran 1243'de Cenevizli Sinibaldo Fieschi IV. Innocentius adı ile yeni Papa olarak seçildi. II. Friedrich, tebriklerini bizzat iletmeleri için Alman Büyük Üstadı Malpergli Gerard, Suessalı Taddeo ve Pietro della Vigna gibi en soylu temsilcilerini yeni seçilen Papa'ya elçi olarak gönderdi.³⁸² Friedrich yeni seçilen Papa'ya karşı oldukça iyimserdi. İmparator şimdi iki taraf arasında barışın sağlanacağından şüphe duymuyordu. Fakat Papa IV. Innocentius hakkında böyle düşünerek acaba büyük bir hata mı yapıyordu? Bu sorunun cevabını bize zaman gösterecekti.

³⁷⁹ Ullman, *A Short History of the Papacy* s. 169.

³⁸⁰ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 576.

³⁸¹ Masson, *Frederick II*, s. 318.

³⁸² Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 578-579.

3. 3. 2. Papa IV. Innocentius'un II. Friedrich Politikası

IV. Innocentius kısa süre sonra Papa IX. Gregorius'un karakterinin daha itici özelliklerinin üstün bir derecede kendisinde mevcut olduğunu kanıtladı. Ondan önceki hiçbir Papa, Papalık şahsının tarifsiz kutsallığını böylesine şaşırtıcı bir cüretle ileri sürmemişti: “*Biz sıradan bir insan değiliz*” diye ilan etti. “*Tanrı'nın yeryüzündeki yerine sahibiz.*” İsa'nın Vekilinin uygun nitelikleri gibi görünebilecek alçakgönüllülük, yumuşak huy, hayırseverlik onun amansız doğasında yer almıyordu. Açgözlülüğü doyumsuzdu ve ölümünden önce kürsüyü işgal eden en zengin Papa olduğu biliniyordu. Nepotizm günahı, iyi din adamlarının gözünde onun özel suçuymdu. Akrabaları Kardinal, Piskopos ve Başrahip yapıldı ve sivil ofislerle donatıldı.³⁸³

Bu dünyevi ve hırslı kardinal II. Friedrich'e pek çok yönden hemfikir kendisi gibi düşünen bir adam gibi görünmüştü. Sonra şok edici bir haber geldi. IV. Innocentius, aforoz edilmiş bir kralın temsilcilerini görmesinin Papalık görgü kurallarına aykırı olduğunu gerekçe göstererek İmparator elçilerini şahsen kabul etmeyi reddetti. Yine de bir süre için her şey yolunda gidiyor gibi görünüyordu. Papalıkla bir anlaşmaya varılması ve İmparator'un aforozdan serbest bırakılması için müzakereler kademeli olarak başlatıldı. Palermo Başpiskoposu Berard, Suessalı Taddeo ve Pietro della Vigna müzakere için kilise yasağından muaf tutuldular.³⁸⁴

Papa IV. Innocentius müzakereler sürdürülürken liderlik etmeyi seçmek yerine yönetildi. Kardinaller arasındaki danışman Viterbolu Raniero, II. Friedrich'in en büyük düşmanlarından birisiydi. Raniero kişisel çıkarları uğruna Papalığı yönlendirmekten çekinmiyordu. Bu kardinalin memleketi olan Viterbo 1240 yılından beri İmparator'un yönetimi altındaydı. Kardinal Raniero Romalılar ve paralı askerler ile birlikte Viterbo'ya ani bir baskın düzenledi ve şehrin kontrolünü ele geçirdi. İmparator'un küçük bir garnizonu iyi surlarla çevrili bir kasabada direnmekte idi. İmparator daha sonra orta ölçekli bir kuvvet ile birlikte Viterbo surları dışına kamp kurdu. Daha sonra II. Friedrich Viterbo içerisindeki garnizonunun şehir dışına güvenli bir şekilde taşınması için Papalık ile anlaşma yaptı. Bu garnizon güvenli bölgeyi terk ederek çıktıklarında Guelfler tarafından saldırıya uğradılar. Birçoğu hayatını kaybetti.³⁸⁵

³⁸³ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 208-209.

³⁸⁴ Masson, *Frederick II*, s. 321.

³⁸⁵ Abulafia, *Frederick II*, s. 356-357.

II. Friedrich yaşanan olayın tek sorumlusunun Raniero olduğunu biliyordu. Kardinalin yemininin bu aleni ihlali onu derinden sarstı: “*Neredeyse tüm dünyanın karıştığı böylesine ciddi bir kavgada, halklar arasında saygı duyulması gereken kutsal bir elçi hayır, bir kardinal vaadi birdenbire ihlal edilirse, uzlaşmayı kimden bekleyebiliriz?*” Felaket korkunçtu. Viterbo’daki olaylar Papa’ya büyük acılar yaşattı. Kasabadan bir para cezası aldı. Cezanın tahsil edilmesini sağlamak için cezanın infazını Kardinal Raniero’ya emanet etti. Ayrıca hayatta kalan mahkûmların serbest bırakılmasını emretti. Kardinalin göz yummasıyla emre itaatsizlik edildi. IV. Innocentius yumuşak bir şekilde özür diledi. Meseleyi düzeltmekten memnun olurdu fakat yakın zamanda kurtarılan kasabanın kaybını riske atmak istemiyordu.³⁸⁶

1243-4 kışında Papa ile İmparator arasında ciddi müzakereler nihayet ilerlemeye başladı. Suessalı Taddeo ve Pietro della Vigna tahmin edilebileceği gibi İmparator’un temsilcileriydi. Birkaç ay sonra Maundy Thursday (Kutsal Perşembe) günü kabul edilebilir bir barış anlaşmasının şartları Roma’da düzenlenen büyük bir konferansta açıklandı. Buna göre İtalya’daki topraklar II. Friedrich’in aforoz edildiği 1239 tarihindeki mevcut duruma göre çözümlenecekti. II. Friedrich’in aforozu hemen kaldırılmayacaktı. İmparator tarafından yakalanan piskoposlar iade dilecekti. II. Friedrich piskoposlara karşı işlediği suçun karşılığında yeni kilise ve hastane yapımı gibi hayır işlerinde bulunacaktı. Ayrıca İmparator Papa’nın uygun görebileceği gibi Hristiyan prenslere adam ve para yardımı yapacaktı. Kral IX. Louis’e çıkacağı Haçlı seferinde yardım sözü verecekti.³⁸⁷ Barış anlaşmasının şartları İmparator için oldukça ağır şartlar içermekteydi. Yine de II. Friedrich barış yapılması konusunda iyimserdi. Çünkü aforozlu kalmak niyetinde değildi.

Roma’ya gelen Lombard elçileri Papa-İmparator arsında yapılan anlaşmayı kabul etmek istemediler. Papa anlaşma üzerinde Lombardlar lehine değişiklik yapmak istese de İmparatorluk temsilcileri kararlı kaldı. IV. Innocentius Lombard meselesinde İmparator’un çok fazla haklı olduğunun şüphesiz farkındaydı. Bu yüzden aforoz yasağı kaldırılmadan önce II. Friedrich’in kilise topraklarını ve mahkûmları iade etmesini istedi. Bu imkânsız bir koşuldur. II. Friedrich anlaşma yapabilmek adına Papa Innocentius ile yüz yüze bir görüşme talep etti. Papa önce reddettiği bu teklifi daha

³⁸⁶ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 586-587.

³⁸⁷ Abulafia, *Frederick II*, s. 359-360.

sonra kabul etti.³⁸⁸ IV. Innocentius Papa Gregorius döneminde yaşananları çok iyi biliyordu. Roma’da kendisini yeteri kadar güvende hissetmiyordu. Papa ayrıca II. Friedrich’in kendisini ele geçirmeyi planladığından şüphelenmiş olması da muhtemeldir.

İmparator buluşma yeri olarak Papa’ya Campagna’yı önermişti. Papa buluşma yeri olarak Narni’yi uygun buldu. İmparator Terni istikametinde yola çıkarken papa da maiyetiyle birlikte Roma’yı terk etti. Papa önce Civita Castellana’da durdu. Kardinal Otto’yu İmparatora gönderdi. Sonraki müzakereler Papa için sadece aldatmacadan ibaretti. İmparator karşısında zamana oynuyor ve sır gibi sakladığı kaçış planını uyguluyordu. Her şeyin yolunda olduğunu öğrendikten sonra Sutri’ye geçti. Burada kılık değiştirerek birkaç takipçisi ile birlikte haftalar öncesinden ayarladığı gibi birkaç Ceneviz kadırgasının demir atıp yelken açmaya hazır olduğu Civitavecchia’ya ulaştı. İmparator Narni’ye gelişini beklerken Papa sabahın şafağında denize açıldı. 7 Temmuz 1244’te coşkuyla karşılandığı memleketi Cenova’ya ayakbastı.³⁸⁹ Fakat Papa’nın asıl hedefi burası değildi. Burada ciddi şekilde hastalanan Papa bir süre için hayatından ümidini kesti. Fakat daha sonra iyileşerek ayağa kalkmayı başardı.³⁹⁰

II. Friedrich’in Papa’nın bu eylemi için yorumu; “*hiç kimse kovalamadığında kötüler kaçar.*” oldu. IV. Innocentius’un bu uzun müzakerelerde onunla oynadığını fark etti. Papa Kasım ayında Cenova’dan ayrıldı. Alplerden kuzeye doğru ilerledi ve 2 Aralık’ta Lyon’a ulaştı. Burada güvendedeydi. Çünkü bu şehir İmparatorluğun bir parçası olmakla birlikte Lyon Başpiskoposu’nun yetkisi altında özgür bir şehirdi.³⁹¹ Papa ilk başta daha güvenli bir yer aramayı düşündüyse de onun bu talebi Avrupalı krallar tarafından olumlu karşılanmadı. Fransa, İngiltere ve Aragon kralları Papa’nın ağır ve maliyetli sorumluluğunu almaktan kaçındılar. Papa IV. Innocentius, İmparator II. Friedrich hayatını kaybedene kadar Lyon’da kalmaya devam edecekti. IV. Innocentius’un Lyon’a kaçıışı, II. Friedrich’e karşı bir zafer miydi yoksa Papalık tarafından dikkatlice yönetilen bir yenilgisi miydi? Bu sorunun cevabını bize zaman gösterecekti.

³⁸⁸ Masson, *Frederick II*, s. 323.

³⁸⁹ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 588-589.

³⁹⁰ Watt, “The Papacy”, s. 138.

³⁹¹ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 217.

3. 3. 3. Lyon Konsili (1245)

Papa IV. Innocentius'un Roma'dan Lyon'a kaçışının tek nedeni kişisel güvenliğini sağlama arzusu değildi. II. Friedrich'e boyun eğdirebilmesi için tüm Hristiyanlığın sesine ihtiyacı vardı. Çünkü sadece Papa'nın aforozu İmparator'un konumunda gereken etkiyi sağlamıyordu. Diğer taraftan Papa iki taraf arasındaki mücadelenin barış yolu ile çözüleceği inancını taşııyordu.

Papa Innocentius cemaatine 27 Aralık günü, 24 Haziran 1245 tarihinde Lyon'da yapılacak bir Kilise Genel Konseyi toplantısını duyurdu. Konseyin konusu; İmparator ile Papalık ilişkileri, Kudüs'ün kaybedilmesi, İstanbul Latin İmparatorluğu'na yönelik tehdit ve Moğol istilaları gibi sorunlardan meydana geliyordu.³⁹² II. Friedrich Papa'nın konsey ilanı sonrası barış ve bağışlanma talebini yineledi. İmparator kardinallerin sempatisini kazanmak ve Papa ile birkaç ay önce imzalanan barış anlaşmasının çerçevesini oluşturmak istiyordu.³⁹³ Fakat İmparator bu talebine olumlu cevap alamayacaktı.

Lyon Konsili aslında tam anlamıyla temsili değildi. Konsilde Sicilya, Alman ve Macar Kiliselerinin hiçbir üyesi bulunmuyordu ve çok az İtalyan vardı. Geriye yalnızca İmparator'un yargıçları olacak İngiltere ve Fransa ruhban sınıfı ve 1241'deki deniz karşılaşmasından beri II. Friedrich'e tarifsiz bir öfke besleyen İspanya'nın piskoposları kaldı. Ayrıca delege sayısı 1215 yılında Lateran'da yapılan konseye göre ancak üçte bir oranında katılım oranına sahipti. Yine de bu konsey bir "Genel Konsey" olarak adlandırıldı.³⁹⁴ Toplantıya katılanların 26 Haziran'da Konsey ilk oturumu için St. Just Manastırı'nda toplandı. Büyük Başrahipler ve on iki kardinalin yanı sıra Hristiyan Âleminin çeşitli eyaletlerinden gelen elçiler de vardı. Papa'nın sağ tarafına İstanbul Latin İmparatoru, sol tarafında ise Provence ve Toulouse Kontları oturmaktaydı. İmparatoru temsil etme danışmanı Suessalı Taddeo'ya verildi. Toplantı tüm ciddiyetiyle mezmurlar, dualar ve ilahilerle açıldı.³⁹⁵

Papa IV. Innocentius konseye hitaben yaptığı konuşmada İsa'nın yaralarına benzettiği beş kederi olduğunu söyledi. Daha sonra bunları detaylandırmaya başladı. Bunlar;

³⁹² Whalen, *The Two Powers*, s. 154; Watt, "The Papacy", s. 139.

³⁹³ Abulafia, *Frederick II*, s. 366-367.

³⁹⁴ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 597.

³⁹⁵ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 225.

Moğol istilas, Grek Kilisesi'nin ayrılıkçı ruhu, Lombardiya'da sızan sapkınlıklar, Kudüs'ün Hristiyanlarca kaybı ve İmparator'un Kiliseye olan düşmanlığını kapsayan konulardı. İlk dört konu hızla bertaraf edildi. Konseye katılan herkes toplantının asıl amacının İmparator ile olan mücadele olduğunun farkındaydı. IV. Innocentius II. Friedrich hakkında suçlamaları dile getirdi. Bunlar; Lucera Müslümanları, Müslüman haremeleri, hadımların sorumluluğunda tutulan imparatoriçeler, Friedrich'in Müslümanlarla ittifakları ve en kötüsü de topraklarını kendisine geri vermemekle ve emirlerine uymamakla Kiliseye karşı yalan yere yemin etmesi idi.³⁹⁶

Suessalı Taddeo daha sonra söz alarak Papa'nın İmparator hakkında öne sürdüğü iddiaları belgeler ile tek tek çürüterek cevapladı. İmparator'un sözlerini tutmadığı iddialarına aynı şeyi Papa'nın da yaptığını işaret ederek karşı çıktı. İmparator Sarazen birliklerini kullandıysa bunun nedeni onların kanlarının kendisi için Hristiyanlarinkinden daha az değerli olmasıydı. Sarazen kadınlarına gelince onlar sadece saray eğlenceleri idi. İkinci oturum Temmuz ayı ortasında gerçekleşti. Papa yeniden konseye hitap ederken ağladı ve Suessalı Taddeo motivasyonunu kaybetmeden cesaretle II. Friedrich'i savunmayı sürdürdü.³⁹⁷

17 Temmuz 1245 tarihinde yapılan konseyin üçüncü oturumunda İmparator II. Friedrich aforoz edilerek görevden alındı. İmparatorun aforoz edilmesinin nedenleri; sapkınlık, Papalık vasalı olarak yeminini bozmak, genel konseye giderken piskoposları yakalayıp mahkûm etmek gibi suçlardı. Papa IV. Innocentius'un II. Friedrich'i aforoz etmesinin altında yatan gerçek ideoloji ise Papalık tarafından tasarlanan Roma İmparatorluğu'nun Hohenstaufen'in ona yüklediği rolle tamamen uzlaşmaz olmasıydı. IV. Innocentius Papalık tarafından yalnızca belirli amaçlar için yaratılan ve bu nedenle uygun görülmediği takdirde Papalık tarafından tahttan indirilip geri alınabilecek olan imparatora iki kılıç teorisinin uygulanmasını tam olarak açıkladı. IV. Innocentius'a göre Papalık, İmparatorluğu dilediği kişiye "çevirme" hakkına sahipti. Sonuç olarak İmparatorluk görevini örneğin Fransızlara sunabilirdi. Papalığın "mürted ve sapkın" İmparatora karşı bir Haçlı seferi vaaz etmesi, bilgeliği sorgulanmaya açık olmasına rağmen Papalık açısından anlaşılabilirdi.³⁹⁸

³⁹⁶ Whalen, *The Two Powers*, s. 164; Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 226-228; Masson, *Frederick II*, s. 331-332; Watt, "The Papacy", s. 139-141.

³⁹⁷ Masson, *Frederick II*, s. 332.

³⁹⁸ Ullman, *A Short History of the Papacy* s. 170.

İmparator II. Friedrich tahttan indirilme haberine öfkeyle tepki gösterdi. Hazine sandığından birini açtırarak taçlarından birini eline aldı ve kafasına yerleştirdi. Sonra; “*henüz tacımı kaybetmedim, ne Papa ne de konsey kanlı bir savaş olmadan onu benden alamayacak*” dedi. Papa IV. Innocentius’un da çok iyi bildiği gibi Lyon Konsili’nde alınan karar aslında yenilenmiş bir savaş ilanıydı.³⁹⁹

İmparator Avrupa’nın krallarına, prenslerine ve din adamlarına yolladığı mektuplarla seslendi. Onlar da Papa’nın manevi düzlemdeki gücünü ve İmparatoru kutsama hakkını tanıdı. Fakat onu tahttan indirmek için değil. Konsey İmparator’un kendi mevcudiyeti ya da “birini İmparatorluk rütbesine yükseltme, onu orada tutma ve onu görevden alma hakkına tek başına sahip olan” İmparatorluğun prenslerinin varlığı tarafından onaylanmamıştı. Mahkûmiyetinin tamamen Papa’nın kişisel düşmanlığından kaynaklandığını söyledi ve yöneticileri eğer şimdi sıra ona gelirse, bir dahaki sefere onların da olacağı konusunda uyardı. Papa bir kez hükümdarları görevden alma hakkının kendisine ait olduğu ilkesini tesis etmeyi başarırca, yalnızca kendilerinin değil aynı zamanda haleflerinin de davası olacak bir davayı savunmak için kendisiyle birleşmeye çağırırdı.⁴⁰⁰

II. Friedrich’in Papalık karşıtı propagandasının oldukça çarpıcı bir yönü Kilise’nin yozlaşması ve bencilliği konusunda ısrar etmesiydi. Çünkü bu konuda dünya onun gerçeklerden başka bir şey söylemediğinin giderek daha çok farkına vardı. Papa IV. Innocentius’un açgözlülüğü ve onu Lyon’a kadar takip eden akraba ve asalak güruhları hızla bir ağızdan yaygınlaşıyordu. Lyon Başpiskoposu Papalık sarayının cimriliği ve açgözlülüğünden o kadar tiksinimişti ki bir manastıra çekildi. Onun yerine bir rahip bile olmayan Savoylu Philip Lyon Başpiskoposu yapıldı. Fransa ve İngiltere’deki boş piskoposluklar yerel halkın öfkesini uyandıracak şekilde Papa’nın yeğenleri tarafından dolduruldu. Papa’nın yeğenlerinden biri olan Percival Hristiyan âleminin en zengin rahibi olarak ün saldı. Fransa Kralı IX. Louis, Lyon’daki kararı reddedenlerden biri oldu. Çünkü o Papa’nın politikasının sadece laik iktidara yönelik bir tehdit değil aynı zamanda inancın kendisine yönelik bir tehlike olduğunun bilincine varmıştı.⁴⁰¹

³⁹⁹ Abulafia, *Frederick II*, s. 373,375.

⁴⁰⁰ Masson, *Frederick II*, s. 333.

⁴⁰¹ Masson, *Frederick II*, s. 334-335.

Fransa Kralı IX. Louis Kasım ayının sonunda Papa ile buluşmak için Cluny'ye gitti. Birkaç gün boyunca II. Friedrich'in iyi niyet beyanını kabul etmesi için ona ısrar etti. Papa IV. Innocentius ise kararından biran için bile dönmeyi düşünmedi.⁴⁰²

3. 3. 4. II. Friedrich- Papa IV. Innocentius Mücadelesi

Papa IV. Innocentius II. Friedrich'e karşı bir Haçlı seferi yapma fikrini benimseyerek Kilisenin manevi gücünü kendi lehine kullanmayı arzuluyordu. Bu doğrultuda Almanya'ya Papalık ajanı olarak gönderilen dilenci rahipler, İmparator'un aforozu ve görevden alınmasını yayıyor ve ona karşı yapılacak bir Haçlı seferi vaazı veriyorlardı. Üstelik bu sırada Doğu'ya Haçlı yolculuğuna çıkacak olan Fransa Kralı IX. Louis'in yapacağı seferden asla bahsetmemek için gizli bir emir almışlardı. Daha sonra Papa IV. Innocentius tarafından Kutsal Topraklara yapılacak bir sefere katılma yeminlerini yerine getiremeyen Haçlıların seferinin masraflarını para olarak ödeyerek bu yükümlülüklerini yerine getirmiş kabul edilecekleri fikri geliştirildi. Böylece hiçbir şekilde silaha sarılmaya niyeti olmayan pek çok kişi günahlarının kefareti için nakit olarak satın alarak Papalık kasasını doldurdu.⁴⁰³

Fransa Kralı'nın Kutsal Topraklara yaptığı Haçlı seferi, bir kez daha kendi çıkarları doğrultusunda hareket eden bir Papalık nedeniyle başarısızlığa uğramıştı. Papalık için belli ki "Kutsal Toprakları Kurtarmak" deyişi sadece kilise misyonunu tanımlarken kullandığı çekici bir slogandan ibaretti. Onun gerçek anlamda savunduğu politika Tanrı adına dini ve ruhani görevler değil dünyevi iktidar ve para hırsı olduğu açıktı.

Kiliseyi eşi benzeri görülmemiş siyasi ve askeri görevlerle karşı karşıya olan tamamen siyasi bir güç olarak algılasak, Cenevizlileri Papalık tahtını işgal etmiş en parlak politikacılardan biri olarak kabul etmemiz gerekir. Papa en ufak bir kuşku duymadan manevi yeteneğini tefecilik için ortaya koydu. Biran için sayısız ve tükenmeyen gelir kaynakları açtı. Her kanunu dilediği gibi çiğnedi, atladı veya değiştirdi. Papalığa insani veya ilahi tüm yasaların önüne acil çıkar sağlayan bir "makyavelist" özellik kazandırdı. Bu yeni eğilime genel olarak dünyanın çeşitli tepkileri karakteristiktir. Almanya'da bu idealler ihanet, acıyı, kederi ve nefreti uyandırdı. Kilise'nin maddileşmesi karşılıklı dinin daha yoğun ruhsallaştırılmasına yol açtı. Nihayetinde de Hristiyanlığın Reform ve yenilenmesine neden oldu. Oysa İtalya'da Papaların bu

⁴⁰² Abulafia, *Frederick II*, s. 376.

⁴⁰³ Masson, *Frederick II*, s. 337.

davranışı beraberinde yeniden doğuşunu getiren akıl almaz bir sinizmi doğurdu: Rönesans.⁴⁰⁴ Orta Çağ Batı dünyası, Papalık öğretisi altında yaşadığı yüzyıllar boyu edindiği acı tecrübeyi sonunda elde ettikleri eleştiri ve sorgulama yetisi ile sonlandırmayı başaracaklardı.

Mart 1246'da İmparator'un damadı Caserta Kontu Riccardo Sanseverino tarafından aceleyle gönderilen bir tekne Grosseto'ya geldi. Habere göre II. Friedrich, Kral Enzo ve Eccelin bir ziyafette öldürülecekti. İtalya'da da büyük bir ayaklanma meydana gelecekti. II. Friedrich bu habere güçlkle inanabildi. Çünkü elebaşı olarak verilen isimler, aileleri bir nesilden uzun süredir hizmetinde olan en sevgili arkadaşları ve hayattaki ilerlemelerini onun lütfuna borçlu olan diğerleri en yakın arkadaşlarıydı. Fasanellalı Pandolfo bunlardan biriydi. Eski arkadaşı Başyargıç Morralı Henry'nin oğlu Giacomo da bir başka isimdi. Sicilya Kaptanı Cicalalı Anrea, Amicisli Roger ve Teobaldo di Francesco da işin içindeydi. Komploda yer alan Presenzanolu Giocanni muhbir oldu. Onun iddiaları Pandolfo ile Giacomo'un İmparatorluk mahkemesinden hızlıca Roma'ya kaçmalarıyla doğrulandı.⁴⁰⁵

İmparatora yönelik komplo planının geniş sonuçları vardı. II. Friedrich öldürüldüğü sırada İtalya ve Sicilya Papalık tarafından ele geçirilecekti. Hainler tarafından İmparator'un öldüğü haberi her yere yayıldı ve Sicilya'da genel bir kafa karışıklığı oluşturulmaya çalışıldı. İsyancılar Sala, Capaccio kalelerini ve Altavilla kasabasını ele geçirmişlerdi. II. Friedrich hemen Toskana'dan güneye doğru koştu. Sala birkaç gün içinde teslim oldu. Altavilla yerle bir edildi ve komplocularla yakından ilgisi olan herkes kör edildi veya diri diri yakıldı. İmparator'un bizzat gelişi isyandan geriye kalanları hemen bastırdı. Capaccio Kalesi bir müddet devam eden kuşatma sonrası teslim alındı. İmparator buradaki yüz elli mahkûm arasından Teobaldo di Francesco'yu buldu.⁴⁰⁶

Yakalanalar ihanetlerinin bedelini korkunç şekilde ödediler. Kızgın demirle kör edildiler ve burunları, elleri ve bacakları sakat bırakıldı. Bazıları taşlı zeminde atlar tarafından ölüme sürüklendi. Kimi diri diri yakıldı. Kimisi de asıldı. Diğerleri de deri

⁴⁰⁴ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 623-624.

⁴⁰⁵ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 249; Masson, *Frederick II*, s. 339.

⁴⁰⁶ Salimbene, *St. Francis to Dante: Translations from the Chronicle of the Franciscan Salimbene* (1221-1288), (Trs. G. G. Coulton), London 1907, s. 115; Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 633-634.

çuvallara dikilerek denize atıldı. İmparator Teobaldo di Francesco ve beş kişiye ise istisnai bir ceza uyguladı. Bu hainler kör edilecek, sakat bırakılacak ve dünyanın çeşitli ülkelerinde kasabadan kasabaya sürüklenecekti.⁴⁰⁷

İmparator kendisine yönelik komplozu zamanında haber almasıyla birlikte Sicilya ve İtalya’da yeniden kontrolü sağlamayı başardı. II. Friedrich’e karşı düzenlenen bu komplonun başında yer alan kişinin Papa IV. Innocentius olduğuna dair önemli kanıtlar olmakla birlikte, Kardinal Raniero’nun öncülüğünde düzenlene bir plan olması da muhtemeldir. Papa’nın bu komplodan haber edildiği ve kendisinin de bunu memnuniyetle karşıladığına ise şüphe yoktur. Böylece belki de tarihte ilk defa bir Papa bir İmparatoru öldürme girişiminde bulunmuştu. Papa IV. Innocentius’un karakter yapısı düşünüldüğünde böyle bir girişime başvurma ihtimali oldukça yüksek görünüyor.

Papa IV. Innocentius, İmparator’un gücünün gerçek kaynağını Almanya olarak gördü. Alman kilisesine yollanan elçiler Papa için kendilerine destek aradılar. İmparatoru destekleyenler aforoz ile tehdit edildiler. Buna rağmen Alman prenslerin çoğu İmparatoru destekliyordu. Mainz, Köln ve Trier Başpiskoposları Papa’ya destek verdiler. Bununla birlikte Thüringen Langrave’i Heinrich Raspe Papa’dan aldığı rüşvet karşılığında 1246’da Almanya’da kral olarak seçilmeye razı oldu. Seçim seçmenlerin tamamı katılmadığı için aslında yasal değildi ve genel olarak tanınmadı. Fakat öngörüleceği gibi Papa IV. Innocentius Heinrich Raspe’yi resmi olarak tanıdı. Fakat Heinrich Raspe’nin 1 yıl sonra ölmesiyle Almanya’daki tehdit şimdilik sona erdi.⁴⁰⁸ Heinrich Raspe’nin Papalıktan aldığı rüşvetin yanı sıra muhtemelen İmparator II. Friedrich’e düzenlenen komplozu ve onun öleceğini duyurmaları Almanya tacını alması için ikna edilmesinde önemli bir faktör olmuş olabilir.

Hristiyan topraklarını İmparatora bağlılıklarından ayartmaya çalışmakla yetinmeyen Papa IV. Innocentius, artık ikna gücünü II. Friedrich’in Müslüman müttefiklerine bile yönetmiş durumdaydı. Ülkesi ile Sicilya Krallığı arasında var olan anlaşmayı bozması için onu ikna etmeye çalışan Mısır sultanına bir mektup yazdı. Sultan’ın bu mektuba verdiği cevap ise adeta Papa için bir utanç kaynağı oldu. Sultan mektubunda;

⁴⁰⁷ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 634-635.

⁴⁰⁸ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 251-253; Masson, *Frederick II*, s. 337-338; Toch, “Welfs, Hohenstaufen and Habsburgs”, s. 390-391.

*“Hristiyanların Kutsal Baba’sının elçileri bize geldiler. Onurla karşılandılar. Halklara barış verme arzusundan bahsettiler. Ama atamız sultanın (Allah onu yüceltsin) zamanında bizimle Roma İmparatoru arasında samimi bir dostluk olduğunu da göz ardı etmeyin. Eğer sizinle görüşecek olsaydık, onun anlaşması gerekli olduğundan, İmparatorluk sarayındaki elçimize tekliflerinizi ona bildirmesi talimatını verirdik.” dedi.*⁴⁰⁹ Papa IV. Innocentius Lyon Konsili’nde Müslümanlarla diplomatik ilişkiler kurduğu için İmparator II. Friedrich’e karşı yönelttiği sözde suçun şimdi bizzat kendisi tarafından işlenmesinde herhangi bir sakınca görmüyordu!

İmparator komplocuları bertaraf ettikten sonra Heinrich Raspe’ye karşı oğlu IV. Konrad’a yardım etmek üzere Almanya’ya doğru yola koyuldu. Daha sonra yolda iken Heinrich Raspe’nin öldüğü haberini alınca planında değişiklik yapmaya karar verdi. İmparatorun bir sonraki hedefi Papa’nın ikametgâhı olan Lyon’du. İmparator Fransa Kralı’nın arabuluculuğu ile birlikte Papa ile barış yapmanın mümkün olabileceğini varsayıyordu. Eğer Papa barışa razı olmazsa o da bu defa Lyon’u kuşatarak IV. Innocentius üzerinde baskı kuracaktı. Hatta şehri ve onu ele geçirmeyi düşünmüş olabilir.

II. Friedrich Lyon için hazırlıklarını tamamlamış yola koyulmuştu. Alplerin eteğinde Torino’da Savoy Kontu ile buluşmak için maiyetinden geride kalmıştı. Bu sırada oğlu Kral Enzo’dan yardım çağrısı aldı. İki yıl önce Orlando de Rossi ile birlikte Piacenza’ya kaçan yetmiş kadar Guelf şövalyesi, bir Pazar günü ansızın memleketlilerinin önüne belirmişlerdi. İmparator’un Torino’da olduğunu biliyorlardı. Enzo bu sırada Brescia bölgesindeki bir kaleyi kuşatıyordu. Parma’nın Ghibellin şövalyeleri büyük bir düğün için toplanmışlar ve şarap içmekle meşguldüler. Guelflerin yaklaştığını duyunca hemen hamle yaptılar. Fakat onlara karşı koyamadılar. İmparator Podestası Arrigo Testa öldürüldü. Guelfler kasaba halkı kayıtsız kaldığı için başka bir direnişle karşılaşmadan Parma’yı ele geçirdiler.⁴¹⁰

Parma’nın düşmanlarca ele geçirilmesi Arno Vadisi’ne ve Toskana’ya erişim sağlayan Cisa geçidi ile İmparator’un başlıca düşmanı Milano’ya ulaşım sağlayan geniş Lombard Ovası arasında kilit bir konumda bulunduğundan, II. Friedrich’e büyük bir darbe oldu. Enzo Parma şehrini kuşatarak daha fazla Papalık takviyesi almasını

⁴⁰⁹ Masson, *Frederick II*, s. 338.

⁴¹⁰ Salimbene, *from St. Francis to Dante*, s. 116; Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 643.

engellemeye çalıştı. Parma ele geçirilince hemen yardıma gelmiş olan Papalık elçisi Montelongolu Gregorio çevredeki ablukanın şehri boğmasının muhtemel olduğunu fark etti. Birkaç hafta sonra Parmalılar kuşatma koşullarının buna değip değmediğini sorgulamaya başladılar. Montelongolu Gregorio Parma'nın belli başlı vatandaşlarını yemeğe çıkardı. Yemek sırasında uzaktan ayakları tozlu bir haberci geldi. Yolculuktan yorulmuş olan bu kişi elçiye yardımın yolda olduğunu bildiren bir mektup verdi. Gregorio mektubu misafirlere sevinçle okudu ve çok geçmeden bu haber Parma'nın her yerinde duyuldu. Aslında mektubu Gregorio'nun kendisi yazmıştı ve şehrin ötesinden geldiği iddiasıyla bir hizmetlinin lojmana gelmesini emretmişti.⁴¹¹ İmparator II. Friedrich için öldürücü olan hamle Parma'nın kaybedilişi değildi. Daha kötüsü gelmek üzereydi.

Temmuz 1247'de İmparator Parma'ya geldi. Kral Enzo ile birlikte şehre gelebilecek tüm yardım yolları tutuldu. Kış geldiğinde Parma tamamen kuşatılmış durumdaydı. İmparator şehri tıpkı Faenza'da olduğu gibi almaya kararlıydı. Buna uygun olarak birlikleri için ahşap kulübelerden bir kış kampı kurdu. Kampta evler, sokaklar, bir Pazar yeri, bir saray ve bir de kilise mevcuttu. II. Friedrich buraya zafer anlamına gelen "Vittoria" adını verdi. Onun bu mücadeleden zaferle ayrılacağına olan inancı tamdı. Parma'da kışın gelmesiyle birlikte açlık ve gömülmemiş cesetler yüzünden veba salgını meydana geldi. Montelongolu Gregorio savunmanın dayanak noktasıydı. Şehrin savunmasını geliştirmek için sürekli çalıştı ve daha da önemlisi Vittoria içindeki faaliyetleri yakından takip etti.⁴¹²

İmparator tamamıyla kuşatılan ve açlıkla boğuşan Parma'nın kısa süre içerisinde düşeceğinden oldukça emindi. Bir tarihçinin söylediği gibi; "*güven, talihsizliğin anasıdır.*" İmparatorluk kampı kendisini büyük bir dikkatsizliğe kaptırdı. Parma'nın ordusunda kesinlikle casuslar vardı. Şehir İmparator'un her hareketinden haberdardı. 18 Şubat 1248'de Vittoria garnizonunun zayıfladığını biliyorlardı. Enzo'nun uzakta olduğunu ve İmparator'un bir başka gayrimeşru oğlu olan Manfred ile birlikte Parma çevresindeki bataklıklarda avda oldukları bilgisini almışlardı. Garnizonda sadece Margrave Lancia adında bir komutan kalmıştı.⁴¹³

⁴¹¹ Whalen, *The Two Powers*, s. 191; Abulafia, *Frederick II*, s. 396-397.

⁴¹² Masson, *Frederick II*, s. 344-345.

⁴¹³ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 655-656.

Parma kuvvetleri aniden sahte bir hücum çıkışında bulundular. Bu hamle Vittoria'daki İmparatorluk garnizonunu yeni şehrin görüş alanında uzaklaştırdı. Bu sırada Parma ordusunun geri kalanı -ki bunlar aslında Parma'nın genç ve yaşlı erkek ve kadınlarından oluşanlar- kısa mesafedeki Vittoria'ya ulaştılar. Kalan savunmacıları yendiler ve şehir harap edildi. İmparator'un karargâhına yapılan baskında inanılmaz miktarlarda altın, gümüş, mücevherler ile güzel kumaşlar bulundu ve bunların hepsi ele geçirildi. İmparatorluk tacı bile çalındı. Ayrıca II. Friedrich'in yazdığı muhteşem el yazması da ele geçilenler arasındaydı. Bununla birlikte en önemli kayıp Suessalı Taddeo oldu. Yakalandı ve sakat bırakıldı. Daha sonra Parma hapishanelerinde belirsiz bir sona sürüklendi.⁴¹⁴ Vittoria hezimetini İmparator'un aldığı en büyük yenilgiydi. II. Friedrich Taddeo'nun kaybına çok üzüldü. Taddeo son anına kadar ona sadık kalan önemli bir dostuydu. Vittoria'daki hazinenin kaybı İmparatoru mali açıdan oldukça zor durumda bıraktı. Çünkü çoğu birliği ücretli askerlerden oluşmaktaydı. Yine de bu yenilgi için sonu olmayan bir mağlubiyet demek doğru olmaz. İmparator'un ordu gücünü telafi edecek kaynakları elde etme gücü vardı.

II. Friedrich Vittoria olayını haber alıp geri döndüğünde her şey için çok geç olduğunu gördü. Bargo San Donnino'dan (Fidenza) Cremona'ya geçti. Burada birkaç gün kaldı ve kendisine yeni bir ordu kurdu. Daha sonra kuvvetleriyle birlikte 22 Şubat 1248'de Parma'ya saldırmak üzere Po'ya geçti. Kral Enzo Mantova ve Ferrara'dan Parma'ya erzak getiren yüz kadar gemiden oluşan bir filoyu yağmalamayı ve üç yüz esiri ele geçirmeyi başardı. II. Friedrich düzenlediği savaş konseyinde Parma'yı yeniden kuşatmanın faydalı olmayacağı sonucuna vardı. Bu sırada İmparator kuvvetleri Parma Guelflerinin başı olan Kardinal Orlando di Rossi ile birlikte yüzden fazla şövalyeyi öldürmeyi başardı.⁴¹⁵ Vittoria hezimetini İmparator'un Orta ve Kuzey İtalya'daki düşmanlarını cesaretlendirdi. Onlara psikolojik üstünlük sağladı. Romagna'daki birkaç şehir Guelflerin eline geçti. Yine de İmparator İtalya'da kontrolü sağlamayı ve otoritesini dengelemeyi bildi.

1249 yılının başlarında Sardunya Kralı Enzo, Bologna Guelflerine karşı yardım isteyen Modena'ya ulaştı. İki taraf Fossalta'da karşı karşıya geldi. Enzo orta boylu ve

⁴¹⁴ Salimbene, *from St. Francis to Dante*, s. 122-123; Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 261-262; Abulafia, *Frederick II*, s. 396-397.

⁴¹⁵ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 657-658.

alımlı birisi olup ayrıca cesur ve güçlü bir komutandı.⁴¹⁶ İki taraf arasındaki çarpışmada Enzo Bolognalılar tarafından esir alındı. Enzo'nun kaybı II. Friedrich için oldukça büyük bir darbeydi. Kuzey İtalya sorumluluğu ona aitti. İmparator Enzo'nun serbest bırakılması için Bolognalıları tehdit ve rüşvetle ikna etmeye çalıştı fakat başarılı olamadı. Esir olmasına rağmen Enzo'ya onur ve nezaketle yaklaşıldı. Bologna şehrinde büyük bir şahsiyet haline geldi. Enzo yirmi üç yıl kadar hapis tutulduktan sonra öldüğünde kendisine layık bir devlet cenaze töreni gerçekleştirilecekti.⁴¹⁷

İmparator için bu süreçte bir diğer büyük kayıp hukukçu Pietro della Vigna oldu. 1249 yılında aniden tutuklanan Pietro della Vigna hakkında var olan mevcut suçlamalardan bazıları onun Papa ile işbirliği yaptığı ve II. Friedrich'i doktoru ile birlikte zehirlemeye çalıştığı gibi ithamlardı.⁴¹⁸ Ayrıca uzun ve dizginsiz güç kullanımının diğer yöneticiler arasında kıskançlığa yol açtığı söylendi. Fakat Pietro della Vigna'nın aslen zimmetine mal geçirmesi ve muazzam bir servet biriktirmesi nedeniyle tutuklandığı belirtiliyor. Buna göre kör edilerek hapse yollanan Pietro burada zincirlendiği direğe başını vurarak intihar etti. O Sicilya'da yasaların ve politikaların formüle edilmesinde, Papalık adaletsizliğe karşı eleştirilerin yayınlanmasında ve hassas diplomatik müzakerelerde yirmi yılı aşkın bir süredir İmparator'un adına hizmet etmişti.⁴¹⁹

1249 yılı İmparator II. Friedrich'in belki de kaderinin en dip noktasıydı. Sağlığı bile tükenmişti. Muhtemelen sinir gerginliği ve endişeden bir deri hastalığına tutulmuştu. Fakat sonbaharda kendini toparlamayı başardı. Krallığını düzenledi ve Lombardiya'ya karşı bir sefer hazırlığına başladı. Ayrıca Saksonya Dükü Albert'ın kızı ile evlenmek için Almanya'ya gitmeyi planlıyordu.⁴²⁰

İmparator Pietro della Vigna'nın yokluğunu onun gibi becerilere sahip yeni nesil hukukçular ile doldurmayı başardı. Fakat oğlu Enzo gibi bir komutanın yerini doldurmak çok zordu. 1249 yılında Papalık ordusu Sicilya'nın kuzeydoğu sınırına kadar ilerledi. Viterbolu Raniero artık yaşlanmış ve İtalya'da onun yerine göreve Pietro Capocci getirilmişti. 4 Ekim 1249'da iki taraf arasındaki çatışmadan sonra

⁴¹⁶ Salimbene, *from St. Francis to Dante*, s. 124.

⁴¹⁷ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 220; Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 269-270.

⁴¹⁸ Whalen, *The Two Powers*, s. 200; Salimbene, *from St. Francis to Dante*, s. 121-122; Eickels, Brüsche, *Kaiser Friedrich II*, s. 423-424.

⁴¹⁹ Abulafia, *Frederick II*, s. 401-403.

⁴²⁰ Masson, *Frederick II*, s. 351.

Papalık ordusu hızla kuzeye çekilmek zorunda kaldı. 1250'de Sicilya ordusu Ancona'ya girerek birbiri ardına zaferler elde etti. İmparator kuvvetleri tarafından Cingoli'de Papalık silah deposu ele geçirildi. Capocci neredeyse yakalanıyordu. Kendini dilenci kılığına sokarak İmparatorluk sınırından kaçmayı başardı. Bölgedeki Papalık gücü çöktü. Pietro Capocci rezilce geri çağırıldı. Onun yerine göreve Ottoviano degli Ubaldini gönderildi.⁴²¹

İmparator Alpleri geçerek Lyon'a tekrar gitmeyi düşünüyordu. Papa IV. Innocentius tedirginlikle İngiltere Kralı III. Henry'den Bordeaux'ya taşınması için izin istedi. Ayrıca Doğu'dan gelen haberler Papa'yı daha zor duruma soktu. Fransa Kralı IX. Louis, Nil Deltası'nda mağlup edilerek Müslümanlar tarafından esir alındı. Papa Doğu'ya gerçekleşen sefere gerekli desteği sağlamadığı ve bu nedenle Kutsal Toprakları, Fransa'yı ve Hristiyanlığı tehlikeye atmakla ve ihmalkârlıkla suçlandı. Kral Louis daha sonra büyük bir fidye bedeli karşılığında serbest bırakıldı. Papa Fransa Kralı uzaktayken II. Friedrich'in gücünü kırmayı ummuştu. Şimdi ise İmparatorla müzakere edilmiş bir anlaşma için Fransa Kralı'nın taleplerine maruz kalacaktı. IX. Louis'in müzakere için Papa'ya yolladığı elçilerden biri Anjou Kontu Charles idi. Charles şimdi Hohenstaufenleri yok etmek için değil savunmak için görevliydi.⁴²² Fakat kendisi ileride Papalıkla bir ittifak elde ederek bizzat Sicilya'yı ele geçirmek için gelecekti. İmparator ordusuyla birlikte bir kez daha Lyon'a gitme fırsatını elde etse ve müzakereler yeniden sürdürülseydi her şey Hohenstaufenler için çok daha farklı olabilirdi.

3. 4. İmparator II. Friedrich'in Ölümü ve Kişiliği

İmparator Aralık ayının ilk günlerinde Apulia bölgesindeki Foggia'da kalıyordu. Yıl boyunca hafif rahatsızlığına rağmen gayet sağlıklı görünüyordu. Daha sonra bir av gezisinde iken ateşli bir kriz geçirdi. Böylece daha önce hiç ziyaret etmediği Castel Fiorentino'ya sığındı. II. Friedrich dizanteri olmuş ve ihmal ettiği için hastalık mide iltihabına dönüşmüştü. İmparator hastalığının ciddiyetini kavrayınca derhal devlet görevlilerini yanına çağırdı.⁴²³

Palermo Başpiskoposu Berard, Hohenburglu Berthold, Pietro ve Folco Ruffo, Giovanni di Procida (doktoru), Başyargıç ve diğer yargıçlar ile oğlu Manfred

⁴²¹ Abulafia, *Frederick II*, s. 404.

⁴²² Abulafia, *Frederick II*, s. 405.

⁴²³ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 657

yanındaydı. İmparator 7 Aralık'ta vasiyetini gerçekleştirdi. Kral IV. Konrad'ı Almanya, İtalya ve Sicilya'da varisi seçti. Eğer Konrad vârişsiz ölürse yerine İmparatoriçe Isabella'dan olan oğlu Heinrich geçecekti. Heinrich ayrıca Arles Krallığı ve Kudüs tahtını alacaktı. Kutsal Toprakların geri alınması için yüz bin ons altın tedarik edilecekti. Bununla birlikte gayrimeşru oğlu Manfred, Taranto Prensi ve Konrad'ın yokluğunda Sicilya Krallığı'na vekâlet edecekti. Ayrıca asi VII. Heinrich'in oğlu Friedrich ise Avusturya'yı idare edecekti. İmparatora ait olanları geri vermesi şartıyla Kiliseye ait olan tüm topraklar iade edilecekti. İmparator ayrıca küçük suçluların da af edilmesini istedi. Belirli vergiler her zaman için bağışlanacaktı. O diğer savaş vergilerinin halka getirdiği ağır yükün bilincindeydi. II. Friedrich son dileğinde mezar yeri olarak babası VI. Heinrich, annesi Constance, dedesi II. Roger ve ilk eşi Aragonlu Constance'ın bulunduğu Palermo Katedrali'ni seçti. İmparator II. Friedrich 13 Aralık 1250'de 56 yaşında hayatını kaybetti.⁴²⁴

II. Friedrich hayatı boyunca kendisine ilke edindiği değerlere sadık kalarak içsel şüpheleri ve sorgulamaları ne olursa olsun Katolik bir prense yakışır bir şekilde dünyadan ayrılmaya kararlıydı. Ölmeden önce bağışlanmasını istedi ve bir Sisteryen rahibinin beyaz cübbesini giyerek Palermo Başpiskoposu Berard'dan son ayinini aldı. Kefeninde manşetleri Arap harfleriyle altından işlenmiş keten bir giysi ve kalbinin üstünde Haç vardı. Başında bir Bizans İmparatorunununki gibi kabartılmış bir taç vardı. İmparator dünyevi gücünün bu eklettik simgeleriyle çevirili olan Doğu ve Batı'nın buluşma yeri Arap, Alman, İtalyan ve Greklerin egemenlik için çabaladığı yer olan Sicilya'ya dönmüştü. II. Friedrich'in ölümüyle antik ve Orta Çağ anlamında İmparatorluk sona erdi. Bu unvan belki on dokuzuncu yüzyıla kadar gelecekti. Fakat onun haleflerinden hiçbiri ne ilahi ne de evrensel bir imparator olarak kabul edildiklerini iddia edemezlerdi.⁴²⁵

II. Friedrich yaşadığı dönemde insanların hayal gücünde o kadar büyük ölçüde belirmişti ki kendisinin yeryüzünden sonsuza dek ayrıldığına ikna olmaları onlarca yıl aldı. 1259'da Sicilya'da kendisini II. Friedrich ilan eden bir sahtekâr çıktı. Günahının kefareti dokuz yıl ödedikten sonra dünyaya dönmesine izin verildiğini söyledi.

⁴²⁴ Abulafia, *Frederick II*, s. 406-407; Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 277-278; Masson, *Frederick II*, s. 352-353; Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 683-684.

⁴²⁵ Masson, *Frederick II*, s. 353-355.

Etrafında Sicilya ve Apulia'nın birçok soylusu toplandı. Daha sonra Manfred bu kişiyi yenerek öldürdü. Yirmi altı yıl sonra bu defa Almanya'da başka bir sahtekâr II. Friedrich ortaya çıktı. Bu durum o kadar çok dikkat çekti ki Lombard soylularının çoğu onun kimliğinin gerçekliğini araştırmak için elçiler gönderdi. Bu kişi Habsburglu Rudolf tarafından ele geçirildi. II. Friedrich hayatta olsaydı 96 yaşında olacağı 1290 yılında bile Almanya'da II. Friedrich'in hala hayatta olduğu ve güçlü bir ordu ile geri gelerek Kutsal Roma İmparatorluğu'nu eski ihtişamına geri getireceğine dair iddiaya girmeye hazır birçok soylu vardı.⁴²⁶

İmparator II. Friedrich'i kimileri kutsallaştırmış, kimileri de Deccal ilan etmişti. İmparator hakkında gerçek olan tek şey ise onun hukuk ve adaletten şaşmayan ve skolastik düşünciyi kabul etmeyen biri olduğu gerçeğidir. Bu yüzden inandığı doğrular uğruna Papalık ile hayatının sonuna kadar mücadele içinde oldu. Dönemin Orta Çağ Avrupası göz önüne alındığında II. Friedrich'in sahip olduğu bilgelik ve ileri görüşlülüğünün kaynağı ise şüphesiz Sicilya'nın kendisiydi. Müslümanlar ve Normanlar döneminde edinilen entelektüel birikim II. Friedrich'in düşün dünyasının şekillenmesinde önemli bir rol üstlendiği açıktır. Sorgulayan araştıran bilim ve sanata merak duyan bu kişilik aynı zamanda kilisenin dayattığı dogmatik kalıplara meydan okuyacak kadar da cesurdu.

II. Friedrich mevcut olan Krallık ve İmparatorluk topraklarını seleflerinin ardından kolayca elde ederek kazanmadı. Tam tersine atalarından miras kalan taç için bitmek tükenmek bilmeyen bir mücadele verdi. II. Friedrich antik Roma İmparatorluğu'nun son güçlü temsilcisiydi. O Papalık söylemlerini reddederek tacını antik Roma hukuku ve gelenekleri doğrultusunda elde ettiğini ve seçilmiş kişi olduğunu vurgulamakta hiçbir zaman tereddüte düşmedi. II. Friedrich'in ölmesi Hohenstaufenler için sonun başlangıcı oldu. İmparatorun ardılları Papalık entrikalarına daha fazla karşılık veremeyecekler ve taht için olan çabaları hüsrarla sonuçlanacaktı. II. Friedrich ölebilir fakat fikirler asla öldürülemezdi. Onun verdiği bu mücadele ilerleyen yüzyıllarda tüm Avrupa'da etkisini gösterecek ve Avrupa Kilisenin oluşturduğu prangalardan kurtulmayı başaracaktı.

⁴²⁶ Allshorn, *Stupor Mundi*, s. 280.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

PAPALIĞIN ZAFERİ: HOHENSTAUFENLERİN SİCİLYA HÂKİMİYETİ'Nİ KAYBETMESİ (1250-1268)

4. 1. Kral IV. Konrad'ın Sicilya'ya Gelmesi ve Erken Ölümü (1250-1254)

Almanya Kralı IV. Konrad babası II. Friedrich öldükten sonra Sicilya'ya gitmeye ve Hohenstaufen davası uğruna Papalığa karşı mücadele etmeyi sürdürmeye karar verdi. Almanya'da Papa tarafından desteklen Heinrich Raspe öldükten sonra Mainz Piskoposu Sigfrid IV. Konrad'a karşı yeni bir rakip buldu. Bu kişi İmparatorluğun prenslerinden bile olmayan Hollanda Kontu William'dı. Kendisi cesarettin ya da şövalye niteliklerinden yoksun değildi. Fakat onun gücü hiçbir zaman büyük Ren'den öteye geçemedi. 1250 yazında Kral Konrad Hollandalı William'a karşı Ren'deki başpiskoposlarla ateşkes anlaşması yaptı.⁴²⁷

Almanya'daki krallık sorunu 1250 yazında çözülmüş gibi görünse de aslında gerçek mücadele yeni başlıyordu. Aralık 1250'de II. Friedrich'in ölümü bir anda Sicilya, İtalya ve Almanya'da her şeyi alt üst etti. Kral IV. Konrad babası ölünce Almanya'yı terk ederek Papalığa karşı Hohenstaufen davasını sürdürmek üzere Sicilya Krallığı'na inmeye karar verdi. Böylece ilerleyen yıllarda Almanya'da yaklaşık yirmi küsur yıl sürecek bir fetret dönemi başlamış oldu. Kral Konrad 1251'de Almanya'dan ayrılarak Goito'ya ulaştı. Burada Eccelin ve Ghibellinlerle bir meclis düzenledi. Daha sonra birlikleriyle birlikte yola çıkan Konrad, Siponto'dan karaya çıkarak Manfred ile buluştu.⁴²⁸

1251 yılı Lyon'da Papa'nın en büyük düşmanının öldüğü haberiyle yankılandı. Papa IV. Innocentius Tanrı'nın zaferi olarak gördüğü durumu açıkladıktan sonra

⁴²⁷ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 638,681.

⁴²⁸ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 223.

Hohenstaufen'in devam eden tehdidi konusunda uyarı yapmayı da ihmal etmedi. Haçlı seferinin vaazı şimdi Konrad adınaydı. Yaklaşık 4 yıl daha Papalık yapacak olan Innocentius'un tek bir amacı vardı: Hohenstaufenlerin kökünü kazımak.⁴²⁹

Manfred büyük kardeşinden uygun bir saygı ve sadakat gördü. IV. Konrad, Manfred'e çok minnettardı. Onun yokluğu sırasında babasının ölümünü müteakiben akıllı uygulama ve gücün ustaca kullanımı sayesinde krallık gayet iyi yönetildi. Manfred'in yönetimdeki üzerine almış olduğu şevki gayreti isteği takdirle karşılandı ve Konrad onu alakayla kucakladı. İskele boyunca Kral IV. Konrad, Manfred'i aynı pelerini ve aynı şemsiyeyi paylaşarak yürümeye davet etti. Böylelikle kalabalıktaki herkes II. Friedrich'in iki oğlu arasındaki var olan barışçıl uyumu gözlemledi. Ancak Konrad'ın Manfred'e yönelik kardeşçe ilgisi çok uzun sürmedi. Günden güne o kardeşinin çalışkanlığını gözlemledi. Manfred'in zekâsı itaatten ziyade liderliğe uygun olması IV. Konrad için bir sorun mesele haline gelmeye baladı. Manfred'in yanındayken Konrad'ın davranışı değişti. Şimdi Konrad üvey kardeşinin yolunu kapatmak için her türlü girişimde bulundu.⁴³⁰

Kral IV. Konrad artık sinsi bir şekilde de olsa Manfred'in konumunu gölgelemeye çalışıyordu. Manfred'e kendisine verilen İmparator'un tüm varlığından mahrum etmeyi arzuladığını bildirdi. Konrad işi Manfred'e kendi rızasıyla kabul etmeye kadar götürdü. Manfred ilk önce kendi inisiyatifi ile Brindisi ile Mount Sant Angelo'yu Kral Konrad'a teslim etti. Bu her iki yer de Taranto prensliğinin zengin bölgeleriydi. Böylece Manfred IV. Konrad'ın isteklerini kabul etmiş oldu. Konrad zamanla aşamalı olarak mümkün olduğunca Manfred'in mahrum bırakıldığı çeşitli toprakları almaya başladı. Sonunda Manfred'in geriye tüm mirası Taranto olarak kaldı. O Gravina'yı Tricariouy Montwescaglioso Brindisi şehrini kaybetti. Manfred geriye kalan az varlığından bile herhangi bir finansal fayda elde etmesini engellemek için Konrad Tarantoluları kraliyete çok yüksek meblağlı bir vergilendirmeye tabii tuttu. Konrad ayrıca ilk fırsatta Manfred'in anne tarafından bazı akrabalarını Sicilya krallığından sürgün etti. Bu tutuma rağmen Manfred ağabeyine inançla hizmet etmeyi sürdürdü. Tüm bu girişimlere sabırla metanetle dayandı.⁴³¹

⁴²⁹ Abulafia, *Frederick II*, s. 408.

⁴³⁰ Nicholas of Jamsilla, *The Chronicle*, s. 101-102.

⁴³¹ Nicholas of Jamsilla, *The Chronicle*, s. 102-103.

Papa IV. Innocentius II. Friedrich öldükten sonra Lyon'dan İtalya'ya geri dönmüştü. Fakat şu an için Roma'da değil, Perugia'da ikamet etmekteydi. IV. Konrad Papa ile uzlaşmak için elçilerini Perugia'ya gönderdi. Fakat Papa uzlaşmayı reddetti.⁴³² Konrad daha sonra Manfred ile birlikte bu bölgedeki asileri sindirmek için Campagna bölgesine gitti. Aquino, Sessa ve San Germano'yu kendisine teslim olmaları için zorladı. Ayrıca deniz yoluyla Capua ve Napoli şehirlerini kuşattı. Onlar kuşatıldığında her tür savaş makinesi kullanıldı ve şehirlerin duvarlarını çökertmek için tüneller kazıldı. Uzun bir kuşatmanın ardından Napoli teslim alındı.⁴³³

Kral IV. Konrad 1253 yılında üvey kardeşi Heinrich'in ölümünü mütakiben Apulia'ya geri döndü. Papa bu sırada IV. Konrad'a karşı koymak için Sicilya'nın fethini üstlenecek bir isim arayışına yöneldi. Sicilya önce İngiltere Kralı III. Henry'nin kardeşi Cornwalllı Richard'a daha sonra ise III. Henry'nin oğlu Edmund'a teklif edildi. Üstelik Papalık üvey kardeşi Heinrich'in ölümünden IV. Konrad'ı sorumlu tuttu. Daha sonra Papa, Kral Konrad'ı aforoz etti.⁴³⁴ Kral Konrad ilkbaharda ordusu ile kuzeye doğru harekete geçmeye başladı. Fakat Lavello yakınlarındaki karargahında hastalandı ve 26 yaşında iken 21 Mayıs 1254'de hayatını kaybetti. IV. Konrad geride daha 2 yaşında ve "Küçük Konrad" olarak da bilinen Konradin adında bir erkek evlat bıraktı.⁴³⁵ Kral Konrad babası II. Friedrich'in ölmesiyle birlikte kendini oldukça meşakketli ve ağır bir mücadelenin içinde bulmuştu. Her şeye rağmen kararlılıkla ve cesaretle Papalığa karşı babasının verdiği mücadeleyi sonuna kadar sürdürdü.

4. 2. Manfred'in Papalık ile Sicilya Mücadelesi (1254-1266)

Papa IV. Innocentius 1253 yılında artık Perugia'dan Roma'ya gelmişti. Kral Konrad öldüğünde Konradin'i mirasçısı olarak bırakarak ve Manfred'e olan güvensizliği nedeniyle, naipliği Hohenburg'daki Uçbeyi Berthold'a emanet etti. Almanların ve Güney İtalyanların eski nefreti eskisi kadar şiddetli bir şekilde patlak verdiğinde, ölen kralın cesedi Messina'daki mezarına yeni koyulmuştu. Berthold kendini o kadar güçsüz buldu ki naiplikten vazgeçti ve yerine Manfred getirildi. Bu arada IV.

⁴³² Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 224.

⁴³³ Nicholas of Jamsilla, *The Chronicle*, s. 103.

⁴³⁴ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 225-226.

⁴³⁵ Nicholas of Jamsilla, *The Chronicle*, s. 104.

Innocentius'un birlikleri krallığı işgal etti ve önemli bir sınır kalesi olan San Germano'yu ele geçirdi.⁴³⁶

4. 2. 1. Manfred'in Sicilya'yı Zaptı ve Sicilya Kralı İlan Edilmesi

Manfred, II. Friedrich'in en sevdiği oğluydu. O sarayda büyüdü ve eğitimini sarayda gördü. Manfred Taranto Prensi oldu ve ayrıca Mount Sant'Angelo'da yetkilendirildi. Manfred her türlü erdemin onurun özetlenmiş bir doğal formu gibiydi. Doğuştan gelen dehasına yönelik işaretler ve sağduyulu yönleriyle daha yetişkinliğinden itibaren dikkat çekmeye ve babasının sevgisini kazanmaya başladı. Manfred sayesinde yüce Hohenstaufen hanedanı onun döneminde iken azametli konumunu muhafaza etti. Bu yüzden Manfred'in kendisini Friedrich'in hemen hemen bir uzantısı devamı olarak düşünmesi boşuna değil. O ölen babasının cisimleşmiş etmiş hali gibiydi. Çünkü ondan Friedrich'in tüm erdemleri faziletleri onda vardı.⁴³⁷

II. Friedrich öldüğünde Manfred 18 yaşındaydı. Babasının ölmesiyle o kuzeydoğu İtalyan komünlerinde ve Sicilya krallığında Baş Muhafız olarak görev almaya başladı ki buraya onu Kral IV. Konrad atamıştı. Daha sonra Manfred babasının sarayında bir değişiklik yapmaksızın yönetimin iradesini, memuriyetleri, maaşları, görevleri değiştirmeksizin muhafaza etti. Bununla birlikte Friedrich zamanındaki hukuki alanda veyahut diğerlerinde mevcut olandan önemli bir değişiklik görünmüyor.⁴³⁸

Manfred, Papa IV. Innocentius ile müzakere etmeyi talep etti. Böylece iki taraf arasında Eylül 1254'te Papa Innocentius'un Manfred'i Taranto Prensi olarak tanıdığı ve onu Kilise ile uzlaştırdığı bir barış imzalandı. Konradın'ın hakları hakkında hiçbir şey söylenmedi. Ekim'de Innocentius krallığın şehirlerinde ilerlemeye başladı ve idaresi tamamen kendi elinde olan bölgenin feodal efendisi gibi davrandığı Napoli'de kendi karargâhını aldı. Manfred, boyun eğmesinin ardından yeğeninın olmasa da en azından kendisinin Sicilya Kralı olarak tanınmasının geleceğini ummuştu. Artık Papa

⁴³⁶ Tout, *The Empire and The Papacy*, s. 480.

⁴³⁷ Jamsilla, kroniğinde Manfred'in isminin çeşitli anlamlarını ifade ederek onun babası II. Friedrich'in kişiliğini ve ruhunu temsil ettiğini ifade ediyor. Manfred'in (Fred'in eli) böyle adlandırılması boşuna değil hemen hemen onun eli gibi gözüktüyordu. Friedrich'in elinden saltanat esasını tutmaya genç adama (Manfred'e) imkân sağladı. (fırsat sağladı). Manfred (Mind-Fred) Friedrich'in akıl ve hafızasının cisimleşmiş halidir. Mount-Fred Friedrich'in kalesini ya da dağı temsil eder. Onun insani davranış tarzını. Zira Manfred'in şahsında Friedrich'in dağ gibi yüksek olan ismi ve yüceliği korunmaktadır. Herhangi bir sesli harf değişirse sonuç babasının ismini ve eylemlerini temsil eder. Dayanaksız mesnetsiz değil her bir ünlü harf kendi çeşitliliğinde değişirse şöhretli bir ismin etimolojisine uyarlanıyor. Bkz. Nicholas of Jamsilla, *The Chronicle*, s. 87-88.

⁴³⁸ Nicholas of Jamsilla, *The Chronicle*, s. 89-90.

tarafından kandırıldığını ve Papa'nın kabul edeceği kralın kendisi değil, İngiltere'nin genç Edmund'un olduğunu gördü. Lucera'nın güvenilir Müslümanlarına aceleyle gitti ve onların yardımıyla Papa'nın saldırılarına karşı koymak için bir ordu topladı.⁴³⁹

Papa IV. Innocentius herhangi bir belirleyici eylem gerçekleştirmeden önce 7 Aralık 1254'de Napoli'de öldü. Onun yerine IV. Alexander adını alan IX. Gregorius'un yeğeni Papa olarak seçildi. Yeni Papa, "nazik ve dindar, duada gayretli ve gayretli bir çileci ancak dalkavuklar tarafından kolayca hareket ettirilen" biri olarak yorumlandı. Selefinin sarsılmaz iradesine sahip değildi. Yine de onun zamanında Almanya, Sicilya'dan tamamen izole edildi. Papa Napoli'den kendi topraklarına çekilmeyi ihtiyatlı buldu. Papa aynı zamanda en büyük silahı olan aforoz etme yetkisini Manfred'e karşı kullanmayı da ihmal etmeyecekti. Ayrıca Sicilya tahtını İngiltere Kralı III. Henry'nin oğlu Edmund'a teklifini yeniledi. Nisan 1255'te Edmund'un teklif edilen krallığı elde etmesi için şartlar belirlendi. Buna göre yılda iki bin ons saf altından haraç ödeyecek ve krallığının fethine yardımcı olması için bir ordu ve bir general göndermenin yanı sıra Manfred'e karşı savaşın kovuşturulmasıyla ilgili tüm geçmiş ve gelecekteki masraflardan sorumlu olacaktı.⁴⁴⁰ Fakat III. Henry, Sicilya tacını kabul etmeleri durumunda ağır mali yükümlülük altında kalacağını öngördüğü için ilerleyen süreçte bu konuda Papalık ile işbirliği yapmaktan vazgeçecekti.

II. Friedrich'in bir diğer gayri meşru çocuğu olan Antakyalı Friedrich 1256'da Guelflere karşı Foggia'da yapılan bir savaşta öldü.⁴⁴¹ Antakyalı Friedrich, 1246 yılından 1250 yılına kadar o Toskana'da babası adına vekillik görevi yapmış ve daha sonra 1252'de Güney İtalya'daki Kral IV. Konrad'a katılmıştı.

Manfred, 2 Şubat 1256'da Barletta'da büyük bir meclis toplantısı gerçekleştirdi. Toplantıda akrabaları Galvano ve Frederick Lancia'nın da bulunduğu baronlarının en sadıklarına tımarlar ve önemli görevler verdi. Hohenburglu Berthold'u kendisine ihanet ettiği gerekçesiyle mahkemeye çıkartıp mahkûm ettirdi. Daha sonra 1256 yılında Terra Di Lavoro'ya kadar ilerledi ve Krallığın birkaç kale dışındaki tüm topraklarını ele geçirmeyi basardı. Orta ve Kuzey İtalya'daki destekçileri Manfred'i liderleri olarak görmeye başlamışlardı. Venedikliler onunla ittifak anlaşması yaptı.

⁴³⁹ Tout, *The Empire and The Papacy*, s. 480.

⁴⁴⁰ Tout, *The Empire and The Papacy*, s. 481.

⁴⁴¹ Kantorowicz, *Frederick The Second*, s. 674.

Daha sonra Sicilya’da aniden Almanya’da bulunan Konradin’in öldüğüne dair haberler yayıldı. Böylece Manfred Ağustos 1258’de Palermo’da kral olarak taç giydi.⁴⁴² Daha sonra gerçek ortaya çıktı. Konradin’ yaşıyordu. Fakat Manfred Krallığı yönetmeye devam etti.

Manfred ile birlikte Sicilya Krallığı’nda düzen yeniden sağlandı. Kral Manfred ayrıca bu dönemde siyasi ittifak kurmaktan da geri durmadı. Manfred ilk eşini yakın zamanda kaybetmişti. O şimdi Epiros Despotu II. Mihail’in Kızı Helena ile evlenerek bir ittifak elde etti. Korfu Adası’nın yanı sıra Durazzo ve Arnavut kıyıları kendisine çeyiz olarak verildi.⁴⁴³ Bir diğer önemli evlilik ittifakı ise Aragon Krallığı ile yapıldı. Aragon-Katalonya’nın varisi III. Pedro, Manfred’in kızı Constance ile 1260 yılında evlendi. Böylece Papa’nın vasalı ve Batı’da yükselen bir güç olan Aragon Kralı I. James, Akdeniz’de Manfred’in Sicilya tahtı üzerindeki iddiasını kabul etmiş oluyordu.⁴⁴⁴ Manfred’in özellikle Aragon Krallığı ile yaptığı evlilik ittifakı ilerleyen yıllarda Sicilya’nın kaderinde önemli bir rol üstlenecekti. Sicilya’da Hohenstaufenlerin hâkimiyetine son veren Fransızlar, daha sonra Aragonlular tarafından Ada’dan atılacaklardı.

Bu arada Doğu’da yardıma ihtiyaç duyan Latin İmparatoru Baldwin, Papa ile Manfred arasında barış sağlamak için girişimde bulunduysa da onun bu çabası başarılı olmadı. Papa’nın barışmak için ortaya koyduğu şartı; Lucera kolonisinin yok edilmesi ve Manfred’in tüm Papalık saldırılarına karşı en büyük desteği olan Sarazenlerin krallıktan ayrılması talebiydi.⁴⁴⁵

Eccelin 1259’da öldü. 1260’da Floransalılar Ghibellin şehri olan Siena’ya saldırdılar. Bunun üzerine Orta ve Kuzey İtalya’daki Ghibellin taraftarları Guelflere karşı Manfred’den yardım talebinde bulundular. Manfred onlara askeri kuvvet olarak Alman atlı birliği gönderdi. İki taraf arasında 4 Eylül 1260’da yapılan Montaperti Savaşı’nda Ghibellin kuvvetleri Guelfleri büyük bir hezimetle uğrattı. Böylece

⁴⁴² Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 231-233.

⁴⁴³ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s. 412; Öte yandan Abulafia eserinde bu evliliğin Manfred’in kızı Helena ile Epiros Despotu II. Mihail’in arasında gerçekleştiğini belirtir. Bkz. Abulafia, *Frederick II*, s. 412.

⁴⁴⁴ Ramon Muntaner, *Chronicle*, (Trs. Lady Goodenough), Cambridge 2000, s. 24; Abulafia, *Frederick II*, s. 412; Holt, *Haçlılar Çağı*, s. 262; Abulafia, “The Kingdom of Sicily under the Hohenstaufen and Angevins”, s. 507.

⁴⁴⁵ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 235.

Toskana ve Lombardiya'daki tüm İmparatorluk partisinin gücü büyük ölçüde arttı. IV. Papa Alexander şimdi o kadar umutsuzdu ki boş yere Manfred ile bir barış anlaşması yapmaya çalıştı ve bu sırada Mayıs 1261'de öldü.⁴⁴⁶

4. 2. 2. Papa IV. Urbanus'un Charles de Anjou ile Sicilya İttifakı

Papa IV. Alexander öldükten sonra yerine 29 Ağustos 1261'de Fransız olan Papa IV. Urbanus seçildi. Yeni seçilen Papa Urbanus, IV. Innocentius gibi politikasına geri getiren, öfkeli, güçlü ve aktif bir partizandı. Urbanus, Manfred'in gücünü azaltmak için tüm gücüyle mücadele etti. İngiltere'nin Edmund gibi sözde bir kral adına Manfred ile savaşmanın hiçbir faydası olmadığını görecektik kadar açık görüşlüydü.⁴⁴⁷

Papa IV. Urbanus için şimdi mevcut olan sorun Almanya ve Sicilya Krallığı taçlarının birliği değildi. Sicilya'nın herhangi bir Hohenstaufen Kralı, nüfuzunu Lombardiya ve potansiyel olarak Orta İtalya'da da genişletme arzusu içerisindeydi. Bu politikayı engellemek için düşünen Papa, Avrupa prensleri arasında Sicilya ve Güney İtalya'yı ele geçirerek Hohenstaufen hanedanına karşı Haçlı Seferini zafere götürecek potansiyel bir Papalık savaşçısı arıyordu. 1252'de Papalık bir süre bu görev için Anjoulu Charles'ı düşünmüştü. Şimdi Papa IV. Urbanus tarafından İngiltere Prensi Edmund fiyaskosu sonrası Charles, Sicilya tahtı için uygun bir aday olarak düşünüldü. Üstelik Charles 1246'dan beri eşi Beatrice sayesinde Provence Kontu idi ve bu nedenle Hohenstaufen İmparatorluğu'nun bir parçasının oluşturan topraklara sahipti.⁴⁴⁸

Böylece Papa elçiler aracılığıyla Sicilya tahtı için Charles ile müzakerelere başladı. Kral Louis daha önce Sicilya tacı için Papalık tarafından gelen teklifi reddetmişti. Fakat şimdi Konradin'in kalıtsal haklarından rahatsızdı. O kesinlikle bir gaspçı ve Kilise'nin düşmanı olan gördüğü Manfred'i Sicilya tacı için onaylamıyordu. Manfred'e karşı o kadar çok nefret hissediyordu ki, erkek kardeşinin Manfred'in kızıyla evlendiğini öğrendiğinde oğlu Philip'in Aragonlu bir prensesle nişanını iptal etmeye bile hazırdı. Evliliğe ancak Aragonlu James, Manfred'e Kilise ile olan çekişmesinde asla silahlı yardım vermeyeceğine söz verdiğinde izin vermeyi kabul etti. Kral Louis önce bir süre tereddüt etti. Daha sonra Sicilya tahtını kendisi veya oğullarından

⁴⁴⁶ Tout, *The Empire and The Papacy*, s. 483-484; Abulafia, *Frederick II*, s. 413; Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 236-237.

⁴⁴⁷ Tout, *The Empire and The Papacy*, s. 484.

⁴⁴⁸ Abulafia, *Frederick II*, s. 414.

herhangi biri için reddetti, ancak kardeşi Anjou Kontu Charles'a teklif etmeyi önerdiğinde hiçbir itirazda bulunmadı.⁴⁴⁹

Papa IV. Urbanus Viterbo'da selefinin Manfred'e karşı aforozunu tekrarladı. Bu sırada Charles ile müzakereler devam ediyordu. Manfred süren müzakereleri hissetmişçesine Papa ile dostluk kurarak yeniden barış yapabilmek umuduyla görüşmelere başladı. Papa bu sırada Fransa'dan net bir cevap almadığı için Manfred'i hemen geri çevirmedi. İki taraf arasındaki görüşmelere bir süre devam edildi. Buna göre; Sicilya kralı Manfred, İstanbul'daki Latin İmparatoruna yardım edecekti ve karşılığında Papa onun Sicilya unvanını kabul edecekti. Fakat daha sonra Papa Kuzey İtalya için büyük bir tehdit oluşturan Manfred ile barış yapmaya razı olmadı.⁴⁵⁰

Papalığın, şampiyonu için ne tür bir adam seçtiğini keşfetmesi uzun sürmedi. Anlaşma Haziran 1263'te imzalanmıştı. Roma şehri, Urban'ın papalığının başlarında Guelf taraftarlarının eline geçmişti. Yine de şehirde ona karşı entrikalar çıkarmaya devam eden güçlü bir Ghibellin partisi vardı. Manfred, Charles'ın Papa ile anlaşmasını öğrenir öğrenmez, Roma'nın bir anahtar şehir olduğuna karar verdi. Guelfleri kendi çıkarlarına adanmış güçlü bir senatör bulmaya karar verdiler. Kardinal Richard Annibaldi'nin önerisi üzerine, senatörlüğü kabul eden Charles'a teklif ettiler. Papalıkla yaptığı anlaşmaya göre Charles, ne kadar küçük olursa olsun, İmparatorluğun herhangi bir şehrinde, ne kadar belirsiz olursa olsun, herhangi bir görevde bulunmayacaktı.⁴⁵¹

Papa IV. Urbanus ikilem içindeydi. Kardinallerin birçoğu Charles ile müzakereleri kesmesi gerektiğini söyledi. Fakat Papa, Kardinal Annibaldi'nin çalışmalarını reddetmek ve Roma'daki destekçilerini gücendirme riskini almak istemedi. Üstelik şimdi Charles'la tartışmayı göze alamazdı. Roma'da engellenen Manfred, Roma mirasının doğu topraklarında ilerliyordu ve Toskana'da kalan son Guelf şehri Lucca'yı egemenliğine boyun eğmeye zorlamaya kararlıydı. Papa bu nedenle Charles'ın geçici bir önlem olarak atanmasını onayladığını duyurdu. Charles nazikçe Papa'nın onayı olmadan kabul etmeyeceğini söyledi. Ama konumunun gücünü biliyordu. Müzakereler 1263 sonbaharı boyunca devam etti. Urban konuşmasına pratik olarak özür dileyerek başladı ve Manfred'in başarılarının Charles'ın müdahalesini gerekli

⁴⁴⁹ Steven Runciman, *The Sicilian Vespers*, London 1958, s. 66.

⁴⁵⁰ Abulafia, *Frederick II*, s. 415.

⁴⁵¹ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 78.

kıldığını belirtti. Charles'ın ya belirli bir tarihte ya da Sicilya krallığını ele geçirdiği anda Roma senatörlüğünden istifa etmesini önerdi. Charles hangisini tercih edeceğini seçebilirdi.⁴⁵²

Bu sırada Papa IV. Urbanus, Angevinler ile anlaşmadan 2 Ekim 1264'te öldü. İki taraf arasındaki anlaşma yeni seçilen Papa ile gerçekleşti. IV. Urbanus'dan sonra Sabina Kardinali ve Saint Gilles'in yerlisi olan Guy Foulques, IV. Clemens (1265-1268) adı ile yeni Papa olarak göreve geldi. Yetenekli bir adam ve güçlü bir partizan olan Papa IV. Clemens, seleflerinin çalışmalarının sonuçlarından hemen yararlanmaya başladı. Kral Manfred'e karşı bir Haçlı Seferi ilan etti.⁴⁵³

Papa ve Charles arasında yapılan anlaşmaya göre; Charles, İtalya'daki İmparatorluk toprakları ile unvanları ve Kilise toprakları üzerinde kesinlikle herhangi bir talepte bulunmayacaktı. Dini atamalarda veya dini yargı yetkisinde hiçbir söz hakkı olmayacaktı. Ne din adamlarından vergi alacaktı, ne de kralların geleneksel olarak boş bir piskoposluğun gelirlerinden yararlanma hakkını kullanacaktı. Papalığa ihtiyaç üç yüz şövalye veya gemi sağlayacaktı.⁴⁵⁴

Charles sadece Sicilya'yı ele geçirecek, Almanya toprakları üzerine bir saldırıda ya da hak talebinde bulunmayacaktı. Fransa'da, Provence'de ve Arles Krallığı'nda toplanan kilise ondalıklarını üç yıl boyunca kullanacaktı. Daha sonra Papalığa yıllık sekiz bin ons altın yıllık haraç ödeyecekti.⁴⁵⁵ Papalık Devleti, yüzyıllardır Almanya ve İtalya tacının sahibi olan tek kralın kendisine sağladığı tehditten o kadar çok etkilenmişti ki artık bu konuda yeni bir çatışma yaşamak istemiyordu. Bu doğrultuda Charles ile yapılan anlaşmanın önceliğini bu şart oluşturmaktaydı.

Charles'ın ordusunun toplanma yeri olan Lyon'a onlardan önce gelerek Marsilya'dan gemi tedarik etti. Daha sonra Mayıs 1265'de yola çıkan Charles ve kuvvetleri rüzgâr ve fırtınalı bir havada seyahat etmek durumunda kaldılar. Kötü hava koşulları Sicilya filosunun ona karşı savaşmasına müsaade etmedi. Böylece Charles ve ordusu Roma kıyılarına ulaşarak Ostia'dan karaya çıkmayı başardı. 23 Mayıs 1265'de Roma şehrine

⁴⁵² Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 78-79.

⁴⁵³ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 240; Tout, *The Empire and The Papacy*, s. 485.

⁴⁵⁴ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 70.

⁴⁵⁵ Abulafia, *Frederick II*, s. 416; Seyhun Şahin, Hohenstaufen Hanedanı-Papalık Çekişmesi ve Aragon Kralı III. Pedro ile Charles De Anjou'nun Sicilya'ya Müdahalesi, "Tokat SBAD", C. 13, S. 2, Tokat 2018, s. 217-218.

girdi. 21 Haziran'da Roma Senatörü ilan edildi. Bir hafta sonra da Perugia'daki Papa tarafından gönderilen kardinallerce Sicilya Kralı olarak adlandırıldı ve ardından Papalık adına yemin etti.⁴⁵⁶

Kral Manfred, Charles'ın Roma'da olduğunu duyunca çok sevindi. “Kuş kafeste” diye haykırdı. Onu orada kuşatmak ve teslim olmaya zorlamak için sadece kısa bir sefere ihtiyacı olacaktı. Ancak işler Manfred'in umduğu gibi gitmedi. Romalılar Charles'tan çok memnun kaldılar. Charles'ın iyi karşılaması ve kişiliğinin canlılığı kısa sürede onun desteğini kazanmaya başladı. Manfred'in Campagna'daki baş müttefiki olan Vicolu Peter, sadakatinde tereddüt etti. 10 Temmuz'da kısa müzakerelerden sonra, Manfred ile olan tüm ilişkilerinden vazgeçeceğine ve Papalığa bağlılık yemini edeceğine söz vererek Kilise ile barış yaptı. Daha sonra Charles'ın altında hizmete girdi. Birkaç gün sonra Roma içindeki Ghibellinlerin eski başkanı Peter Romani de aynı şeyi yaptı.⁴⁵⁷

Manfred kelimelerin yeterli olmadığını gördü. Ordusunu Abruzzo üzerinden Krallığın dışına çıkardı ve Fucine gölünü geçerek Anio vadisine girdi. Papa, küçük düzeydeki güçlerle meydan savaşı yapmayı riske atmaması için ona yalvardı. Onu dinlemeyen Charles, kuvvetleri ile Tivoli yakınlarındaki tepelerde güçlü bir konumda konuşlandı. Manfred, yaklaşık on beş mil uzaktaki Anio'daki Arsoli'ye kadar ilerledi fakat casusları ona Campagna'da destek alamayacağını söylediler. O bunun üzerine Charles'ın kampına saldırmaya cesaret edemedi. Vadide küçük bir çarpışmadan sonra geri çekildi. Daha sonra Spoleto'ya saldırmak istercesine Abruzzo'dan kuzeye doğru yürüdü. Daha sonra bilinmeyen bir nedenle tüm seferden vazgeçti ve Apulia'daki avına geri döndü. Geri çekilmesi ona daha fazla arkadaş kaybetti. Kral Manfred, bir ay içinde Ancona Yürüyüşü üzerindeki hâkimiyetini kaybetmişti ve etkisi Toskana'da da azalıyordu.⁴⁵⁸ Anjoulu Charles, Kral Manfred karşısındaki ilk sınavını kazanmıştı. Roma'yı kurtarmış ve Papalığın Orta İtalya'daki konumunu yeniden tesis etmişti. Şimdi yapması gereken tacına talip olduğu Sicilya Krallığı'na girmek ve burayı ele geçirmektir.

⁴⁵⁶ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 241.

⁴⁵⁷ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 85-86.

⁴⁵⁸ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 86.

Anjoulu Charles yeterli bir ordu kurmak için Provence'a geri döndü. Yılsonundan önce Roma'ya geldi ve 6 Ocak 1266'da eşi Beatrice ile birlikte Sicilya Kralı ve Kraliçesi olarak taç giydi.⁴⁵⁹ Charles şimdi Papa tarafından kral ilan edildiği Sicilya'yı ele geçirmek için tüm gücüyle hareket geçti.

4. 2. 3. Benevento Savaşı ve Manfred'in Hayatını Kaybetmesi (1266)

Charles, mali nedenlerden dolayı ordusunu hemen sefer için hareket ettirdi. Ayrıca genel olarak bu tip askeri seferlerin ilkbaharda yapıldığını kanısının aksine Manfred onu beklemeden hemen saldırıya geçmenin kendisine avantaj sağlayacağını düşündü. 20 Ocak'ta şehirde sadece küçük bir garnizon bırakarak Roma'dan tüm gücüyle yola çıktı. Bu sırada Angevin ordusunun yaklaştığı haberi Manfred aceleyle Krallığın tüm ordusunu bir araya topladı ve yeğeni Antakyalı Konrad'ı Abruzzo ve sınırlarda komuta ettiği birlikleri aşağı indirmesi için çağırdı. Charles, Liri'ye ulaştığında, düşmanıninkine eşit büyüklükte bir orduyla Capua kalesine yerleştirildi. Liri boyunca uzanan kalelerin ve kuzey Terra di Lavoro'nun tepelerinin, Antakyalı Konrad takviye kuvvetleriyle gelene kadar Charles'ı tutacağını ummuş gibi görünüyor. Düşerlerse, Capua ve Volturno Nehri boyunca uzanan kaleler yine de Napoli'yi koruyacaktı.⁴⁶⁰

Manfred, Charles'ı kaçıışı olmayan bir konuma getirmek için beklemek zorundaydı. Fakat Charles'ın hızı ve stratejisi onun planlarını alt üst etti. Angevin ordusu istikrarlı bir şekilde ilerlemeye devam etti. Charles'ın birlikleri 10 Şubatta düşen Cassino tepesindeki San Germano büyük çifte kalesi de dâhil olmak üzere otuz iki kaleyi ele geçirdi. Küçük garnizonların Manfred'den alamayacaklarını anlayınca çok az direniş gösterebildiler. Charles artık Manfred'in kuvvetlerinin aşağı Volturno'da yoğunlaştığının farkındaydı. Böylece Cassino'dan aniden içeriye doğru saptı. Volturno'yu üst kısımlarında geçerek Benevento'ya doğru yol aldı. Manfred, kanadının döndüğünü öğrendiğinde, Capua'dan ayrıldı ve önce Benevento'ya ulaşmak için iç bölgelere taşındı.⁴⁶¹ Manfred, onunla anlaşma yapmak istedi fakat Charles onun elçilerine; "git ve Lucera Sultanına savaştan başka bir şey istemediğimi ve bugün ya ben onu cehenneme göndereceğim ya da o beni cennete gönderecek" mesajını ilettili.⁴⁶²

⁴⁵⁹ Tout, *The Empire and The Papacy*, s. 485

⁴⁶⁰ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 90-91.

⁴⁶¹ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 91.

⁴⁶² Oscar Browning, *Guelphs ad Ghibellins: A Short History of Medieval Italy from (1250-1409)*, London 1894, s. 26.

Zaman, Charles'ın aleyhine işliyordu. Aç ve yorgun ordusunun sadakatinde kırılmalar şimdiden belirmişti. Charles biran önce hücumu geçmeyi istiyordu. Charles'ın ordusu nihayet 25 Şubat 1266 sabahı Benevento'ya doğru dağ geçidini aşmayı başardığı zaman, dehşetli bir manzarayla karşılaşmış olmalıydı. Aralarından geçen ırmağın ötesinde kentin önünde onları bekleyen, Manfred'in piyade, süvari ve ihtiyatlarından oluşan kocaman bir ordu ve iki kıyıyı bağlayan tek bir köprü vardı. Manfred düşman ordusunu kentin önündeki ovalarda karşılamak üzere, kuvvetlerini dikkatle köprüden geçirdi ve ertesi gün taarruza geçmeye karar verdi.⁴⁶³

Manfred, yeğeni Konrad'ın takviyelerle gelmesini ve Angevinlerin açlıktan ya geri çekilmeye ya da teslim olmaya zorlanmasını beklemek zorundaydı. Diğer taraftan Manfred sabırsızdı. Garnizonlarının birçoğunun düşmana boyun eğme isteğiyle sarsılmıştı ve yerel baronların çoğunun tereddüt ettiğinden şüpheleniyordu. Üstelik Konrad'ın ne zaman varacağından emin değildi. 800 Alman paralı atlı bir takviye almıştı ama şu an için daha fazlasını bekleyemezdi. Charles'ın birliklerinin ne kadar zavallı görüldüğünü görünce hemen saldırmaya karar verdi. Charles, ovaya inerken, Manfred'in ordusunun onu karşılamak için yavaş yavaş nehri geçtiğini gördü.⁴⁶⁴

Ertesi gün, 26 Şubat 1266 Cuma günü, iki ordu savaşa hazırlandı. Benevento Muharebesi, bir anlamda disiplinli bir ordunun disiplinsiz bir orduyu daima mağlup edeceğine dair başka bir örnek olacaktı. Manfred'in ordusu hayli çeşitlilik arz ediyordu. Ordunun en ön safında zırhsız Sarazen okçuları ile hafif süvariler bulunuyordu. Onların arkalarında Almanlardan meydana gelen ağır zırhlı süvariler vardı. Bunlar Manfred'in kuzeni Giordano Lancia ve Anglona'lı Galvano tarafından komuta edildiler. En son safta ise İtalyan paralı asker birlikleri ve güvenilir İtalyan soylularıyla birlikte, iki üç yüz hafif silahlı Sarazen süvari yer alıyordu. Ordudaki yerel kuvvetlerin görece yetersizliği, büyük ölçüde Manfred'in kendi uyruklarının sadakatine güvensizliğinden kaynaklanıyordu.⁴⁶⁵

Manfred'in yanında kayınbiraderleri, Caserta Kontu Riccardo ve daha şimdiden bağlılıklarında yalpalayan Acerra Kontu Thomas, mabeyinci Manfred Maletta ve en sadık arkadaşı Roman Tebaldo Annibaldi vardı. Charles, hafifçe nehre doğru eğimli

⁴⁶³ Ian Almond, *İki Din, Tek Bayrak*, (Çev. Gül Çağalı Güven), İstanbul 2013, s. 106-107.

⁴⁶⁴ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 92.

⁴⁶⁵ Almond, *İki Din, Tek Bayrak*, s. 107.

olan arazide hafif bir avantaja sahipti. Ayrıca ordusu Manfred'inkinden daha homojen ve daha güvenilir kuvvetlerdi. Manfred gibi o da adamlarını üç süvari grubuna topladı, aralarında büyük bir kısmı arbaletçilerin de bulunduğu piyadeler öndeydi. İlk süvari grubu, Mirepoix'li Hugh, Fransa Mareşali ve Montfort'lu Philip komutasındaki yaklaşık 900 Provençal askerden oluşuyordu. Charles, orta Fransa ve Languedoc'tan gelen yaklaşık 1000 kişilik ikinci gruba komuta etti. Yanlarında Floransalı Guy Guerra komutasındaki dört yüz İtalyan Guelf atlısı vardı. Auxerre Piskoposu ve Vendome Kontu Charles'ın yanındaydı. Arkada, bir yedek olarak, Flanderslı Robert ve Memur Giles Le Brun komutasındaki kuzey Fransızlar ve Flamanlar vardı.⁴⁶⁶

İki ordu arasındaki Muharebe, Manfred'in Sarazen birliklerinin, emir beklemeden Charles'ın ön saflarına hücumla geçmesiyle başladı. Sarazenler, Charles'ın Provençal atlıları tarafından hızla geri püskürtüldüler. Sarazenlerin dağılışı görülen Alman süvarileri herhangi bir emir almadan Sarazenlere yardım etme isteğiyle Charles'ın yan kanatlarının üzerine ağır süvari hücumuna giriştiler. Sayıca düşmandan çok az olmalarına karşın üzerlerindeki metal zırhları Fransız askerlerin onlara savurduğu her türlü silaha karşı dirençliydi. Daha sonra Charles'ın ordusundaki subaylarından biri Alınan şövalyelerinin kılıçlarını indirmek üzere kolların her kaldırdıklarında, koltuk altlarının korumasız olduğunu gördü. Dolayısıyla, bütün adamlarına şövalyelerin koltuk altlarına vurmalarını emretti. Böylece muharebenin kaderi ansızın değişti. Manfred'in Alman birliği ağır kayıplar vermeye başladı.⁴⁶⁷

Manfred'in ikinci süvari hattı çabucak yetişmiş olsaydı, savaş hala kazanılmış olabilirdi. Fakat Almanlar çok erken saldırmıştı. Bu yüzden birlikleri nehri dar bir köprüden geçmekle geciken Galvano Lancia çok geride kalmıştı. Lombard ve Toskanalılara hücum emrini verdiğinde artık çok geçti. Muzaffer Fransızlarla kafa kafaya karşılaştılar. Charles kanattan onlara saldırmak için üçüncü hattını çağırmıştı. İtalyanlar onları beklemedi. Galvano'nun tüm çabalarına rağmen dağılıp kaçtılar. Çoğu esir alındı, çok daha fazlası ise öldürüldü. Manfred ve üçüncü birliği savaşa zamanında müdahale edemeyecek kadar gerideydiler. Manfred kraliyet cübbesini arkadaşı Tebaldo Annibaldi ile değiş tokuş etmek için zar zor duraksadıktan sonra üçüncü hattına hücum etmesini emretti. Fakat Krallığın soyluları savaşın kaybedildiğini

⁴⁶⁶ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 93.

⁴⁶⁷ Almond, *İki Din, Tek Bayrak*, s. 107.

düşünerek kayınbiraderlerinin önderliğinde savaş alanını terk ettiler. Manfred korumasıyla yalnız kaldı. Savaş alanından kaçmak yerine sadık uşaklarıyla birlikte düşmanla çarpışmaya karar verdi.⁴⁶⁸

Manfred'in askerlerinden çok azı hayatta kaldı. Manfred'in ordusundaki 3600 atlıdan geriye sadece 600'ü sağ kalabilmişti. Akşama doğru Charles savaşı tamamen bitirdi ve köprü'nün üzerinden Benevento'ya girdi ve oradan zaferini anlatmak için Papa'ya yazdı. Tutsakları arasında Giordano ve Bartholomew Lancia olduğunu duyurdu. Galvano Lancia'nın öldüğü söylendi. Manfred'in akıbeti hâlâ bilinmiyordu ama binicisi olmayan atı bulunduğu için öldüğü sanılıyordu. 28 Şubat Pazar günü bir asker kampın içinden geçti ve "Kim Manfred'i satın almak ister?" diye bağırdı. Charles'ın huzuruna çıkarıldı. O da Kont Caserta, Giordano ve Bartholomew Lancia'ya cesedin gerçekten Manfred'e ait olup olmadığına bakmalarını söyledi. Giordano yüzünü elleriyle kapatarak, "Yazık, ne yazık ki Lordum" diye bağırdı. Bazı Fransız şövalyeleri bu kadar cesur bir askere asil bir cenaze töreni yapılması için yalvardılar. Charles, Manfred aforoz edilerek ölmeseydi seve seve kabul edeceğini söyledi.⁴⁶⁹

Manfred'in naaşı ilk önce Benevento köprüsünün ucundaki bir çukura atıldı ve ordunun her askeri yanından geçerken cesedin üzerine bir taş attı. Daha sonra, Cosenza Başpiskoposunun, Papa'nın emriyle cesedi mezardan çıkardığı ve onu tekrar Krallığın sınırlarının dışında bulunan Liri (Garigliano) Nehri'nin kıyısına gömdüğü ifade edildi. Benevento şehri harap edildi ve yıkıldı.⁴⁷⁰

Manfred'in eşi kraliçe Helena bir küçük kızı ve Manfred'in üç oğluyla birlikte feci savaşın haberi geldiğinde Lucera'da bulunmaktaydı. Epirus'daki babasına götürecek bir tekne bulma umuduyla çocuklarla birlikte Trani'ye koştu. Onu tutuklamak için gönderilen Papalık ajanları yakın takipteydiler ve o şatoda bir teknenin hazırlanmasını beklerken geldiler. Garnizon komutanını ona ihanet etmesi için korkuttular. O ve çocukları Nocera'ya götürülerek Castello del Parco'ya hapsedildi. Kraliçe 1271'de orada öldü. Henüz otuz yaşında bile değildi. Kızı Beatrice, 1284'te serbest bırakıldı ve sonunda Saluzzo Markisi ile evlendi. Fakat diğerleri asla hapishaneden çıkamadı.

⁴⁶⁸ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 94.

⁴⁶⁹ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 94-95.

⁴⁷⁰ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 243-244; Browning, *Guelphs ad Ghibellins*, s. 27; Almond, *İki Din, Tek Bayrak*, s. 108.

Bunlardan birisi 1309 yılına kadar hala hayattaydı.⁴⁷¹ Böylece Papalık en nihayetinde Hohenstaufenleri yenmeyi başarmıştı. Yüzyıllardır İmparatorluk adına sürdürülen bir politika olan Almanya ve İtalya topraklarını da kapsayan birleşik yönetim anlayışı böylece sona erdi.

Sicilya Kralı artık bir Hohenstaufenli değil Fransız'dı. Fakat Hohenstaufenlerin Sicilya iddiası tam olarak son bulmuş değildi. Hatırlanacağı üzere Kral IV. Konrad 1254 yılında öldüğünde geride Konradin adındaki 2 yaşında bir ardıl bırakmıştı. Konradin şimdi Hohenstaufenlerin yasal son temsilcisi olarak mirası olarak gördüğü Sicilya tahtını elde etmek adına tüm gücüyle mücadelesini sürdürmekle kararlıydı.

4. 3. Konradin'in Anjoulu Charles'a Karşı Mücadelesi ve Tagliacozzo Savaşı

Charles Benevento Savaşı sonrası Sicilya tahtını rahatlıkla elde etti. Çünkü bu savaşla birlikte Ada'nın sadece kralı değil kendisine muhalif olabilecek alt düzeydeki diğer birçok lider de hayatını kaybetmişti. Birkaç baron ona karşı dağlarda direnmeyi sürdürdü. Charles ilk önce Sicilya'da bulunan mevcut bürokrasiyi veya soyluları yerinden etmeye çalışmadı. Çünkü onların yardımı olmaksızın istediği fon ve kaynakları toplayamayacağının farkındaydı.⁴⁷² Bununla birlikte II. Friedrich ve ardıllarına sadakatle hizmet etmiş olan Lucera'daki Müslümanlar, Charles'a karşı muhalif durumda olmakla birlikte şimdilik ona karşı ellerinden bir şey gelmediğinin de farkındaydılar.

Charles kibirli ve açgözlü birisiydi. Halka uyguladığı oldukça yüksekti. Bunula birlikte Charles'ın ödemesi gereken borçları vardı. Charles yönetimi altındaki Sicilyalılar zamanla eski krallarını arar oldular. Halk eski kralları için; *“Ey Kral Manfred! Seni canlı tanı mı yorduk ve şimdi senin ölümüne yas tutuyoruz! Seni bu krallığın arasına açgözlü bir kurt sanmış tık. Fakat şu andaki yönetme kıyasla biz sende masum bir kuzu tanıyoruz. Bizden malımızın bir kısmını aldığ ından şikâyet ederdik ama şimdi tüm mallarımız ve daha da kötüsü insanlarımız bile bu yabacıların avı.”* diye ağıt yakıyorlardı.⁴⁷³ Charles'ın yönetiminden hiç memnun değ illerdi. Şu an için ise tek yapabilecekleri öfkelerini bastırmaktı.

⁴⁷¹ Almond, *İki Din, Tek Bayrak*, s. 108; Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 96.

⁴⁷² Abulafia, *Frederick II*, s. 418.

⁴⁷³ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 245.

Şikâyetlerin Papa'ya ulaşması uzun sürmedi. Sevgili oğlu Charles'ın başarılarıyla övünebilirdi ama aslında Charles onun için hızla daha az sevmeye başladı. Charles'ın kendisine boyun eğen İtalyanlara karşı çok sert olduğuna ve daha da önemlisi Kilisedeki sadık müttefiklerine ödülleri cömert olmadığına inanıyordu. Charles'ın vergilendirme yöntemleri özellikle Papa'yı kızdırdı. Ondan pek hoşlanmasa da, Papa Clemens hâlâ Charles'a bağımlıydı. Mayıs'ta Charles, Roma senatörlüğü görevinden isteksizce istifa etti. Romalıların ilk eylemleri, Papa ve Charles'ın kendilerine olan borçlarını geri ödemelerini talep etmek oldu. Papa, onları hırsız ve haydut olmakla suçlayarak ve onları devirmek için entrikaları teşvik ederek yanıt verdi. Sonuç Papa'nın beklediği gibi olmadı.⁴⁷⁴

Kastilyalı Henry Fransa'da ilk kuzeni olan Charles'a İtalya seferi için büyük meblağlarda borç vermişti. Sardunya Krallığı veya Epir'de bir dukalık ile ödüllendirilmesi bekleniyordu. Ama Charles ne ona geri ödeme yaptı ne de hırslarını tatmin etmek için acele etti. Senatör olarak Romalılar tarafında davet edilen Henry kalbindeki kızgınlıkla bu daveti kabul etti ve Temmuz 1267'de Roma'ya senatör olarak atandı.⁴⁷⁵ Böylece Roma'daki Ghibellinler güçlenmişlerdi.

Manfred'in akrabaları ve arkadaşları, 1266'dan itibaren Charles'ın merhametinden şüphelenerek ve intikam arzusuyla, birer birer İtalya'yı ve Alpleri aşmaya başladılar. Almanya'ya, ilk ulaşan Manfred'in sarayından önde gelen bir avukat olan Prezzeli Peter'dı. Ardından Capece kardeşler geldi: Manfred'in Sicilya'da vekili olan Konrad ve Marino. Üçüncü erkek kardeşleri James, Sicilya'da ajan olarak kaldı. Kısa bir süre sonra, II. Friedrich'in gayrimeşru Friedrich'in oğlu Antakyalı Konrad, Charles'ın Avezzano lordlarının ailesinden bir mahkûm olan John of Mareri ile birlikte onu yerleştirdiği hapisaneden kaçmayı başardı. Onlar da Alpleri geçerek Bavyera'ya gittiler. Ardından Manfred'in kendi amcaları Galvano ve Frederick Lancia ve Manfred'in eski mabeyincisi Manfred Maletta geldi. Hepsi Charles'tan intikam almaya hevesli olan bu partizanların gelişi Konradın'ın ruhunu uyandırmaktan geri duramazdı. Öyle ki Konradın, partizanlarını hazırlamak için çoktan İtalya'ya mektuplar göndermeye başlamıştı.⁴⁷⁶

⁴⁷⁴ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 98-99.

⁴⁷⁵ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 247.

⁴⁷⁶ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 102.

Konradin'in ile ilgili gelen söylentiler şimdi etkisini Sicilya'daki Müslümanlar üzerinde de gösterecekti. Lucera'daki Müslümanlar Fransızca konuşan memurlar ve yüksek vergilerden hoşnutsuzlardı. Onlar Manfred'in ölümü için sessizce yas tutmuş ve Kuzeydeki Abruzzo'ya kaçmış birtakım Müslümanlar da derdest edilip Lucera'ya geri postalanmışlardı. Charles, belli ki selefinin bütün Sarazenleri tek bir yerde toplama siyasasını özenle sürdürüyordu. Ancak 1268 yılında her şey değişti. II. Friedrich'in torunu olan Konradin'in Hohenstaufen yandaşlarının desteklediği bir orduyla İtalya'ya doğru yürüyüşe geçtiği ve Charles'ın küstahça zapt ettiği topraklarını geri almaya hazırlandığı haberi Lucera'ya ulaştı. Konradin adındaki torun, on dört yaşındaydı. Hohenstaufenlerin dönüşü ihtimaliyle yüreklenen Lucera, Charles ile yapılan barışı unutup derhal ayaklandılar.⁴⁷⁷ Charles topladığı kuvvetlerle Müslümanları kuşatma altına almış olsa da Konradin'e karşı koymak için Lucera kuşatmasını yarıda bırakmak zorunda kalacaktı.

Papa IV. Clemens artık hem mültecilerin Bavyera'ya kaçışının hem de genç Hohenstaufen prensinin hırslarının farkındaydı. 18 Eylül 1266'da Konradin'i İmparatorluk tacına seçmek için destekleyen ve ona bir İtalyan seferinde eşlik edecek olan herkese karşı bir aforoz yayınladı. Bu sırada Konradin'in emriyle Konrad Capece, Manfred'in vekili olduğu Ada'ya geri dönmek ve onu Angevinlere karşı kışkırtmak gibi tehlikeli bir görevi üstlenmişti. Capece, Kastilyalı Friedrich ve Tunus'taki diğer mültecilerle temas kurdu. Tunus kralı onlara silah verdi ve isyana yardım etmek için denize açıldılar. Roma'dan gelen haberler Papa'yı da rahatsız etti. Kastilyalı Henry, senatör olarak, Campagna'daki çeşitli kasabaları işgal ederek ve Charles'ın sınırdaki bazı kalelerine saldırarak şimdiden hoşnutsuzluğunu uyandırmıştı. Ancak Charles, Henry'nin gelecekteki niyetlerinden şüphelense de, Clemens onu açık bir düşmanlığa kışkırtmak istemiyordu. Kastilyalı Henry daha sonra Konradin'i desteklediğini açıkça ifade ederek onun tarafına geçti.⁴⁷⁸

Papa İtalya'daki Toskana, Pisa ve Siena'daki Ghibellin gücünün yükselişini görür görmez Charles'tan yardım istedi. Bunun üzerine Charles 1267 Paskalya gününde Floransa'ya giren Monfortlu Guy komutasında 800 şövalye gönderdi. Fakat bu hamle fayda sağlamadı. Bunun üzerine Papa Charles'ı üç yıldan fazla olmamak kaydıyla

⁴⁷⁷ Almond, *İki Din, Tek Bayrak*, s. 109-110.

⁴⁷⁸ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 104.

Toskana'ya şahsen gitmesine izin verdi. Floransa'ya ulaşan Charles Guelflerin başında Ghibellinlere karşı amansız bir savaş başlattı. Bu sırada Konradin 20 Ekim 1267'de takipçileriyle birlikte Verona'ya ulaştı. Ghibellinler onu burada sevinçle karşıladılar. Ondan birkaç gün önce de Galvano Lancia, ittifak yaptıkları Senatör Kastilyalı Henry ile buluşmak üzere Roma'ya ulaşmıştı. Konradin bir süre Verona'da kaldıktan sonra Ocak ayında Pavia'ya geçti.⁴⁷⁹

Konradin İtalya'da iken Charles'ın krallığındaki isyanlar endişe verici duruma gelmişti. Charles Toskana'da bir süre savaştıktan sonra, rakibinin Lombardiya ve Toskana'da Guelfler tarafından durdurulmayıp krallığına gelmesini bekleyen kadar çıkan isyanları bastırmanın gerekliliğini anladı. Toskana'da mareşalinin emrinde güçlü bir ordu bırakarak Sicilya'ya geri döndü. Bu sırada Konradin Pisa'ya ulaştı. Burada ciddi bir saygıyla karşılandı ve kendisine asker, gemi ve para desteği sunuldu.⁴⁸⁰ Konradin'e katılanlar ile birlikte ordusu bir hayli güçlenmişti. Şimdi zafer Konradin'e yakın görünüyordu. Fakat aynı zamanda Anjoulu Charles savaş konusunda oldukça büyük tecrübeye sahip büyük bir komutandı.

Konradin Pisa'da iken Lucca'ya saldırma girişiminde bulundu fakat Charles'ın Toskana'daki mareşali Brayselveli John onun yolunu kapattı. Konradin daha sonra 15 Haziran'da Pisa'dan ayrıldı ve 25 Haziran'da Siena'ya ulaştı. Aynı gün daha doğuda keşif yapan birliklerinden bazıları ordusu Arezzo'dan çok uzakta olmayan Arno Nehri'ni geçerken Brayselveli John'a rastladı. Fransızlar gafil avlandı ve John yakalandı. Konradin Siena'da yaklaşık on gün kaldıktan sonra eski Via Cassia'dan Roma'ya yürüdü. Yol onları Papa IV. Clemens'in yaşadığı Viterbo'nun duvarlarının ötesine götürdü. Efsaneye göre Papa, kuzunun kesime götürüldüğünü umarak onların geçişini izlemek için sarayında yüksek bir pencerede oturdu. Konradin'in 24 Temmuz'da Roma'ya gelişi büyük bir coşkuyla karşılandı. Papalık şehri, Kutsal Makam'ın apaçık bir düşmanına hiç bu kadar çalkantılı bir karşılama yapmamıştı. Kalabalıklar onu övgü ilahileri söyleyerek ve yolunun önüne çiçekler fırlatarak karşıladı. Sokaklar ipek ve satenlerle asılmıştı.⁴⁸¹

⁴⁷⁹ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 250-251.

⁴⁸⁰ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 251-252.

⁴⁸¹ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 108.

Ghibellinler oradaydı ve sayıları her geçen gün artıyordu. Senatör Henry krala sarsılmaz bağlılığının garantisini vererek şenliklere güler yüzlü bir şekilde başkanlık etti. Viterbo'daki Papa için Roma'dan gelen haberler çok acı vericiydi. Ne o ne de ardılları uzun yıllar şehri tam olarak affedemedi. Bunun için en çok Henry'yi suçladılar. IV. Clemens, bir yabancıнын bir daha asla senatör olmasına izin verilmeyeceğine yemin etti. Konradin üç hafta boyunca Roma'daki zaferinin tadını çıkardı. 14 Ağustos'ta ordusunu Krallığı ele geçirmek üzere harekete geçirdi. O şimdi hepsi eğitilmiş atlılardan oluşan yaklaşık altı bin adama komuta ediyordu. Konradin'in Roma'da olduğunu duyunca Charles, Sarazenleri boş yere teslim olmaya zorlamaya çalıştığı Lucera kuşatmasını kaldırdı ve hızla dağlardan geçerek 4 Ağustos'ta varacağı Avezzano kasabasına yürüdü.⁴⁸²

Konradin iyi karşılandığı Roma'dan 18 Ağustos'ta Napoli krallığına yürümek üzere ayrıldı. Alması gereken en doğal yol Alban Dağı'nın arkasından güneye doğru uzanan büyük Latin ovasından geçirdi. Ancak Garigliano'nun kıyıları ve Krallığı bu tarafta koruyan güçlü kaleler vardı ve Konradin'in ordusu çok büyük değildi. Bu nedenle Tivoli'ye saparak ve engebeli dağ yollarından büyükbabasının hüküm sürdüğü ve eşsiz ve güzel bir mimariye sahip kaleler ve şehirlerle kapladığı İtalya'nın merkezi kalbine ulaşmaya karar verdi. Tepeleri geçtikten sonra Konradin, Tagliacozzo kasabasına ulaştı ve dik sokaklarından o sırada Fucine Gölü'nün suları ile çevrili olan ovaya indi.⁴⁸³

Konradin karargâhını 22 Ağustos 1268'de Scurcola'da kurdu. Birkaç saat sonra Charles ve ordusu geldi ve Salta Nehri'nin diğer tarafında kamp kurdu. O akşam belki de kamptaki casus söylentileriyle alarma geçen Konradin, orduda tuttuğu tutsağı Brayselveli John'un derhal öldürülmesi emrini verdi. Savaşta yakalanan bir düşmanı öldürmek zamanın adetlerine aykırıydı ve Konradin'in takipçileri şok oldu. Tarihte Tagliacozzo Savaşı olarak bilinen savaşın Tagliacozzo'ya beş mil geride olmasına rağmen 23 Ağustos Perşembe sabahı iki ordu savaşa başladı. İki yıl önce Benevento'da olduğu gibi her ordu üçe bölündü. Konradin'in ilk ordusu Salta'nın batı kıyısında yolun iki yanından geçti. Kastilyalı Henry tarafından komuta edildi ve İspanyol süvarileri ile Roma ve Campagna'dan gelen Ghibellin birliklerinden oluşuyordu.⁴⁸⁴

⁴⁸² Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 108-109.

⁴⁸³ Browning, *Guelphs ad Ghibellins*, s. 29.

⁴⁸⁴ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 110.

Lombardiya ve Toskana'dan Ghibellin birliklerinden ve Krallıktan gelen mültecilerden ve aralarında birkaç ağır Alman süvarisinden oluşan ikinci bir birlik vardı. Alman birliklerinin geri kalanı iki erkek prensin, Konradin'in kendisi ve Baden'li Friedrich'in altındaki yedek birliklerdeydi. Charles'ın ordusu biraz daha küçüktü. Konradin'in altı bin ordusuna kıyasla onun ordusu beş bin süvariden oluşuyordu ama bu birlikler son iki yıldır Charles'la sürekli savaşan gazilerden tanıdığı ve güvendiği adamlardan oluşuyordu. İtalyan Guelf ve Provençal birliklerinden oluşan ilk birlik nehrin doğu yakasındaki ana yolun iki yanından geçti. İkinci kolordu, Charles'ın Fransız birliklerinin büyük kısmını Mareşal Henry'nin emrindeydi. Charles, Henry'ye giymesi için cübbesini ve sancaktarı tarafından taşınması için kraliyet sancağını verdi. Charles'ın kendisi gerçek ihtiyatla en iyi bin kadar atlısıyla bir tepenin kıvrımıyla düşmandan gizlenmiş sağ kanadının yaklaşık bir mil gerisinde kaldı. Yanında, bir haçlı seferinden yeni dönen kıdemli bir asker Fransa'nın Mabeyincisi Saint-Valery'nin Erard'ı vardı.⁴⁸⁵

23 Ağustos 1268'de Tagliacozzo Savaşı olarak adlandırılan bu büyük mücadelede başlangıçta üstün olan ve zafere yakın görünen Konradin'in ordusuydu. Fransız askerlerinden oluşan iki grup birbirini ardına bozguna uğratıldı. Daha sonra bu orduların kaçmasıyla birlikte savaşı kazandıklarını düşünen Almanlar ve Ghibellinler ganimet alma telaşına düştüler. Fakat Anjoulu Charles henüz son sözünü söylememişti. Düşman askerlerinin çevreye iyice dağılmasını bekledikten sonra Charles yanındaki kuvvetlerle birlikte saklandığı yerden hızla hücumla geçti. Konradin'in askerleri ilk önce gelenlerin düşman askeri olduğunu bile anlayamadılar. Charles düşmanlarını büyük bir bozguna uğrattı.⁴⁸⁶ Anjoulu Charles, Benevento'da Manfred'i yendikten sonra şimdi Konradin'e karşı oldukça kötü başladığı savaşı da büyük ve kesin bir zaferle bitirmeyi başarmıştı.

Konradin'in arkadaşları hala fırsatı varken onu kaçmaya ikna etti. Badenli Friedrich ve kişisel korumasıyla birlikte Roma'ya giden yol boyunca tam hızla uzaklaştı. Sancaktarı sahada öldürüldü ve kartal sancağı ele geçirildi. Şövalyelerinin çoğu aynı şekilde öldürülmüştü. Onları toplamaya çalışan Antakyalı Konrad esir alındı. Krallarının sancağının düştüğünü gören Almanlar ve Angevin kampını yağmalayan

⁴⁸⁵ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 110.

⁴⁸⁶ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 253-254.

Ghibellinler dağıldılar ve kaçtılar. Antakyalı Konrad onun elinde bir tutsaktı. Senatör Kastilyalı Henry, Rieti yolunda San Salvatore Manastırı'na sığındı. Orada tespit edildi ve yakalandı. Konradin'in Roma'ya girişine izin vermedi. O bunun üzerine Saracinesco'da Antakyalı Konrad'ın karısı tarafından ağırlandı. Daha sonra Galvano Lancia'yı oraya sığınırken buldular.⁴⁸⁷

Galvano ile birlikte, Campagna'nın güneyine, Pontine bataklıklarındaki küçük deniz limanı Astura'ya doğru yola çıktılar ve burada kendilerini Cenova'ya götürecek bir tekne bulmayı umdular. Yerel lord John Frangipane gizemli yabancıların geldiğini duydu ve bunların Konradin, Badenli Friedrich, Galvano Lancia ve birkaç yüksek Romalı Ghibellin asilzadesinin olduğunu gördü. Onları yakalayıp komşu bir kaleye hapsetti. Birkaç gün sonra Charles'ın amirali Lavenalı Robert, Kral ve Papa adına mahkûmların kendisine teslim edilmesini talep etmek için geldi. Önce Palestrina'ya götürüldüler. Orada Galvano Lancia, oğullarından biri ve birkaç İtalyan Ghibellin ile birlikte bir hain olarak idam edildi. Badenli Konradin ve Friedrich Napoli'ye, Castello dell'Ovo Adası'na nakledildiler. Antakyalı Konrad karısının kardinallerin akrabaları olan birkaç önemli Guelf soylusunu Saracinesco'daki zindanlarında tuttuğu için serbest bırakıldı. Kastilyalı Henry öldürülemeyecek kadar iyi bağlantılara sahipti. Fakat hayatı bağışlanmış olmasına rağmen yirmi üç yıl hapis yattı. Başlıca sorun Konradin'in kendisinin bertaraf edilmesiydi.⁴⁸⁸ Charles kimseye merhamet gösterme niyetinde değildi. O zaten sert ve acımasız bir karaktere sahipti.

Papa IV. Clemens bir iddiaya göre Konradin'in ölümünü istedi. “Vita Conradini, mors Caroli: vita Caroli, mors Conradini” (Konradin'in hayatı, Charles'ın ölümü; Charles'ın hayatı, Konradin'in ölümü) sözü Papa'ya atfedildi. Her halükarda Charles, Konradin'in ölmesi gerektiğine karar vermişti. Çünkü Hohenstaufen prensi yaşadığı sürece tahtında asla güvende olmayacaktı ve Konradin'in çocuksu çekiciliği onu daha da tehlikeli yapıyordu. Ama Charles bir hukukçuydu. Tutsak bir düşman prensini ölüme göndererek zamanın adetlerini çiğneyecekse, yasal desteği olması gerekirdi. Avukatlara Konradin aleyhinde bir iddianame hazırlamaları emredildi. Krallığı işgali, bir soygun ve ihanet eylemi olarak damgalandı. Daha sonra Brayselveli John'u idam etmesinden dolayı bir savaş suçlusunu suçlandı. Kısa bir süre sonra Konradin'i ve

⁴⁸⁷ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 112-114.

⁴⁸⁸ Balzani, *The Popes and Hohenstaufen*, s. 254-256.

onunla birlikte tek suçu sadakat olan arkadaşı Badenli Friedrich'i suçlu ilan ettiler. İkiisi de idama mahkûm edildi. Napoli'deki Campo Moricino'ya, şimdiki Piazza del Mercato'nun bulunduğu yere bir iskele kuruldu.⁴⁸⁹

Konradin 29 Ekin 1268'de Napoli meydanında idam edildi. Ölümünden hemen önce; "*Annem bunu duyunca nasıl üzülecek!*" diye haykırdı ve ölümünün intikamını almak isteyenlerce kapılması için eldivenini kalabalığın ortasına fırlattı.⁴⁹⁰ Konradin, Hohenstaufenlerin sonuncusuydu. Alman imparatorların tüm İtalya üzerinde otorite kurma ve yarımadayı İmparatorluk tacına bağımlı hale getirme siyaseti Konradin'in ölümü ile birlikte artık sona erdi. Benevento ve Tagliacozzo zaferleri Charles'ın Sicilya'daki konumunu perçinlemişti. Artık ona rakip olacak hiçbir Hohenstaufen prensi kalmamıştı. Manfred'in üç küçük oğlu hâlâ yaşıyordu ancak bir Napoli hapisanesinde sıkı tedbirler altında tutuldular.

Kastilya Kralı zaman zaman Hohenstaufen kanıyla övünse de şu an için Charles'a meydan okuyacak zamanı yoktu. Üstelik kardeşi Kastilyalı Henry, Charles'ın tutsağıydı ve Kral Alfonso kardeşinden hoşlanmasa da Kastilya Hanedanı'nın aile gururu, onun hayatını riske atmasına izin vermezdi. Daha da kötüsü Manfred'in büyük kızı Constance, Aragon'un varisinin karısı olarak Barselona'da yaşıyordu ama eski kayınpederi Kral James pek çok hırsı arasında Sicilya'nın zaptını içermiyordu.⁴⁹¹

Hohenstaufenler etkisiz hale getirilmiş olsalar bile Angevinlerin Sicilya hâkimiyeti çok uzun sürmeyecekti. Charles döneminde Sicilyalılar ağır vergiler ödemeye mecbur bırakıldılar. Bu durum Ada halkının Fransız yönetimine karşı tepkisi vermesine neden oldu. 1282 yılında "Sicilian Vespers" adı ile bilinen ünlü isyanla birlikte; akşam duası için Palermo'nun kıyısında bulunan Santo Spirito Kilisesi meydanında bekleyen Sicilyalı bir kadın birkaç Fransız asker tarafında tacize uğrayınca yerel halk Fransızlara karşı isyan başlattı. Daha sonra Manfred'in damadı olan Aragonlu III. Pedro Sicilya tahtında hak iddasında bulunarak Ada'yı ele geçirmeyi başardı.⁴⁹² Yine de Angevinler bir süre için Napoli merkez olmak üzere Ada'nın küçük bir kısmında tutunmayı başardılar. Anjoulu Charles, Konradin mücadelesinden sonra Sicilya'da on

⁴⁸⁹ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 115.

⁴⁹⁰ Browning, *Guelphs ad Ghibellins*, s. 31.

⁴⁹¹ Runciman, *Sicilian Vespers*, s. 117.

⁴⁹² Claudia Baldoli, *İtalya Tarihi*, (Çev. Eylem Çağdaş Babaoğlu), İstanbul 2018, s. 66; Abulafia, "The Kingdom of Sicily under the Hohenstaufen and Angevins", s. 513-515.

yedi yıl hüküm sürdü ve Ocak 1285'te öldü. Aynı yıl içinde Aragonlu III. Pedro da öldü. Pedro ölüm döşeginde iken Sicilya'yı miras hakkı için ele geçirdiğini ve kiliseye karşı yapılmış bir saldırı olmadığını belirtti. Pedro büyük oğlu III. Alfonso'ya Aragon tacı topraklarını ve diğer oğlu II. James'e yeni ele geçirdiği Sicilya'yı miras olarak bıraktı.⁴⁹³ Pedro'nun Sicilya tacını oğluna bırakması, Ada'daki amacının burayı sömürmek değil karısının miras hakkını korumak olduğu anlaşılıyor.

⁴⁹³ Barber, *Two Cities*, s. 236; Abulafia, "The Kingdom of Sicily under the Hohenstaufen and Angevins", s. 516.

SONUÇ

Sicilya Adası sahip olduğu stratejik konumu ve coğrafi özellikleri nedeniyle tarihin her döneminde olduğu gibi Orta Çağ'da da çok önemli bir yere sahip oldu. Ada bu dönem boyunca birçok farklı medeniyete ev sahipliği yapması nedeniyle barındırdığı Doğu-Batı sentezi sonucu; sadece siyasi ve ekonomik alanlarda değil özellikle dini ve kültürel alanlarda Avrupa ve Akdeniz medeniyetleri arasında kendisine özel bir yer edindi. Sicilya Orta Çağ'da Doğu'nun Batı'ya açılan bir kapısı niteliğindeydi. Bununla birlikte Roma'ya olan yakınlığı ve bir bütün olarak Akdeniz'deki kilit konumu nedeniyle üzerinde hâkimiyet tesis etmek isteyen güçlerin etkin bir şekilde mücadele içerisinde olduğu bir yer oldu. Tıpkı çalışma konumuzu içeren Sicilya Adası üzerinde hâkimiyet kurmak isteyen Papa-İmparator mücadelesi gibi.

12-13. yüzyıllarda Hohenstaufen Hanedanı ile Papalık arasında meydana gelen hâkimiyet mücadelesi konusu itibariyle özelde Sicilya'yı ilgilendirdiği kadar Orta Çağ Batı Avrupası'nın genel durumunu yansıtan çok önemli bir kesittir. Çünkü Hohenstaufenler döneminde Sicilya Krallığı üzerinden ele alıp değerlendirdiğimiz bu mücadelenin temel dinamiğini oluşturan unsurlar dönemin Batı dünyasının tamamını ilgilendirip kapsamaktadır.

Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılması sonrası benimsenen feodal yönetim anlayışı Avrupa'da antik Roma İmparatorluğu gibi merkezi tek bir devletin var olmasını imkânsız kıldı. Bu noktada Latin Kilisesi kendisine önemli bir misyon üstlendi. Fakat kilisenin güçlenip Avrupa'da otorite haline gelmesi oldukça uzun bir dönemde gerçekleşti. Papalar Batı'da dini liderliğin yanı sıra dünyevi yönetimde de etkin şekilde olmak ve Avrupa'yı kendi çıkarlarına göre tasarlama arzusunu gösterdiler. Bu düşünce anlayışı Doğu Roma İmparatorluğu'nun resmi dini olan Ortodoks Hristiyanlığınca benimsenen "Caesaro-papism" anlayışının tam tersi idi.

Papalar Avrupa toprakları üzerindeki en büyük otoritenin kendileri olduğu ve bu cihetle imparator ile kralların kendilerine tabi olması gerektiğini ısrarla savundular. Avrupa’da benimsenen bu anlayış papalığı hem ruhani hem de dünyevi meselelerde yargı yetkisi talep etmesi bakımından benzersiz bir monarşi türü olarak karşımıza çıktı. Papalık zamanla kurumsallaşarak daha güçlü ve bağımsız bir yapıya kavuştu. Bununla birlikte Latin Kilisesi tarafından başlatılan Haçlı seferleri ve Avrupa’nın dört bir tarafında kurulan tarikatlar, Papalık Devleti’nin muazzam bir şekilde örgütlenmesine, zenginleşmesine ve istediği siyasi gücü elde etmesine büyük katkı sağladı.

Papalık Devleti Avrupa ve tebaası üzerinde sağladığı bu ayrıcalıklı yapıyı Tanrı’nın kendisine bahşettiği yönetme yetkisine ve Hristiyanlık dininin emirlerine göre yerine getirdiği tezini savunmaktaydı. Fakat birçok defa görüldüğü üzere Papalık için din olgusu insanları kendilerine itaat ettirmek ve yaptıkları herhangi bir saldırıyı meşrulaştırmak için kullandıkları yöntemin yansımasından ibaretti. Papalık için yapılan eylemlerin karşılığı aslında ekonomik ve siyasi çıkarlar üzerine kuruluydu. Papalık bu dönemde elde ettiği büyük tımarlar sayesinde muazzam bir servete sahip oldu.

Batı’da Roma İmparatorluğu sonrası Papalık öncülüğünde Kutsal Roma İmparatorluğu kurulmuştu. Bu İmparatorluğu yönetecek olan kral tacını papanın elinden alarak onun üstünlüğünü tanımış oluyordu. Yani yönetme hakkı kendisine papa tarafından bahşediliyordu. Üstelik papa kral olarak taçlandığı bir kişiyi emirlerine karşı gelmesi durumunda aforoz yetkisini kullanarak tacından ve halkının ona olan bağlılığından men edebiliyordu. Bu yönetim anlayışı herhangi bir askeri güce sahip olmayan papalığın dini gücü kullanarak kendini siyasi erkin üstüne çıkarmasıyla sonuçlanıyordu. Konuya bu bağlamda bakıldığında tarafların söylemleri ile pratikte istedikleri şey arasında büyük bir zıtlık vardı. Papalar karşılarında kendisini ve kilisenin haklarını koruyup gözetecek kadar güçlü diğer taraftan ise Papalığı kontrol altında tutamayacak kadar zayıf imparatorlar arzu ediyorlardı. İmparatorlar ise Kutsal Roma İmparatoru olmak ve tacını kalıtsal hale getirmek için çabalarken öte yandan bu amaç doğrultusunda işbirliği içerisinde oldukları papaların boyundruğu altında olmak istemiyorlardı. Sonuçta her iki tarafın karşı taraftan beklediği şey en üstün siyasi otoritenin kendisi olduğu fikrini temellendirmesiydi. Bu durum doğal olarak iki taraf arasındaki mücadeleyi kaçınılmaz kılmaktaydı.

Hukukun üstünlüğünü ilke edinen Kutsal Roma İmparatoru II. Friedrich ve ardılları papalar karşısında amansız bir mücadeleye giriştiler. Papalığın edindiği sınırsız güç ve zenginliği zamanla sorgulamaya başladılar. Kilisenin tüm hukuku elinde tutması ve vergileri toplaması adil bir yönetim anlayışına zıtlık teşkil ediyordu. Kutsal Roma İmparatorları'nın tıpkı antik Roma İmparatorluğu döneminde olduğu gibi İtalya topraklarını da kapsayan bir hâkimiyet tesis etmek istediler. Fakat Papalık Devleti büyük bir tehdit olarak gördüğü bu siyasete tamamen karşı çıkmaktaydı. Diğer taraftan daha önce zikrettiğimiz üzere feodalizmin ortaya çıktığı Avrupa'da İngiltere, Fransa gibi devletlerin kralları merkezi güçten yoksun olup kilisenin otoritesine karşı gelebilecek konumda bulunmuyorlardı. Bununla birlikte yönettikleri topraklar üzerindeki otoritelerini sağlamaları için Kilisenin gücünden yararlanamamak ve onunla işbirliği yapmak daha cazipti.

Almanya ile Sicilya Kralı II. Friedrich sahip olduğu kültürel ve entelektüel birikim ve antik Roma'nın hukukuna dayandığı yönetim anlayışı ile papaların kendisine benimsetmek istediği otoriteye karşı çıkması şaşırtıcı değildi. Bununla birlikte onun Papalığa karşı olan mücadelenin temelinde kendisinin çocukluk döneminde naibi olan kilise tarafından mirası Sicilya'nın sömürülmesinin yarattığı etkinin olduğu da açıktır. İmparator II. Friedrich tüm hayatı boyunca Papalığın kendisine dayattığı siyasi otoriteyi kabul etmedi ve her zaman adalet ve hukukun üstünlüğünü savundu. Bunun üzerine Papalık tarafından II. Friedrich'e karşı iki defa aforoz ve savaş ilan edildi. Ayrıca kendisi Papalık tarafından dinsiz, sapkın ve Müslüman olduğu gibi suçlamalarla itham edildi.

Peki, II. Friedrich gerçekten inançsız ya da Müslüman mıydı? Papalığın iddia ettiği gibi onun inançsız ya da Müslüman olduğuna dair hiçbir kesin kanıt olmamakla birlikte kendisinin Hristiyan inancına sahip olduğu kuvvetli muhtemeldir. İmparator II. Friedrich'in düşman olarak gördüğü şey Hristiyanlık inancının kendisi değil Papalığın hukuksuz yönetim anlayışdır. İmparator II. Friedrich ve ardılları Papalık tarafından mağlup edilmiş olsalar da bundan sadece yarım yüz yıl sonra Kiliseye karşı verdikleri amansız mücadelenin karşılığını alacaklardı. Papa VIII. Bonifacius 1296'da ruhban sınıfının vergilendirilmesini yasaklayan bir bildiri yayınlamıştı. Fransa Kralı IV. Philip bu vergi yasasını iptal ettirdi ve Papa'nın kendisini aforoz etmesini engelledi. Ayrıca 1309'da Papalık Roma'dan Fransa'nın Avignon şehrine taşındı.

Böylece papalar artık kralların denetimi altına girecek ve sahip oldukları siyasi ve ekonomik güçlerini kaybedeceklerdi.

Orta Çağ Avrupa'sına hükmeden genel Skolastik düşünce anlayışının aksine II. Friedrich özgür iradeyi ve antik Roma hukukunun getirdiği yasaları savunmuştu. Bu düşünce yapısının oluşmasında yetiştiği Sicilya'nın payı oldukça büyüktü. Sicilya Hohenstaufen dönemi öncesi Müslümanların ve Normanların hâkimiyetinde kalmış, Avrupalı birçok devletin aksine bilim ve kültür burada muhafaza edilmiş ve gelişmişti. Avrupa zamanla papaların ortaya koyduğu kararları ve sahip olduğu orantısız gücü sorgulamaya başladı. Doğu'ya yapılan Haçlı seferleri sonucu Kiliseye olan güven sarsılmaya başladı. Bu durum kralların düşün dünyasını geliştirmiş ve Kilisenin dogmatik düşüncelerden sıyrılmasına etki etmişti. Bu bağlamda Sicilya Adası Avrupa'nın tekdüze Orta Çağ anlayışına karşı koyan eleştirel düşüncenin temellenmesine öncülük etmiştir. Yine İmparator II. Friedrich ve ardılları Papalığa boyun eğmeyerek Almanya'da "Reform" İtalya'da ise "Rönesans"ın filizlenmesinde önemli rol oynadılar.

KAYNAKÇA

- Abulafia D (1988) *Frederick II A Medieval Emperor* (Oxford Uni. Press, New York).
- Abulafia D (2008) The Kingdom of Sicily under the Hohenstaufen and Angevins. *Cambridge Medieval History*, V. V (1198-1300), Ed. David Abulafia (Cambridge).
- Ahmad A (1975) *A History of Islamic Sicily* (Edinburgh Universtiy Press, Edinburgh).
- Akyol H. (2016) Hristiyanlığın Doğuşu ve Yayılması. Orta Çağ Avrupa Tarihi, ed. Selim Hilmi Özkan (İdeal Kültür Yay. İstanbul).
- Allshorn L (1912) *Stupor Mundi* (Lonndon).
- Almond I (2013) *İki Din, Tek Bayrak*, çev. Gül Çağalı Güven. (Doğan Egmont Yayıncılık, İstanbul).
- Altan İ. (2002) Kelbiler, TDVİA C. 25 (Ankara).
- Amari M (1872) *Storia dei Musulmani di Sicilia* V. III (Floransa L. Monnier).
- Anonymous (2004) *The Deeds of Pope Innocentius III*, İng. Trs. James M. Powell, (The Catholic University of America Press, Washington).
- Asbrdige T (2014) *Haçlı Seferleri* çev. Ekin Duru (Say Yay. İstanbul).
- Backman R C (2003) *The Worlds of Medieval Europe* (Oxford Uni. Press, New York).
- Bakır A, Şahin S, (2020) Ortaçağ Akdeniz’inde Bir İslam Başkenti: Palermo. *Cappadoccia Journal of History and Social Sceinces*, V. 15, S. 55-100, (Ahlen-Germany).
- Baldoli C (2018) *İtalya Tarihi* çev. Eylem Çağdaş Babaoğlu (Feylosof, İstanbul).
- Balzani U (1888) *The Popes and The Hohenstaufen* (Anson D. F. Randolph Company, New York).

- Barber M (2004) *The Two Cities; Medieval Europe 1050-1320* (Routledge, London).
- Benjamin S (2006) *Sicily: Three Thousand Years of Human History* (Steerforth Press, New Hampshire).
- Bennett J M, Hollister C W (2006) *Medieval Europe, A Short History* (McGraw-Hill Company, Singapur).
- Bloch M (2019) *Feodal Toplum* çev. Mehmet Ali Kılıçbay (Doğu Batı Yay. Ankara)
- Blumenthal U R (1988) *The Investiture Controversy; Church and Monarchy from the Ninth to the Twelfth Century* (Pennsylvania Uni. Press, Philadelphia).
- Brezzi P (1958) *The Papacy: Its Origins and Historical Evolution*, İng.Trs. Henry J. Yannon. (The Newman Press in Westminster, Maryland).
- Browning O (1894) *Guelphs and Ghibellines: A Short Histoy of Medieval Italy from (1250-1409)*. (London).
- Butler W F (1906) *The Lombard Communes: A History of the Republics of North Italy* (London).
- Cowdrey E H J (1998) *Pope Gregory VII. 1073-1085* (Oxford Uni. Press).
- Crawford F M (1900) *The Rulers of the South; Sicily, Calabria, Malta*, V. II (Macmillan Company London).
- Curtis E (1912) *Roger of Sicily and the Normans in Lower Italy, 1016-1154* (New York).
- Çekiç A (2020) *Kudüs'ün Gölgesinde Eyyûbî- Haçlı İlişkileri 1171-1250, (Savaş, Diplomasi ve Barış)* (Gece Kitaplığı, Ankara).
- Çoban B Z (2020) *Geçmişten Günümüze Papalık* (İhsan Yay. İstanbul).
- Davis R H C (2020) *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, çev. Rûmeysa Şişman (Dergâh Yay. İstanbul)
- Demirci K (1998) *Hristiyanlık: Mezhepler ve Tarikatlar*. TDVİA 17 (İstanbul).
- Diehl C (2014) *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, çev. A. Gökçe Bozkurt, (İlgi Kültür Sanat, İstanbul)

- Durmaz S (2010) Yüksek Ortaçağ'da Papa-İmparator Çatışması: Kılıç ile Âsâ'nın Savaşı, *Çankırı Karatekin Üniversitesi SBE Dergisi* (Çankırı).
- Dvornik F (2019) *Konsiller Tarihi: İznik'ten II. Vatikan'a*, çev. Mehmet Aydın (TTK Ankara).
- Eickels K Brusch T (2000) *Kaiser Friedrich II: Leben und Persönlichkeit in Quellen des Mittelalters* (Patmos, Düsseldorf)
- El-Belâzurî (2013) *Fütûhu'l Büldân*, çev. Mustafa Fayda, (Siyer Yay. İstanbul).
- Epstein S A (2014) *Geç Dönem Ortaçağ Avrupası; Ekonomik ve Sosyal Tarih, 1000-1500* çev. Serap Işık (İstanbul Bilgi Üni. Yay İstanbul).
- Ernoul (2019) *Kronik (Haçlı Seferleri Tarihi Selahaddin Eyyubi ve Kudüs'ün Fethi)*, çev. Ahmet Deniz Altunbaş (Kronik Yay. İstanbul).
- Fulbrook M (2017) *Almanya'nın Kısa Tarihi*, çev. Sabri Gürses (Boğaziçi Üniversirtesi Yay. İstanbul).
- Goddard H (2018) *Ortaçağdan Günümüze Hristiyan Müslüman İlişkileri Tarihi*, çev. Şükrü Alpagut, (Say, İstanbul).
- Gül M (2012) *Orta Çağ Avrupa Tarihi* (Bilge Kültür Sanat, İstanbul).
- Gürcan F (2020) *Sorularla Avrupa Tarihi* (Yeditepe Yay. İstanbul)
- Harman Ö. F. (2002) Konsil, *TDVİA* C. 26 (Ankara).
- Hawes J (2019) *Kısa Almanya Tarihi*, çev. Yavuz Alogan (Say Yay. İstanbul)
- Hayes D M (2003) Body and Sacred Place in Medieval Europe, 1100-1389, *Studies in Medieval History and Culture*, ed. Francis G. Gentry, (Routledge London).
- Heyd W (2000) *Yakın-Doğu Ticaret Tarihi* çev. Enver Ziya Karal (TTK Ankara).
- Holt P M (2020) *Haçlılar Çağı: 11. Yüzyıldan 1517'ye Yakındoğu*, çev. Özden Arıkan (İslik Yay. İstanbul).
- Horst E (2009) Der Sultan von Lucera; Friedrich II und der Islam (Avicenna, München)
- İşıltan F (1998) Sicilya, *MEB İA* C. 10 (İstanbul).

İbn Cübeyr (2008) *Endülüs'ten Kutsal Topraklara*, çev. İsmail Güler (Selenge Yay. İstanbul).

İbn Havkal (2017) *10. Asırda İslâm Coğrafyası*, çev. Ramazan Şeşen. (Yeditepe Yay. İstanbul).

İbnü'l-Esîr (1987) *El-Kâmil Fi't Tarih*, çev. Ahmet Ağırakça, Abdülkerim Özaydın, C. 12 (Bahar Yay. İstanbul).

İbnü'l-Esîr (1991) *El-Kâmil Fi't Tarih*, çev. Abdullah Köşe, C. 6 (Bahar Yay. İstanbul).

İbnü'l-Esîr (1991) *El-Kâmil Fi't Tarih*, çev. Abdülkerim Özaydın, C. 10 (Bahar Yay. İstanbul).

İbnü'l-Esîr (1991) *El-Kâmil Fi't Tarih*, çev. Ahmet Ağırakça, C. 8 (Bahar Yay. İstanbul).

İncil (2016) (Yeni Yaşam Yay. İstanbul).

Jamsilla N (2016) *The Chronicle of Nicholas of Jamsilla 1210-1258: Frederick, Conrad, Manfred*, İng. Trs. Louis Mendola (New York).

Johns J (2002) *Arabic Administration in Norman Sicily: The Royal Diwân*, (Cambridge Uni. Press).

Kantorowicz E (1957) *Frederick The Second 1194-1250* (New York).

Kantorowicz E (2018) *Kralın İki Bedeni*, çev. Ümit Hüsrev Yolsav (BilgeSu Yay. Ankara).

Karagoz C, Summerfield G (2015) *Sicily and the Mediterranean: Migration, Exchange, Reinvention* (Macmillan Publishers, New York).

Keçiş M (2016) Kavimler Göçü ve Feodalite, *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, ed. Selim Hilmi Özkan (İdeal Kültür Yay., İstanbul).

Kreutz B M (1996) *Before the Normans: Southern Italy in the Ninth and Tenth Centuries* (Pennsylvania Press, USA).

Le Goff J (2017) *Avrupa'nın Doğuşu*, çev. Timuçin Binder. (Literatür Yay. İstanbul).

Le Goff J. (2017) *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, çev. Hanife Güven; Uğur Güven. (Doğu Batı Yay. Ankara).

- Lemerle P (2005) *Bizans Tarihi*, çev. Galip Üstün (İletişim Yay. İstanbul).
- Levtchenko M V (2007) *Bizans Tarihi*, çev. Maide Selen, (Doruk Yay. İstanbul).
- Loud G A (2013) *The Age of Robert Guiscard: Southern Italy and The Norman Conquest*, (Routledge, New York).
- Masson G (1957) *Frederick II of Hohenstaufen A Life* (London)
- Matthew D (1988) *Ortaçağ Avrupası*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay C. 6 (İletişim Yay. İstanbul).
- Matthew D (1992) *The Norman Kingdom of Sicily* (Cambridge University Press, UK).
- Metcalf A (2009) *The Muslims of Medieval Italy* (Edinburg University Press, Edinburgh).
- Moreno M M (2007) Sicilya'da Müslümanlar, çev. Abdulhalik Bakır; Aydın Çelik, *Ortadoğu Araştırmaları Dergisi* (Elazığ).
- O'Shea S (2011) *İnanç Denizi: Ortaçağ Akdeniz'inde İslâm ve Hristiyanlık*, çev. Egemen Demircioğlu, (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay. İstanbul).
- Oman C W C (2013) *Ok, Balta ve Mancınık; Ortaçağda Savaş Sanatı 378-1515*, çev. İsmail Yavuz Alogan (Kitap Yayınevi, İstanbul).
- Ostrogorsky G (2015) *Bizans Devleti Tarihi*, çev. Fikret Işıltan (TTK, Ankara).
- Özaydın A (1988) Ağlebiler. *TDVİA* 1 (İstanbul).
- Philip de Novare (1936) *The Wars of Frederick II Against The Ibelins in Syria and Cyprus*, İng. Trc. John L. La Monte (Colombia Uni. Press, New York).
- Ramon Muntaner, (2000) *Chronicle*, Trs. Goodenough. (In Parantheses-Cambridge, Ontario).
- Roberts J M (2020) *Avrupa Tarihi*, çev. Fethi Aytuna (İnkılap Kitabevi, İstanbul).
- Robinson I S (2004) *Henry IV. of the Germany 1056-1106* (Cambridge Uni. Press, Cambridge).
- Runciman S (1958) *The Sicilian Vespers* (Cambridge Universtiy Press London).
- Runciman S (2008) *Haçlı Seferleri Tarihi*, çev. Fikret Işıltan C. III, (TTK Ankara).

Salimbene (1907) *From St. Francis to Dante: Translations from the Chronicle of the Franciscan Salimbene (1221-1288)*, trs. G. G. Coulton (London).

Sarıçam İ, Erşahin S (2015) *İslâm Medeniyeti Tarihi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay. Ankara).

Sedgwick H D (1912) *Italy in The Thirteenth Century*, V. I (Boston and New York)

Sezgin F (2019) *Tanınmayan Büyük Çağ* (Timaş Yay. İstanbul).

Şahin S (2014) VI. Haçlı Seferi: II. Frederich, el-Melik el-Kâmil ve Kudüs, *Merv'den Söğüt'e Türk Tarihi, Kültür ve Medeniyeti Uluslararası Sempozyumu*, (9-11 Eylül, Bilecik).

Şahin S (2016) *Sicilya'da Müslümanlar ve Normanlar* (Arkeoloji ve Sanat Yay. İstanbul).

Şahin S, Üstün E (2016) Kıbrıs Adası'nda Haçlı Hâkimiyetinin Kuruluşu. *Cappadoccia Journal of History and Social Sceinces*, V. 7, S. 265-279, (Ahlen-Germany).

Şahin, S (2018) Hohenstaufen Hanedanı-Papalık Çekişmesi ve Aragon Kralı III. Pedro ile Charles De Anjou'nun Sicilya'ya Müdahalesi. *Tokat SBAD*, C. 13, S. 2, (Tokat), s. 211-227.

Şakiroğlu M H (2009) Sicilya. *TDVİA* C. 37 (İstanbul).

Tanilli S (2020) *Yüzyılların Gerçeği ve Mirası, Ortaçağ: Feodal Dünya*, C. II (Türkiye İş Bankası Kültür Yay. İstanbul).

Tez Z (2001) *Bilim ve Teknikte Ortaçağ Müslümanları* (Nobel Yayın Dağıtım, Ankara).

Tez Z (2014) *İslâm'ın Batı Cephesi: Mağrip, Endülüs, Sicilya ve Mısır* (Hayykitap, İstanbul).

Toch M (2008) Welfs, Hohenstaufen and Habsburgs. *Cambridge Medieval History*, V. V (1198-1300), Ed. David Abulafia (Cambridge).

Tout T F (1921) *The Empire and The Papacy 918-1273* (Rivingtons, London)

Tudela'lı Benjamin ve Ratisbon'lu Petachia (2009) *Ortaçağ'da İki Yahudi Seyyahın İslâm Dünyası Gözlemleri*, çev. Nuh Arslantaş (MÜ? İFVY. İstanbul).

Ullmann W (2005) *A History of the Papacy in the Middle Ages* (Routledge, New York).

Üstün E (2017) Lusignanlar Döneminde Kıbrıs Adası (1192-1489). Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, SBE, Nevşehir).

Watt J A (2008) Welfs, Hohenstaufen and Habsburgs, *Cambridge Medieval History*, V. V (1198-1300), Ed. David Abulafia (Cambridge).

Whalen E B (2019) *The Two Powers; The Papacy, the Empire, and the Struggle for Sovereignty in the Thirteenth Century* (Pennsylvania Uni. Press, Philadelphia).

Whitton D (1988) The Society of Northern Europe in the Middle Ages, 900-1200, *History of Medieval Europe*, (Ed. George Holmes), (Oxford Uni. Press, New York).

Wickham C. (2019) Ortaçağ'da Avrupa, çev. Nilüfer Epçeli (Yeditepe Yay. İstanbul).

Yıldız Y (2017) 15. Yüzyıla Kadar Sicilya ve İtalya'da Müslümanlar, S. 40, *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* (Isparta).

Yıldız Y (2017) Filozof Kral II. Friedrich: Kutsal Roma-Germen İmparatoru II. Friedrich ve İslam Bilim Mirası, *History Studies*, V. 9 S. 1.

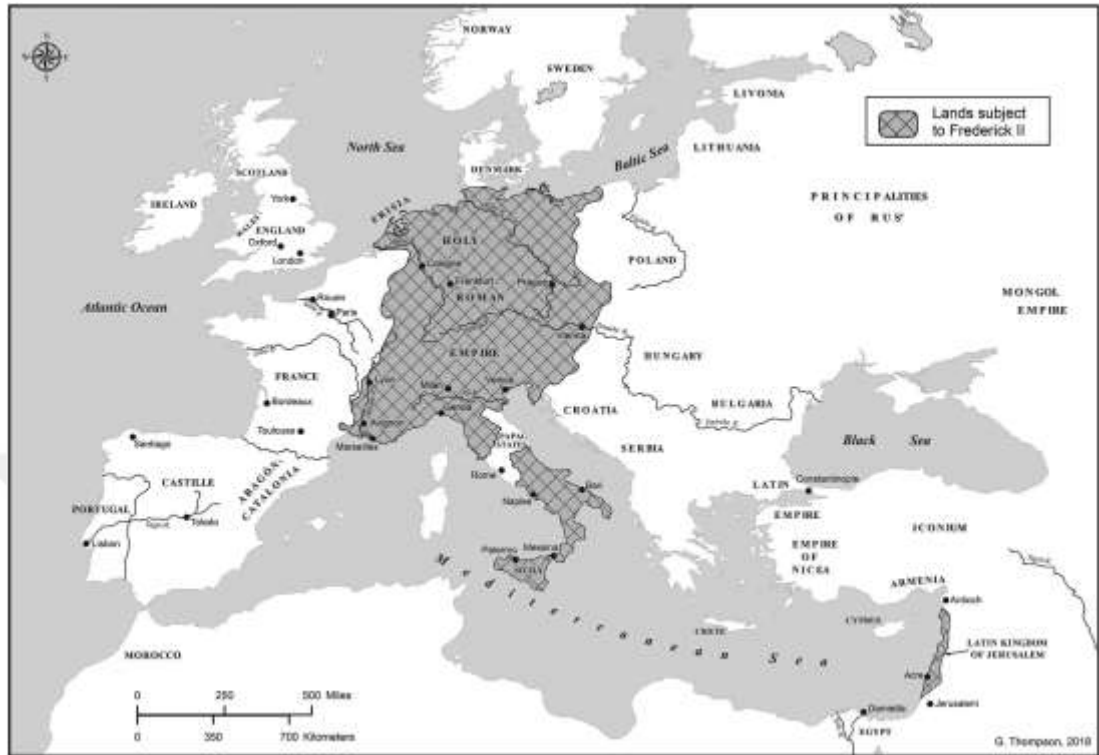
EK GÖRSELLER

Sicilya Krallığı
(Abulafia, Frederick II)

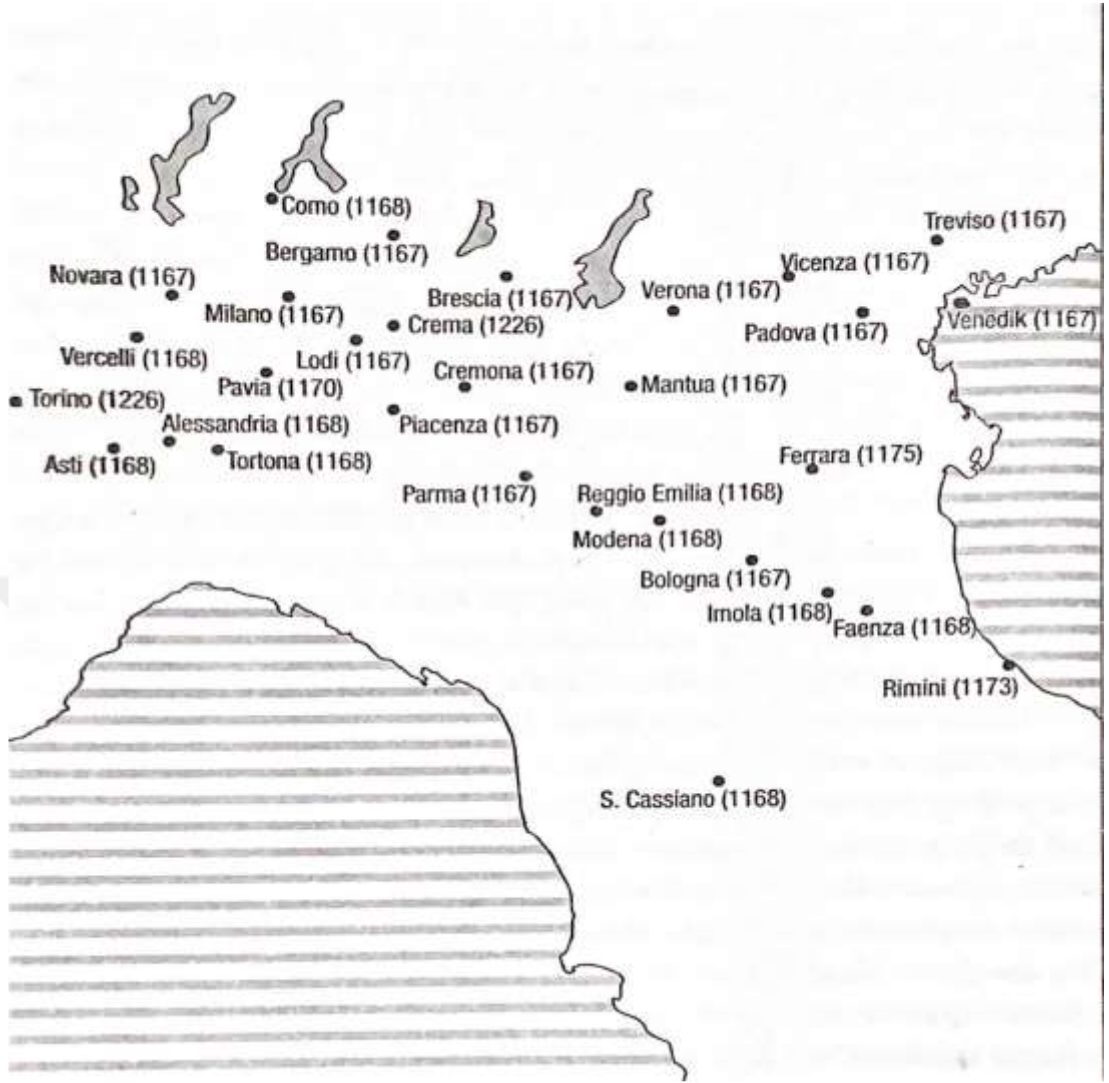
13. yy'da Papalık Devleti
(Whalen, *The Two Powers*)

13. yy'da Avrupa
(Whalen, *The Two Powers*)

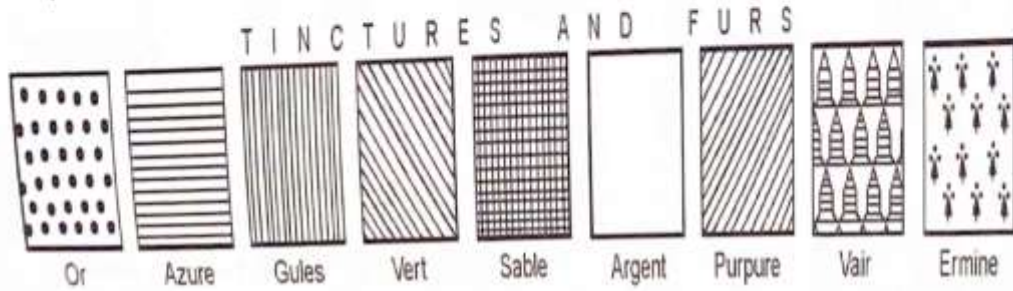
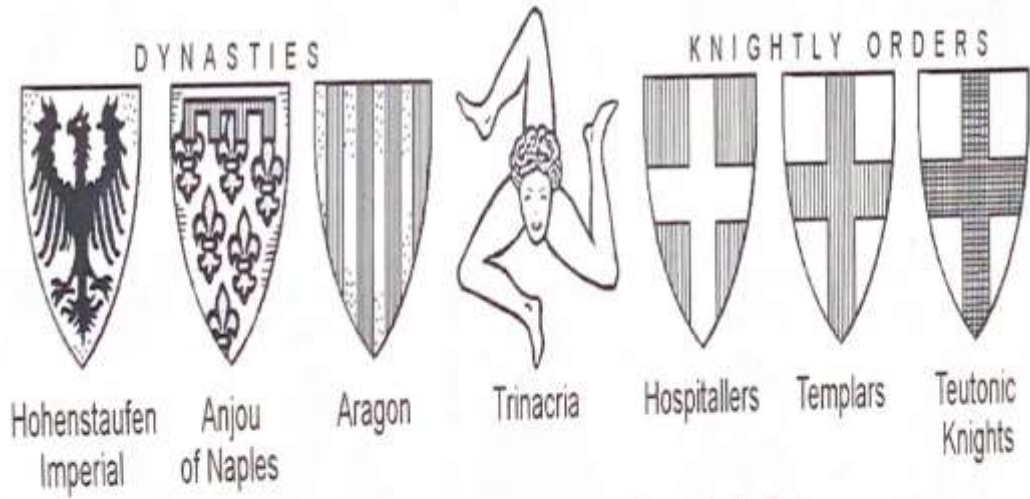
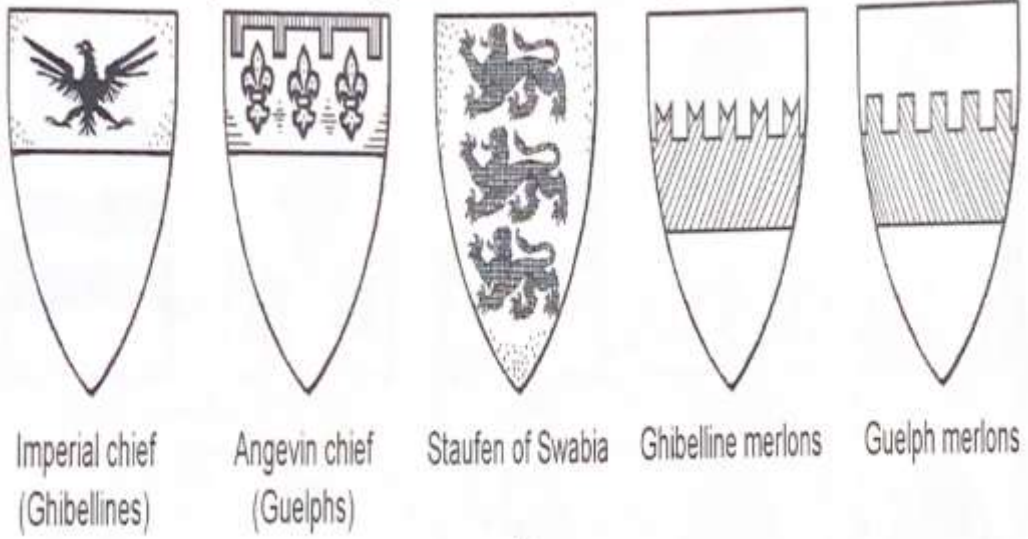

13. yy.da Almanya
(Abulafia, *Frederick II*)

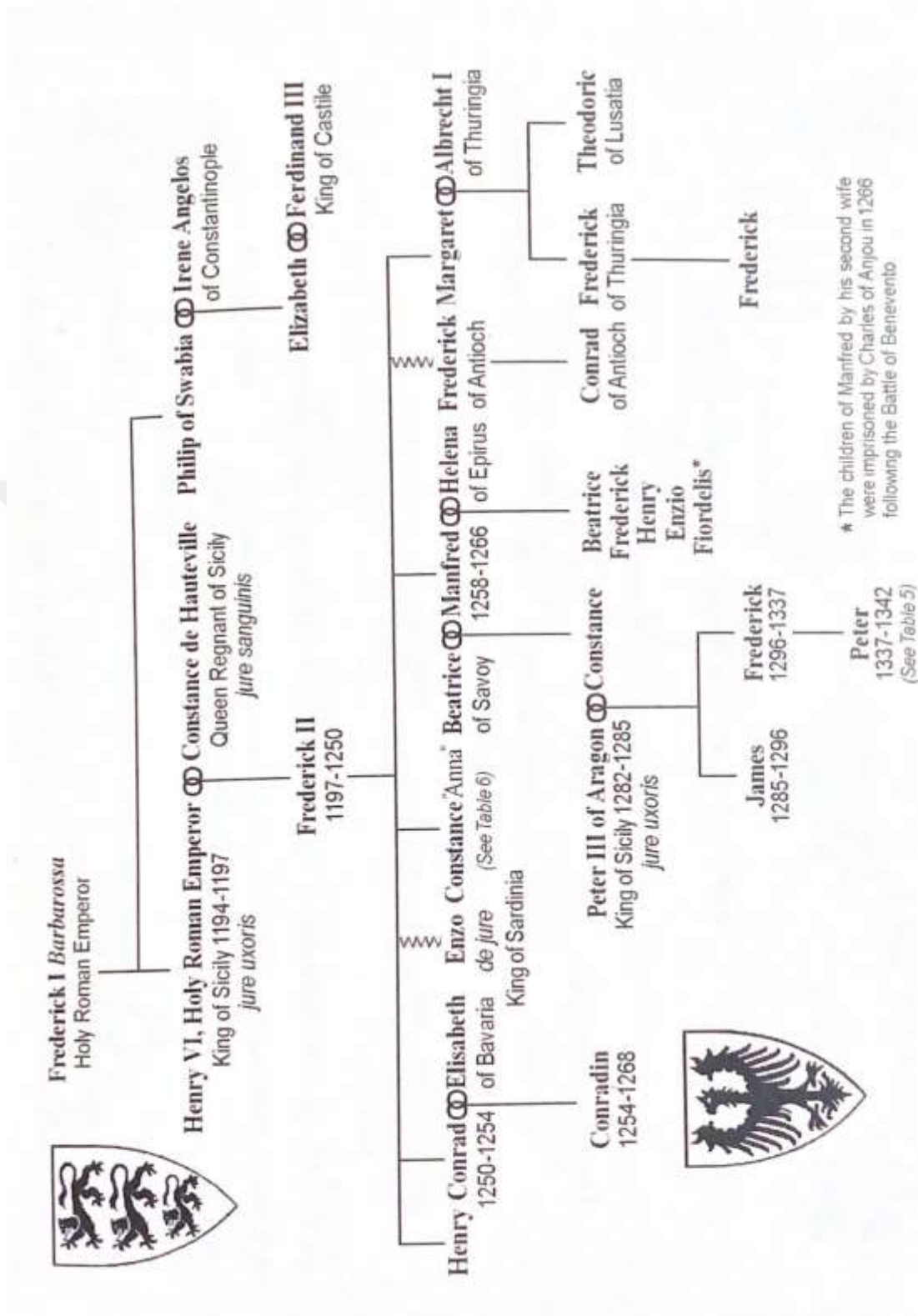

Lombard Birliği Kentleri
(Baldoli, *İtalya Tarihi*)

Heraldry in the Kingdom of Sicily during the 13th Century

13. yy.da Sicilya Krallığı'nda kullanılan hanedan armaları
(Nicholas of Jamsilla, *The Chronicle*)

Hohenstaufen kalıtçıları
(Nicholas of Jamsilla, *The Chronicle*)

II. Friedrich (Asbridge, *Haçlı Seferleri*)

Papa III. Innocentius (Asbridge, *Haçlı Seferleri*)

Papa IV. Innocentius'un Roma'dan ayrılıp Lyon'a kaçışını temsil eden bir tasvir.

(Whalen, *The Two Powers*)

Papa IV. Innocentius'in II. Friedrich'i aforoz emesini temsil eden bir tasvir.

(Whalen, *The Two Powers*)

Sicilya Kralı Manfred
(Matthew, *Ortaçağ Avrupası*)

II. Friedrich tarafından 1231 yılı veya sonrasında Sicilya Krallığı için çıkarılan madeni para. (Ed. Abulafia, Cambridge Medieval History, V. 5)